

Úradný vestník

C 120

Európskej únie

Zväzok 48

Slovenské vydanie

Informácie a oznámenia

20. mája 2005

Číslo oznamu	Obsah	Strana
	I <i>Informácie</i>	
	.....	
	II <i>Úvodné akty</i>	
	Európsky hospodársky a sociálny výbor	
	412. plenárne zasadanie v dňoch 27. a 28. októbra 2004	
2005/C 120/01	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady o zaistení, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice 73/239/EHS, 92/49/EHS a smernice 98/78/ES a 2002/83/ES“ COM(2004) 273 final – 2004/0097 (COD)	1
2005/C 120/02	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady, týkajúcej sa obmedzení marketingu a používania toluénu a trichlórbenzénu (dvadsiata ôsma zmena a doplnenie smernice Rady 76/769/EHS)“ COM(2004) 320 final – 2004/0111 (COD)	6
2005/C 120/03	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Schopnosť MSP a ekonomicko – sociálnych inštitúcií prispôsobiť sa zmenám vyplývajúcim z hospodárskej dynamiky“ (Prieskumné stanovisko)	10
2005/C 120/04	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Celoeurópske dopravné koridory“	17
2005/C 120/05	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Oznámeniu Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Spájanie Európy veľkou rýchlosťou: nedávny pokrok v sektore elektronických komunikácií“ (COM(2004) 61 final)	22

Cena:
26 EUR

(Pokračovanie na druhej strane)

<u>Číslo oznamu</u>	Obsah (pokračovanie)	Strana
2005/C 120/06	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Pozmenenému návrhu Smernice Európskeho parlamentu a Rady o zvýšení bezpečnosti prístavov“ COM(2004) 393 <i>final</i> – 2004/0031 (COD)	28
2005/C 120/07	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorá súvisí s reštrikciami marketingu a používania polycyklických aromatických uhľovodíkov v zmäkčovadlách a pneumatikách (dvadsiate siedme upravené nové znenie smernice Rady 76/769/EHS)“ COM(2004) 98 <i>final</i> – 2004/0036 (COD)	30
2005/C 120/08	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Návrhu nariadenia Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 2702/1999 o opatreniach na poskytovanie informácií a na propagáciu poľnohospodárskych výrobkov v tretích krajinách a nariadenie (ES) č. 2826/2000 o informačných a propagačných činnostiach na poľnohospodárske výrobky na vnútornom trhu“ COM(2004) 233 <i>final</i> – 2004/0073 CNS	34
2005/C 120/09	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k téme „Priemyselné zmeny a štátna pomoc v oceľarskom sektore“	37
2005/C 120/10	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru odbornej sekcie „Práca, sociálne veci, občianstvo“ na tému „Ochrana zdravia: kolektívna povinnosť, nové právo“	47
2005/C 120/11	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Oznámeniu Komisie: Ďalšie sledovanie procesu úvah na vysokej úrovni o mobilite pacientov a pokroku v zdravotníckej starostlivosti v Európskej únii“ COM(2004) 301 <i>final</i>	54
2005/C 120/12	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k: — „Návrhu smernice Rady o špecifickom postupe pri povoľovaní vstupu štátnym príslušníkom tretích krajín za účelom vedeckého výskumu“ — „Návrhu odporúčania Rady, aby sa umožnilo povolenie vstupu štátnym príslušníkom tretích krajín za účelom vykonávania vedeckého výskumu v Európskom spoločenstve“ — „Návrhu odporúčania Rady umožniť členským štátom vydanie jednotných víz na krátkodobý pobyt pre výskumníkov z tretích krajín, cestujúcich v Európskom spoločenstve za účelom vykonávania vedeckého výskumu“ (COM(2004) 178 <i>final</i> – 2004/0061 (CNS))	60
2005/C 120/13	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Odbornej príprave a produktivite“	64
2005/C 120/14	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Návrhu rozhodnutia Rady, ktorým sa mení a dopĺňa rozhodnutie č. 2002/463/ES, ktorým sa prijíma akčný program pre administratívnu spoluprácu v oblasti vonkajších hraníc, víz, azylu a imigrácie (program ARGO)“ (COM(2004) 384 <i>final</i> – 2004/0122 (CNS))	76
2005/C 120/15	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Návrhu nariadenia Rady o Európskom stredisku pre monitorovanie drog a drogovej závislosti“ (COM(2003) 808 <i>final</i> – 2003/0311 (CNS))	78
2005/C 120/16	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k téme „Zlepšovanie implementácie Lisabonskej stratégie“	79
2005/C 120/17	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k téme „Konkurencieschopnosť európskych podnikov“	89
2005/C 120/18	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Zelenej knihe o verejných/súkromných partnerstvách a legislatíve Spoločenstva týkajúcej sa verejného obstarávania a koncesíí“ (COM(2004) 327 <i>final</i>)	103

2005/C 120/19	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Návrhu smernice Rady pozmeňujúcej Smernicu 92/12/EEC o všeobecných ustanoveniach ohľadom výrobkov podliehajúcim spotrebnej dani a o skladovaní, preprave a monitorovaní takých výrobkov“ (COM(2004) 227 <i>final</i> – (CNS)2004/0072)	111
2005/C 120/20	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Návrhu smernice Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 77/388/EHS v dôsledku prístúpenia Českej republiky, Estónska, Cypru, Lotyšska, Litvy, Maďarska, Malty, Poľska, Slovinska a Slovenska“ COM(2004) 295 <i>final</i>	114
2005/C 120/21	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady o energetickej účinnosti pri konečnom používaní a energetických službách“ COM(2003) 739 <i>final</i> – 2003/0300 (COD)	115
2005/C 120/22	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady týkajúcej sa opatrení na ochranu bezpečnosti dodávok elektrickej energie a investícií do infraštruktúry“ COM(2003) 740 <i>final</i> – 2003/0301 (COD)	119
2005/C 120/23	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Zmluve zakladajúcej Ústavu pre Európu“	123
2005/C 120/24	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k téme „Životné prostredie ako hospodárska príležitosť“	128
2005/C 120/25	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Oznámeniu Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – modernizácia sociálnej ochrany pre rozvoj vysokokvalitnej, dostupnej a trvalo udržateľnej zdravotníckej starostlivosti a dlhodobej starostlivosti: podpora národných stratégií pomocou ‚otvorenej metódy koordinácie‘“ (COM(2004) 304 <i>final</i>)	135

II

(Úvodné akty)

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

412. PLENÁRNE ZASADANIE V DŇOCH 27. A 28. OKTÓBRA 2004

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady o zaistení, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice 73/239/EHS, 92/49/EHS a smernice 98/78/ES a 2002/83/ES“

COM(2004) 273 final – 2004/0097 (COD)

(2005/C 120/01)

Rada sa rozhodla dňa 10. júna 2004, požiadať Európsky hospodársky a sociálny výbor v zmysle článku 95 Zmluvy o založení ES o stanovisko k nasledujúcej predlohe: „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o zaistení, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice 73/239/EHS, 92/49/EHS a smernice 98/78/ES a 2002/83/ES“

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená prípravnými prácami zaujala svoje stanovisko dňa 6. októbra 2004. Spravodajcom bol pán FRANK von FÜRSTENWERTH.

Výbor schválil na svojom 412. plenárnom zasadnutí 27. – 28. októbra 2004 (schôdzi z 27. októbra) nasledujúce stanovisko 158 hlasmi za, 4 proti a 3 hlasujúci sa hlasovania zdržali:

1. Úvod

1.1 V súčasnosti nie je v EÚ žiadny harmonizačný rámec pre dozor nad poisťovňami zaoberajúcimi sa zaistením. Zodpovedajúco silno sa odlišujú aj dozorné systémy zaistenia medzi členskými štátmi.

1.2 V tejto súvislosti predložila Komisia dňa 21. apríla 2004 návrh smernice o zaistení, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice 73/239/EHS, 92/49/EHS a smernice 98/78/ES a 2002/83/ES. Návrh smernice sa vyznačuje nasledujúcimi podstatnými znakmi:

- dozorný rozpočet zakladajúci sa na harmonizácii a vzájomnom uznávaní sa opiera o súčasné pravidlá dozoru nad priamym poistením;
- urýchlený proces pomocou smernice zakladajúcej sa na súčasných reguláciách priameho poistenia;
- povinný systém registrácie;
- požiadavky na rozpätie solventnosti podľa príslušných požiadaviek pre priame poistenie s možnosťou zvýšenia týchto v priebehu komitológie.

2. Návrhy Komisie

2.1 Smernica by mala vytvoriť harmonický dozorný rámec pre poisťovňami zaoberajúcimi sa zaistením a „Captives“⁽¹⁾ v Európskej únii.

2.2 Návrh smerníc stanovuje najmenšie predpoklady, ktoré sú potrebné pre získanie úradného povolenia. Predpoklady sú o. i. požiadavky právnej formy, predloženie prevádzkového plánu a spravovanie minimálneho garančného fondu. Činnosti sú obmedzené na obchod so zaistením a s ním spojené činnosti. Dodatočne prebieha kontrola kvalifikácie majiteľov podielov a vedenia podniku. Udelené povolenie je platné pre celé spoločenstvo.

2.3 Smernica má za cieľ nepovoliť depozitné postavenie zaistovateľov oproti prvopoisťovateľom, pokiaľ sú tieto povinne predpísané národným zákonodarstvom členských štátov.

⁽¹⁾ Pri spoločnosti typu „Captive“, ktorá sa zaoberá zaistením, ide o zaistovateľa, ktorý patrí k podniku alebo skupine podnikov, pričom tento podnik alebo táto skupina podnikom nie sú činní ako prvopoisťovatelia alebo zaistovatelia. Obchodná činnosť spoločnosti typu „Captive“ je obmedzená na poskytovanie zaistovacej ochrany tomuto podniku resp. skupine podnikov.

Zmluvné depozitné postavenia zostávajú týmto nedotknuté. Popri vytvorení fungujúceho vnútorného trhu je v úmysle Komisie založenie medzinárodného benchmarku (porovnávania parametrov ceny a kvality), pre celosvetové zníženie zaťaženia depozitných postavení európskych zaistovateľov.

2.4 V rámci nariadení o solventnosti podnikov by mali byť pre obchod zaoberajúci sa zaistením stanovené požiadavky pre solventnosť podniku zaoberajúceho sa zaistením. Toto môže byť v rámci priebehu komitológie zvýšené až o 50 %. Nariadenia by sa mali zakladať na solventnosti podnikov zaoberajúcich sa doplnkovým životným poistením. Pri súčasnom obchode s doplnkovým životným poistením a poistením škody musí byť celková suma vykázaná vlastnými prostriedkami. Tak ako prvopoistovne, mali by aj poistovne zaoberajúce sa zaistením disponovať minimálnym garančným fondom vo výške nie menej ako 3 mil. EUR. Pri „Captives“ môže byť čiastka redukovaná na 1 mil. EUR.

2.5 V prípadoch, kedy sa zhorší finančná situácia podniku, nie sú tvorené žiadne dostačujúce poistno-technické rezervy alebo nie je dostatočná solventnosť, budú v návrhu smerníc konkretizované dozorno-právne kompetencie. Kompetencie zodpovedajú tej ktorej oblasti prvopoistenia a obsahujú predlohu plánu sanácie pre obnovenie zdravých finančných pomerov, finančného plánu a finančného plánu sanácie ako aj odobratie osvedčenia.

2.6 Poistovne zaoberajúce sa zaistením, ktoré dostali osvedčenie a boli schválené pre vykonávanie činností spojených s zaistením pred okamihom platnosti smernice, môžu pokračovať v svojej činnosti bez toho, aby museli požiadať o osvedčenie. Podliehajú materiálnym predpisom smernice. Členské štáty si môžu uplatniť dodatočnú prechodnú lehotu v trvaní dvoch rokov.

2.7 V návrhu smerníc sú prenesené realizačné kompetencie Komisie pre výkon technických prispôsobení na smernicu („Komitológia“).

2.8 Vychádzajúc z predpisov pre dozor nad poistovními zaoberajúcimi sa zaistením by mali byť prispôsobené nariadenia životného poistenia, poistenia za škodu a skupinových smerníc poistenia. Tak

— nesmie dozor odmietnuť zmluvu o zaistení z dôvodov, ktoré bezprostredne súvisia s finančnou soliditou poistovne EÚ zaoberajúcej sa poistením/(zaistením);

— nesmie platiť žiadny predpis, ktorým sa následne v systéme poistno-technických brutto-rezerv dajú poistiť prenosy

príspevkov a rezervy ešte neprebehnutých poistných prípadov pomocou aktív (zákaz depozitu);

— budú poistovne zaoberajúce sa prvopoistením, ktoré vykonávajú zaistenie, podriadené tým istým požiadavkám solventnosti ako poistovne zaoberajúce sa zaistením;

— bude smernica poistovacej skupiny prispôbena tým spôsobom, že budú poistovne poskytujúce zaistenie zrovnoprávnené s prvopoistovními.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Výbor víta návrh Komisie, ktorá prispeje k posilneniu európskeho finančnictva tým, že zabezpečí, aby poistovne poskytujúce zaistenie a spoločnosti typu „captives“ disponovali dostatočným kapitálom, ktorý umožní plnenie prevzatých záväzkov. Týmto spôsobom bude trvalo posilnené postavenie európskych poistovní zaoberajúcich sa zaistením na medzinárodných poistovacích trhoch.

3.2 Výbor výslovne poukazuje na význam hospodárstva zaistenia pre európske finančnictvo. V roku 2002 činil celkový prémiový stav 40 najväčších zaistovateľov 138 601 200 000 USD, z čoho 58 544 000 000 USD pripadalo na zaistovateľov v EÚ.

3.3 Obchod zaistenia sa primárne týka vzťahov medzi prvopoistovateľmi a zaistovateľmi. Výpadok jedného alebo viacerých zaistovateľov môže mať za následky na spotrebiteľa, pokiaľ na základe týchto výpadkov nie je prvopoistovateľ schopný viac plniť svoje záväzky. Výbor preto potvrdzuje, že sa vplyvom návrhu smerníc nepriamo zvýši aj úroveň ochrany spotrebiteľa v EÚ. Súčasne poukazuje Výbor na to, že je dostatočná ochrana zaistenia aj v záujme spotrebiteľa. Predpokladá, že sú na európskom trhu dostatočné kapacity zaistenia za primerané prémie.

3.4 Výbor víta vyjadrenie Komisie „Fast-Track“, tzn. že naväzujúc na súčasné pravidlá dozoru pri prvopoistení majú byť vydané nariadenia pre dozor pri zaistení. Toto sa javí byť správnym postupom obzvlášť v súvislosti s toho času už prebiehajúcim projektom Solvency II.

3.5 Najvýznamnejšou okolnosťou je, že je trh so zaistením je trhom s globálnym charakterom. Výbor vyzýva preto Parlament, Radu a Komisiu, aby pri ďalších rokovaniach o smernici venovala zvláštnu pozornosť medzinárodnej konkurencieschopnosti európskeho hospodárstva zaistenia.

3.6 Výbor uznáva, že práve aj európske hospodárstvo zaistenia dokázalo svoju finančnú soliditu po teroristických útokoch 11. septembra 2001. V tejto súvislosti by malo byť každé nové zaťaženie európskeho hospodárstva zaistenia podrobené presnej analýze vzťahu medzi nákladmi a výnosmi.

3.7 Výbor uznáva, že doteraz existovali v EÚ rozdielne dozorné systémy. Tie sa vyznačujú kombináciou regulácií solventnosti, kapitálových investícií a depozitu. Na základe návrhu Komisie zaniknú najmä doterajšie regulácie v oblasti tvorenia depozitu. Pritom je potrebné zabezpečiť, aby príslušné dozorné úrady vyvinuli dostatočnú dôveru k súboru dozorných nástrojov, ktoré im budú v budúcnosti k dispozícii a ich jednotnému použitiu v EÚ.

4. Predpisy týkajúce sa solventnosti pre obchod so životnými zaisteniami (článok 38)

4.1 Podľa návrhu smerníc by mali byť predpisy o kalkulácii rozpätia solventnosti poisťovní poskytujúcich zaistenie prenesené na obchod so životným zaistením. Pre životné zaistenie navrhuje Komisia nezmenené prevzatie pravidiel solventnosti sektoru prvopoistenia. Táto kalkulácia solventnosti sa skladá z dvoch komponentov, a to 3 % rizikovej sumy (*sum at risk*) a 4 % matematických rezerv. Týmto dochádza z pohľadu Výboru ku nepomerne zaťaženiu európskych poisťovní poskytujúcich životné zaistenie. Návrh Komisie:

- nezohľadňuje profil obchodu rizika životného zaistenia a vedie k neprimeranému prekapitalizovaniu zaistovateľov;
- vedie ku značnému znevýhodneniu európskych poskytovateľov životného zaistenia oproti ich medzinárodným konkurentom (pozri prílohu); dá sa obávať ďalšie zníženie kapacít zaistenia;
- vedie ku značnému zdraženiu ochrany zaistenia;
- môže prispieť ku destabilizácii finančných trhov, pokiaľ nebude nakupované z dôvodu zvýšených nákladov potrebné poistenie zaistenia poisťovňami poskytujúcimi prvopoistenie;
- zaťažuje súkromné budovanie kapitálovo krytého dôchodkového zabezpečenia so značnými ďalšími výdavkami.

4.2 Životné poisťovne a životné zaistovne v Európe sa výrazne odlišujú v ich rizikovej štruktúre. Pri životnom zaistení ostáva riziko kapitálových investícií spravidla u prvopoistiteľa. Už tento rozdiel osamote ukazuje, že vzorec solventnosti život-

ného poistenia nedokáže primerane znázorniť štruktúru rizika pri životnom zaistení.

4.3 Porovnanie s metódami výpočtov ratingových agentúr ukazuje, že požiadavky návrhu EÚ prevyšujú jeho potreby. Požiadavky na solventnosť sa v USA zakladajú síce na rizikovej sume, majú ale vsunutý premenný faktor, ktorý sa riadi podľa veľkosti príslušného portfólia (0,8 % pri stavoch nad 25 miliárd EUR - vklady). Vklady kanadských dozorných orgánov a ratingových agentúr sú štruktúrované podobne.

4.4 Zatiaľ čo má obchod s prvotným poistením medzi poisťovateľom a zákazníkom národný charakter, je zaistenie odjakživa medzinárodným obchodom. Toto vyplýva už z potreby medzinárodnej diverzifikácie rizík. Je preto potrebný Level-Playing-Field medzi predajcami v rámci únie s medzinárodnými konkurentmi v USA, Bermudách a Švajčiarsku.

4.5 Európske zaistovne, ktoré sú aktívne v celosvetovej konkurencii by sa museli obávať značných nevýhod oproti ich mimoeurópskym konkurentom, pretože títo podliehajú nižším požiadavkám na vlastný kapitál. Obchod so zaistením by sa mohol pravdepodobne presťahovať v dosť veľkom rozsahu do mimoeurópskych centier zaistenia ako sú Bermudy alebo USA. Premiestnenie kapacít zaistenia by viedlo k podstatnému oslabeniu finančného priestoru Európy. Prehnané požiadavky by viedli nezvratne ku zníženiu kapacity zaistenia a/alebo zdraženiu cien zaistenia. Toto zdraženie doplnkového postenia sa neodvratne premietne do nákladov produktov prvotných poisťovateľov a tým pádom aj na spotrebiteľov. Vyššie ceny sa potom prejavia na nutne potrebnom navýšení kapitálovo krytého súkromného dôchodkového sporenia.

4.6 Všetko toto sa z pohľadu Výboru nehodí na podporu európskeho vnútorného trhu. Zvlášť aj nové členské štáty EÚ majú záujem o funkčný európsky vnútorný trh zaistenia a boli by obzvlášť postihnuté nevýhodnými zmenami štruktúry ponúk zaistenia.

4.7 Výbor preto dospel k záveru, že návrh smerníc pre výpočet rozpätia solventnosti pri doplnkovom životnom poistení by mohol škodiť konkurencieschopnosti európskych zaistovateľov. Z týchto dôvodov je Výbor toho názoru, že je potrebné návrh Komisie o nariadeniach solventnosti poisťovní zaoberajúcich sa životným zaistením značne modifikovať.

4.8 Výbor v tomto prípade navrhuje riadiť sa aj v oblasti životného zaistenia výpočtami solventnosti zaistovateľov škôd.

4.8.1 Z hľadiska rizika ako aj konkurencie je metóda výpočtu solventnosti zaistovateľov škôd viac ako dostačujúca. Vzorec solventnosti škôd ďalekosiahlo zodpovedá požiadavkám solventnosti v medzinárodnom porovnaní, takže by boli viac menej vylúčené konkurenčné nevýhody pre európske hospodárstvo zaistenia.

4.8.2 Vzorec škôd odráža obchod so životným zaistením adekvátnym spôsobom. Kvôli prevažnému preberaniu rizík úmrtnosti zodpovedá obchod so životným zaistením skôr obchodu poisťovateľov škôd ako obchodu poskytovateľov životného zaistenia.

4.8.3 Jednotlivé riziká, ktoré nie sú zohľadňované v rámci vzorca škôd, môžu byť ľahko pričlenené v rámci projektu Solvency II.

4.8.4 Vzorec škody je zákonno-technicky jednoducho implementovateľný, pretože Komisia predložila už v osnove návrhu smernice (revízia 3) hotový text smernice.

4.8.5 Vzorec škody umožňuje poisťovní poskytujúcej životné zaistenie určiť aktuálne požiadavky na solventnosť, pretože potrebné údaje sú už dnes k dispozícii v podnikoch a nemusia byť ešte len zhromaždené. Obzvlášť na základe nedostatočných informácií v medzinárodnom obchode sa javí vzorec škody ako výhodný.

4.8.6 Vzorec škodovej solventnosti sa ponúka obzvlášť pri *Fast Track Approach*. Dá sa jednoducho aplikovať, pretože nie sú potrebné ďalšie dodatočné prispôbenia vzorca pre prípady, v ktorých sú napríklad stanovené zmluvné depozity.

5. Predpisy týkajúce sa solventnosti pre obchod so zaistením škôd (článok 37, 55)

5.1 Návrh smerníc predpokladá prenesenie predpisov o výpočte rozpätia solventnosti poistenia škody na obchod so zaistením škody. V spojitosti s tým by malo byť možné v rámci metódy Lamfalussy zvýšiť požiadavky solventnosti zaistenia škody až o 50 %.

5.2 Výbor považuje za primeraný nezmenený prenos pravidiel solventnosti pre poisťiteľov škôd na zaistiteľov škôd v rámci vkladov Fast-Track. Výbor má značné pochybnosti týkajúce sa rozšírenia metódy Lamfalussy v oblasti požiadaviek solventnosti.

5.3 Predložená smernica bola koncipovaná ako projekt Fast-Track a nie ako rámcová smernica v rámci metódy Lamfalussy. Prispôbenia požiadaviek solventnosti by mali prebehnúť až v rámci ďalej siahajúceho projektu Solvency II.

5.4 Použitie metódy Lamfalussy však nie je odôvodnené v tejto záležitosti. Požiadavky na vlastný kapitál nie sú v žiadnom prípade realizačné opatrenia, ktoré budú odpustené a pri ktorých je predpokladané využitie metódy Lamfalussy. Ako je jednoducho viditeľné zo zdlhavých jednaní ohľadne Basel II, ide pri požiadavkách na vlastný kapitál o „srdcovú záležitosť“ budúceho dozorného systému a v žiadnom prípade o dodatočne doloženú detailnú reguláciu.

5.5 Konkrétne požiadavky na vlastný kapitál by mali byť z pohľadu Výboru zjavné už zo smernice samotnej a nie z dodatočne doloženého zákonodarstva Spoločenstva. Toto rozlišovanie je podporené aj aktuálnym návrhom Konventu, ktorý požaduje, aby sa dali vyhľadať podstatné usmernenia v smernici. Upozornenie Komisie na rozsiahlu konzultáciu s príslušnými kruhmi je preto neopodstatnené.

6. Faktory zaistenia a retrocesie (článok 37, 38)

6.1 Návrh smerníc predpokladá zohľadnenie retrocesí na iných zaistovateľov iba do výšky 50 % brutto-škodového zaťaženia pri výpočte solventnosti. Toto zodpovedá platným pravidlám prvotných poisťovateľov v oblasti životného poistenia a poistenia škôd. Predložená smernica pre dohľad nad poisťovními poskytujúcimi zaistenie by mala výrazne prispieť k posilneniu finančnej solidity branže so zaistením v rámci Európskej únie. Na tomto pozadí pokladá Výbor za opodstatnené uznanie podstúpenia pohľadávok prvotných poisťovateľov a spätného postúpenia pohľadávok zaistovateľov, ak cesionár alebo retrocesionár podlieha dohľadu v rámci Európskej únie.

6.2 Zvýšenie faktorov zaistenia a retrocesí sa odporúča s pohľadu Výboru aj na pozadí zvýšených požiadaviek na poisťovacie hospodárstvo pri riešení celospoločenských problémových postavení. Obzvlášť po dopyte krytia proti rizikám terorizmu pre priemysel a leteckú dopravu po teroristických útokoch 11. september 2001, nemohli byť sčasti ponúknuté nákladovo výhodné riešenia z dôvodov nízkeho faktoru zaistenia a retrocesie. V jednotlivých členských štátoch nemohli byť ešte vyvinuté žiadne riešenia pre riziko terorizmu z dôvodov nízkych faktorov retrocesie.

7. Pravidlá vkladov (článok 34)

7.1 Výbor akceptuje v článku 34 zakotvený vklad pre kvalitatívne pravidlá dozoru (*Prudent-Person-Principle*). Na základe zvláštností a najmä medzinárodného charakteru obchodu so zaistením je tento vklad viac vhodný ako nehybný kvantitatívny vklad. EÚ týmto realizuje moderný vklad, ktorý je odporúčaný aj zo strany International Association of Insurance Supervisors (IAIS). Súčasne uznáva Výbor to, že kvalitatívny vklad nie je žiadnou výsadou, ale že vyžaduje neustálu kontrolu a zlepšovanie procesu kapitálovej investície podniku.

7.2 Keďže sa doteraz existujúce dozorné pravidlá (ako napr. deponovanie záruky) majú smernicou limitovať alebo rušiť, odporúča sa udeliť v smernici členským štátom možnosť požadovať od zaisťovateľov so sídlom na ich území aplikáciu doplňujúcich kvantitatívnych predpisov ohľadom vkladov. Pritom musí byť splnený predpoklad, že sú takéto predpisy oprávnené vzhľadom na „princíp obozretnej osoby“ (*prudent person principle*) ako aj prevzaté záväzky.

8. Prechodné obdobia (článok 51)

Poisťovne poskytujúce zaistenie nepodliehajú v súčasnosti žiadnemu jednotnému právnemu rámcu EÚ. Výbor preto odporúča Komisii rozsiahle prekontrolovanie nutnosti ďalších prechod-

ných regulácií. Tieto by sa mohli týkať napr. aktuálne využívaných vlastných kapitálových nástrojov, ktoré nie sú uznané v rámci požiadaviek vlastného kapitálu pre prvotných poisťovateľov.

9. Závery

9.1 Výbor podporuje v rámci vyjadrených pripomienok návrh Komisie pre smernicu Európskeho parlamentu a Rady o zaistení a zmene smerníc 73/239/EHS, 92/49/EHS a smerníc 98/78/ES a 2002/83/ES. Je toho názoru, že návrh obsahuje skoro všetky oblasti dozoru poisťovní poskytujúcich zaistenie. Pomocou realizácie kompletnej smernice sa značne prispeje ku posilneniu a stabilite trhov so zaistením v Európskej únii, čo zodpovedá cieľom vytýčeným Komisiou.

9.2 Po kontrole návrhu Komisie sa Výbor sústredil na vybrané aspekty návrhu smernice, aby mohol podať Komisii konkrétne pokyny a podnety pre ďalšie podávanie návrhov a vykonávanie analýz. Výbor navrhuje zakladať si aj oblasti životného zaistenia výpočet solventnosti poisťovateľov škôd. Ďalej by nemali požiadavky na solventnosť spadať do realizačnej oblasti metódy Lamfalussy. Keďže Výbor považuje zámer smerníc za dôležitý, prihovára sa za plynulý priebeh v zákonodarstve.

Brusel 27. októbra 2004

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady, týkajúcej sa obmedzení marketingu a používania toluénu a trichlórbenzénu (dvadsiata ôsma zmena a doplnenie smernice Rady 76/769/EHS)“

COM(2004) 320 final – 2004/0111 (COD)

(2005/C 120/02)

Dňa 11. mája 2004 sa Rada podľa článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva rozhodla prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, týkajúcej sa obmedzení marketingu a používania toluénu a trichlórbenzénu (dvadsiata ôsma zmena a doplnenie smernice Rady 76/769/EHS)“

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu, ktorá bola poverená prípravou prác Výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko dňa 6. októbra 2004. Spravodajcom bol **pán SEARS**.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 412. plenárnom zasadnutí, ktoré sa konalo 27. a 28. októbra 2004 (na schôdzi 27. októbra 2004), nasledovné stanovisko 165 hlasmi za, 1 hlasom proti, pričom sa 5 členovia hlasovania zdržali.

1. Úvod

1.1 „Existujúce“ látky sú látky, o ktorých sa predpokladá, že boli na trhu Európskeho spoločenstva medzi 1. januárom 1971 a 18. septembrom 1981. 100 195 takýchto látok bolo identifikovaných a zahrnutých do Európskeho zoznamu existujúcich komerčných chemických látok (EINECS), ktorý bol uverejnený v Úradnom vestníku v roku 1990⁽¹⁾. Látky uvedené na trh po 18. septembri 1981 sú definované ako „nové“ a podliehajú notifikácii pred uvedením na trh podľa príslušnej legislatívy Európskej únie.

1.2 Riziká pre ľudské zdravie a životné prostredie týchto látok sa bežne hodnotia podľa nariadenia Rady (EHS) 793/93⁽²⁾. K dnešnému dátumu boli vytvorené štyri zoznamy priorit pre hodnotenie, pre implementáciu kompetentnými orgánmi v členských štátoch. Posledný z nich je datovaný 25. októbra 2000⁽³⁾. Bolo v nich identifikovaných 141 látok, kde by sa mohlo očakávať isté riziko v dôsledku ich špecifických štruktúr a známych alebo predpokladaných biochemických interakcií, alebo kde dávajú ich veľké objemy výroby (VOV) dôvod na obavy.

1.3 Členské štáty hodnotia každú látku na všetkých stupňoch výroby a využívania z hľadiska nebezpečenstva a expozície, aby sa určilo, či skutočne existujú alebo neexistujú riziká pre zdravie a životné prostredie, a ak existujú, aké opatrenia na zredukovanie rizík by sa mohli vyžadovať. Ak sa zistí, že napriek tomu, že látka je na prioritnom zozname na hodnotenie, neexistujú žiadne, alebo existujú len veľmi malé riziká v akomkoľvek skutočnom alebo plánovanom použití, kontrolné opatrenia sa buď nepožadujú, alebo je pravdepodobné, že budú mať nízky dopad a prínos.

1.4 Skompletizované správy o hodnotení rizík (SHR) z členských štátov boli následne posudzované Vedeckým výborom pre toxicitu, ekotoxicitu a životné prostredie

(Scientific Committee on Toxicity, Ecotoxicity and the Environment - CSTE). Ak CSTE súhlasí so závermi a podporuje celkový proces hodnotenia, opatrenia na zredukovanie rizika, ak sú potrebné, sa môžu navrhnúť ako zmeny a doplnenia prílohy 1 smernice Rady o uvádzaní na trh a používaní určitých nebezpečných látok a prípravkov 76/769/EHS⁽⁴⁾. Predmetný návrh je dvadsiatou ôsmou takouto zmenou a doplnením.

1.5 Dané dve látky (toluén a trichlórbenzén) uvedené v návrhu boli posúdené podľa vyššie uvedeného postupu. Obe boli zaradené do druhého zoznamu prioritných látok uverejneného ako nariadenie Komisie ES č. 2268/95 zo dňa 27. septembra 1995⁽⁵⁾. Obe boli pridelené Dánsku na spracovanie hodnotenia. CSTE následne súhlasil a podporil následné SHR v stanoviskách, ktoré boli predložené na jeho 24. a 25. plenárnom zasadnutí dňa 12. júna 2001 a 20. júla 2001, v uvedenom poradí.

1.6 Tento návrh stanovuje opatrenia pre zredukovanie rizík pre dané dve látky, ktoré budú realizované členskými štátmi v priebehu osemnástich mesiacov odo dňa nadobudnutia účinnosti smernice. Komisia uverejnila návrh dňa 28. apríla 2004. Po vykonaní bežných postupov, a ak sa dá dosiahnuť dohoda o akýchkoľvek požadovaných zmenách, by mala táto smernica nadobudnúť účinnosť v členských štátoch najneskôr v júni 2006.

2. Zhrnutie návrhu Komisie

2.1 Návrh sa snaží ochrániť ľudské zdravie a životné prostredie, ako aj vytvoriť (alebo udržať) vnútorný trh pre tieto dve látky. Verí sa, že sa to dá vykonať s nízkymi alebo žiadnymi nákladmi, pretože používanie v špecifikovaných aplikáciách už poklesli a verí sa, že alternatívne produkty budú pohoťovo dostupné.

⁽¹⁾ Ú. v. ES C 146 A zo dňa 15.6.1990

⁽²⁾ Ú. v. ES L 84 zo dňa 5.4.1993

⁽³⁾ Ú. v. ES L 273 zo dňa 26.10.2000

⁽⁴⁾ Ú. v. ES L 262 zo dňa 27.9.1976

⁽⁵⁾ Ú. v. ES L 231 zo dňa 28.9.1995

2.2 V prípade toluénu, uznávaného ako univerzálna látka s VOV a používaného ako základná surovina pre chemickú syntézu a ako rozpúšťadlo v mnohých priemyselných a spotrebiteľských aplikáciách, sa musia zaviesť do praxe reštrikcie akéhokoľvek používania nad 0,1 % v hmotnostnom vyjadrení v lepidlách a sprejových farbách pre všeobecnú verejnosť. Uvedené sa nevzťahuje na priemyselné aplikácie a má chrániť zdravie spotrebiteľa.

2.3 V prípade trichlórbenzénu, s obmedzenejším používaním ako medziprodukt pri určitých herbicídoch, a ako technologické riedidlo v uzavretých systémoch, sa musia zaviesť do praxe reštrikcie akéhokoľvek používania nad 0,1 % v hmotnostnom vyjadrení v akomkoľvek použití s výnimkou medziproduktu. Obmedzuje to akýkoľvek možný predaj širokej verejnosti a poskytuje dodatočnú ochranu zdravia na pracovisku.

2.4 Dané dva produkty, na ktoré sa vzťahuje táto zmena a doplnenie, sú definované ich číslami CAS 108-88-3 a 120-82-1 v prílohe daného návrhu. Obmedzenia používania budú pridané do prílohy 1 smernice 76/769/EHS.

2.5 Členské štáty budú mať jeden rok na uverejnenie zákonov potrebných na dosiahnutie súladu s touto smernicou, pričom kontroly majú byť účinné do ďalších šiestich mesiacov. Bude to odo dňa nadobudnutia účinnosti tohto návrhu, po konzultácii, ako to žiada článok 95 Zmluvy, s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom (EHSV) a po postupovaní podľa postupu spoločného rozhodovania s Európskym parlamentom.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Ako pri dvadsiatej šiestej zmene a doplnení smernice Rady 76/769/EHS (obmedzenia uvádzania na trh a používania nonylfenolu, nonylfenoletocylátov a cementu)⁽¹⁾, o ktorých EHSV dodal svoje stanovisko v marci 2003⁽²⁾, tento návrh sa zaoberá nesúvisiacimi látkami, ktoré budú, kvôli jasnosti prediskutované samostatne. (Intervenčná dvadsiata siedma zmena a doplnenie o polycyklických aromatických uhľovodíkoch v zmäkčovadlách a pneumatikách bol uverejnený, ale ešte sa reviduje.)

4. Toluén

4.1 Toluén je číra, bezfarebná kvapalina s charakteristickou vôňou. Tiež je známy ako metylbenzén, má po benzéne druhú najjednoduchšiu aromatickú štruktúru – kruh so šiestimi

uhlíkmi s naviazaným uhlíkovým reťazcom (alkylom). Prirodzene sa vyskytuje v ropy, v niektorých rastlinách a stromoch, a v emisiách zo sopiek a lesných požiarov, a dá sa zámerné vyrobiť vo veľmi veľkých množstvách z uhlia alebo ropy.

4.2 Podľa priemyselných zdrojov, celosvetové úrovne kapacity a výroby pre zámerné vyrábaný toluén v roku 2002 boli 20 miliónov ton a 14 miliónov ton v uvedenom poradí. 75 % tejto kapacity je lokalizovaných v USA, Ázii a Japonsku. Stanovisko CSTEÉ uvádza výrobu v EÚ v roku 1995 vo výške 2,6 miliónov ton. Omnoho väčšie množstvá sú výsledkom bežnej výroby benzínu a prispievajú k celkovým expozíciám; tieto nie sú uvedené v daných celkových údajoch⁽³⁾.

4.3 Toluén sa primárne používa ako surovina v uzavretých systémoch pre zámernú výrobu benzénu, uretánových pien a iných chemických produktov, a v omnoho menších množstvách ako nosič rozpúšťadla vo farbách, atramentoch, lepidlách, farmaceutických produktoch a kozmetike. Jeho účinky na ľudské zdravie a životné prostredie boli zoširoka študované a všeobecne akceptované všetkými, ktorých sa to týka. Existuje jasná potreba minimalizovať akúkoľvek skutočnú alebo teoreticky nekontrolovanú expozíciu, hlavne, kde existujú alternatívne produkty s podobnou rozpúšťacou schopnosťou.

4.4 Dané dve konečné použitia špecifikované v tomto návrhu spadajú do tejto neskôr menovanej kategórie. Používanie toluénu ako riedidla pre lepidlá a sprejové farby na predaj všeobecnej verejnosti nie je ani potrebné ani podporované jeho výrobcami v Európe. Verí sa, že skutočný odbyt je pre tieto dve konečné použitia v súčasnosti nízky alebo nulový. Ide preto o zväčša preventívne opatrenie, s malým predpokladaným dopadom na náklady výrobcov, voľbu spotrebiteľov alebo zdravie.

4.5 EHSV uznáva, že prvotnou požiadavkou je, aby sa zabezpečilo, že sa s toluénom dá bezpečne manipulovať vo veľkých množstvách v uzavretých systémoch na pracoviskách. Tento návrh zabezpečuje, že široká verejnosť, mimo kontrolovaného pracovného prostredia, bude adekvátne chránená, teraz aj v budúcnosti, pred zbytočnou expozíciou. EHSV preto podporuje túto časť návrhu.

5. Trichlórbenzén

5.1 Situácia pre trichlórbenzén sa výrazne líši od vyššie uvedenej situácie a k návrhu sa vyžadujú určité zmeny, doplnenia a objasnenia.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ L 178 zo dňa 17.7.2003

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 133 zo dňa 6.6.2003

⁽³⁾ Údaje z APA (Asociácia výrobcov aromatických látok), člen CEFIC (Európska rada chemického priemyslu)

5.2 „Trichlórbenzén“ je zámerne vyrábaná chemikália, ktorá sa v prírode nevyskytuje inak než po degradácii iných chlórovaných aromatických zlúčenín. Ide o tri rozdielne izoméry, v závislosti od umiestnenia atómov chlóru v kruhu zo šiestich uhlíkov. Každý má (okrajovo) rôzne fyzikálne vlastnosti a biochemické interakcie, napríklad pokiaľ ide o ich hodnoty LD₅₀. Každý má iné číslo CAS a EINECS. Okrem toho je vykonaný zápis v registroch CAS aj EINECS pre „trichlórbenzén“ vo všeobecnosti. Všetky sú komerčne dostupné v USA aj kdekoľvek inde. S najväčšou pravdepodobnosťou sa 1,3,5-trichlórbenzén v Európe už nevyrába. Podrobnosti záznamov sú nasledovné ⁽¹⁾:

Číslo EINECS	201-757-1	204-428-0	203-686-6	234-413-4
Číslo CAS	87-61-6	120-82-1	108-70-3	12002-48-1
Izomér	1,2,3-	1,2,4-	1,3,5-	-
Forma	Biele vločky	Číra tekutina	Biele vločky	Číra tekutina
Teplota topenia °C	52-55	17	63-65	-
Orálna LD ₅₀ mg/kg pre potkany	1830	756	800	-
Číslo UN	2811	2321	2811	-

5.3 Správa o hodnotení rizika a stanovisko CSTEE sa vzťahujú špecificky na 1,2,4-trichlórbenzén, s číslami EINECS a CAS ako je uvedené vyššie. Predmetný návrh potvrdzuje toto jedno číslo CAS (a preto tento jeden izomér, ktorý bol skúmaný) v prílohe – ale nie v nadpise alebo texte.

5.4 Rôzne izoméry sa vyrábajú v rôznych stupňoch čistoty ako medziprodukty v uzavretých systémoch pre syntézu určitých herbicídov, pesticídov, farbív a iných špeciálnych chemikálií. Kde je špecifická izomérová štruktúra menej dôležitá, v uzavretých systémoch sa dá použiť zmes izomérov ako nosič rozpúšťadla pre farbivá alebo technologické regulátory alebo médiá pre prenos tepla, v sprejoch ako inhibítor korózie a v kovospracujúcich kvapalinách.

5.5 V EÚ (a kdekoľvek inde) sa hlavne používa 1,2,4-trichlórbenzén (1,2,4-TCB), v rôznych stupňoch čistoty. Existuje presvedčenie, že výroba od osemdesiatych rokov dvadsiateho storočia ustavične klesala. Údaje predložené Komisii pre ochranu morského prostredia OSPAR odhadovali výrobu 1,2,4-TCB v roku 1994 vo výške 7-10 tisíc ton; výrobu 1,2,3-TCB vo výške menej ako 2 tisíc ton; a výrobu 1,3,5-hypen TCB vo výške menej ako 200 ton ⁽²⁾. V júni 2000 OSPAR pridal všetky tri izoméry ako samostatné záznamy do svojho zoznamu nebezpečných látok pre prednostné konanie. Stanovisko CSTEE z júla 2001 tiež uvádza výrobu v Európe vo výške 7 tisíc ton v rokoch 1994/95. Výrobné úrovne naďalej klesali a v súčasnosti sa nazdáva, že ich objem dosahuje asi polovicu, pričom ich najväčšia časť je určená na export ⁽³⁾.

5.6 V súčasnosti existuje presvedčenie, že v regióne EÚ/OSPAR zostáva len jeden výrobca. Odbyt sa má sa obmedziť

na izoméry 1,2,4-TCB a 1,2,3-TCB pre použitie len ako medziprodukty, čo sa potvrdilo v písomných predbežných vyhláseniach o použití od každého odberateľa.

5.7 Komisia a CSTEE poznajú a uznávajú obmedzený počet iných použití uzavretých systémov, napríklad ako technologické rozpúšťadlá bez uvoľňovania do externého prostredia. Keďže tento návrh má umožniť základnú výrobu, ale vážne obmedzuje emisie v dôsledku otvoreného používania, zdalo by sa rozumné pridať ho k povoleným použitiam v prílohe tohto návrhu.

5.8 EHSV verí, že v závislosti od špecifických bodov uvedených vyššie by mal predmetný návrh zabezpečiť zvýšenú ochranu na pracovisku a odstrániť úplne všetky riziká vystavenia mimo pracoviska. Zdá sa, že výrobcovia a používatelia trichlórbenzenu a konkurenčných produktov tento návrh z veľkej časti predvídali. Preto by malo dôjsť len k menším dopadom na náklady výrobcov a používateľov. EHSV preto podporuje túto časť návrhu.

6. Konkrétne pripomienky

6.1 EHSV uvádza, ako je uvedené vyššie, že tento návrh musí byť založený na relevantnej SHR a stanovisku CSTEE, a preto sa musí odvolávať výhradne na 1,2,4-TCB. Uvedené by sa malo objasniť v názve a texte. Našťastie zostane účinok restriktív použitia ten istý, keďže je tento izomér základným stavebným prvkom TCB zo zmiešaných izomérov, ktoré sa predtým predávali na použitie v rozpúšťadlách alebo sprejoch.

⁽¹⁾ Internetová stránka Európskeho chemického úradu (<http://ecb.jrc.it>)

⁽²⁾ Údaje od Eurochloru, člena CEFIC.

⁽³⁾ Stanoviská CSTEE sú k dispozícii na webovej stránke generálneho riaditeľstva SANCO.

6.2 V závere príslušného obmedzenia by sa mali povoliť iné použitia v uzavretých systémoch, a to pridaním slov „alebo v iných uzavretých systémoch, kde nie je možné žiadne uvoľnenie do životného prostredia“.

6.3 Rovnako ako pri predchádzajúcich zmenách a doplneniach smernice Rady 76/769/EHS, EHSV ľutuje, že sa v jednom texte spájajú navzájom nesúvisiace produkty, čo si môže vyžadovať špecifické a priebežné zmeny a doplnenia na zosúladenie ustanovení s vonkajšou realitou. To nepodporuje správne, včasné a efektívne riadenie. Ak to vyplýva z obmedzení v zdrojoch počas tohto konečného a kritického štádia odsúhlasenia opatrení na zredukovanie rizík, tieto obmedzenia by sa mali čo najrýchlejšie prekonať.

6.4 EHSV uvádza, že posledný zoznam prioritných látok na hodnotenie bol uverejnený v októbri 2000. EHSV ľutuje, že sa od tohto prístupu upustilo dlho predtým, než sa umožní realizácia iných postupov ako napríklad REACH. Táto strata možnosti ovplyvňovania je poľutovaniahodná.

6.5 EHSV pripomína kľúčovú úlohu, ktorú hral CSTEE v minulosti a verí, že boli vytvorené adekvátne ustanovenia pre pokračovanie tejto úlohy v budúcnosti, napriek nedávno ohláseným zmenám v štruktúre a zodpovednostiach vedeckých výborov.

6.6 EHSV zdieľa všeobecne vyjadrené obavy týkajúce sa času venovaného hodnoteniu látok v súčasnom systéme. Pri týchto dvoch produktoch uplynie takmer 11 rokov, než legislatíva nadobudne účinnosť. Z toho päť rokov bude nasledovať po tom, čo CSTEE vyhlási SHR za uspokojivú. Keď daná legislatíva nadobudne účinnosť, prakticky nevzniknú žiadne náklady – alebo merateľné zdravotné alebo environmentálne prínosy – pre kohokoľvek zo zainteresovaných. Pri absencii ďalších informácií je nemožné povedať, či je to dobré (t.j. trh sa adaptoval pod tlakom pokračujúceho hodnotenia rizík) alebo zlé (daný proces dosiahol veľmi málo, pri značných nákladoch pre všetkých zúčastnených) – alebo ako dosiahnuť akékoľvek požadované zlepšenia.

6.7 EHSV preto verí, že by sa dôvody pre pomalší pokrok mali posúdiť bez ďalšieho omeškania ako doplnok k iným návrhom, ako napríklad REACH a kvôli zaisteniu, že sa tým existujúce procesy skutočne zlepšia a nie skôr zhoršia. To by malo ísť paralelne s inými štúdiami, ktoré teraz prebiehajú, aby sa zmerali dopady, náklady a prínosy pre všetkých zainteresovaných v týchto procesoch určených na to, aby prospievali zdraviu a životnému prostrediu, v rámci úspešnej a konkurencieschopnej európskej ekonomiky založenej na vedomostiach.

Brusel 27. októbra 2004

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Schopnosť MSP a ekonomicko – sociálnych inštitúcií prispôbiť sa zmenám vyplývajúcim z hospodárskej dynamiky“ (Prieskumné stanovisko)

(2005/C 120/03)

Dňa 27. apríla 2004 požiadala podpredsedníčka Európskej komisie, pani Loyola de PALACIO v mene Komisie Európsky hospodársky a sociálny výbor, aby vypracoval prieskumné stanovisko na nasledujúcu tému: „Schopnosť MSP a ekonomicko – sociálnych inštitúcií prispôbiť sa zmenám, vyplývajúcim z hospodárskej dynamiky“.

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu, poverená prípravou prác Výboru na túto tému, prijala svoje stanovisko dňa 6. októbra 2004 (spravodajkyňa: pani FUSCO).

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 412. plenárnom zasadnutí, ktoré sa konalo 27. a 28. októbra 2004 (na schôdzi 27. októbra 2004), nasledovné stanovisko 169 hlasmi za, 2 hlasmi proti, pričom sa 5 členovia hlasovania zdržali.

Predbežná poznámka

do 10 bodov na podporu MSP a ESI v hospodárskej obmene prístupujúcich krajín, program; ktorý široko čerpá z mnohých dobrých praktík ESI v EÚ.

V duchu požiadavky, ktorú vyjadrila Európska komisia, je cieľom tohto stanoviska preskúmať navrhovanú tému z hľadiska existujúceho vzájomného a potenciálneho spolupôsobenia medzi MSP (vrátane mikropodnikateľov) na jednej strane a ekonomicko – sociálnymi inštitúciami na druhej strane (ďalej: ESI) a preštudovať rôzne typy nástrojov a modelov ekonomicko – sociálnych inštitúcií, ktoré majú alebo môžu mať základný dopad na schopnosť prispôbiť sa tak pre MSP ako aj pre ESI.

1.3 Vhodné praktiky ESI v EÚ by naozaj mohli byť základom pre vzájomnú súčinnosť a spolupôsobenie medzi ESI a MSP, lebo by vytvorili inovačné štartovacie plochy pre spoluprácu, obnovu a dynamiku ESI a ich dôležitý potenciál využitia pre malé a stredné podniky, ktoré by tým získali skutočnú pridanú hodnotu v ich expanzii a reprodukovali by z ich vlastnej štruktúry spolupráce, reprezentatívnosti a dôvery, ktorá je medzi nimi potrebná.

1. Ciele a normatívny rámec

1.1 Európska komisia naliehavo požiadala EHSV o toto prieskumné stanovisko, pretože berie do úvahy, že úloha MSP a ESI v Lisabonskej stratégii je obzvlášť dôležitá a pretože sa domnieva, že bude môcť vyvinúť zložky, ktoré umožnia určiť rámec predpisov a podporu, potrebné pre týchto aktérov.

1.2 Táto požiadavka nasledovala po publikácii stanoviska EHSV z vlastnej iniciatívy o úlohe MSP a ESI v hospodárskej obmene prístupujúcich krajín, ktorá bola jednomyselne odsúhlasená 1. apríla 2004. Toto stanovisko sa už zaoberalo týmito dvomi typmi aktérov, určilo ich, a zmienilo sa o ich význame v EÚ ako celku z pohľadu ich podielu v ekonomike, zamestnanosti a sociálnej kohézii, ako i ich hlbokoj vzájomnej súčinnosti a spolupôsobenia. Rovnako upresnilo, že pojem hospodárskej koncentrácie je omnoho širší a dynamickejší ako pojem reštrukturalizácie. Zmienil sa o správe Gyllenhammer od vysokopostavenej skupiny, zriadenej Európskou komisiou „Riadiť obnovu“, ktorá kladie dôraz na vytváranie pracovných miest a uznáva platnosť stratégie, zameranej na benchmarking, obnovu a sociálnu kohéziu. Navrhla program, ktorý je zhrnutý

1.4 V marci 2000 navrhla Európska rada Lisabonskú stratégiu a stanovila si cieľ urobiť z Európy najdynamickejšiu a najkonkurencieschopnejšiu ekonomiku sveta, a zdraznila hlavne potrebu „nastoliť priaznivú klímu na vytvorenie a rozvoj novátorských podnikov, hlavne MSP“, s doplnením, že „Hospodárska súťaž a dynamika podnikov sú priamo závislé na prostredí, kde sú predpisy priaznivé pre investície, obnovu a podnikanie“⁽¹⁾. Na tomto základe odsúhlasila Európska rada, ktorá sa konala v dňoch 19. a 20. júna v meste Feira Európsku chartu malých podnikov, ktorá potvrdzuje, že tieto malé podniky „sú chrbticou európskej ekonomie [a] a predstavujú nenahraditeľný zdroj pracovných miest a liaheň podnikateľských zámerov“⁽²⁾. Naviac, Lisabonská stratégia vyhlasuje, že hospodársky rozmach je kľúčovým faktorom na zabezpečenie sociálnej kohézie v Európe. Komisia sa následne vyjadrila, že výzvy na prijatie Lisabonskej agendy sú potrebné na zvýšenie ponuky zamestnania a pracovných miest, zlepšenie technických vedomostí a zabezpečenie prílivu služieb z poľnohospodárstva a priemyslu bez toho, aby sa prehĺbili regionálne rozdiely v samotných krajinách⁽³⁾.

⁽¹⁾ Závety Predsedníctva – Lisabon, 23. a 24. marca 2000, bod 14.

⁽²⁾ Európska charta pre malé podniky, Luxemburg: Úrad pre úradné publikácie Európskych spoločenstiev, 2002. Komisia potvrdzuje, že Charta bola uznaná v Maribore 23. apríla 2002. (pozri http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/sme-package/index.htm). Výbor ako i Parlament sa stále rázne dožadujú právnej hodnoty Charty, ako i potreby doslovne ju zaradiť do kapitoly o priemysle v Európskom konvente.

⁽³⁾ „Stratégia plnej zamestnanosti a pracovných miest vyššej kvality pre všetkých“ COM(2003) 006 final.

1.5 MSP, termín, ktorý zahŕňa aj mikropodnikateľov, ktoré sú ich vlastnou zvláštnosťou, sú podnikmi, ktoré zodpovedajú presným číselným kritériám, ktoré Európska komisia stanovila nasledovným spôsobom⁽¹⁾:

Kategória podniku	Počet pracovníkov	Obrat	alebo	Celková bilancia
Stredný	< 250	≤ 50 miliónov EUR		≤ 43 miliónov EUR
Malý	< 50	≤ 10 miliónov EUR		≤ 10 miliónov EUR
Mikro	< 10	≤ 2 milióny EUR		≤ 2 milióny EUR

1.6 ESI patria do celku štyroch kategórií: družstvá, poisťovacie spoločnosti, asociácie a inštitúcie. Tieto podniky sú charakteristické tým, že pri dosahovaní maximálneho zisku dávajú prednosť ich spoločenskému predmetu, čo často súvisí s regiónom a miestnym rozvojom. Ich základné hodnoty sú: solidarita, sociálna kohézia, sociálna zodpovednosť, demokratické riadenie, účasť, samospráva⁽²⁾.

1.7 Väčšina ESI je zahrnutá do štandardnej definície EÚ o MSP⁽³⁾. Tie, ktoré do takejto definície nespádajú z dôvodu ich rozsahu, majú vo všeobecnosti rovnaké vlastnosti ako MSP ako i nízku úroveň investície zvonka, nedostatok kótovania na burze, blízkosť vlastníkov – akcionárov, široké napojenie na miestnu sieť.

1.8 Európske inštitúcie určili rámec predpisov v oblasti politik pre MSP. Do roku 2005 existuje hlavná pružná smernica pre MSP tak ako tieto: Rozhodnutie Rady 2000/819/EC o viacročnom programe pre Podnik a Podnikateľstvo, a hlavne pre MSP od roku 2001 do 2005. Tento program, ktorý sa využil aj na realizáciu cieľov, stanovených v Európskej charte malých podnikov, sleduje nasledovné ciele:

- posilniť rast a hospodársku súťaž podnikov;
- podporovať podnikanie;
- zjednodušiť administratívne a právne prostredie podnikov;

(1) Doporučenie 2003/361/EK, ktoré nahrádza 96/280/CE (Ú. v. EÚ L 124 z 20. mája 2003, str. 36), ktoré nadobudne účinnosť od 1. januára 2005. Tak ako v platnom aj v novom doporčení zostávajú rovnaké definície. Mení sa len výška obratu a bilančná suma.

(2) B. Roelants (coord): Prípravná zložka na Prvú konferenciu o sociálnom hospodárstve v krajinách strednej a východnej Európy, 2002, str. 34. Spoločnými menovateľmi vypracovanými na základe definícií, predloženými Európskou Komisiou, Výborom regiónov, ECP-CMAF (Európska konferencia družstiev, sporiteľní, asociácií a inštitúcií), a FONDA (spojená s organizáciami charakteru ekonomických inštitúcií spoločnosti).

(3) McIntyre: Malé a stredné podniky v prechodnom ekonomickom období, Houndmills: MacMillian, str. 10.

— zlepšiť finančné prostredie podnikov;

— zjednodušiť prístup podnikov k pomocným službám, programom a sieťam spoločenstiev.

1.9 21. januára 2003 v Oznámení Komisie [COM (2003) 26 final] bolo prezentovaných päť správ o politikách EÚ voči MSP: dve správy o uplatnení Európskej charty malých podnikov v EÚ a v krajinách, prístupujúcich do EÚ: dve správy o aktivitách EÚ v prospech MSP; jednu správu od zástupcu MSP; a Zelenú knihu o význame podniku. Medzi inými vyzdvihnutými výzvami, správa o aktivitách EÚ ukazuje ako sa EÚ angažuje hlavne prostredníctvom štrukturálnych fondov, viacročného, už spomínaného plánu a FP6. Nakoniec, okrem Zelenej knihy bol v prospech podnikania a hospodárskej súťaže podnikateľov zostavený komunitárny akčný plán (2006 – 2010).

1.10 Európska komisia poskytla aj rámec predpisov pre ekonomicko-sociálne inštitúcie spoločnosti. Najdôležitejšie z nich sú družstvá, ktoré boli predmetom „Správy o družstvách v Európe“ z 23. februára 2004. Správa navrhuje zlepšiť viditeľnosť a chápanie družstiev, uprednostňovať zhodu záujmov ich právneho rámca v krajinách EÚ⁽⁴⁾. Zmieňuje sa o základných normách toho typu podnikov, ktoré boli definované v Doporučení WTO o podpore družstiev v júni 2002 na celosvetovej úrovni, a hlavne zástupcami vlád 25 štátov a väčšiny národných organizácií zamestnávateľov a zamestnancov. Doporučenie, ktoré sa rovnako vzťahuje na základné medzinárodné pracovné predpisy a ktoré stanovuje, že sa tieto predpisy plne uplatňujú u pracovníkov družstiev. Okrem toho, Európska komisia nedávno publikovala pracovný dokument o poisťovníach, „Poisťovacie spoločnosti v rozšírenej Európe“ z 3. októbra 2003, ktorý určuje základné predpisy pre tento typ ESI⁽⁵⁾.

2. Sociálno-ekonomický rámec

2.1 Komisia uznala, že MSP sú základom európskej ekonomie so 66 % celkovej zamestnanosti a 60 % celkovou pridanou hodnotou EÚ, okrem poľnohospodárskeho odvetvia. Regióny s vysokou koncentráciou MSP, ako je oblasť Emilia Romagna, Bad-Würtemberg a Jutsko patria k tým, ktoré sa tešia vysokému HDP na obyvateľa a vysokej miere zamestnanosti⁽⁶⁾.

(4) Hlavne v rámci uplatňovania Nariadenia o európskom družstve. Pozri nariadenie CE číslo 1435/2003 Rady z 22.7.2003 o štatúte európskych družstiev (SEC).

(5) Európska komisia: Pracovný dokument – Družstvá v rozšírenej Európe, 3. októbra 2003, str. 5.

(6) Európska komisia (2004): Nové partnerstvo pre Kohéziu – Konvergenciu, Hospodársku súťaž, Spoluprácu – Tretia správa o hospodárskej a sociálnej kohézii, str. 5 a 8.

2.2 EHSV vo svojom stanovisku „Sociálne hospodárstvo a jednotný trh“⁽¹⁾ zdôraznil hospodársky a sociálny význam ESI a naznačil, že tieto sú nepostrádateľnými organizáciami podnikateľskej plurality a rôznorodosti⁽²⁾. Takéto uznanie prišlo od samotnej Komisie, hlavne v *Správe o družstvách v Európe*, a v konzultačnom materiále „Poistovacie spoločnosti v rozšírenej Európe“, o ktorom sme sa zmienili vo vyššie uvedenom odstavci 1.10. V EÚ stále narastá sociálny a hospodársky význam podnikov a ekonomických inštitúcií spoločnosti; s približne 9 miliónmi priamych pracovníkov na trvalý úväzok, predstavujú 7,9 % platených pracovných miest občanov⁽³⁾. Navyše, združujú pozoruhodnú časť občianskej spoločnosti: podľa Európskej komisie, družstvá majú 140 miliónov členov a poisťovacie spoločnosti 120 miliónov. Teda uvažuje sa o tom, že viac ako 25 % občanov EÚ sú členmi ESI, kde majú rozhodujúcu sociálnu a hospodársku úlohu: výrobcovia, spotrebitelia, sporitelia, nájomníci bytov, poistenci, študenti, dobrovoľníci, atď. ESI sa rozvíjajú vo všetkých odvetviach, a hlavne vo verejnoprospešných službách⁽⁴⁾, ako sú zdravie, životné prostredie, sociálne a vzdelávacie služby⁽⁵⁾. Majú tiež základnú funkciu pri vytváraní ekonomického kapitálu, schopnosti zamestnávať znevýhodnené osoby, sociálne blaho, revitalizáciu miestnych hospodárstiev a modernizáciu modelov miestnej správy. Niektoré z nich zaviedli systémy spoločenskej bilancie, kde sa zhodnocujú ich sociálne dopady a dopady na životné prostredie.

2.3 MSP a ESI sú dôležitým činiteľom zamestnanosti a opätovného zaradenia do zamestnania v dôležitých priemyselných koncentráciách, ku ktorým dochádza, počnúc odvetviami, kde sa prepúšťa a tých, ktoré znižujú počet pracovných miest, po tradičné odvetvia (remeselné práce, remeslá) a iné, ktoré sa šíria, ako služby podnikom, ITC, odvetvia vysokej technológie, výstavba a verejné práce, príbuzné služby (vrátane zdravotníctva) a turistiky.

2.4 Avšak MSP a ESI čelia zvláštnym výzvam. Európska charta malých podnikov uznala, že tieto sú omnoho citlivejšie v oblasti koncentrácií podnikateľského prostredia. Zelená kniha Európskej komisie o Podnikaní potvrdzuje, že ESI na základe toho, že musia uplatňovať „podnikové princípy a výkon na to, aby dosiahli ekonomické a spoločenské ciele, musia poukazovať na mimo-

⁽¹⁾ Stanovisko HSV CES 242/2000, Ú. v. ES C 117 z 26.4.2000.

⁽²⁾ V najnovšej štúdii OECD upresnilo, že „sociálna ekonómia spoločnosti“ je širší pojem ako neziskový sektor, pretože je menej prísne spojená s nedistribučnými tlakmi, podľa ktorých organizácie nemôžu legálne znovu zaslať ich prebytky ich majiteľom (OECD 2003, „Neziskové odvetvie v meniacom sa hospodárstve“, Paríž, str. 299).

⁽³⁾ Tieto zamestnania nezahŕňujú nepriame zamestnania, ako napríklad nezávislí poľnohospodárski pracovníci, alebo MSP, ktoré sú členmi družstva. CIRIEC 2000: „Podniky a organizácie tretieho sektoru: strategické výzvy pre zamestnanosť“ Univerzita v Liège.

⁽⁴⁾ Takt a zákonná pomoc, 2002, str. 44.

⁽⁵⁾ Pozri chartu Stálej európskej konferencie CMAF (Stála európska konferencia družstiev, poisťovní, asociácií a inštitúcií).

riadne výzvy, ktoré sa vzťahujú na prístup k financovaniu, vzdelaniu, riadeniu a poradenstvu“⁽⁶⁾.

2.5 MSP a ESI môžu zohrávať významnú úlohu v sociálnych a ekonomických zmenách rôznym spôsobom a mnohými vhodnými praktikami: využitím nových osôb na pracovnom trhu; podporou inovačnej schopnosti mikropodnikov a malých podnikov; opätovným zaradením nezamestnaných osôb, prepustených priemyselnými podnikmi, ktoré museli znížiť ich stavu, alebo zatvoriť podnik do zamestnania; otvorením poisťovní sociálnej podpory; otvorením nových podnikov v odvetviach, ktoré sa rozvíjajú; vytvorením služieb a subdodávok; transferom krízových podnikov na ich zamestnancov; podporovaním vytvárania mikropodnikov a nezávislého zamestnania; a kvalitatívnou zmenou samotného odvetvia. Navyše ESI môžu prispieť zvláštnym podielom k tejto koncentrácii tak ich schopnosťou vzdelávať k podnikateľstvu, ktorú už preukázali, ako i hodnotami, ktoré podporujú, ako je sociálne zodpovedné podnikanie, demokracia a účasť občanov, vrátane finančnej implikácie pracovníkov v podniku, sociálne začlenenie, záujem o miestny rozvoj a trvalo udržateľný rozvoj.

2.6 V EÚ existuje významná súčinnosť medzi zmluvnými MSP a ESI s potenciálom ešte omnoho väčšieho rozvoja. K tomuto vzájomnému pôsobeniu dochádza prinajmenšom na základe nasledujúcich troch modalít:

a) MSP v širokom rozsahu využívajú externé služby ESI. Teda družstevné banky často podporujú štartovacie projekty a rozvoj zmluvných MSP.

b) MSP využívajú medzi sebou štruktúry ESI: aby si medzi sebou vytvorili podnikové systémy (siete, skupiny, spoločné podporné štruktúry), alebo aby získali úspory z medzičlánkov hospodárstva (družstvá MSP na nákup a komercializáciu), ako aby aj zaviedli mechanizmy vzájomného ručenia pôžičiek v bankách, atď. Tieto štruktúry im umožňujú podstatne zvýšiť ich konkurencieschopnosť.

c) Modely ESI (ako poisťné fondy, verejnoprospešné služby, nestranné obchodné siete, atď.) môžu byť inšpirujúce pre rozvoj MSP.

⁽⁶⁾ Európska komisia: Zelená kniha – Podnikanie v Európe COM(2003) 27 final, bod C ii).

3. Typy vhodných praktík, užitočné k inšpirácii verejných politík, ktoré by bolo potrebné lepšie preskúmať

3.1 Všeobecné dôvody

3.1.1 Komisia publikovala prípady vhodných praktík v rôznych dokumentoch, ktoré sa týkajú akcií BEST v rámci viacročného programu, „to znamená praktiky, ktoré vhodne ilustrujú priblíženie sa k napredovaniu (súčasnemu) v podpore podnikom, ktoré si zasluhujú zvýšenú pozornosť a záujem“⁽¹⁾. Nejde o najlepšie praktiky („best practice“), ale ich cieľom je inšpirovať k zmenám a lepším praktikám („better practice“, ktoré umožnia dospieť k záverom a smerovaniu línií politík EÚ.

3.1.2 EHSV si je vedomý, že sa v posledných rokoch odvíedla významná práca vo vytváraní správnych postupov v oblasti MSP. (pozri horeuvedené činnosti BEST). Typy vhodných praktík, ktoré nasledujú, sa týkajú výlučne existujúceho vzájomného pôsobenia a potenciálu medzi MSP a ESI. Sú ilustrované v priloženej konkrétnej dokumentácii a zároveň ukazujú schopnosť prispôsobiť tieto modely a ich evolučný charakter hospodárskej dynamike v rámci jednotného trhu a globalizácie.

3.1.3 Generalizácia typu je užitočná na navodenie smerom k návrhom verejných politík, ktoré môžu posilniť dynamiku MSP a ESI v perspektíve Lisabonskej stratégie. Ide o prípady dobrých praktík medzi ESI, ktoré by mohli MSP prevziať, alebo o vzájomné pôsobenie medzi MSP a ESI, kde sa priamo využívajú v MSP a mohli by byť výhodné.

3.1.4 Pracovná hypotéza, preukázaná už čiastočne v niektorých prípadoch je, že každá z týchto modalít kryje alternatívne náklady (opportunity cost)⁽²⁾, ba dokonca čisté zisky pre verejný rozpočet so strednodobým výhľadom.

3.2 Typológia správnych postupov

3.2.1 Vytváranie a zachovanie pracovných miest v nových podnikoch alebo reštrukturalizáciou podnikov. Skúsenosti ESI v rôznych krajinách EÚ smerujú k tomu, aby ukázali, že systémy financovania podpôr pracujúcim, ktorí stratili ich zamestnanie a pomoci na oživenie ich podniku, ktorý je v krízovej situácii,

(1) GR Podnik (2002): Pomoc na rozvoj podnikania – „sprivodca dobrých postupov“ pre organizácie, ktoré podporujú podnikanie, str. 11.

(2) Alternatívne náklady (opportunity cost) sú „príjmom alebo ziskom, o ktorom bolo rozhodnuté vopred, a ktorý je výsledkom zavedenia čiastočného rozhodnutia, keď sú finančné zdroje limitované, alebo keď sú implikované výhradne vzájomné projekty. Napríklad, náklady druhej najlepšej varianty využitia zdrojov tým, že sa vybuduje na stavenisku továreň sú príjmom, o ktorom sa rozhodlo vopred, keď sa nebude budovať komplex kancelárií na tom istom mieste. Takisto príjem, ktorý sa získa tým, že sa nevybuduje továreň, ak sa vybuduje komplex kancelárií, predstavuje alternatívne náklady pre komplex kancelárií. Alternatívne náklady sú dôležitým faktorom pri rozhodovaní, pretože predstavuje náklady, ktoré nie sú zaregistrované v účtoch predmetnej organizácie“ (Oxford Dictionary of Finance and Banking; Oxford: Oxford University Press, 1997, str. 252).

alebo na to, aby sa z neho vytvoril nový podnik, organizované za dostatočnej podpory, môžu nielen vytvoriť alebo zachovať pracovné miesta a vytvárať alebo zachovať hospodárske aktivity, ale umožňujú aj štátu a/alebo finančníkom znova nadobudnúť za relatívne krátky čas celú sumu prideleného financovania, ba dokonca viac⁽³⁾.

3.2.2 Systémy a zoskupenia („clusters“) podnikov na dosiahnutie rozvoja, inovácie a hospodárskej sítaze. ESI vytvorili regionálne zoskupenia, ktoré sa neskôr integrovali do horizontálnych alebo paritných skupín, hlavne v severnom Taliansku a v španielskom Baskicku, transformovali tieto podniky (väčšinou malé a stredné) na jeden z prvých ekonomických činiteľov ich vzájomných regiónov a vytvorili centrá technologickej obnovy a vrcholového manažmentu.

3.2.3 Vklady do spoločného, aby sa usporili náklady na medzičlánkoch. Vo viacerých európskych krajinách, sa podstatná časť zmluvných MSP v niektorých odvetviach, vrátane mikropodnikov a nezávislých pracovníkov (ako malí obchodníci v Taliansku, kaderníci a mäsiari vo Francúzsku, pekári v Nemecku) zoskupila v združeniach, vo všeobecnosti vo forme družstiev, aby zaviedli spoločný nákup, komercializáciu alebo služby. Každý MSP zostáva úplne autonómny, s možnosťou zvýšiť svoju konkurencieschopnosť, uchovať alebo rozšíriť svoje trhy, vyhnúť sa subdodávkam a prostredníkom a ušetriť náklady stupňového hospodárstva. Pre kolektív je tento systém garantom uchovania zamestnanosti a miestneho rozvoja⁽⁴⁾.

3.2.4 Prístup k financovaniu a zníženie rizík. Vzájomné ručenie umožňuje MSP aj mikropodnikom a nezávislým pracovníkom, ktorí nemajú dostatočné garancie, získať prístup k úveru. Spoločnosť vzájomného ručenia (ktorá je často garančnou poisťovňou) má poslanie zaručiť sa vo výhradný prospech toho, kto si požičiava. V prípade nesplatenia znáša spoločnosť konečnú ťarchu z garančného fondu, ktorý je z príspevkov pridružených MSP. Spoločné fondy medzi ESI sa využívali pri projektoch vytvárania, prebudovania alebo rozvoja podniku ako mocné páky na pôžičky z banky tak, že sa vytvorila v bankách dôvera⁽⁵⁾.

(3) Pozri tiež systém „jedinej platby“ (pago único) v Španielsku. Toto opatrenie spočíva v možnosti získať dvojročnú podporu v nezamestnanosti v jedinej platbe pre pracovníkov, ktorí sa rozhodnú založiť družstvo alebo pracovný kolektív, („sociedad laboral“) alebo ktorí sa rozhodnú stať sa pracujúcimi členmi v týchto podnikoch za podmienky, že v podniku pracovali minimálne 12 mesiacov.

(4) Hlavne pozri stránku Francúzskej federácie družstiev a remeselných združení <http://www.ffcg.coop>, a stránku Associazione Nazionale Cooperative fra Dettaglianti <http://www.ancd.it/>

(5) Najmä fond SOCODEN medzi družstvami s francúzskou výrobou, pozri <http://www.scop-entreprises.com/outils.htm>

3.2.5 *Služby kolektív.* Ukázalo sa, že ESI sú dôležitým aktérom v oblasti sociálnych, zdravotných, vzdelávacích a kultúrnych služieb, hlavne v rámci privatizácií, pretože spájajú ducha podniku a zachovanie všeobecného záujmu, ktorý je podstatou týchto služieb. Týmto spôsobom sa ukázalo, že tieto podniky poskytujú často príspevky najvyššej kvality za nižšiu cenu ako tie, čo poskytol štát. V niektorých prípadoch sú tieto služby predmetom miestnych partnerstiev verejnosúkromného sektoru, medzi ESI a miestnymi vládami partnerstvá vo verejnosprospešných službách, ako pracovné stredisko, centrum starostlivosti a pomoci v domácnosti, atď.

3.2.6. *Výrobný cyklus a kvalitná a etická komercializácia.* ESI sa špecializovali v komercializácii produktov, u ktorých môžu zabezpečiť stálu kvalitu a sledovať výrobný reťazec, kde môžu zabezpečiť trvalú etiku (absencia vykorisťovania, rešpektovanie pracovných noriem, spravodlivé odmeňovanie, atď.).

4. Doporučenia zamerané na program akčného výskumu s cieľom určiť dlhodobé politiky na podporu MSP a ESI ich vzájomným pôsobením

4.1 Všeobecné úvahy

4.1.1 Rozhodujúci spoločný význam MSP a ESI v európskej ekonomike a zavádzaní Lisabonskej stratégie a potenciál pozitívneho vzájomného pôsobenia, ktorý existuje medzi týmito dvomi typmi aktérov využívaním modelov a štruktúr ESI sa usilujú vyvinúť nové spoločné úsilie na európskej úrovni na ich propagovanie a ich podporu.

4.1.2 EHSV zohľadnilo hlavne existujúce programy na podporu MSP, ale zároveň zaznamenáva neuspokojivé štruktúry, ktoré sú tu na podporu ESI, ako i na podporu iniciatív, uprednostňujúcich vzájomné pôsobenie medzi MSP a ESI.

4.1.3 Navyše zaznamenáva nedostatok dôkladných, úplných, transeurópskych a multidisciplinárnych štúdií, ktoré dokazujú a odhadujú alternatívne náklady vhodných postupov, ktoré uprednostňujú posilňovanie MSP a ESI v ich vzájomnej súčinnosti.

4.1.4 Takýto nedostatok vážne limituje vypracovanie politik verejnej podpory MSP a ESI v ich vzájomnej súčinnosti. Vskutku, aby sa mohli tieto politiky určiť, je dôležitá neustála kontrola a analýza ich bilancie náklady – zisky.

4.2 Osobitné doporučenia

4.2.1 Založenie Európskeho monitorovacieho centra pre ekonomicko – sociálne inštitúcie a zavedenie viacročného programu na vzájomné pôsobenie ESI-ESI a MSP-ESI

4.2.1.1 EHSV navrhuje zriadenie Európskeho monitorovacieho centra pre ekonomicko – sociálne inštitúcie, ktoré by robilo prieskum nielen o samotných ESI, ale aj o tom, ako môže byť takéto vzájomné pôsobenie podstatným pre hospodársky rozvoj MSP a ESI, ako i na podporu ekonomickej zodpovednosti podnikov a boja proti vylúčeniu.

4.2.1.2 Toto monitorovacie centrum by bolo podporované Európskou komisiou a vládami 25 členských štátov EÚ. Zahŕňovalo by organizácie ESI, ako i výskumné centrá o ESI na univerzitách. Spolupracovalo by s monitorovacím centrom pre MSP.

4.2.1.3 EHSV tiež navrhuje zavedenie multidisciplinárneho a celoeurópskeho trojročného výskumu, ktorý by uskutočňovalo monitorovacie centrum, aby sa pristúpilo k presnému určeniu vhodných praktík systémov ESI, ktoré priamo rozvíjajú MSP, alebo ktorých model ponúka rozvojový potenciál MSP hlavne v oblastiach, uvedených v odseku 3.

4.2.1.4 Tento výskum sa zameria na preukázanie alternatívnych nákladov, ktoré sa týkajú hlavne výpočtu:

- priamych mikroekonomických nákladov – ziskov;
- počiatkové a konečné náklady – zisky hospodárskeho reťazca;
- hodnoty nehmotného majetku;
- spoločenských nákladov – ziskov, zo spoločenského auditu;
- multiplikačných efektov;
- z diferenciálu nákladov v hypotéze absencie spomínaného modelu (náklady „nedružstevného charakteru“ a náklady navyše pre štát a kolektív v prípade náhleho zániku družstiev).

4.2.1.5 Závery výskumov Európskeho monitorovacieho centra ESI budú musieť byť zverejnené významným úsilím v komunikácii európskych inštitúcií, vlád členských štátov a obyvateľstva vo všeobecnosti.

4.2.1.6 EHSV bude dbať na správy vývoj výskumu, ktorý bude monitorovacie centrum pre ekonomicko – sociálne inštitúcie realizovať, pristúpi k hodnoteniu záverov po troch rokoch a bude skúmať možný dopad týchto záverov na politiky Európskej komisie, ktoré sa vzťahujú na MSP a ESI.

— Zlepšiť prístup k financovaniu MSP a ESI vo chvíli, kde kritériá z Bâle na získanie pôžičiek z banky sa stávajú prísnejšie pre rizikové a podkapitalizované podniky;

— Podporiť partnerstvá, siete a združenia medzi MSP a ESI;

— Urobiť poriadok a trvalo začleniť empirické údaje o situácii v MSP a ESI;

4.2.2 Celková účasť MSP a ESI na európskych podporných programoch pre podniky

— Redukovať bariéry pre MSP a ESI na verejných trhoch, hlavne znížením administratívnych a právnych bremien, ktorým čelia;

4.2.2.1 EHSV žiada Komisiu zabezpečiť, aby ESI mali možnosť nestranne sa zúčastňovať na novom viacročnom programe pre podnikanie v období 2006 – 2010 a podporovať iniciatívy, zamerané na vzájomné pôsobenie medzi MSP a ESI a hlavne využiť ESI v spolupráci medzi MSP.

— Robiť prevenciu a ochranu podnikov v kríze a úpadku;

— Podporiť vzdelávanie a rozvoj ľudských zdrojov;

4.2.2.2 EHSV rovnako žiada, aby miera účasti MSP a ESI na programoch EÚ, ktoré umožňujú prístup k výskumu, obnove a na svetové trhy, bola zaradená medzi priority európskych politík.

— Podporiť informačné a spravodajské technológie ⁽¹⁾.

4.2.2.3 EHSV sa domnieva, že význam projektov v prospech MSP v štrukturálnych fondoch by sa mal zachovať, a že význam projektov v prospech ESI a spolupôsobenia medzi ESI a MSP by sa mal zvýšiť, najmä takých projektov, ktoré uprednostňujú vytváranie nových pracovných miest a rozvoj vidieckych oblastí. Prístup k štrukturálnym fondom by nemal byť limitovaný v závislosti od sféry činnosti jednotlivých podnikov.

4.2.4 Zlepšenie sociálneho dialógu na podnárodnej, národnej a komunitárnej úrovni

4.2.4.1 Vo viacerých krajinách EÚ, hlavne v niektorých nových krajinách nie sú MSP dostatočne zastúpené v národných inštanciách sociálneho dialógu. EHSV sa domnieva, že by mali byť zvýhodnené v starostlivosti o účinnosť verejných politík podpory a regulácie týchto podnikov a že veľké podniky ako aj sektor MSP by mali mať možnosť vyjadrovať svoje postoje na rovnoprávnej úrovni.

4.2.3 Integrácia záverov Medzivládnej konferencie OECD v Istanbuli o MSP a ich rozšírenie na ESI

4.2.4.2 Vo väčšine krajín EÚ, ako i na úrovni spoločenstva, nie sú ESI vôbec zastúpené v sociálnom dialógu. EHSV dáva podnet, aby sa viac budovali a ešte posilňovali organizácie, zastupujúce ESI, ktoré budú viesť sociálny dialóg tak na úrovni spoločenstva, ako i v rôznych štátoch EÚ. Viac sa musí zohľadňovať názor týchto organizácií na vypracovanie smerníc, ktoré sa vzťahujú na podniky ⁽²⁾.

4.2.3.1 EHSV rovnako navrhuje Komisii, aby sa vrátila k politickým záverom Medzivládnej konferencie v Istanbuli o MSP a aby ich rozšírila na ESI. Žiada teda viac prispôsobený prístup k potrebám a vlastnostiam MSP a hlavne ESI:

⁽¹⁾ Pozri: Cordis Focus čís. 247, 14. jún 2004, strana 14.

⁽²⁾ Právne, účtovné predpisy, atď.

4.2.5 Výskum o spôsoboch propagácie účasti pracovníkov na rozhodovacom procese a na majetku podniku

4.2.5.1 ESI vyvinuli špecifické know-how v oblasti účasti zamestnancov na rozhodovacom procese a na majetku týchto podnikateľských subjektov. Konkrétne jedna časť družstiev vyvinula systém „družstevno-asociačná práca“⁽¹⁾, v ktorom všetci alebo väčšina spoločníkov sú zároveň pracovníkmi a naopak, a každý má jeden hlas v rozhodovacom procese nezávisle od jeho finančného podielu v podniku, pričom podiely sú nominálne a neprevoditeľné. Táto forma združovania je jedna z faktorov, ktoré vysvetľujú úspech viacerých príkladov vhodných praktík spomínaných v tomto stanovisku (viď príklady 1.1, 2.1, 5.1 a 6.1 v prílohe). Tento systém vyzýva k priamej zodpovednosti pracovníkov na napredovaní ich podniku a umožňuje im plne sa zúčastniť na plánovaní stratégie jeho rozvoja. V dnešnej dobe v rámci „ekonomiky vedomostí“, uvedenej medzi lisabonskými cieľmi, sa čím ďalej tým viac kladie dôraz na to, že základom podnikov je „ľudský kapitál“ a táto forma podnikateľského združovania sa vyznačuje svojim moderným a inovačným charakterom.

4.2.5.2 EHSV navrhuje Komisii, aby vo vyššie spomínanom monitorovacom centre a v tematických seminároch, ktoré bude

organizovať, táto osobitná forma podnikateľského združovania bola preskúmaná z nasledovných hľadísk:

- z hľadiska možnosti uplatnenia tohto modelu na konvenčné MSP s cieľom definovať, v aké opatrenia a modifikácie budú potrebné;
- z hľadiska ich právnej úpravy.

5. Závery

5.1 MSP sú základňou hospodárstva a zamestnanosti v Európe a z tohto hľadiska sú prvým aktérom, ktorého sa týkajú Lisabonské ciele. ESI zohrávajú narastajúcu úlohu v sociálnej kohézii a miestnom rozvoji. Možnosť spolupôsobenia medzi MSP a ESI, hlavne v širokom využívaní služieb ESI v MSP v záujme oboch typov podnikov, bola doteraz v širokej miere veľmi málo využívaná.

5.2 V dôsledku toho EHSV navrhuje Komisii, aby znova preskúmala existujúce a potenciálne spolupôsobenie medzi MSP a ESI a prispela k tomu, aby sa demonštrovalo, že toto spolupôsobenie je užitočné pre rozvoj týchto dvoch typov podnikov v rámci hlbokých zmien, spôsobených hospodárskou dynamikou a hlavne pre politiky regionálneho rozvoja, sociálnej kohézie a obnovy.

Brusel 27. októbra 2004

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ „Cooperative worker ownership“ po anglicky. Hlavné zásady tohto osobitného spôsobu práce boli stanovené vo Svetovej deklarácii družstevno-zamestnaneckého vlastníctva (Február 2004), ktorú vydala Medzinárodná organizácia družstevno-priemyselnej a remeselníckej výroby a služieb z Medzinárodnej družstevnej asociácie (CICOPA). Táto deklarácia je výsledkom jedného a pol roka konzultácií medzi jej celosvetovými členmi. Predmetné ustanovenia týkajúce sa družstevno-asociačnej práce („worker cooperatives“ v angličtine) dopĺňajú všeobecné družstevné normy stanovené v Deklarácii o družstevnej identite (Vyhlásenie o družstevnej identite) Medzinárodnej družstevnej aliancie ako aj v Odporúčaní 193/2002 Medzinárodnej organizácie práce (Odporúčanie o propagácii družstiev).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „CeloEurópske dopravné koridory“

(2005/C 120/04)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa na základe článku 29, odseku 2 svojho Vnútorneho poriadku uzniesol dňa 23. januára 2003 vypracovať stanovisko k nasledujúcej téme: „CeloEurópske dopravné koridory“

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť, ktorá bola poverená prípravou prác Výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko dňa 5. októbra 2004. Spravodajkyňou bola pani ALLEWELDT.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 412. plenárnom zasadnutí, ktoré sa konalo 27. a 28. októbra 2004 (na schôdzi 27. októbra 2004), nasledovné stanovisko 164 hlasmi za, 2 hlasmi proti, pričom sa 9 členovia hlasovania zdržali.

1. Úvod

1.1 Rozšírením tematického záberu⁽¹⁾ na všetky otázky, ktoré sprevádzajú paneurópske dopravné koridory, začala stála študijná skupina v januári 2003 opätovne svoju prácu. V decembri 2002 plenárne zhromaždenie plne odsúhlasilo a zobralo na vedomie aktivity predchádzajúceho obdobia mandátu. Takže naďalej popri existujúcich a rozvíjaných aktivitách, ktoré sa vzťahujú na koridory, vznikli v rokoch 2003/2004 zo strany Európskej komisie aj nové dôležité rozhodnutia o smeroch vývoja transeurópskych sietí v doprave (TEN-T), ktoré sa týkajú aj prác v 10-tich Helsinských koridoroch. Rozšírenie Európskej únie v máji 2004, ako i prístupové perspektívy pre juhovýchodoeurópske štáty takisto menia rámcové podmienky pre spoločnú politiku infraštruktúry a spoluprácu v koridoroch.

1.2 Účelom tohto stanoviska vypracovaného z vlastnej iniciatívy je nielen informovať o činnosti a názoroch Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru vo veci „celoeurópskych dopravných koridorov“ za ostatné dva roky, ale takisto navrhnúť odporúčania, vo vzťahu ku každému prehodnotenému subjektu, aké ďalšie kroky by mali podniknúť zainteresované strany a ako pri tomto môže byť Výbor nápomocný.

2. Nové rámcové podmienky dopravných infraštruktúr v celoeurópskej politike

2.1 Po podaní správy **skupiny expertov pod vedením Karla van Mierta** zahájila Komisia v polovici roku 2003 jej revíziu TEN-T. Výsledkom bol rozšírený zoznam prioritných projektov z roku 1996 a návrh nových možností financovania cez EÚ a novej formy lepšej koordinácie⁽²⁾. Vznikli plány zakotviť koncepciu dopravných koridorov do politiky o infraštruktúrach EÚ. Namiesto spoločnej politiky o infraštruktúrach v EÚ, by sa malo v budúcnosti sústrediť na

priority rozhodujúcich hlavných dopravných ťahov. Tomuto vyjadreniu skupiny Miert sa nedostalo žiadneho súhlasu.

2.2 EHSV podrobne prediskutoval tému „**Budúcnosť TEN-T**“ v rámci svojej externej schôdze odbornej skupiny v Ríme v septembri 2003 spolu s Komisiou T „Velké stavebné projekty a siete infraštruktúr“ talianskej Rady pre Hospodárstvo a prácu (CNEL) a schválil k tomu spoločné vyhlásenie⁽³⁾. V ňom vyzvali uvedené orgány ku zvýšeniu úsilia s cieľom vytvoriť integrovanú dopravnú sieť, do ktorej budú efektívne zapojené nové členské štáty, a ktorá bude presahovať hranice Európskej únie. Pri tom je potrebné sa sústrediť na zabezpečenie vzájomnej modality a trvalej udržiteľnosti takejto siete a spoločné posilnenie jej financovania s možným príspevom európskych fondov na podporu celoeurópskej dopravnej siete.

2.3 Talianske predsedníctvo predložilo EHSV požiadavku na vypracovanie iniciatívy, ktorá by mala prehĺbiť diskusiu započatú v Ríme. Pod názvom „**Vytvoriť dopravnú infraštruktúru, vhodnú pre budúcnosť: plánovanie a susedné krajiny – stála mobilita – financovanie**“⁽⁴⁾ zrekapituloval Výbor svoje súčasné základné postoje k európskej politike o dopravných štruktúrach. EHSV navrhol v budúcnosti vyskúšať nové formy a prostriedky financovania, klásť väčšiu prioritu na ochranu životného prostredia a v oblasti plánovania a výstavby celoeurópskej dopravnej siete pokračovať v práci na koridoroch dohodnutých v Helsinkách a nájsť nové spôsoby ako čeliť novým výzvam.

2.4 Európska únia prisúdila vysokú prioritu mierovej obnove **regiónu juhovýchodnej Európy** a dôslednému budovaniu funkčnej dopravnej infraštruktúry. Popri už existujúcich koridoroch týkajúcich tejto oblasti (X, V, VII, IV a VIII) bol vypracovaný dopravný plán pre juhovýchodnú Európu na základe Helsinského vyhlásenia z roku 1997 a skúseností uvedených v procese TINA⁽⁵⁾. Súčasťou tohoto plánu je

⁽¹⁾ Uznesenie Predsedníctva z 23. októbra 2002.

⁽²⁾ Ďalšie hodnotenie pozri v Stanovisku EHSV Ú. v. EÚ C 10 zo 14.1.2004, strana 70.

⁽³⁾ CESE 1043/2003 final – predložená na sekretariát študijnej skupiny TEN.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 108 z 30.4.2004, strana 35.

⁽⁵⁾ Posúdenie potrieb dopravnej infraštruktúry (Transport-Infrastructure-Needs-Assessment – TINA), plánovanie infraštruktúry v prístupujúcich krajinách v druhej polovici deväťdesiatych rokov.

zabezpečenie intermodálnej infraštruktúry, tzv. Ústrednej regionálnej dopravnej siete pre juhovýchodnú Európu, ktorá by mala byť vytvorená na základe spoločných, koordinovaných krokov. Štáty, ktorých sa to týka⁽⁶⁾, pripravili memorandum porozumenia (Memorandum of Understanding - MoU), ktoré okrem iného výslovne zohľadňuje spoluprácu so sociálnymi a ekonomickými kruhmi v regiónoch a súčasnou študijnou skupinou EHSV.

2.5 Bol zavedený nový spôsob **koordinácie práce riadiacich výborov** pôsobiacich pri 10-tich Helsinských koridoroch⁽⁷⁾ a štyroch dopravných oblastiach (PETRAS)⁽⁸⁾. Približne raz za rok vyzýva Komisia predsedov a vedúcich sekretariátov koridorov, ako aj celý rad zástupcov európskych inštitúcií alebo inštitúcií EÚ, aby spolu prejednali dosiahnuté výsledky a plánované činnosti. Bývalá pracovná skupina pre otázky dopravy G-24 by mala byť nahradená menšou, účinnejšou štruktúrou. Zodpovední členovia Komisie si tiež uvedomujú, že iba tento orgán môže zabezpečiť určité aspekty spolupráce a technickej a organizačnej podpory. Poslední stretnutia sa uskutočnili v júni 2003 a 15. marca 2004. Najdôležitejšie prejednávane body sú uvedené nižšie v kapitolách 3 a 4.

2.6 Rozšírenie EU a „nová politika vzťahov so susednými štátmi“ vrhá tieň aj na budúce plánovanie dopravnej politiky v Európe a na to, čo sa uskutočnilo. V júni sa konalo strategické stretnutie Komisie a Európskeho parlamentu, na ktoré boli pozvaní zástupcovia európskych dopravných odvetví, najmä z ďalších susedných štátov EÚ. Odsúhlasilo sa ustanovenie vysoko postavenej pracovnej skupiny, ktorej úlohou bude vypracovať dohodu o výstavbe hlavných dopravných transeurópskych ciest, predovšetkým smerom k východným susedným štátom, Ruskej federácii, Čiernomorskej oblasti a k Balkánu. Pre priestor Stredomoria sa začal projekt na vytvorenie dopravnej siete Európa – Stredomorie. Momentálne sa skúma potreba dopravných sietí pre Turecko.

3. Zameranie práce stálej študijnej skupiny

3.1 Nový vývoj a staré úlohy: Informovanosť a transparentnosť

3.1.1 Dokonca ani 7 rokov presadzovania Helsinského vyhlásenia a upevnenej spolupráce v riadiacich výboroch, rozšírenej o spoluúčasť Európskej komisie, vôbec nezvýšili transparentnosť a lepšie prepojenie plánovaných postupov. Nové základné línie TEN-T, koridory a dopravné oblasti, „SEE Core Regional Transport Network“, práca ECMT a UN-EEC, ako

⁽⁶⁾ Albánsko, Bosna – Hercegovina, Chorvátsko, Srbsko – Čierna Hora, FYROM

⁽⁷⁾ Podrobná mapa koridorov sa nachádza na sekretariáte odbornej skupiny TEN.

⁽⁸⁾ PETRAS: 4 dopravné oblasti podľa Vyhlásenia v Helsinkách z roku 1997: Barentsovo more – Európa – Arktické more – Čiernomorská oblasť – Stredomorská oblasť – Jadranské more/Jónske more.

i rôzne regionálne iniciatívy posilnenej spolupráce sa celkovo rozvíjajú iba v malom kruhu expertov.

3.1.2 Nedostatok prehľadnosti sa zvyšuje na úrovni organizovanej občianskej spoločnosti. Zásadnou úlohou stálej študijnej skupiny je a zostane funkcia spojovacieho informačného článku na oficiálnych fórach, ako aj poskytovanie služieb zainteresovaným organizáciám občianskej spoločnosti.

3.1.3 Komisia pracuje na informačnom systéme, ktorý má všeobecne slúžiť na plánovanie a nasledujúce hodnotenie (GIS). Tento informačný systém je doteraz použiteľný iba pre interné potreby, ale za určitých okolností by sa dal prispôbiť vo vzťahu k socio-ekonomickým údajom, a tým aj lepšie využiť pre témy EHSV. Táto žiadosť by musela byť prerokovaná s Komisiou.

3.2 Využívať postupy konzultácie: „európske“ dopravné cesty si vyžadujú „európsky konsenzus“

3.2.1 Výsledok skupiny Miert jednoznačne pripustil ťažkosti z nepomeru, ktorý vznikne medzi ambicióznymi európskymi plánmi a ich realizáciou, a ktorý sa dá veľmi ťažko ovplyvniť. Ako prvky budúceho zlepšenia boli správne viac uznané postupy plánovania, ktoré prekračujú hranice a väčšia účasť občianskych záujmových skupín, ktoré našli uplatnenie aj v nových hlavných TEN – líniách.

3.2.2 Podiel organizácií občianskej spoločnosti je kľúčom k vyváženému rozvoju, ktorý zodpovedá miestnym a regionálnym záujmom vo vzťahu k prevádzke a využitiu dopravných sietí v živote. Projekty infraštruktúr v európskom záujme splnia ich funkciu iba vtedy, ak zahrnú a budú zodpovedať záujmom trvalej udržateľnosti. K tomu je potrebná účasť hospodárskych združení, dopravných podnikov, odborových organizácií, environmentálnych a spotrebiteľských združení, ktoré musia mať cezhraničnú funkciu. Impulzy na zmenu „európskych“ dopravných sietí sa môžu zvládnuť iba ak budú podporované „európskym“ porozumením a dohodou.

3.2.3 EHSV opakovane ponúkal pomoc, aby sa tento konsenzus znova obnovil. V tomto smere treba systematicky využívať nástroj konzultácie na európskej úrovni. EHSV varuje však pred tým, aby sa poradenstvo prevádzalo ako povinné cvičenie, bez ohľadu na to, aby sa zabezpečili výsledky. Konzultáciu, ktorú EHSV viedol v spolupráci s Európskou komisiou k TINA – postupu 1998, nenašla napriek veľkému záujmu a jasným záverom žiadne ocenenie v záverečnej správe.

3.3 Od konzultácie ku koncepcnej a praktickej spolupráci

3.3.1 Stredobodom dlhoročnej práce EHSV na celkovej dopravnej politike bola dlho základná požiadavka na účasť a poradenstvo. Dnes sa toto zásadné chápanie presadilo u účastníkov, ktorí pôsobia v celej Európe a EHSV si vytvoril dobré pracovné kontakty. Preto sa musí splniť požiadavka koncepcne a prakticky spolupôsobiť pri práci riadiacich výborov a iných grémií.

3.3.2 Obsahovú základňu pre koncepcnú spoluprácu predstavuje hlavne najnovšie vytvorenie iniciatívy „Vytvoriť dopravnú infraštruktúru, vhodnú pre budúcnosť“, ktorá dôrazne definuje princípy európskej dopravnej politiky z pohľadu Výboru. Cieľ zameraný na trvalosť, úvahy o lepšom financovaní a celkové európske smerovanie dopravných štruktúr predstavuje tri ťažiská. V súvislosti s výstavbou dopravných koridorov sa určia priority obchodných rokovanií, na ktoré sa bude orientovať práca stálej študijnej skupiny a o ktorých sa tu preto – v stručnosti – zmienime (*):

- Malo by sa preskúmať lepšie spojenie hospodárskych priestorov.
- Na základe stanovených kritérií sa musí zvýšiť vzájomné pôsobenie.
- Musí sa zlepšiť spojenie k vnútrozemským vodným trasám.
- Mali by sa integrovať trasy námornej dopravy.
- Spolupráca v železničnej doprave ukazuje čiastočné úspechy a mala by sa viac propagovať.
- Spojeniu medzi regionálnymi a miestnymi dopravnými sieťami a hlavnými dopravnými ťahmi by sa malo venovať viac pozornosti.
- Kvalitatívne, prevádzkové vývojové ciele sa systematicky musia zavádzať do práce na koridoroch (bezpečnosť, záujmy užívateľov, sociálne podmienky najmä v dialkovej doprave, kvalita poskytovaných služieb, hodnotenie životného prostredia).
- Koncepcia koridorov by sa mala ďalekosiahlo uchovávať a rozšíriť do ďalších regiónov.

3.3.3 Komisia čiastočne nadviazala na tieto ciele v revidovaných hlavných TEN – smeroch. Umenie spočíva

v praktickom a predvídavom presadení a to uceleným spôsobom, ktorý prekračuje hranice. EHSV má dobré skúsenosti a môže prispieť špecifickými, na život nadväzujúcimi činnosťami.

3.4 Prepojenie koridorov a regionálna spolupráca

3.4.1 Medzitým prebieha práca v riadiacich výboroch vo všetkých koridoroch približne rovnako intenzívne. Zároveň sa všeobecne stanovilo, že je to spojenie regiónov, takže sa dnes môže skôr hovoriť o jednom koridore, ako o jednotlivých dopravných ťahoch. Spoločne s vyjadreniami o dopravných oblastiach sa stále viac zavádza prvok regionálnej spolupráce, napríklad v Južnej Európe koridory IV, V, VII a X, alebo v oblasti Severného mora koridory I a IX. Toto je v protiklade s predchádzajúcimi aktivitami, ktoré boli oficiálne vykonané v dopravných oblastiach (PETRAS).

3.4.2 Obidve formulácie, realizácia hlavných dopravných ťahov a regionálne prepojenie veľkých oblastí, sa dopĺňajú. V práci stálej študijnej skupiny by mali byť v budúcnosti lepšie spracované regionálne koncepty rozvoja. Spojenie medzi dopravnou politikou, rozvojom regiónov a ťažiskovými oblasťami v zahraničných vzťahoch EHSV (východné susedné štáty, severná oblasť, Južná Európa) je dôležitým rozšíreným prínosom študijnej skupiny EHSV.

3.5 Úloha do budúcnosti: vybudovať nové spojenia

3.5.1 Strategické stretnutie Komisie a EP v júni 2004 je vítané, ale EHSV vždy zdôrazňoval, že s rozšírením by nemusela byť iniciatíva EÚ na realizácii európskych dopravných spojení ťažšia. Pri výmene listov s EHSV Komisia ubezpečuje, že toto bude úvod pre širšie a otvorenejšie odsúhlasenie postupu, v ktorom by mohli všetci zúčastnení prispieť svojim podielom. Toto otvorenie je rozhodujúcim pre úspech a trvalosť nového dopravného plánovania na európskej úrovni.

3.5.2 Doterajšie skúsenosti, hlavne práca riadiacich výborov, predstavujú dôležitý a bezpodmienečne potrebný základ pre nové plánovanie. Zvláštna spoluúčasť EHSV, tak ako to charakterizoval v predloženej stanovisku, ktorú rozvíjal počas dlhoročnej praxe, by mohla byť práve teraz v ranom štádiu plánovania infraštruktúr veľkým prínosom. Túto šancu treba využiť.

(*) Ú. v. EÚ C 108 z 30.4.2004, strana 35, body 1.8.1 až 1.8.8

4. Aktivity stálej študijnej skupiny v jednotlivých dopravných koridoroch

4.1 V **koridore II** ⁽¹⁰⁾ sa medzitým vytvorila odborová pracovná skupina. Prvá schôdza sa konala v dňoch 10. a 11. apríla 2003 v Moskve. EHSV sa zúčastnil aj na oficiálnom zasadnutí riadiaceho výboru v termíne 15. a 16. mája 2003 v Berlíne. Z oboch vyplynuli sľubné náznaky, pre našu prácu. Problémy v koridore II spočívajú v ťažkej spolupráci s Bieloruskom. Medzitým sa presadil trend, v dôsledku čoho Bielorusko – a tým aj veľká, veľmi dobre vybudovaná časť koridoru – sa bude zo severu obchádzať. Príčinou sú ťažkosti na hraniciach. V súčasnosti sa zintenzívňuje spolupráca so železničnými dopravnými spoločnosťami. Nedávno sa navrhlo rozšírenie koridoru až k Jekaterinburgu. Je veľký záujem lepšie zvládnuť problémy v cestnej doprave a v praktických postupoch na hraničných prechodoch a zároveň pritom zohľadniť výpomoc EHSV.

4.2 Postupne sa upevnila spoluúčasť na práci v **koridore IV** ⁽¹¹⁾. V rámci zasadnutia riadiaceho výboru v Šoproni (Maďarsko) sa v dňoch 20. a 21. mája 2003 uskutočnilo aj spoločné stretnutie medzi zástupcami podnikov železničnej dopravy a odborov v železničnej doprave v koridore IV a viedlo k plodnej diskusii o požiadavke koľajnicovej dopravy. Táto diskusia musí naďalej pokračovať. Dosiaholo sa to na poslednom zasadnutí, ktoré sa konalo od 10. – 11. novembra 2003 v Dortmunde (Nemecko). Ako tematické ťažisko pre ďalšie rozhovory boli technické a organizačné prekážky na hraničných prechodoch a boli definované návrhy na riešenie. Na zachovanie kontinuity sa bude teraz už zástupca/zástupkyňa odborovej organizácie zamestnancov železníc zúčastňovať ako pozorovateľ v riadiacich výboroch. Teraz sa naskytuje možnosť tematicky sa dotknúť hospodárskeho a sociálneho postavenia v nákladnej doprave ako i technických a organizačných aspektov v tomto dopravnom odvetví v koridore IV.

4.3 EHSV si dokonca obzvlášť zakladá na význame požiadavky **koridoru X** ⁽¹²⁾. V tomto zmysle sa zintenzívnil styk s tamojším riadiacim výborom. Ku konkretizácii možných aktivít EHSV sa úspešne dospelo na zasadnutí riadiaceho výboru v dňoch 18. a 19. júla 2003 v Slovinsku. 3. novembra 2003 viedol EHSV veľmi úspešnú konferenciu s diskusiou v Belehrade, ktorá dospela k spoločnému záveru. Z toho vyplývajú ďalšie kroky k intenzifikácii, hlavne v oblasti železničnej dopravy ⁽¹³⁾. Pracovné kontakty v Sarajeve ako i spolupráca s riadiacou skupinou SEE Core Networks sú ďalšími súradnicami tejto práce. Z hľadiska vyváženej politiky o námorných prístavoch a z toho vyplývajúcej nadväznosti na vnútrozemskú dopravu je **koridor V** ⁽¹⁴⁾ dôležitou spojnicou v tejto súvislosti.

⁽¹⁰⁾ Nemecko – Poľsko – Bielorusko – Rusko

⁽¹¹⁾ Nemecko – Česko – Rakúsko – Slovensko – Maďarsko – Rumunsko – Bulharsko – Grécko – Turecko

⁽¹²⁾ Rakúsko – Chorvátsko – Srbsko – FYROM – Slovinsko – Maďarsko – Srbsko – Bulharsko

⁽¹³⁾ pozri prílohu.

⁽¹⁴⁾ Taliansko – Slovinsko – Maďarsko – Ukrajina – Slovensko – Chorvátsko – Bosna-Hercegovina

4.3.1 Začiatkom novembra 2004 sa plánuje spoločné podujatie združenia železníc, ARGE Korridor XLine, s požiadavkou zlepšiť služby železničnej dopravy so záberom demonštrácií a akcií vo Villachu (Rakúsko), Záhrebe (Chorvátsko) a Sarajeve (Bosna a Hercegovina) ⁽¹⁵⁾.

4.4 K požiadavke vnútrozemskej lodnej dopravy a **koridoru VII** ⁽¹⁶⁾, Dunaj, vypracoval EHSV celý rad návrhov ⁽¹⁷⁾. V júli 2004 sa konal posledný riadiaci výbor. V súčasnosti budú v rámci stálej študijnej skupiny predložené ďalšie úvahy, v ktorých je v súčasnosti hlavnou prekážkou vývoj lodnej dopravy v koridore VII a stanovenie zjednoteného predpisu na odstránenie tejto prekážky. Zároveň sa jedná o možnosti a potrebu investícií pre lepšiu integráciu do dopravného systému viacerých spôsobov ⁽¹⁸⁾.

4.4.1 Vo svojom stanovisku, ktoré bolo odsúhlasené 28. januára 2004 ⁽¹⁹⁾ na tému „Vybudovať dopravnú infraštruktúru, vhodnú pre budúcnosť“, vyzdvihol EHSV nasledujúce požiadavky: „zvláštnu požiadavku vnútrozemskeho lodného koridoru VII, Dunaj, spojenie s traťami železničnej dopravy, ako i primerané technické a sociálne predpisy vnútrozemskej lodnej dopravy, ktoré prekračujú hranice“.

4.4.2 Okrem iného Spoločný poradný výbor EÚ/Rumunsko (na svojom zasadnutí v Bukurešti, 23. až 24. mája 2002) navrhol v rámci lepšieho využitia Dunaja ako celoeurópskeho dopravného koridoru podniknúť opatrenia pre jeho splavenie a spojenie s Čiernym morom a poskytnúť na tento účel väčšiu finančnú pomoc.

4.5 Od dialogickej konferencie v **koridoroch III** ⁽²⁰⁾ a **VI** ⁽²¹⁾, v Katovicích v roku 2001, nemal EHSV žiadne aktivity v týchto koridoroch. Sekretariát koridoru III predložil už v auguste 2004 Výboru dopis s požiadavkou, aby prispeli návrhmi na ďalší rozvoj do pracovného programu na rok 2003/2004.

4.6 Zvláštnu podporu dostal EHSV v posledných dvoch rokoch v spolupráci s odborními, ktorá sa nedávno vytvorila medzi zamestnancami v dopravnom sektore v koridoroch v celkovom európskom kontexte, ktorú organizovala Organizácia európskych dopravných zamestnancov (ETF). ETF – Projekt značne prispel dôležitými, koncepčnými a praktickými príspevkami k úspechu aktivít vo všetkých odvetviach a v budúcnosti sa bude tiež posilňovať.

⁽¹⁵⁾ Podrobnosti činností sa pripravujú a preto sa nenachádzajú v tomto stanovisku, aj keď sú pripravené na sekretariáte študijnej skupiny TEN.

⁽¹⁶⁾ „Snažiť sa o spoločný európsky predpis o vnútrozemskej doprave“, Ú. v. EÚ C 10 zo 14.1.2004, strana 49.

⁽¹⁷⁾ Nemecko – Rakúsko – Slovensko – Maďarsko – Chorvátsko – Srbsko – Bulharsko – Moldavsko – Ukrajina – Rumunsko

⁽¹⁸⁾ Ďalšie výklady k tomu, pozri pracovný dokument od LEVAUX, informácie možno získať od sekretariátu odbornej sekcie TEN.

⁽¹⁹⁾ Pozri poznámku pod čiarou 4.

⁽²⁰⁾ Nemecko – Poľsko – Ukrajina

⁽²¹⁾ Poľsko – Slovensko – Česko

4.7 Nakoniec treba poznamenať, že predseda stálej študijnej skupiny, v spolupráci so sekretariátom sekcie TEN a s podporou kompetentných oddelení Európskej komisie, vypracoval krátky popis základných údajov ku každému jednotlivému koridoru⁽²²⁾.

5. Odporúčania pre ďalšie práce

5.1 Stála študijná skupina si osvojila nové súradnice celoeurópskej dopravnej politiky, tak ako boli hore popísané a zaradila ich do regionálneho, koncepčného a praktického plánovania. Ešte viac ako predtým spočíva ťažisko EHSV v jeho schopnosti integrovať záujmy a vytvoriť praktické návrhy. Aktivity a účasť z miest musia dominovať.

5.2 Stálou študijnou skupinou disponuje EHSV postavením charakteru Clearingstelle, informačného a poradenského centra, ktoré je v záujme výboru zvonka i zvnútra. Informácia, komentovanie, koordinácia činností EHSV a zodpovedná účasť na rozšírenej koordinačnej činnosti na európskej úrovni sú hlavnými úlohami stálej študijnej skupiny. Je to základ, ktorý výbor získal v trinástročnom aktívnom vytváraní spoločnej európskej dopravnej politiky.

5.3 V nasledujúcich dvoch rokoch by sa malo preniesť ťažisko na praktickú spoluprácu a zapojenie miestnych organizácií občianskej spoločnosti. Ide o príspevok k realizácii dopravno-politických cieľov uvedených v článku 3.3.2, pričom príslušné organizácie občianskej spoločnosti môžu vyjadrovať

svoje hodnotenia, kritiku a zlepšovacie návrhy, týkajúce sa jednotlivých koridorov, regiónov alebo projektov infraštruktúr.

5.4 Spolupráca EHSV s koordinačnými výbormi koridorov a Komisiou EÚ by sa mala naďalej zintenzívniť. Predovšetkým treba definovať novú úlohu stálej pracovnej skupiny v rámci realizácie „South East Europe Core Regional Transport Network“ (viď bod 2.4)

5.5 Stála pracovná skupina by mala zväziť, ako by bolo možné lepšie zohľadniť operatívne aspekty dopravného ruchu pri realizácii celoeurópskych dopravných osí, predovšetkým by sa mali skonkrétizovať aspekty intermodality, ochrany životného prostredia, bezpečnosti, sociálnych podmienok a efektívnosti v súvislosti s politikou koridorov.

5.6 V súčasnosti prebieha plánovanie nových dopravných osí v rámci Európskej susedskej politiky (ESP). Komisia EÚ naznačila otvorenosť v tejto súvislosti a stála pracovná skupina by k tomu mala prispieť svojim dielom.

5.7 Práca Komisie EÚ a práca koordinačných výborov v koridoroch a dopravných oblastiach by mala byť vzájomne prepojená vo väčšej miere. Komisia EÚ tu zastáva dôležitú koordinačnú funkciu, v ktorej by mala byť zahrnutá aj technicko-organizačná podpora. Bol by žiaduci väčší priestor pre nasmerovanie rozličných aktivít na celoeurópskej úrovni, ktoré by zapojilo všetkých zainteresovaných, ako aj výraznejšia účasť Európskeho parlamentu.

Brusel 27. októbra 2004

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

⁽²²⁾ viď Prílohu 2 – neoficiálne údaje, ktoré podliehajú prípadným zmenám.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Oznámeniu Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Spájanie Európy veľkou rýchlosťou: nedávny pokrok v sektore elektronických komunikácií“

(COM(2004) 61 final)

(2005/C 120/05)

Dňa 29. marca 2004 sa Európska komisia podľa článku 262 zmluvy o založení Európskeho spoločenstva rozhodla prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Spájanie Európy veľkou rýchlosťou: nedávny pokrok v sektore elektronických komunikácií“

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť, ktorá bola zodpovedná za prípravu práce Výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko dňa 5. októbra 2004. Spravodajcom bol **pán McDONOGH**.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 412. plenárnom zasadnutí, ktoré sa konalo 27. a 28. októbra 2004 (na schôdzi dňa 27. októbra) nasledovné stanovisko 163 hlasmi za, pričom 3 členovia sa hlasovania zdržali.

1. Úvod

1.1 Výbor víta analýzy a odporúčania v oznámení Komisie COM(2004) 61 v konečnom znení „Spájanie Európy veľkou rýchlosťou: nedávny pokrok v sektore elektronických komunikácií“. Ide o šikovne napísanú a aktuálnu správu, ktorá kombinuje strategickú bystrosť s energickou vôľou nasmerovať európsky sektor elektronických komunikácií prostredníctvom ďalšieho štádia rastu.

1.2 Okrem toho, že toto oznámenie poskytuje podporu analýze a významu komunikácie, zdôrazňuje aj oblasti špecifického záujmu Výboru.

2. Východisková situácia

2.1 Dňa 3. februára 2004 Komisia schválila svoje oznámenie „Spájanie Európy veľkou rýchlosťou: nedávny pokrok v sektore elektronických komunikácií“. Toto oznámenie reaguje na požiadavky zasadnutia Európskej rady na jar 2003 hlásiť pokrok v sektore pred svojím zasadnutím na jar 2004. Ide o súhrnnú správu o sektore elektronických komunikácií, nakoľko má dopad na Lisabonskú stratégiu, vrátane analýzy kľúčových otázok ovplyvňujúcich budúci rast. Tiež ide o politickú podporu opatrení potrebných na podporu ďalšieho rozvoja daného sektora.

2.2 Lisabonská stratégia uznáva, že informačné a komunikačné technológie (IKT) sú kľúčovými ovládačmi rastu, zlepšení v oblasti produktivity a konkurencieschopnosti. Pomáhajú zlepšiť ekonomickú výkonnosť a sociálnu súdržnosť. Toto Oznámenie podčiarkuje dôležitosť sektora elektronickej komunikácie - ktorý zahŕňa aj segment služieb, aj segment zariadení - pre zdravie európskeho hospodárstva a jeho kľúčovú úlohu pri podporovaní produktivity. Tento sektor hrá takúto úlohu kvôli svojej veľkosti, dynamike a dopadu na takmer všetky hospodárske činnosti. Nedávny dôkaz ukazuje,

že tento sektor najviac prispel k rastu európskej produktivity práce.

2.3 Napriek dynamickému rastu na začiatku deväťdesiatych rokov dvadsiateho storočia a ambíciám Lisabonskej stratégie Európa za USA a niektorými ázijskými krajinami zaostáva v tempe produkcie a využívaní informačných a komunikačných technológií (IKT) a tento deficit v investíciách do IKT škodí konkurencieschopnosti Európy⁽¹⁾. Pokrok v tomto sektore elektronickej komunikácie je v ďalších 18 mesiacoch kritický pre úspech akčného plánu eEurópa 2005 a dlhodobé ciele Lisabonskej stratégie. Tento sektor koncom deväťdesiatych rokov dvadsiateho storočia rástol rýchlo, ale v roku 2000 a 2001 prešiel ostrým poklesom, čo viedlo Radu a Komisiu, aby úzko monitorovali situáciu v sektore elektronickej komunikácie a podali správu pred konaním zasadnutia Európskej rady na jar 2003.

2.4 Po dvoch rokoch konsolidácie sa teraz zdajú byť podmienky vhodné pre návrat vyšších mier rastu. Podľa názoru Komisie medzi tieto podmienky patria zlepšené finančné podmienky pre operátorov a nepretržitý rast výnosov zo služieb. Trvalo udržateľný rast sa však v tomto sektore dá dosiahnuť len prostredníctvom oživenia v kapitálových výdavkoch a ďalšieho nasadenia nových inovačných služieb.

2.5 Od prasknutia internetovej bubliny znížili telekomunikační operátori kapitálové výdavky ako súčasť svojich konsolidačných plánov. Návrat k obnovenému rastu pre celý sektor si vyžaduje oživenie kapitálových výdavkov. Miera investícií bude ovplyvnená tým, čo robia zákonodarcovia: implementácia nového regulačného rámca poskytne väčšiu právnu istotu pre investície; implementácia národných širokopásmových stratégií zvýši prístup k službám; podpora nových služieb a dostupnosť inovačného obsahu bude stimulovať dopyt; a odstránenie regulačných a technických bariér umožní rozvinutie sietí 3G.

⁽¹⁾ Van Ark, B. a Mahony, O. (2003), *Produktivita a konkurencieschopnosť EÚ: Perspektíva priemyslu*, http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/competitiveness/doc/eu_competitiveness_a_sectoral_perspective.pdf.

Preto sa v oznámení identifikovali pre konanie štyri oblasti priorit:

a) *Prijatie regulačných výziev.* Neskorá alebo nesprávna transpozícia nového regulačného rámca pre elektronické komunikácie členskými štátmi spomaľuje konkurenciu a vytvára neistotu. Proti celému radu členských štátov, ktoré nedokázali transponovať nové opatrenia, prebiehajú konania vo veci porušenia pravidiel. Zabezpečenie úplnej a účinnej implementácie týchto pravidiel existujúcimi aj novými členskými štátmi zostáva najvyššou prioritou na rok 2004. Okrem toho sa tieto nové pravidlá musia uplatňovať v súlade s národnými regulačnými orgánmi. Spoločné smernice o opravných opatreniach, ktoré by mali vyjsť neskôr v tomto roku, ktoré môžu byť uvalené na operátorov s výraznou trhovou silou, budú mať mimoriadnu dôležitosť. Mali by pomôcť regulátorom zabezpečiť vhodné investičné stimuly a zabezpečiť, aby rozvíjajúce sa trhy nepodliehali nenáležitým povinnostiam.

b) *Zvýšenie širokopásmového pokrytia v nedostatočne obsluhovaných oblastiach.* V súlade s akčným plánom eEurópa členské štáty súhlasili so zverejnením národných širokopásmových stratégií a celá EÚ15, plus celý rad nových prístupujúcich krajín, tak teraz učinili. Zvláštnym zameraním by malo byť identifikovanie oblastí, kde existuje riziko, že sa informačná spoločnosť dostane na vedľajšiu kolaj kvôli nedostatočnému dopytu – podľa kritérií profitability operátora – aby sa obhájilo rozvinutie širokopásmových služieb. Financovanie EÚ môže hrať úlohu spolu s opatreniami na národnej, regionálnej alebo miestnej úrovni. Existujú smernice, ako sa dajú v takýchto oblastiach využiť štrukturálne fondy. Výmene najlepších praktík a inovačných riešení pomôže ku koncu roka vytvorenie Fóra pre digitálne rozdiely. Komisia podá správu o národných stratégiách toto leto.

c) *Stimulovanie dopytu.* Hoci väčšina domácností v EÚ má prístup k širokému pásnu, len časť z nich si ho zvolila. Využívanie a nie rozvíjanie sa stáva najväčším problémom na širokopásmovom trhu. Skúsenosti krajín s najvyššími úrovňami záujmu o široké pásmo poukazujú na dôležitosť účinnej konkurencie na báze siete pre zníženie cien a podporu inovačných on-line služieb. Okrem toho môžu hrať úlohu aj opatrenia členských štátov pri stimulovaní dopytu. Propagujú využívanie IKT v rámci stále väčšieho počtu kľúčových služieb – miestnej a národnej vlády, zdravia a vzdelávania – a ich presunu do oblastí on-line. Táto propagácia musí byť sprevádzaná ďalšími krokmi na vyriešenie bezpečnosti, riadenia digitálnych práv a vzájomnej

prepojiteľnosti rôznych služieb a zariadení. Strednodobý prehľad akčného plánu eEurópa 2005, ktorý by mal byť dokončený do leta, poskytuje príležitosť pre ďalšie podporné kroky.

d) *Úspešné uvedenie mobilných komunikácií tretej generácie (3G).* Správa platformy mobilných komunikácií a technológie (pozostávajúcej z kľúčových aktérov v danom sektore) vytýčila strategickú víziu pre budúcnosť mobilných služieb, pričom zdôraznila celý rad komerčných a regulačných výziev. Tento konvergovaný svet 3G ovládaný údajmi bude zložitejší, než svet GSM založený na hlase. Ak prevládne, môže ponúknuť vzrušujúce nové služby a významne zvýšiť produktivitu v Únii. Komisia načrtla svoj prístup k mobilným komunikáciám v svojom oznámení z 30. júna ⁽¹⁾ a bude naďalej pracovať so zainteresovanými skupinami, aby definovala strategické výskumné priority v oblasti mobilnej komunikácie.

2.6 Na zasadnutí Európskej telekomunikačnej rady, ktoré sa konalo v dňoch 8.-9. marca 2004 v Bruseli, rada podčiarkla politický záväzok voči cieľom Lisabonskej stratégie, ktorým je trvalo udržateľný rast, pracovné miesta a sociálna súdržnosť, a to schválením výzvy ku konaniu v oznámení [COM(2004) 61 final], a oznámení *Strednodobý prehľad o e-Európe* [COM(2004) 108 final].

Pripomienky

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Oznámenie sa zaoberá širokou a zložitou oblasťou kritického významu pre lisabonskú víziu – elektronickou komunikáciou. V priebehu posledných rokov Výbor prijal mnoho stanovísk, ktoré sa zaoberali aspektmi politiky týkajúcimi sa tohto odvetvia ⁽²⁾. Teraz víťame príležitosť môcť sa vyjadriť k všeobecnému vývoju v odvetví elektronických komunikácií, poskytovaniu širokopásmového pripojenia, rozvoju odvetvia mobilných komunikácií a novému regulačnému rámcu pre tento sektor.

3.2 Komisia vykonala vynikajúcu prácu pri podpore vytvárania a vykonávania politiky podpory rastu sektora elektronických komunikácií. S dôraznými snahami komerčného a sociálneho záujmu pri sledovaní ich vlastných cieľov, ktorým pomáhala silná politická podpora Rady ministrov, národných vlád a regionálnych orgánov, ide o veľmi rýchlo sa pohybujúcu a rýchlo sa vyvíjajúcu oblasť.

⁽¹⁾ COM(2004) 447 final *Mobilné širokopásmové služby*.

⁽²⁾ Vid' Ú. v. C 169 z 16.6.1999, s. 30; Ú. v. C 368 z 20.12.1999, s. 51; Ú. v. C 14 z 16.1.2001, s. 35; Ú. v. C 123 z 25.4.2001, s. 61; Ú. v. C 123 z 25.4.2001, s. 36; Ú. v. C 139 z 11.5.2001, s. 15; Ú. v. C 311 z 7.2.2001, s. 19; Ú. v. C 48 z 21.2.2002, s. 33; Ú. v. C 48 z 21.2.2002, s. 27; Ú. v. C 221 z 17.9.2002, s. 22; Ú. v. C 241 z 7.10.2002, s. 119; Ú. v. C 61 z 14.3.2003, s. 32; Ú. v. C 61 z 14.3.2003, s. 184; Ú. v. C 220 z 16.9.2003, s. 33; Ú. v. C 220 z 16.9.2003, s. 36; Ú. v. C 80 z 30.3.2004, s. 66 a ďalšie.

3.3 Vzhľadom na zložitý dynamický charakter tejto témy a jej dôležitosť pre hospodársky a sociálny rozvoj Únie Výbor verí, že je dôležité pre všetky zainteresované strany pravidelne vyjadrovať svoj názor, aby sa dala implementovať kompletnejšia a integrovanejšia politika. Výbor podporuje zámer Komisie pokračovať v práci so zainteresovanými skupinami, aby sa oznamovala politika v oblastiach ako práva duševného vlastníctva, riadenie digitálnych práv, otázky dôvery a bezpečnosti, interoperabilita a štandardizácia, riadenie spektra a pokrytie vzdialených a vidieckych oblastí. Výbor sa bude naďalej aktívne zaujímať o daný sektor a o všetky tieto otázky.

3.4 Podporujeme najmä dôraz, aký Komisia kladie na interoperabilitu a otvorenosť na rôznych úrovniach technológie a služieb: zariadenie – sieť; zariadenie – zariadenie; sieť – sieť a medzi obsahom a (alebo) aplikáciami. Bez zodpovedajúcej interoperability a otvorenosti platformy by bol vážne zabrzdnený masový trh s novými technológiami.

3.5 Ako je uvedené v bode 1.1 vyššie, Výbor podporuje oznámenie a blahoželá Komisii k vynikajúcej práci, ktorú vykonáva v tejto oblasti. Všimame si, že pochopeniu sektora elektronických komunikácií a rozvoju politiky na podporu sily a trvalo udržateľného rozvoja bol venovaný extenzívny výskum a konzultácie: silne podporujeme akčný plán eEurópa 2005 a podporujeme opatrenia odporúčané v oznámení COM(2004) 61 final.

3.6 Chceli by sme zdôrazniť mimoriadny záujem Výboru o niekoľko oblastí:

3.6.1 Regulačný rámec

3.6.1.1 Výbor víta nový regulačný rámec pre elektronické komunikácie, ktorý zabezpečuje väčšiu predvídateľnosť, súdržnosť a harmonizovanejší prístup k spôsobu, akým fungujú trhy v celej Únii. Väčšia istota a transparentnosť zabezpečené týmto rámcom podporia investície do sektora elektronických komunikácií a urýchlia tempo hospodárskej súťaže a zavedenie nových inovačných služieb.

3.6.1.2 Súhlasíme s Komisiou, že technologicky neutrálny, voči normám otvorený koordinovaný prístup k rozvoju hospodárskej súťaže založenej na možnostiach na strane dodávateľov v sektore elektronických komunikácií je kritický pre vytvorenie živého a konkurenčného trhu. Výbor je potešený, že nový rámec podporuje čestnú hospodársku súťaž medzi rôznymi prístupovými technológiami (široké pásmo, 3G, digitálna TV, atď.). Takýto prístup zníži náklady na sieť a ceny služieb a zlepší jednoduchosť používania a mobility pre klientov. Technologicky

neutrálny prístup k sektoru na otvorenej platforme tiež veľmi stimuluje dopyt po službách.

3.6.1.3 Preto vítame technologicky neutrálny prístup, ktorý prijal nový regulačný rámec, aby odrážal zblížovanie medzi pevnými a mobilnými službami, on-line a širokopásmový obsah a celý rad rôznych doručovacích platform. Chceme Komisiu uistiť, že vzájomne prepojitelné platformy sú implementované v súlade s rámcovou smernicou 2002/21/ES.

3.6.1.4 Skutočne konkurenčný trh pre služby závisí od konkurenčnej cenotvorby pre zapojenie domova klienta alebo jeho priestorov (miestna slučka). V súčasnosti bráni zavedeniu nových služieb a nízkym cenám na väčšine trhov kontrola miestnej slučky dominantnými operátormi. Komisia by mala neustále sledovať, či je regulačný rámec dostatočný pre oddelenie miestnej slučky od kontroly dominantnými operátormi na každom trhu.

3.6.1.5 Výbor ľutuje, že Komisia musela na Európskom súdnom dvore zahájiť konanie pre neplnenie povinností proti členským štátom kvôli tomu, že nezavedli do praxe nový regulačný rámec. Žiadame, aby Komisia naďalej súdne stíhala úplnú implementáciu tohto rámca vo všetkých štátoch, vrátane novo prístupujúcich krajín.

3.6.1.6 Podporujeme nedávnu dohodu v rámci Skupiny európskych regulátorov o spoločnom postoji k tomu, ako aplikujú opravné prostriedky pri riešení problémov s konkurenciou na novo otvorených trhoch pre elektronické komunikácie⁽¹⁾. Uznávajúc, že účelom regulačného rámca je obmedziť reguláciu a podporiť hospodársku súťaž, výbor žiada Komisiu, aby zabezpečila, že rámec sa bude implementovať spôsobom, ktorý stimuluje rozvíjajúce sa trhy a služby, a nebráni ich rozvoju. Žiadame Komisiu, aby podrobne preskúmala primeranosť opravných prostriedkov za porušenie a ich dôsledné uplatňovanie v členských štátoch.

3.6.2. Rozvoj širokopásmového prístupu

3.6.2.1 Rozšírená, bezpečná širokopásmová infraštruktúra je veľmi dôležitá pre rozvoj a poskytovanie služieb a aplikácie ako napríklad eZdravotníctvo, eObchod, eVláda a eUčenie, čím sa široké pásmo stáva dôležitým pre európsky rast a kvalitu života v rokoch, ktoré sú pred nami. Širokopásmový prístup je verejným dobrom, službou, ktorá by mala byť dostupná všetkým občanom EÚ ako ich právo. Odporúčame, aby Komisia zväzila zaradenie širokopásmového prístupu do zoznamu Univerzálnych služieb.

⁽¹⁾ http://erg.eu.int/doc/whatsnew/erg_0330rev1_remedies_common_position.pdf.

3.6.2.2 Akčný plán eEurópa 2005 žiada širokú dostupnosť širokého pásma a jeho využívanie v Európskej únii do roku 2005, sme však pozadu za našimi ambicióznymi cieľmi. Pokiaľ sa tempo rozvoja širokého pásma nezvýši, hlavne mimo mestských centier, Únia nedosiahne barcelonský cieľ⁽¹⁾.

3.6.2.3 Výbor víta predloženie národných širokopásmových rozvojových stratégií členskými štátmi EÚ15 a konštatuje, že nové členské štáty predložia svoje stratégie pred koncom roka 2004. Všímame si pozitívne prvé hodnotenie plánov Komisiou⁽²⁾ a tešíme sa na podrobnejšiu júnovú správu o stratégiách.

3.6.2.4 Napriek tomu sa nám nepáči veľmi všeobecná definícia „širokého pásma“ používaná v rôznych štúdiách a správach (napríklad výkonnosť prístupu 144kbs považuje za „široké pásmo“ správa COCOM04-20 FINAL, uvedená nižšie, a tá istá správa zahŕňa pripojenia 3G do celkových prístupových liniek širokého pásma v Taliansku, ale nie u ostatných členských štátov). Tento nedostatok presnej definície veľmi redukuje transparentnosť a užitočnosť termínu „široké pásmo“ vo všetkých debatách. Vyzývame Komisiu, aby ustanovila presnú a prísnu definíciu termínu „široké pásmo“, ktorá sa bude používať v Únii.

3.6.2.5 Tiež sa nám nepáči, že štatistika pokrytia širokého pásma sa nezaobrá kvalitou dostupného prístupu. Vyzývame Komisiu, aby začlenila štandardnú kvalitu pripojenia do svojej presnej definície „širokého pásma“. Len potom bude mať štatistika širokého pásma zmysel.

3.6.2.6 Výbor si je silne vedomý potreby agresívneho premostenia digitálnych rozdielov otvárajúcich sa v celej Európe, ktoré sa dotýkajú menej zvýhodnených, a e-Kompletnosti. Hoci sme skonštatovali, že Rada ministrov prijala posun v dôraze politiky z konektivity na rozvoj a účinné využívanie inovačných služieb, máme obavy o moment a pokrytie rozvoja širokého pásma. Obzvlášť máme obavy o nerovnosť medzi určitými krajinami a regiónmi v štatistikách s najnižším prienikom širokého pásma od Komunikačného výboru Komisie⁽³⁾. V rámci EÚ15 je v súčasnosti 20 % európskeho obyvateľstva vylúčených zo širokopásmového prístupu, pretože pokrytie siete je nedostatočné. Víťame zameranie sa Komisie v oznámení na potrebu rozvoja širokého pásma na nedostatočne obsluho-

vané oblasti. A v podrobnom prehľade národných širokopásmových stratégií žiadame Komisiu, aby v budúcich správach zdôraznila potrebu rozšírenia širokopásmových sietí tak, aby pokryli celú Úniu v aktuálnej dobe, a aby zdôraznila medzery v sieti.

3.6.2.7 Podporujeme iniciatívy Quick-Start a dostupnosť štrukturálnych fondov, aby sa zabezpečil prístup do vidieckych a komerčne menej atraktívnych oblastí Únie, hoci chceme, aby Komisia viedla podrobný prehľad implementácie národných širokopásmových stratégií členských štátov a zamerala sa na problémy tempa, pokrytia a kvality.

3.6.2.8 Výbor ľutuje, že sa oznámenie Komisie zaoberá iba geografickými digitálnymi rozdielmi (málo obsluhované oblasti) a nie finančnými digitálnymi rozdielmi (neschopnosť dovoliť si prístup k sieti). Argument Komisie, že vysokorychlostné služby zlepšujú životné podmienky skrátením vzdialeností a uľahčením prístupu k zdravotnej starostlivosti, vzdelaniu a verejným službám, sa vzťahuje nielen na geograficky izolovaných občanov, ale aj na najchudobnejších.

3.6.2.9 Výbor verí, že uistenie Komisie o tom, že akákoľvek vládna intervencia na členenie digitálnym rozdielom musí byť vykonaná v súlade s princípmi a zákonmi hospodárskej súťaže, je klam: digitálne rozdiely existujú preto, že trh sa nezaujíma o cieľové obyvateľstvo. Preto existuje potreba kompetencie štatutárnej štátnej služby stanovujúcej presnú povahu povinností štátnej služby.

3.6.3 Zavádzanie a vývoj 3G

3.6.3.1 Výbor víta zriadenie mobilnej komunikačnej a technologickej platformy minulý rok v októbri, aby sa spojili vedúci aktéri spomedzi mobilných operátorov, výrobcov zariadení a poskytovateľov kapacity. Tiež víťame prvú správu tejto skupiny⁽⁴⁾ ktorá ustanovuje 20 odporúčaní pre kroky potrebné na podporu a trvalé udržanie zavádzania mobilných sietí a služieb v celej Európe – vrátane krokov v oblasti výskumu, noriem, obsahu, bezpečnosti, spektra, medzinárodnej spolupráce a regulácie.

(1) COM(2002) 263 final: eEurópa 2005: Informačná spoločnosť pre všetkých.

(2) IP/04/626 Spájanie Európy veľkou rýchlosťou: Komisia skúma národné širokopásmové stratégie.

(3) COCOM04-20 final: Pracovný dokument Komunikačného výboru Širokopásmový prístup v EÚ: Situácia k 1. januáru 2004.

(4) IP/04/23 3. mobilná vlna pre Európu.

3.6.3.2 Sme radi, že v správe mobilnej platformy a vyhláseniach Komisie je dôraz na 3G kladený na zabezpečovanie prostredia zameraného na zákazníka, ktoré je bezpečné, aby mohlo podporovať „kedykoľvek“, „kdekoľvek“ prístup k vysokorychlostným údajom a službám v oblasti zábavy pri presune cez celý rad širokopásmových zariadení.

3.6.3.3 Výbor plne schvaľuje názory vyjadrené všetkými stranami, že cieľom sú otvorené, vzájomne prepojené siete a vzájomná prepojitelnosť aplikácií a služieb, a vítame záväzok mobilnej platformy pripraviť agendu strategického výskumu pre budúci bezdrôtový svet v rámci 7. výskumného rámcového programu.

3.6.3.4 Výbor by bol rád, keby Komisia uplatnila akýkoľvek tlak, ktorý je schopná vyvolať, aby sa zavedenie nových 3G sietí zjednodušilo a stalo cenovo efektívnym. Členské štáty musia hlavne pomôcť rýchle vyriešiť problémy plánovania a dopadu na životné prostredie, ktoré zdržiavajú zavedenie tejto dôležitej novej platformy.

3.6.3.5 Sme znepokojení vysokou úrovňou platieb realizovaných operátormi sietí za 3G licencie v niektorých členských štátoch, a negatívnym dopadom, ktorý môže mať na budúcu stratégiu. Boli by sme radi, keby sa Komisia podelila o svoje podrobné názory na danú problematiku a poradila opatrenia na zlepšenie akýchkoľvek nepriaznivých dopadov na stratégiu Únie pre zavedenie a používanie IKT.

3.6.3.6 V záujme spotrebiteľov a účinného používania zdrojov v EÚ by sme chceli, aby Komisia posúdila uzákonenie zdieľania zariadení medzi 3G operátormi tam, kde je to praktické. Takáto politika by urýchlila dostupnosť prístupu, znížila environmentálne obavy a zredukovala náklady na poskytovanie služieb. Všimame si upozornenia Komisie, že niektorí hlavní operátori sú proti zdieľaniu (spoločnému vlastníctvu) zariadení z konkurenčných dôvodov, ale veríme, že najlepší záujem Únie ako celku by mal prevládať nad úzkymi komerčnými motívmi niekoľkých operátorov.

3.6.3.7 Konštatujeme, že mobilná platforma verí, že je potrebný nový celkový rámec politiky, aby logicky vyriešil otázky 3G. Skupina sa stretáva znovu v júni a tešíme sa na oznámenia prislúbené Komisiou v reakcii na výsledok júňového zasadnutia.

3.6.4 Nové služby a stimulácia dopytu

3.6.4.1 Komisia avizuje, že dokonca v oblastiach, kde je 90 % dostupnosť širokopásmového prístupu, je záujem nízky (v priemere 12 %) a spomaľuje sa. Dôvodmi sú vysoké ceny, nízka kvalita a nedostatok relevantnej kapacity – spotrebiteľia nemajú dostatočný záujem o získavanie širokopásmových služieb.

3.6.4.2 Rozvoj obsahu a služieb na stimulovanie záujmu o širokopásmové pripojenia sa považuje za veľmi dôležitý pre záujem o IKT, a tým pádom pre konkurencieschopnosť, rast produktivity a zamestnanosť v celej Európskej únii. V tomto ohľade Výbor víta nedávny návrh Komisie programu eContent-plus (zvýšenie elektronickej kapacity) (2005 – 2008) ⁽¹⁾, ktorý má za cieľ vytvoriť podmienky pre širší prístup k digitálnemu obsahu a jeho využívaniu.

3.6.4.3 Výbor uznáva, že stimulácia dopytu v zavedených široko pásmových a 3G sietach, potreba nových, inovačných služieb, hospodárskej súťaže a zavádzania sietí sú vzájomne prepojené. Každý pokrok pomáha inému. Zaoberajúc sa otázkami na strane dodávateľov vítame všetky iniciatívy prijaté Komisiou na podporu rozvoja nových a inovačných služieb, ktoré zosilnia dopyt spotrebiteľov a zvýhodnia silu nových technológií a sietí.

3.6.4.4 Výbor verí, že vzájomná prepojitelnosť medzi sieťami, platformami a zariadeniami bude predstavovať veľký stimul pre prijatie a rast služieb. Komisiu presvedčame, aby tlačila na vzájomnú prepojitelnosť v rámci regulačného rámca a na jej styky so všetkými zainteresovanými skupinami v sektore elektrických komunikácií.

3.6.4.5 Podporujeme výzvu Komisie členským štátom, aby udržali hybnú silu zavedenia vládnych e-služieb (vrátane eZdravotníctva, eUčenia, atď.) a uznávame, že verejný sektor bude hlavným pohonom dopytu v prvotných štádiách rozvoja týchto nových informačných služieb.

⁽¹⁾ COM(2004) 96 final *Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady: vytvorenie viacročného programu Spoločenstva na zabezpečenie lepšej dostupnosti použiteľnosti a využiteľnosti digitálnej kapacity v Európe*. Stanovisko EHSV: Ú. v. EÚ C 117 z 30.4.2004, s. 49.

3.6.4.6 Obzvlášť vítame záväzok Komisie pracovať s priemyslom na riešení identifikovaných otázok, ktoré bránia rozvoju nových služieb – systémy riadenia digitálnych práv (Digital Rights Management – DRM), vzájomná prepojitelnosť, mikro úhrady, m-úhrady, atď. V tomto ohľade vítame nedávne oznámenie ⁽¹⁾ a poradný proces, ktorý sa venuje právam duševného vlastníctva a upozorňujeme Komisiu na Stanovisko výboru k IPR ⁽²⁾ v roku 2003.

3.6.4.7 Výbor zdôrazňuje dôležitosť bezpečnostných otázok pri prijímaní nových služieb spotrebiteľmi. Dôvera spotrebiteľov v nové technológie a služby bude závisieť od záruk vo veci ochrany záujmov spotrebiteľov.

3.6.4.8 Výbor žiada Komisiu, aby pokračovala v pracovných poradách s operátormi, poskytovateľmi internetových služieb, poskytovateľmi kapacity (obsahu), reportérmi a priemyslom zábavy, o tom, ako môžu svoje aktivity adaptovať prostredníctvom nových foriem partnerstva, aby vytvorili nové podnikateľské modely a služby pre zblíženie, mobilnú Úniu.

Brusel 27. októbra 2004

3.6.4.9 Tiež vítame podporu poskytnutú výskumu a vývoju v rámci 6. výskumného a vývojového rámcového programu. V sektore technológie elektronických komunikácií, ako vo všetkých ostatných oblastiach rozvoja technológie zdôrazňujeme nutnosť, aby Európa investovala do výskumu, vývoja a inovácií, v súlade s cieľmi, ktoré sme si stanovili v rámci Lisabonskej stratégie. Uznávajúc, že tento sektor prešiel obdobím konsolidácie a zníženia výdavkov na investície, Komisia teraz vyzýva všetky strany – EÚ, členské štáty a súkromný sektor – aby demonštrovali obnovený záväzok investovať v budúcnosti do elektronických komunikácií výrazným zvýšením rozsahu a miery vedecko-výskumných činností.

3.7 Záverečné poznámky

Na záver Výbor víta zverejnenie dokumentu *Akčný plán eEurópa 2005: strednodobý prehľad* [COM(2004) 108 final], a potvrdenie, že ciele eEurópy 2005 zostanú v platnosti v kontexte rozšírenia EÚ na 25 členov. Tešíme sa na preskúmanie upraveného akčného plánu eEurópa 2005 a júnové komentáre Rady k nemu.

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ COM(2004) 261 final *Riadenie autorského práva a súvisiacich práv na vnútornom trhu*.

⁽²⁾ COM(2003) 46 final *Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o opatreniach a postupoch na zabezpečenie uplatnenia práv duševného vlastníctva* : Stanovisko EHSV: Ú. v. EÚ C 32 z 5.2.2004, s. 15.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Pozmenenému návrhu Smernice Európskeho parlamentu a Rady o zvýšení bezpečnosti prístavov“

COM(2004) 393 final – 2004/0031 (COD)

(2005/C 120/06)

Dňa 11. júna 2004 sa Rada Európskej únie rozhodla prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom, podľa článku 80 (2) zmluvy zakladajúcej Európske spoločenstvo „Pozmenený návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady na zvýšenie bezpečnosti prístavov“

Sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť, ktorá bola zodpovedná za prácu Výboru na tejto problematike, prijala svoje stanovisko dňa 5. októbra 2004. Spravodajcom bola **pani BREDIMA-SAVOPOULOU**.

Na svojom 412. plenárnom zasadnutí 27. a 28. októbra 2004 (schôdzi dňa 27. októbra), schválil Európsky hospodársky a sociálny výbor nasledovné stanovisko počtom hlasov 169 za a 6 sa zdržali hlasovania.

1. Úvod

1.1 Po teroristických útokoch v dňoch 11. septembra 2001 a 11. marca 2004 svet zistil, že vojna s terorizmom bude určite trvať dlho. Komisárka De Palacio už v ranom štádiu podnietila EHSV, aby vypracoval prieskumné stanovisko k bezpečnosti v doprave. EHSV podal rad štandardov⁽¹⁾ týkajúcich sa budúcej politiky EÚ v oblasti bezpečnosti v doprave a rád konštatuje, že tieto štandardy Komisia schválila.

1.2 V nadväznosti na Oznamenie EÚ o Zlepšení bezpečnosti v námornej doprave a na Nariadenie o zlepšení bezpečnosti zariadení lodí a prístavov vydal EHSV stanovisko⁽²⁾, ktoré sa vzťahuje na bezpečnosť prístavných terminálov.

1.3 Dňa 30.6. 2004 schválil EHSV ďalšie stanovisko⁽³⁾, týkajúce sa navrhutej smernice o zlepšení bezpečnosti prístavov. Navrhnutá smernica dopĺňa bezpečnostné opatrenia uvedené Nariadením o zlepšení bezpečnosti lodných a prístavných zariadení tým, že zabezpečuje, že bezpečnostný režim sa bude vzťahovať na celý prístav.

2. Návrh Komisie

2.1 V nadväznosti na rokovania Rady o návrhu Smernice o zlepšení bezpečnosti prístavov Komisia navrhuje⁽⁴⁾ úpravu článku 7, ktorým plán bezpečnosti prístavov zaistí, že na základe odhadu rizík vykonajú kompetentné štátne orgány príslušné bezpečnostné previerky áut a nákladných vozidiel určených na nalodenie na tie plavidlá, ktoré prevážajú aj cestujúcich.

2.2 Návrh sa vzťahuje na trajekty na vnútroštátnych aj medzinárodných trasách. V druhom prípade budú zainteresované členské štáty spolupracovať pri odhade rizík.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 EHSV pevne podporuje vyvážený prístup zaručujúci bezpečnosť bez toho, aby bol prekazený voľný tok obchodu. Chápe preto obavy Komisie, ako ich vyjadrila v novej ôsmej úvodnej časti navrhutej Smernice.

3.2 V zhode so svojimi predošlými stanoviskami EHSV plne súhlasí s navrhovanou úpravou k návrhu Smernice o zlepšení bezpečnosti prístavov. Hoci sa nikdy nedosiahne absolútna bezpečnosť, EHSV znovu opakuje, že celý logistický dopravný reťazec musí byť pokrytý bezpečnostnými opatreniami, aby sa zaistilo, že nebudú existovať nijaké slabé články. Prednosť by mala mať osobná doprava, kde dôsledky teroristického činu by boli najťažšie vzhľadom na ohrozenie ľudských životov.

3.2.1 Trajekty sú obzvlášť zraniteľné, čo sa týka teroristických útokov, ak prevážajú cestujúcich. Autá, nalodené na palubu trajektov, sa môžu stať z hľadiska bezpečnosti modernými „trójskymi koňmi“.

3.2.2 Malo by sa zabezpečiť, aby sa urobili adekvátne opatrenia na to, aby autá a nákladné vozidlá na palubách trajektov neprivodili riziko. Opatrenia by sa mali vykonať v prístave alebo na hraniciach prístavu ešte pred nakládkou lode, a to takým spôsobom, ktorý by čo najmenej prekážal plynulosti prevádzok.

⁽¹⁾ Ú. v. C 61 zo 14.3.2003, s. 174

⁽²⁾ COM(2003)229 final – Ú. v. C 32 z 5.2.2004, s. 21.

⁽³⁾ COM(2004)76 final – Ú. v. C 241 z 28.9.2004

⁽⁴⁾ COM(2004)393 final

3.2.3 Bezpečnostné prehliadky áut a nákladných áut, ktoré sa majú nakladať na osobné trajekty, predstavujú ťažkosti kvôli charakteru nákladov nakladaných na vozidlá. Dlhodobé skúsenosti naznačujú, že najadekvátnejšia kontrola obsahu týchto vozidiel by sa mala uskutočniť pred nalodením v oblasti prístavu, aby sa využili dômyselné prístroje na zaistenie bezpečnosti, ako aj riadne vyškolený personál.

3.3 EHSV si praje pritiahnúť pozornosť k otázkam zodpovednosti v súvislosti s inšpekciami. Je zrejmé, že zodpovednosť z bezpečnostných kontrol osobných a nákladných vozidiel by mali niesť príslušné zainteresované úrady, a nie lode, na ktoré sa tieto vozidlá následne naložia.

3.4 Vzhľadom na identifikáciu námorníkov a personálu prístavov by sa mali požiadavky aplikovať praktickým spôsobom, aby sa nadmerne nemarili komerčné operácie.

3.5 EHSV registruje, že v dôsledku navrhovanej úpravy začne Komisia v spolupráci so štátnymi orgánmi inšpekcie na

overenie prostriedkov monitorovania realizácie národných plánov prijatých na základe Smernice, a to šesť mesiacov po dátume aplikácie navrhutej Smernice. Zdôrazňuje nutnosť okamžitej pripravenosti prístavov EÚ, ako aj prístavov nečlenských štátov EÚ vo vzťahu k novým bezpečnostným opatreniam (Kód ISPS) pre prístavné terminály, ktoré vstúpili do medzinárodnej platnosti 1.7.2004.

3.6 Na záver využíva EHSV príležitosť na presadenie toho, že by sa mal promptne určiť ekonomický rozmer bezpečnosti prístavov na EÚ úrovni a mal by sa vyvinúť harmonizovaný prístup kvôli tomu, aby sa predišlo narúšaniu konkurencie medzi rôznymi druhmi dopravy, predovšetkým v neprospech trajektovej dopravy typu „roll-on roll-off“. Komisia je pozvaná k tomu, aby vypracovala štúdiu celkového účinku o finančných dôsledkoch bezpečnosti prístavov a aby v potrebných prípadoch vypracovala schému EÚ pre financovanie realizačných opatrení.

Brusel 27. októbra 2004

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorá súvisí s reštrikciami marketingu a používania polycyklických aromatických uhľovodíkov v zmäkčovadlách a pneumatikách (dvadsiate siedme upravené nové znenie smernice Rady 76/769/EHS)“

COM(2004) 98 final – 2004/0036 (COD)

(2005/C 120/07)

Rada sa podľa článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva dňa 22. marca 2004 rozhodla prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorá súvisí s reštrikciami marketingu a používania určitých polycyklických aromatických uhľovodíkov v zmäkčovadlách a pneumatikách (dvadsiate siedme upravené nové znenie smernice Rady 76/769/EHS)“

Sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie, ktorá bola zodpovedná za prípravu prác Výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko dňa 21. septembra 2004. Spravodajcom bol pán SEARS.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 412. plenárnom zasadnutí zo dňa 27. a 28. októbra 2004 (schôdza zo dňa 27. októbra 2004) nasledovné stanovisko 154 hlasmi za, 3 hlasmi proti, pričom sa 7 členovia hlasovania zdržali.

1. Úvod

1.1 Polycyklické aromatické uhľovodíky (PAU) sú prirodzene sa vyskytujúce látky vytvárané všade tam, kde sa zlúčeniny obsahujúce uhlík spaľujú pri nízkych teplotách v nekontrolovaných podmienkach. Stáva sa to pri lesných požiaroch a sopkách; pri činnostiach človeka ako napríklad fajčenie; pri vykurovaní domácností, pri výrobe energie a riadení vozidiel na fosílnu palivá; pri varení potravín a spaľovaní odpadových materiálov; a v celom rade priemyselných procesov. PAU sa vyskytujú prirodzene v rope a uhli, pričom sa ľahko tvoria, sú stabilné, akumulujú sa počas prvotných štádií krakovania a destilácie.

1.2 Tento proces čiastočnej oxidácie vedie k vytvoreniu zmesi zlúčenín so spojenými kruhmi z nenasýtených piatich a šiestich uhlíkov, ktoré sa môžu opakovať prakticky v akomkoľvek smere. Bolo identifikovaných približne 600 štruktúr; len pár ich bolo charakterizovaných alebo izolovaných na použitie ako medziprodukty. Žiadna z nich sa zámerne nevyrába vo významných množstvách. Ďalšia oxidácia vedie k vytváraniu sadzí (napr. znečistené častičky uhlíka), s ktorými sú PAU často spájané.

1.3 Keďže sa PAU vždy vyskytujú v nediferencovaných skupinách, ich jednotlivé charakteristiky sa nedajú ľahko určiť (a z toho istého dôvodu sú zväčša irelevantné). Ale keďže niektoré z nich môžu byť karcinogénne pre zvieratá, je rozumné klasifikovať zmesi ako pravdepodobne spôsobujúce rakovinu u ľudí. Preto sa požaduje, aby oleje a iné prípravky, o ktorých sa vie, že obsahujú PAU, boli označené z hľadiska rizika a bezpečnosti a vhodnej manipulácie, aby sa zabezpečila bezpečnosť na pracovisku. Procesy, ktoré pravdepodobne uvoľňujú PAU do životného prostredia, by mali byť kontrolované, alebo by sa im malo predchádzať tam, kde je to možné.

1.4 Jedným takýmto procesom je používanie zmäkčovadiel v pneumatikách pre automobily, nákladné automobily, moto-

cykle, pretekárske autá a lietadlá. Tieto oleje, ktoré môžu vyrovnať až 28 % behúňa pneumatiky, dávajú základnú charakteristiku prílnavosti, ktorá nie je požadovaná v jej kostre. Ak behúň nepracuje tak, ako by mal, alebo ak jeho fungovanie nie je stabilné, ohrozuje bezpečnosť a výkon, a to s jasnými dôsledkami pre vodičov vozidiel.

1.5 Technicky musia byť oleje schopné rozpúšťať prirodzené syntetické gúmy a iné materiály používané v pneumatikách, musia byť dlho trvajúce a stabilné, dobre sa rozkladať a zostať viazané v matici gúmy, musia pracovať v rôznych teplotných a vlhkosťných podmienkach, a manipulácia s nimi a ich používanie musia byť bezpečné. Oleje sú tiež dostupné vo veľkých množstvách, vyrábané podľa globálne dohodnutých špecifikácií, od celého radu konkurenčných dodávateľov, za náklady nižšie, ako sú náklady na gumu, aby sa znížili celkové náklady na pneumatiky.

1.6 Vysoko aromatické oleje, ktoré vyhovujú týmto špecifikáciám, tradične dodávajú vedúci výrobcovia olejov pod titulom aromatické extrakty destilátov (AED). Požadovaná rozpúšťacia schopnosť závisí od celkovej aromatickosti olejov, ktorá zase závisí od prítomnosti významných úrovní PAU. Keďže behúň pneumatiky sa opotrebuje, je nutné predpokladať, že tieto PAU sa uvoľňujú do životného prostredia. To, či sú tieto množstvá uvoľnených látok významné v porovnaní s ostatnými množstvami uvoľňovaných látok, je sporné. Ale proces preorientovania sa na iné oleje v Európe prebieha a musí sa doviest do uspokojivého záveru.

1.7 Toto úsilie je mimoriadne dôležité, keďže celosvetová dodávka AED sa tiež stáva obmedzenou, pričom sa modernizácie rafinérií teraz zameriavajú na výrobu vyššieho objemu úplne hydrogenovaných (t.j. s nízkou aromatickou a redukovanou rozpúšťacou schopnosťou) produktov a na „čisté“ benzínové a palivové produkty.

1.8 Vzhľadom na to, že sa v Európe ročne vyrobí približne 300 miliónov pneumatík a svetový trh pre zmäkčovadlá a technologické oleje pre priemyselné odvetvie vyrábajúce pneumatiky sa blíži k hodnote 1 milión ton, hlavnou výzvou pre dodávateľov oleja, výrobcov pneumatík a podobne pre regulátorov je, aby sa to dosiahlo racionálnym spôsobom, pričom sa udrží súčasné presadzovanie bezpečnosti a vysoký výkon pri nízkych alebo akceptovateľných nákladoch.

1.9 Doposiaľ boli navrhnuté dva prípravky nekarcinogénnych olejov, čo si vyžaduje rôzne stupne investícií dodávateľmi olejov a rôzne pretvorené prípravky od spoločností vyrábajúcich pneumatiky. Sú známe ako produkt miernej extrakcie (PME) a upravený aromatický extrakt destilátu (UAED) v uvedenom poradí. Ostatné oleje môžu vyrábať iní dodávateľia mimo Európy.

1.10 Podľa ukazovateľov, ktoré sú k dispozícii (keďže podrobnosti nie sú verejne dostupné na extrémne konkurenčnom trhu s pneumatikami), už došlo k určitej substitúcii - napríklad v zimných pneumatikách a pneumatikách pre nákladné automobily, kde je mokrá trakcia pre behúň menej dôležitá. Je však všeobecne akceptované, že prechod na letné pneumatiky s vyšším výkonom, bez ohľadu na pneumatiky pre závodné autá a lietadlá, bude trvať omnoho dlhšie. Tiež existuje nedostatok inštalovanej kapacity pre PME a UAED, ako doplnok k obmedzeniam dostupnosti AED, ktorá už bola spomenutá.

1.11 Aby sa dosiahli požadované zmeny, a to včas a v súlade s legislatívou EÚ o hospodárskej súťaži a zdraví a bezpečnosti, zástupcovia priemyselných sektorov (CONCAWE, IISRP a BLIC) pracujú s Komisiou a ostatnými regulačnými orgánmi, aby sa dohodol vhodný výrobný prístup a regulačný rámec. Naďalej otvorenými sú tu testy, ktoré by mali definovať, ktoré oleje sú akceptovateľné na použitie v Európe, a testy pre všetky pneumatiky na trhu, či už vyrábané v EÚ alebo mimo nej, aby sa preukázalo, že v hotových artikloch sú akceptovateľné oleje s nízkym obsahom PAU.

2. Zhrnutie návrhu Komisie

2.1 V júli 2003 Komisia navrhla všeobecné obmedzenie ťažkých kovov a PAU v okolitom ovzduší. EHSV vypracoval svoje stanovisko k tomuto prvému návrhu vo februári 2004. Súčasný návrh, tiež uverejnený vo februári 2004, sa snaží o vytvorenie interného trhu ako aj o zabezpečenie vyššej úrovne ochrany zdravia ľudí a životného prostredia, a to pridaním určitých PAU do prílohy 1 smernice 76/769/EHS.

PAU uvedené v zozname nie sú látkami s vysokým objemom výroby (VOV) a neobjavili sa na žiadnom zo štyroch prioritných zoznamov pre hodnotenie existujúcich látok. Považujú sa však za skupinu trvalých organických škodlivín (TOŠ) podľa príslušného protokolu a konvencie OSN ECE.

2.2 Jeden špecifický PAU, benzopyrén (BaP, číslo CAS 50-32-8) je klasifikovaný v rámci smernice 67/548/EHS ako karcinogénna, mutagénna a reprotoxická kategória 2, a tu sa navrhuje ako kvalitatívny a kvantitatívny ukazovateľ prítomnosti iných PAU.

2.3 Zmäkčovadlá sa nemôžu uviesť na trh a používať na výrobu pneumatík, ak obsahujú viac ako 1mg/kg BaP alebo viac ako 10mg/kg súhrnu všetkých PAU uvedených na zozname.

2.4 Komisia uznáva, že je nutné ešte prekonať celý rad technických problémov, preto je dátum všeobecného uplatňovania stanovený na 1. január 2009. Pneumatiky závodných automobilov by boli zastrešené od 1. januára 2012 a pneumatiky lietadiel od istého dátumu v budúcnosti, ktorý sa musí určiť. Absencia relevantných harmonizovaných testovacích metód pre obsah PAU v zmäkčovadlách a pneumatikách, napr. z CEN alebo ISO, by nemala spôsobiť omeškanie nadobudnutia účinnosti danej smernice.

2.5 Komisia uvádza, že s Vedeckým výborom pre toxicitu, ekotoxicitu a životné prostredie (CSTEE) prekonzultovala vedecké zistenia o nepriaznivom vplyve PAU na zdravie.

2.6 Členské štáty budú mať jeden rok na uverejnenie zákonov potrebných na to, aby sa dostali do súladu s touto smernicou. Bude to odo dňa nadobudnutia účinnosti tohto návrhu, po konzultácii, ako to žiada článok 95 Zmluvy, s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom (EHSV) a po procedúre spoločného rozhodnutia s Európskym parlamentom.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Tento návrh, ktorý dopĺňa iné kontroly PAU, je založený na správach o údajnom vplyve na zdravie a životné prostredie zbytkov pneumatík od nemeckého Umweltbundesamt (UBV) zo dňa 18. marca 2003 a Švédskeho národného inšpektorátu pre chemikálie (KEMI) zo dňa 27. marca 2003. Tieto revidoval CSTEE, ako je uvedené v stanovisku prijatom na jeho 40. plenárnom zasadnutí zo dňa 12.-13. novembra 2003.

3.2 CSTEÉ súhlasil, z dôvodov uvedených vyššie, že PAU ako skupina by sa mali považovať za pravdepodobné karcinogény pre človeka, a že sú vypúšťané do životného prostredia v dôsledku opotrebovania pneumatík. Poskytol však len čiastočnú podporu používaniu BaP ako kvalitatívneho a kvantitatívneho ukazovateľa pre iné PAU a kriticky preveril celkový dopad smeru toku emisií.

3.3 Celkovo vzaté, emisie PAU z opotrebovania pneumatík prispievajú menej než 2 % k celkovému vystaveniu človeka týmto látkam, pričom zdroje uvedené v bode 1.1 prispievajú zostávajúcimi 98+ %. Toto je v súlade s opakovaným hodnotením WHO, že primárne príčiny znečistenia ovzdušia a súvisiacich chorôb, vrátane rakoviny, sú fajčenie a spaľovanie dreva a uhlia za účelom vykurovania a prípravy potravín. CSTEÉ preto dospel k záveru, že „obmedzenie PAU v pneumatikách významne neovplyvní koncentrácie PAU v okolitom vzduchu a sedimentoch“.

3.4 Z toho vyplýva, že bežné vyhlásenie, podľa ktorého smernica „bude prínosom v zmysle poskytovania vysokej úrovne ochrany zdravia ľudí a životného prostredia“, v tomto prípade neplatí presne. Zmäkčovadlá sú už označené štítkami a na pracovisku sa s nimi dá manipulovať podľa existujúcej legislatívy o nebezpečných látkach. Tento návrh preto neprienesie žiadne prínosy na pracoviskách a minimálne prínosy pre životné prostredie.

3.5 Tiež by sa malo uviesť, že tento návrh, ako tomu bolo pri dvadsiatej šiestej novele smernice Rady 76/769/EHS, je pokusom o obmedzenie koncentrácie prirodzene sa vyskytujúceho chrómu VI v cemente, ku ktorému EHSV poskytol svoje stanovisko v marci 2003 a rozširuje rozsah smernice na jeho plánované limity alebo po nich. PAU nie sú ani zámerne vyrábané ani umiestňované na trh ako také. Toto sa uznáva v prílohe – kde sa obmedzenia správne vzťahujú na produkty obsahujúce PAU – ale nie v nadpise, ktorý by sa preto mal zmeniť.

3.6 Názov a text sú tiež mäťuce v odkazoch na „určité PAU“ ako špecifickú a významnú skupinu. Vzhľadom na to, ako uvádza CSTEÉ, že bolo charakterizovaných málo PAU a ukázalo sa, že ešte menej z nich je pravdepodobne karcinogénnych, je nutné dospieť k záveru, že celá trieda predstavuje riziká tam, kde je možné vystavenie ľudí tejto látke. Reštrikcie marketingu a používania by sa mali preto vzťahovať na „oleje bohaté na PAU, ktoré sa používajú vo výrobe pneumatík a na pneumatiky, ktoré tieto oleje obsahujú“.

3.7 Vyššie uvedené skutočnosti a prekrytie s predchádzajúcim návrhom Komisie o ťažkých kovoch a PAU

v okolitom ovzduší viedli k tvrdeniam, že táto smernica je zbytočná a mala by sa zrušiť. Trh sa rozdrobil, pričom sú potrebné aspoň dva produkty, aby nahradili produkty predtým používané. Na splnenie dopytu je nedostatočná inštalovaná kapacita. Naďalej existujú obavy týkajúce sa bezpečnosti náhradných prípravkov. Ak behúne vyrobené s olejmi s malým obsahom PAU pri používaní zlyhajú, skutočné úmrtia nahradia hypotetické úmrtia používané na odôvodnenie preventívneho bezpečnostného konania.

3.8 EHSV chápe tieto obavy, ale silne pociťuje, že smernica sa musí postupovať ďalej pri úzkej konzultácii s predmetnými priemyselnými odvetvami, aby sa dosiahol úspešný prechod k celosvetovému používaniu zmäkčovadiel s nízkym obsahom PAU vo výrobe pneumatík. Tieto náhradné oleje musia jasne spĺňať rovnaké minimálne štandardy výkonu vo všetkých záležitostiach týkajúcich sa bezpečnosti. Zriadenie efektívneho, konkurenčného a spoľahlivého interného trhu v Európe pre tieto nové produkty je preto dostatočnou a správnou hnacou silou pre tento návrh.

3.9 Veľmi dôležitá je k tomu, vzhľadom na načasovanie, dohoda o testoch, ktoré sa budú používať na určenie toho, použitie ktorých olejov bude akceptovateľné. Táto príloha navrhuje testovanie prítomnosti individuálnych PAU. Je to nevhodné pre neustále prevádzkovanie rafinérií vo veľkom rozsahu, kde sa skutočné chemické látky špecifických skupín líšia v závislosti na druhu spracovanej ropy. Iné testy, ako je IP-346 z Inštitútu pre ropu (ktorý kontroluje celkový obsah PAU meraním množstva troj- až sedem členných reťazcov PAU, ktoré sú extrahovateľné riedidlom DMSO) sa už používajú v naftárskom priemysle ako prijateľná miera karcinogenosti podľa smernice 67/548/EHS. Štúdie CONCAWE pre naftársky priemysel podporujú stanovisko CSTEÉ, že jedno meranie BaP dáva malú koreláciu s celkovou potenciálnou karcinogenosťou. Používanie IP-346 pri definovaní a testovaní rôznych zmäkčovadiel sa preto silne odporúča.

3.10 Aby sa ochránil priemysel vyrábajúci pneumatiky v Európe – a životné prostredie, pokiaľ je takýto prospech reálny – musí existovať podobný test pre oleje používané v importovaných pneumatikách. Návrh normy od Medzinárodnej organizácie pre normalizáciu (ISO TC 45/SC 3 N zo dňa 29. októbra 2003) navrhuje, na posúdenie a skomentovanie, testovaciu metódu pre určovanie typu oleja vo všetkých kaučukových zmesiach. Táto práca by sa mala doviest k uspokojivému záveru, predtým než dôjde k implementácii smernice.

3.11 Vzhľadom na vyššie uvedené, malo by byť možné vyriešiť súčasné reštrikcie v zásobovaní, hlavne pre UAED, ktoré si vyžadujú vyššie investície než PME. Všetko toto si však vyžaduje čas a súčasná požiadavka, aby sa zmena dokončila pre pneumatiky na všeobecné použitie do 1. januára 2009 vyzerá stále viac nerealistická. Vzhľadom na to, že prínos tohto návrhu bude pravdepodobne minimálny, a náklady a riziká neúspešných pretvorených prípravkov značné, EHSV navrhuje, aby sa tento pôvodný konečný termín predĺžil o 12 mesiacov do 1. januára 2010. Dokonca aj to bude viesť k významným rokovaniam medzi rôznymi zúčastnenými stranami, ktoré si konkurujú. Komisia bude mať naďalej kľúčovú úlohu pri umožňovaní tohto procesu s obmedzeniami práva EÚ a nakoniec pri jeho privedení k úspešnému záveru.

4. Konkrétne pripomienky

4.1 Vo svetle vyššie uvedeného by mal byť názov tohto návrhu a následné znenie v súlade s celkovým cieľom zavedenia reštrikcií marketingu a použitia „olejov bohatých na PAU, ktoré sa používajú pri výrobe pneumatík a pneumatík obsahujúcich tieto oleje“.

4.2 Toto sa malo odrážať v prílohe s obmedzeniami uvalebnými na marketing a používanie olejov pri výrobe pneumatík s objemom extrahovateľných látok vyšším ako 3 % DMSO podľa IP-346 a preto klasifikovaných ako karcinogenické podľa smernice 67/548/EHS. Všetky odkazy na BaP ako na ukazovateľ a na jednotlivé PAU by sa mali vymazať.

4.3 Mala by sa vytvoriť medzinárodná štandardná testovacia metóda pre charakterizáciu olejov v gumených objektoch, hlavne pneumatikách, a mala by sa začleniť do tejto smernice.

4.4 Gumárskemu priemyslu a priemyslu vyrábajúcemu pneumatiky by sa mal dať vhodný čas na dokončenie prác na pretváraní prípravkov, ktoré práve prebiehajú, a naftárenskému priemyslu by sa mal dať čas na investovanie do požadovaných surovín a ich dodávok. V súčasnosti sa predpokladá, že všetky strany by mohli splniť takéto požiadavky do 1. januára 2010 a tento dátum by sa preto mal začleniť do návrhu ako prvotný konečný termín. Odchýlky pre pneumatiky pre pretekárske autá, lietadlá a iné konečné použitie s vysokým výkonom by sa mali dohodnúť so všetkými zúčastnenými stranami; vo svetle vyššie uvedeného je ťažké vidieť nejaký merateľný prínos týchto zmien v porovnaní s bežnými rizikami neplnenia povinností pre všetkých zainteresovaných.

Brusel 21. septembra 2004

Predsedačka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Návrhu nariadenia Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 2702/1999 o opatreniach na poskytovanie informácií a na propagáciu poľnohospodárskych výrobkov v tretích krajinách a nariadenie (ES) č. 2826/2000 o informačných a propagačných činnostiach na poľnohospodárske výrobky na vnútornom trhu“

COM(2004) 233 final – 2004/0073 CNS

(2005/C 120/08)

Dňa 21. apríla 2004 sa Rada Európskej únie podľa článkov 36 a 37 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva rozhodla prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom „Návrh nariadenia Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 2702/1999 o opatreniach na poskytovanie informácií a na propagáciu poľnohospodárskych výrobkov v tretích krajinách a nariadenie (ES) č. 2826/2000 o informačných a propagačných činnostiach na poľnohospodárske výrobky na vnútornom trhu“

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie, ktorá bola poverená prípravou prác Výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko dňa 21. septembra 2004. Spravodajcom bol **pán Leif E. NIELSEN**.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 412. plenárnom zasadnutí, ktoré sa konalo 27. a 28. októbra (na schôdzi 27. októbra 2004) nasledovné stanovisko 171 hlasmi za, 1 hlasom proti, pričom sa 6 členovia hlasovania zdržali.

1. Základné informácie

1.1 Do roku 1999 EÚ spolufinancovala informačné kampane a propagačné aktivity na poľnohospodárske výrobky vo vnútri a aj mimo EÚ v rámci individuálnych organizácií trhu. Následne podľa nariadení (ES) č. 2702/1999 a (ES) č. 2826/2000 týkajúcich sa tretích krajín a vnútorného trhu, boli tieto sektorové opatrenia nahradené horizontálnejšou stratégiou určenou na podporu vlastných propagačných aktivít členských štátov a podnikov. Prvému z týchto nariadení vyprší platnosť koncom roku 2004, ak nebude predĺžená. Ako vyžadujú nariadenia, Komisia predložila podrobnú správu o ich uplatňovaní v marci 2004 spolu s návrhmi na zjednodušenie a zlepšenia.

1.2 Problémy v EÚ, ako sú BSE, dioxín a listerióza, zvýšili potrebu iniciatív a informácií o systémoch monitorovania na zabezpečenie kvality európskych potravín a spätnej sledovateľnosti. Pozornosť sa preto sústreďuje na informácie o legislatíve týkajúcej sa kvality, bezpečnosti, označovania, spätnej sledovateľnosti, chránených geografických označení, označení pôvodu, certifikátov osobitného charakteru a ekologickej a integrovanej výroby s cieľom zlepšiť obraz európskych výrobkov v očiach spotrebiteľov.

1.3 V tretích krajinách systémy majú tiež poskytovať informácie o: (a) úsilí EÚ na zaručenie kvality a bezpečnosti vrátane typických vlastností výrobkov spojených s určitými konkrétnymi regiónmi a (b) požiadavkách na bezpečnosť ekologických výrobkov. Nástroje, ktoré sa využívajú v EÚ a aj mimo EÚ zahŕňajú informačné kampane, opatrenia pre styk s verejnosťou, propagačné aktivity, reklamu a účasť na obchodných veľtrhoch a výstavách, ktoré môžu pripraviť pôdu pre národné

a súkromné kampane určené na zvýšenie podielu ich vlastných výrobkov na trhu.

1.4 Príspevok Spoločenstva na propagačné programy tvorí spravidla 50 %. Príslušné profesijné a medziprofesijné organizácie prispievajú 30 %, členské štáty 20 % – v oboch prípadoch s možnosťou využiť parafiškálne dane. Výdavky členských štátov sa pokladajú za intervenciu a Komisia ich refunduje.

1.5 Zainteresované európske alebo národné organizácie musia samé iniciovať programy, zatiaľ čo členské štáty sú zodpovedné za riadenie, kontrolu a platbu. Kvôli zabezpečeniu európskeho rozmeru sa kladie dôraz na programy, ktoré predkladajú spoločne dva alebo viaceré členské štáty a profesijné organizácie. S týmito programami sa však v praxi spájajú ťažkosti vyplývajúce z rozdielnych administratívnych predpisov a postupov a nedostatku záujmu zo strany určitých členských štátov. Okrem toho celkove koordinácia, monitorovanie a správa stojí žiadateľov neprimerane veľa času a financií.

1.6 Cieľom návrhov je zmierniť nevýhody komplikovaných predpisov a byrokracie. Týmto sa podrobnejšie zaoberá správa Komisie. Zmeny sa tiež zameriavajú na zabezpečenie toho, aby programy boli vo svojej podstate v skutočnom záujme Európy.

2. Všeobecné pripomienky

2.1 Zmeny spoločnej poľnohospodárskej politiky spolu s prísnejšou hospodárskou súťažou na trhu potvrdzujú potrebu systému. Podpora, ktorú konkurenčné krajiny poskytujú na informačné kampane a propagačné akcie na vývozných trhoch tiež oprávňuje zachovanie systému EÚ vo vnútri a aj mimo Únie.

2.1.1 Je však potrebné značné zjednodušenie a zlepšenie. Po konzultácii s profesijnými organizáciami a inými zainteresovanými stranami Komisia vypracovala komplexnú správu o pripravovanej revízii s cieľom zjednodušiť administratívne postupy a zabezpečiť, aby systém pracoval čo najefektívnejšie.

2.2 Podľa Komisie je však príliš skoro na posúdenie výsledkov nového systému. Postupná implementácia sa začala iba v roku 2001 pre tretie krajiny a v roku 2002 pre vnútorný trh. Rok 2003 bol prvým rokom, keď sa systém úplne využíval. Preto by bolo vhodné, ako navrhuje Komisia, aby sa vypracovala druhá správa koncom roku 2006 na analýzu činnosti systému po revízii.

2.3 Z tohto dôvodu sa mnohé organizácie iba teraz zoznamujú s ustanoveniami systému a administratívnymi požiadavkami. Podľa Komisie však niektoré z navrhovaných programov sú len v obmedzenej miere pre Európu zaujímavé. Väčší dôraz by sa mal preto klásť na programy, ktoré sú dostatočne významné z hľadiska EÚ a na zabezpečenie synergie medzi aktivitami členských štátov a EÚ.

2.4 Najmä po rozšírení by sa mala EÚ celkove usilovať zostaviť čo najjednoduchšie a čo najprehľadnejšie predpisy. Aj keď interné a externé programy sú rozdielne, pokiaľ ide o ciele a obsah, rozdelenie do dvoch nariadení pochádza z minulosti. V snahe zabezpečiť ďalšie zjednodušenie by sa mali dve nariadenia čo najskôr zlúčiť do spoločného súboru užívateľsky prijateľnejších predpisov. Väčšina ustanovení je rovnaká a rozdiely, ktoré existujú, sú spravidla nepodložené. Navrhované zmeny nariadení sú tiež rovnaké, čo sa týka predkladania návrhov, rozhodovania a monitorovania.

2.5 Podporovanie informácií, propagačných a reklamných aktivít na poľnohospodárske výrobky a potraviny sa tiež poskytuje na základe opatrení rozvoja vidieka, ktoré sa odlišujú od predpisov súčasného systému. Nehľadiac na posledné kroky na objasnenie rozdielu medzi rôznymi oblasťami systému uplatňovania by Komisia mala ešte v tomto štádiu posúdiť, čo by sa malo urobiť na elimináciu prekryvania. Teda neexistuje žiadny dôvod na odklad tejto diskusie na neskôr, ako navrhuje Komisia.

2.6 Spolufinancovanie EÚ by malo pokračovať vo svojej súčasnej forme a rozpočtové zdroje by sa mali zvýšiť, aby sa zohľadnilo rozšírenie. Systém môže takto pomôcť integrovať a budovať jednotný trh v rôznych oblastiach výroby s náležitým ohľadom na rôznorodosť a gastronomickú rozmanitosť. Európske medziprofesijné organizácie by sa mali preto viac zapájať do implementácie informačných kampaní, ktoré posky-

tujú informácie o kvalite výrobku a zmenách spotrebiteľských preferencií v rámci EÚ. Viac by sa mali uprednostňovať aj trhy tretích krajín – spolu s postupným ukončením vývozných náhrad – pamätajúc na reálne možnosti implementácie účinných programov.

2.7 Použitie systému na trhoch tretích krajín je obmedzené najmä kvôli požiadavke, aby sa program uplatňoval iba na všeobecne kampane. V dôsledku toho členské spoločnosti medziprofesijných organizácií nie sú v mnohých prípadoch ochotné konať a nie sú ochotné sa podieľať na financovaní programu. Podpora obchodných značiek – a teda jednotlivých spoločností – nepripadá do úvahy, ale ak opatrenia majú mať nejaký zreteľný účinok na vývozné trhy, Komisia musí prejavíť určitú pružnosť v kampaniach a podobných podujatiach tým, že akceptuje primerané množstvo obchodných značiek ako neoddeliteľnú súčasť všeobecnej kampane. Toto umožňuje vytvoriť spojenie medzi poslanstvom kampane a výrobkami na trhu. Toto samé o sebe neovplyvní poslanstvo kampane, ale prispeje k tomu, aby kupujúci a zákazníci mohli nájsť príslušné výrobky. Napokon kupujúci a zákazníci musia v skutočnosti vedieť nájsť výrobky uvedené v akejkoľvek kampani. Väčšia pozornosť sa má tiež venovať výrobkom s pôvodom v EÚ. Ak však už na trhu dominujú obchodné značky, propagačná akcia EÚ má len obmedzený význam, keďže v takýchto prípadoch sa súkromné obchodné značky budú obvykle zapájať do intenzívnej konkurencie a využívať na podporu svojho trhového podielu značné finančné prostriedky určené na reklamu.

2.8 Neexistuje žiadny dôvod na zmenu sadzieb spolufinancovania medzi členskými štátmi a profesijnými organizáciami. Problémom je, že určité členské štáty preukazujú nedostatočný záujem, alebo im pripadá nemožné splniť požiadavku spolufinancovania. Znamená to, že dotknuté profesijné organizácie sú vylúčené z využívania systémov, pokiaľ sa neposkytnú financie cez parašiskálne dane. Kvôli administratívnemu zjednodušeniu by sa mali eliminovať súčasné regresívne sadzby spolufinancovania pre viacročné programy a spolufinancovanie EÚ by sa malo stanoviť na 50 %.

2.9 Schválenie parašiskálnych daní ako zdroja financovania už naznačuje, že určité organizácie *de facto* pokrývajú 50 %. Táto možnosť by sa mala zachovať. Znamená to však, že predpisy o povinnom podiele členského štátu vo výške 20 % by sa mali uvoľniť tak, aby sa členské štáty mohli rozhodnúť na základe jednotlivých prípadov na podiele financií, ktoré pridelia na program. Minimálny príspevok vo výške napríklad 20 % od dotknutej organizácie by mal byť teda povinný.

2.10 Výbor cíti, že by sa mali podporiť opatrenia na propagáciu kvetov a rastlín na trhoch tretích krajín takým istým spôsobom ako na vnútornom trhu.

2.11 Je administratívne zaťažujúce a neslúži to objektívnym cieľom, aby finančné príspevky členských štátov podľa tohto systému podliehali pravidlám Zmluvy o štátnej pomoci. Rovnako ako v opatreniach regionálneho rozvoja by sa od začiatku malo uplatňovať oslobodenie od postupu oznamovania.

2.12 V prípade administratívnej záťaže a značného množstva menších programov, ktoré nemajú vplyv na dotknuté trhy, je vhodnou možnosťou stanoviť minimálny a maximálny rozpočet pre vybrané programy. Uprednostniť sa musia programy, ktorých trvanie a rozpočet sú dostatočné na zabezpečenie účinnejšieho vplyvu.

2.13 V súvislosti s ekologickými výrobkami v EÚ sa musia národné a súkromné opatrenia na certifikáciu a monitorovanie čo najskôr zabudovať do spoločného systému Únie pre takéto výrobky. Tento proces už prebieha a mal by sa, pokiaľ je to možné, podporiť informačnými kampaniami, aby sa vytvoril skutočný vnútorný trh s ekologickými výrobkami nahradzujúci národné a súkromné systémy. Informačné kampane v tretích krajinách na ekologické výrobky EÚ mali doteraz len obmedzený vplyv. Vytvorenie vnútorného trhu s ekologickými výrobkami je základnou podmienkou pre uvedenie takýchto výrobkov na trh v tretích krajinách. Doteraz sa problémy vyskytli v súvislosti so vzájomným uznávaním rôznych systémov, napríklad medzi EÚ a USA.

3. Konkrétne pripomienky

3.1 Musí sa venovať pozornosť možnosti uskutočnenia rozhodnejších opatrení, ako sú uvedené v návrhu v súvislosti s vnútorným rozdelením právomocí a úloh medzi členskými štátmi a Komisiou. Rovnako je potrebné zjednodušiť a jasne oddeliť úlohy v prípade veľkého množstva výborov a orgánov zapojených do vypracovania predpisov a do procesu výberu, vykonávania, sledovania a monitorovania. Ďalším opatrením bude preto návrh na vytvorenie ad hoc pracovných skupín zástupcov z členských štátov a/alebo expertov s osobitnými skúsenosťami v oblasti propagácie a reklamy, ktoré môžu vhodne poradiť Komisii pri vypracovaní stratégie a realizačných opatrení pre systém.

3.2 Navrhovaná zmena pri výbere vykonávacích organizácií predstavuje podstatné zjednodušenie. V závislosti od charakteru kampane vzniká tiež potreba príslušných organizácií, ktoré by samotné vykonávali určité aktivity ako súčasť programu a vykonávací orgán sa môže vybrať po prijatí návrhu Komisiou.

3.3 Navrhované zmeny riešia určitým spôsobom kritické pripomienky, ktoré sa okrem iného vzniekli k dĺžke doby potrebnej od predloženia návrhov do konečného rozhodnutia, úrovni požadovaných údajov v tomto skorom štádiu a nedostatočnej transparentnosti pri rozhodovaní. Zároveň je však dôležité posúdiť aj zmiernenie zložitých požiadaviek na poskytovanie správ.

3.4 Navrhovaná flexibilita umožňujúca Komisii, aby sama iniciovala informačné kampane a propagačné akcie v snahe zabezpečiť vyváženejšie rozdelenie na rôzne výrobné oblasti, je vítaným krokom vzhľadom na prevahu žiadostí v odvetviach ovocia a zeleniny, zatiaľ čo iným odvetviám sa venuje malá alebo žiadna pozornosť. Pri praktickom vykonávaní sa však vyskytuje rad otázok.

3.5 Ekologické logo EÚ by sa malo zreteľne objaviť vo všetkých informačných a propagačných aktivitách na zvýšenie informovanosti o systéme EÚ na certifikáciu a monitorovanie a na podporu zosúladenia národných systémov. Na logu je znázornených dvanásť hviezd a symbolizuje EÚ. Za určitých špecifických podmienok sa mala teda zmierniť požiadavka, aby bola zástava EÚ viditeľná na materiáloch použitých v kampani. Súčasná požiadavka vedú k tomu, že sa na rovnakom propagačnom materiáli používajú rozličné symboly EÚ. Uvádza sa aj národné environmentálne logá a logá znázorňujúce miesto pôvodu, v dôsledku čoho sa posolstvo stáva nejasným. Kampane na podporu programu LIFE teda uvádzajú logo LIFE, ktoré tiež znázorňuje dvanásť hviezd a nie zástavu EÚ.

3.6 Súčasná požiadavka, aby národné environmentálne logá boli prípustné iba v prípade výskytu obsiahlejších národných predpisov, je diskriminačná a odporuje zosúladeniu. Návrh Európskeho environmentálneho akčného plánu⁽¹⁾ preto navrhuje, aby sa národné logá používali spolu s logom EÚ.

⁽¹⁾ Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu: Európsky akčný plán pre ekologické potraviny a poľnohospodárstvo COM(2004) 415 final

3.7 EHSV žiada Komisiu, aby vypracovala procedurálny návod pre prevádzkovateľov, čo by pomohlo tak im, ako aj úradom v ich úlohe dozorného orgánu, a tak by mali úžitok z tejto novej komunitárnej propagačnej politiky ako celku.

3.8 Implementácia týchto nariadení prebehla len nedávno, ale už sa začínajú objavovať niektoré základné požiadavky, ktoré treba zvážiť pre budúcnosť. Komisia by sa mala postarať o koordináciu aktivít na rozličných trhoch, čím by sa vyhla

prekrývajúcim alebo zmiešaným správam, ktoré iba uberajú z efektívnosti propagácie.

4. Záver

4.1 Návrh Komisie by sa mal prijať so zreteľom na horeuvedené pripomienky o potrebe ďalšieho zjednodušenia.

Brusel 27. októbra 2004

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k téme „Priemyselné zmeny a štátna pomoc v oceliarskom sektore“

(2005/C 120/09)

Dňa 29. januára 2004 sa Európsky hospodársky a sociálny výbor rozhodol v súlade s článkom 29 ods. 2 Vnútrošného poriadku vypracovať stanovisko na tému: „Priemyselná zmena a štátna pomoc v oceliarskom sektore“.

Poradná komisia pre priemyselné zmeny, ktorá bola poverená prípravou prác Výboru, prijala svoje stanovisko dňa 9. septembra 2004. Spravodajcom bol **pán LAGERHOLM** a pomocným spravodajcom bol **pán KORMANN**.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 412. plenárnom zasadnutí, ktoré sa konalo 27. a 28. októbra 2004 (na schôdzi 27. októbra 2004), nasledovné stanovisko 154 hlasmi za, 3 proti, pričom sa 11 hlasujúcich hlasovania zdržalo.

1. Úvod k stanovisku a ciele a rozsah stanoviska; definícia používaných termínov

1.1 Toto stanovisko z vlastnej iniciatívy sa zameriava na prepojenie medzi priemyselnou zmenou a štátnou pomocou, ako to ilustruje príklad oceliarskeho sektora.

1.2 Autori tohto stanoviska z vlastnej chápú termín „priemyselná zmena“ ako termín, ktorým sa myslí normálny a existujúci proces v rámci priemyselného sektora, proaktívneho reagovania na dynamické trendy v rámci hospodárskeho odvetvia, aby sa zachovala konkurencieschopnosť a vytvorili príležitosti pre rast.

1.3 Európa nemôže zostať opodiaľ existujúcej priemyselnej zmeny. Vzhľadom na skutočnosť, že trhy sa v narastajúcom rozsahu stávajú globálnymi trhmi, je nutné zosúladiť hospodárske štruktúry skôr či neskôr s udalosťami, ktoré sa odohrávajú na svetovom trhu. V tomto kontexte sa musí Európska únia snažiť, aby hrala aktívnu úlohu pri definovaní základných priemyselných podmienok.

1.4 Motívom pre vypracovanie tohto stanoviska z vlastnej iniciatívy bolo nasledovné:

- ukončenie platnosti Zmluvy o EZUO v roku 2002;
- privatizácia a reštrukturalizácia oceliarskeho priemyslu v krajinách strednej a východnej Európy (KSVE), prepojená na proces vstupu do EÚ;
- rokovania OECD o medzinárodnej dohode o dotácii pre oceliarstvo (SSA);
- najnovšie vydanie Ukazovateľa štátnej pomoci EÚ;
- oznámenie Európskej komisie nazvané „Podpora štruktúrálnej zmeny: priemyselná politika pre rozšírenú Európu“ (COM(2004) 274 final) z apríla 2004; a
- správa Komisie Rade a Európskemu parlamentu nazvaná: „Prvá správa o monitorovaní reštrukturalizácie oceliarstva v Českej republike a Poľsku“ (COM(2004) 443 final) zo dňa 7. júla 2004.

Ak si vezmeme za príklad oceliarsky priemysel, toto stanovisko z vlastnej iniciatívy analyzuje, ako môže štátna pomoc ovplyvňovať nevyhnutnú štrukturálnu zmenu.

1.5 Spoločnosti, ktoré nedostávajú štátnu pomoc na ochranu svojej konkurencieschopnosti sú často v nevýhode v porovnaní s konkurentmi, ktorí ju dostávajú; nepriaznivý dopad na rozvoj takýchto spoločností môže byť vážny a tieto spoločnosti môžu byť dokonca z trhu vytlačené. Napriek týmto skúsenostiam nadobudnutým počas niekoľkých desaťročí reštrukturalizácie, prípad európskeho oceliarskeho priemyslu demonštruje, že politickí zákonodarcovia často pokladajú za ťažké upustiť od schvaľovania platieb dotácií významným podnikom zamestnávajúcim príslušne veľké množstvo pracovnej sily, ktorá by bola ohrozená zatvorením závodu. Vo všeobecnosti to znamená, že nadmerná kapacita a nehospodárne aktivity sa udržiavajú aj po dátume ukončenia určenom trhom. Základné procesy prispôsobenia sa uvádzajú do pohybu len váhavo.

1.6 Napriek tomu teraz existuje všeobecná zhoda vo svete politiky, hospodárstva a tiež s odborovými zväzmi vo veci nevyhnutnosti priemyselnej zmeny a potrebe vytvoriť takúto zmenu prostredníctvom medzinárodných rámcových dohôd (napr. WTO, OECD, ILO, ...). Toto chápanie sa tiež odvíja od desaťročí priemyselných zmien, s ktorými sa už uhoľný a oceliarsky priemysel stretol. Reštrukturalizácia a konsolidácia spolu so sprievodným sociálnym dialógom sú teraz všeobecne uznávané ako predpoklady a kontext pre zabezpečovanie konkurencieschopnosti európskych podnikov na trhoch, ktoré sa stávajú čoraz integrovanejšími.

1.7 V oznámení o priemyselnej politike, ktoré Európska komisia vydala koncom apríla 2004⁽¹⁾, upriamila pozornosť na skutočnosť, že priemyselná zmena nemusí byť stavaná na roveň úplnej deindustrializácii. Tá je charakterizovaná súčasným poklesom zamestnanosti, výroby a rastu produktivity. Úplná deindustrializácia vedie k strate nízko produktívnych pracovných miest v prospech rozvojových krajín a novo spriemyslených krajín, kde sú mzdové náklady nižšie. Základnou príčinou tohto presunu pracovných miest je to, že porovnateľné nákladové štruktúry sa stali priaznivejšie v štátoch, ktoré nie sú členmi EÚ.

1.8 Vo svojej analýze priemyselnej politiky sa však Európska komisia dostáva k záveru, že deindustrializácia v súčasnosti prebieha v baníctve, a len malom počte ostatných sektorov (textil, odevy, kožený tovar, lodiarstvo, koksárne, rafinérie ropy a výroba a spracovanie jadrového paliva a fertilného materiálu). Hoci je štrukturálna zmena nepochybne bolestivá pre jednotlivé regióny, je však prospešná z celkového ekonomického hľadiska, za predpokladu, že je takáto zmena riadne predvídaná, identifikovaná a podporovaná.

⁽¹⁾ COM(2004) 274: toto oznámenie sa v súčasnosti analyzuje v stanovisku CCMI 017, spravodajca: **pán VAN IERSEL**, a v stanovisku z vlastnej iniciatívy CCMI 014 o *presídleníach spoločností*, spravodajca: **pán RODRIGUEZ GARCIA-CARO**.

1.9 Úmerný pokles v podiele celkovej hospodárskej činnosti vytvorenej priemyslom odráža dlhodobý štrukturálny proces. Zatiaľ čo väčšina sektorov priemyslu, ako napríklad železiarsky a oceliarsky sektor, výrazne zredukovali svoje pracovné sily počas niekoľkých pár desaťročí, zároveň boli svedkom jasného nárastu pridanej hodnoty svojich produktov a svojej produktivity práce.

1.10 Nárast sociálnej dôležitosti sektoru služieb považuje verejnosť často za dôkaz procesu štrukturálnych zmien na náklady priemyslu. Tento posun sa však musí dostať do kontextu s narastajúcim prepojením medzi týmito dvoma sektormi. Počas posledných niekoľkých desaťročí spracovateľské priemyselné odvetvia subdodávateľsky získavali rôzne činnosti (doprava, logistika, spracovanie údajov, atď.) od externých poskytovateľov služieb. Preto treba štatistiky o priemyselnej zmene interpretovať starostlivo a veľmi opatrne. Nesprávne závery, založené na povrchných analýzach alebo politicky motivovaných polopravdách, môžu rýchle vyvolať hrozné priemyselné dôsledky.

1.11 V Európskej únii založenej na vedomostiach zostáva pridaná hodnota vytvorená priemyslom naďalej veľmi dôležitou. Majúc na mysli celú pridanú hodnotu vytvorenú pre priemysel v iných sektoroch hospodárstva, je jasné, že priemysel bol od začiatku deväťdesiatych rokov dvadsiateho storočia naďalej pre EÚ veľmi dôležitý. V Nemecku napríklad berúc do úvahy tento kombinovaný vklad je priemysel naďalej zodpovedný za približne 40 % hrubej pridanej hodnoty.

1.12 Vo svetle – niekedy veľmi bolestivých – skúseností s privatizáciou a reštrukturalizáciou, ktorá siaha dozadu takmer o 30 rokov Európska komisia teraz navrhuje, aby budúce štrukturálne opatrenia (prijaté v krajinách strednej a východnej Európy v oceliarskom sektore a ostatných sektoroch) boli založené na skúsenostiach nadobudnutých oceliarskym sektorom EÚ pri uplatňovaní nápravných opatrení.

1.13 V nedávnych desaťročiach došlo k výrazným zmenám v politickom, technickom a hospodárskom prostredí, v ktorom oceliarsky sektor EÚ funguje. Ropná kríza, vytvorenie vnútorného trhu EÚ, rozširovanie EÚ a tiež globalizácia mali veľký dopad na sektor tejto komodity, čo je dôležité pre ostatné sektory priemyslu. Napriek všetkým cyklickým a štrukturálnym fluktuáciám od prvého krízového roku 1975 úroveň výroby ocele v EÚ však zostala prakticky stabilná. Oceľ sa ešte aj dnes vyrába prakticky vo všetkých členských štátoch EÚ-15. Dnes je však na vyrobenie tejto ocele v dôsledku technického pokroku potrebná len približne jedna tretina pracovnej sily z roku 1975. Percentuálny podiel oceliarskych podnikov v EÚ-15, kde má štát dominantný podiel, poklesol z 53 % v roku 1985 na menej než 10 % dnes. Okrem toho, štátom kontrolované a súkromné oceliarske podniky sú teraz vystavené podobným hospodárskym podmienkam.

1.14 Na tomto pozadí je Poradná komisia Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru pre priemyselné zmeny (CCMI) priťahovaná úlohou preskúmať rolu, ktorú hrá štátna pomoc vo všeobecnosti v kontexte štrukturálnych zmien a úlohy, ktoré zohráva hlavne s ohľadom na európsky oceliarsky priemysel. Na účely tohto stanoviska z vlastnej iniciatívy termín „oceliarsky sektor“ znamená všetky priemyselné aktivity prepojené na výrobu a marketing ocele a kľúčovú úlohu, ktorú hrá s ohľadom na sektory v EÚ, ktoré využívajú oceľ.

2. Štátna pomoc a jej všeobecný dopad

2.1 Štátna pomoc sú selektívne výhody, ktoré štátne orgány poskytujú zvoleným odvetviám výroby a nakoniec určitým skupinám. Aby sa určilo, či opatrenia predstavujú štátnu pomoc, je nutné rozlišovať medzi opatreniami, ktoré sú určené na poskytovanie podpory pre určité podniky alebo výrobu určitého tovaru, v súlade s článkom 87 ods. 1 Zmluvy o založení ES a všeobecnými opatreniami, ktoré sa podobne uplatňujú v členských štátoch, ale ktoré majú priniesť prospech hospodárstvu ako celku. Opatrenia, ktoré spadajú do neskôr menovanej kategórie, nepredstavujú štátnu pomoc v súlade s článkom 87 ods. 1, ale všeobecné hospodárske politické opatrenia, ktoré sa rovnako vzťahujú na všetky spoločnosti (napr. všeobecné daňové stimuly pre investičné príspevky).

2.2 Malo by sa však pamätať na to, že v trhovom hospodárstve sú hospodárske činnosti určované ponukou a dopytom a koordinované prostredníctvom. Akékoľvek opatrenia, ktoré ohrozujú úlohu cenového faktora pri poskytovaní informácií, usmerňovaní a stimule sú preto v princípe škodlivé.

2.3 Štátna pomoc môže ohroziť voľnú súťaž na trvalej báze, brániť pridelovanie zdrojov a predstavovať hrozbu pre vnútorný trh EÚ. Európska únia preto uznáva, že ochrana voľnej a nedeformovanej súťaže je jedným zo základných princípov spoločenstva.

2.4 Špecifické pridelenia štátnej pomoci (finančná pomoc alebo daňové úľavy) môžu byť oprávnené, ak nie je trh plne fungujúci a ak existuje reálna šanca, že poskytnutie dotácií zabezpečí lepší hospodársky výsledok. V prípade zlyhania trhu štátna intervencia vo forme poskytnutia finančnej pomoci môže pomôcť predísť nesprávnemu prideleniu. Štát má však zriedka vedomosti, ktoré potrebuje na zabezpečenie, že v prípadoch zlyhania trhu sa investuje správny rozsah verejných financií. Podniky, ktoré bojujú o štátnu pomoc, nie sú vždy spoľahlivým zdrojom informácií.

2.5 Ďalšou ťažkosťou je, že trhové podmienky sa neustále menia. Štátna pomoc, ktorá bola pôvodne oprávnená, môže v priebehu času stratiť svoju hospodársku nevyhnutnosť, ale

napriek tomu zostáva v platnosti, kvôli pomalosti politického procesu alebo v dôsledku vplyvu, ktorý uplatňujú regionálne alebo sektorové záujmové skupiny.

2.6 Poskytnutie štátnej pomoci často so sebou prináša zmeny v modeli správania sa časti účastníkov na trhu. Keď dostanú dotácie, často to znižuje ich pripravenosť na vykonávanie zmien, ktoré sú potrebné na zachovanie alebo opätovné nastolenie konkurencieschopnosti podnikov; dotované podniky môžu tiež vytvoriť „dotáčnu mentalitu“.

2.7 Prinajmenšom v strednodobom termíne môže štátna pomoc tiež zvýšiť daňové zaťaženie. Redukcie štátnej pomoci sú veľmi dôležité nielen ako prostriedky dosahovania trvajúcej rozpočtovej konsolidácie, ale sú tiež nevyhnutné z hospodárskych a regulačných dôvodov. Štrukturálne zmeny sa pribrzdia, ak sa pre dotácie prijíma nesprávny prístup.

2.8 So zreteľom na dosiahnutie nevyhnutného zníženia celkového objemu štátnej pomoci boli v záveroch nasledujúcich po rôznych zasadnutiach Rady ministrov EÚ formulované výzvy pre posun v dôraze od poskytovania podpory pre jednotlivé podniky alebo odvetvia hospodárstva smerom k dosahovaniu horizontálnych cieľov spoločného záujmu, vrátane cieľov súdržnosti. Štátna pomoc poskytovaná na účely dosiahnutia horizontálnych cieľov je obvykle určená na kompenzovanie zlyhania časti trhu a normálne vyvoláva menšie deformácie v hospodárskej súťaži než sektorová pomoc a pomoc poskytnutá na špecifické účely. Podstatná časť posledne menovanej formy pomoci sa poskytuje na účely záchrany alebo reštrukturalizácie podnikov, ktoré sú v ťažkostiach.

2.9 Medzi hlavné horizontálne ciele, ktoré poskytovanie štátneho financovania chce sledovať, patrí nasledovné:

- výskum a vývoj,
- ochrana životného prostredia,
- úspory energie,
- podpora malých a stredných podnikov (MSP),
- vytváranie pracovných miest,
- podpora vzdelávania

Štátny vplyv v európskom oceliarskom priemysle

2.10 Štát tradične významne ovplyvňuje oceliarsky priemysel; vojenské a bezpečnostné aspekty hrali v tomto ohľade, v neposlednom rade, rozhodujúcu úlohu. Na priblíženie rozsahu štátneho vplyvu treba upriamiť pozornosť na skutočnosť, že v roku 1980 asi 60 % svetovej produkcie ocele vyrábali podniky, ktoré boli pod priamou alebo nepriamou štátnou kontrolou.

2.11 Keď podniky vyrábajúce oceľ vlastní štát, vo všeobecnosti to vedie k stratám zväčša odpisovaným štátom, čím sa podnikom poskytuje praktická záruka prežitia. Z pohľadu dosahovania účinnej hospodárskej súťaže takáto situácia je práve tak poškodzujúca ako udeľovanie štátnej pomoci na posilňovanie konkurenčnej pozície podnikov alebo zavedenie opatrení na zabránenie blížiacemu sa zatvoreniu podnikov, ktoré nie sú priamo vlastnené štátom. Hospodárske opatrenia prijaté, aby sa zabránilo takýmto zatvoreniam podnikov, sú tiež podporované politickými opatreniami. V dôsledku toho môže byť bremeno vykonávania úprav prenesené na konkurenčnejšie podniky. Takéto opatrenia môžu tiež vyvolať špirálu intervencií.

2.12 Odhliadnuc od štátnej pomoci poskytovanej podnikom, ktoré prestali fungovať, jediná pomoc, ktorá preto môže byť poskytnutá európskemu oceliarskemu priemyslu, je horizontálna pomoc. So zreteľom na skutočnosť, že proces štrukturálnych zmien prebiehal do konca deväťdesiatych rokov dvadsiateho storočia len žalostne pomalým tempom, európsky oceliarsky priemysel nakoniec akceptoval potrebu posunu od sektorovej a ad hoc pomoci k horizontálnej pomoci. Vo svojom režime pomoci sa teraz európsky oceliarsky priemysel dostal tak ďaleko, že sa vzdáva aj regionálnej pomoci⁽¹⁾.

2.13 V Európskej únii je významná dôležitosť spájaná s monitorovaním všetkých národných výdavkov. Európska komisia musí zabezpečiť, že jej politika pomoci EÚ bude založená na transparentnom monitorovaní a používaní štátnej pomoci, ako je to už v prípade oceliarskeho sektoru.

2.14 Európska komisia momentálne pokračuje v revízií všeobecných smerníc a základných ustanovení riadiacich štátnu pomoc. Tieto opatrenia musia byť vytvorené jednoduchším a jasnejším spôsobom. Nesúlady by sa mali odstrániť. Komisia udelí prioritu nasledovným opatreniam: revízia ustanovení, ktorými sa riadi pomoc poskytnutá na účely záchrany a reštrukturalizácie podnikov, ktoré majú ťažkosti; reforma ustanovení EÚ, ktorými sa riadi regionálna pomoc po rozšírení EÚ; vypracovanie nových základných ustanovení, ktorými sa riadi hodnotenie toho, čo predstavuje relatívne malé sumy pomoci; objasnenie s ohľadom na oblasť služieb všeobecného hospodárskeho záujmu.

2.15 Nadchádzajúci vývoj režimu všeobecnej pomoci EÚ počas ďalších niekoľkých rokov musí vziať do úvahy medzinárodný kontext a hlavne multilaterálne záväzky. Pomoc s ohľadom na nepoľnohospodársky tovar a výrobky podlieha ustanoveniam zmluvy o dotáciách a kompenzačných opatreniach WTO.

(1) Posledná výnimka zo všeobecného zákazu štátnej pomoci bola udelená pre regionálne investičné dotácie pre gréckych výrobcov ocele a stratila platnosť v roku 2000.

3. Politika pomoci EÚ a jej dôležitosť pre priemyselné zmeny v oceliarskom sektore

Všeobecný zákaz pomoci EZUO sa obchádza

3.1 Zmluva o Európskom združení uhlia a ocele z roku 1952 obsahovala jasné pravidlá o tom, či je alebo nie je členským štátom dovolené poskytovať pomoc spoločnostiam v uhoľnom a oceliarskom priemysle: „Nasledovné sa považuje za nekompatibilné so spoločným trhom pre uhlie a oceľ a bude ... zakázané v rámci Spoločenstva, ako je uvedené v tejto zmluve: ... dotácie alebo pomoci poskytnuté štátmi ... v akejkoľvek forme“. Tento zákaz všetkých podpôr pre spoločnosti z jednotlivých štátov, uvedený v článku 4 pod písmenom c), bol logickým dôsledkom odstránenia všetkých národných ochranných opatrení v rámci spoločného trhu.

3.2 Po vytvorení spoločného trhu sa stalo čoskoro zjavné, že by bez štátnej pomoci v Európe nebolo možné zabezpečiť európske energetické dodávky ani produkciu železa a ocele z interných zdrojov uhlia. Hľadanie riešenia, ktorý by si nevyžiadalo zmeny v zmluve EZUO viedlo zákonodarcov k návrhu, aby boli určité druhy štátnej pomoci prehodnotené ako pomoc Spoločenstva, ktorá je v princípe povolená. Článok 95, ustanovenie prijaté na pokrytie nepredvídaných okolností, keď bola zmluva podpísaná, sa použilo ako základ pre uvedené. Umožnilo to intervenciu spoločenstva, kde to bolo nevyhnutné na dosiahnutie jedného alebo viacerých cieľov zmluvy.

3.3 Udržiavanie uhoľného priemyslu vo fungovaní, hlavne pracovných miest spojených s ním, bolo jedným takýmto cieľom. Odtedy sa na pomoc, ktorú členské štáty vyplátili svojim uhoľným spoločnostiam za zabezpečenie energetických dodávok a produkcie ocele, nahliadalo ako na pomoc Spoločenstva.

3.4 V sedemdesiatych rokoch dvadsiateho storočia sa mnoho členských štátov dokonca ani len neobťažovalo využívať túto medzeru pre pomoc, ktoré dali oceliarskym spoločnostiam. Namiesto toho vyplátili miliardy, zväčša bez vznesenia akýchkoľvek námietok, pôvodne preto, aby sa podporila expanzia v oceliarskom sektore, a neskôr, aby tieto spoločnosti boli udržané, pričom väčšina z nich bola vo vlastníctve štátu. Dokonca sa na začiatku osemdesiatych rokov dvadsiateho storočia vtedajšie Generálne riaditeľstvo pre hospodársku súťaž pri Komisii odvolalo na zákaz pomoci zmluvou EZUO ako na zastaralý.

3.5 Od roku 1978 sa súkromné oceliarske spoločnosti, ktoré výrazne trpeli deformáciou hospodárskej súťaže v dôsledku „pretekov o poskytovanie pomoci“, stretli s narastajúcim úspechom vo svojich pokusoch o znovu zavedenie účinnosti zákazu dotácie.

3.6 Oceliarske dotačné kódexy, založené na článku 95, ustanovili od roku 1980, že pomoc oceliarskym spoločnostiam by sa mala poskytovať len za prísne definovaných okolností. Avšak typy pomoci naďalej povolené pôvodne zahŕňali takmer celú pomoc, ktorú už napriek tomu členské štáty vyplatili svojim spoločnostiam. Preto prvý dotačný kódex slúžil zväčša len na legalizáciu existujúcich praktík. Len postupne sa kompletne zakazovali všetky druhy pomoci, ktorá zväčša poškodzuje hospodársku súťaž, ako napríklad záchranná, prevádzková a investičná pomoc.

3.7 Od druhej polovice osemdesiatych rokov dvadsiateho storočia bola povolená podľa dotačného kódexu len výskumno-vývojová, environmentálna pomoc a pomoc pri zatvorení podniku. Napriek tomu, niektoré oceliarske spoločnosti vlastnené štátom naďalej dostávali štátne financie až do polovice deväťdesiatych rokov dvadsiateho storočia na úhradu dlhov a účely reštrukturalizácie, na základe ďalších výnimiek a oslobodení podľa článku 95.

3.8 Nakoniec, poskytnutie akejkoľvek ďalšej „pomoci Spoločenstva“ bolo realizované v závislosti na zásadných redukciách výrobných kapacít. Medzi členskými štátmi sa nakoniec dosiahla dohoda, podľa ktorej by sa nemali povoliť žiadne iné ďalšie výnimky zo zákazu dotácií, než výnimky povolené v dotačnom kódexe.

3.9 Táto prísna legislatíva o oceliarskej pomoci, ktorú mali na mysli už zakladatelia zmluvy o EZUO a ktorú Komisia EÚ prevzala, keď zmluva stratila platnosť v roku 2002, bola nie prinajmenšom dosiahnutá vďaka pokračujúcim politickým snahám a právnym krokom učeným oceliarskym priemyslom. Dokonca aj keď prípady predložené Európskemu súdnemu dvoru nie vždy viedli k stiahnutiu schválenia pomoci, ktoré bolo napadnuté, aspoň prispeli k dosiahnutiu záruky, že právne hranice pre výnimky k zákazu oceliarskej pomoci sú presne definované a ďalej obmedzované.

3.10 Celková suma peňazí pridelená oceliarskym spoločnostiam EZUO bola významná: viac než 70 miliárd eur od roku 1975! Tieto prostriedky sa dajú rozdeliť nasledovne:

— medzi rokmi 1975 a 1980, keď kódex pomoci nadobudol účinnosť, sa v EÚ vyplatilo asi 12 miliárd eur štátnej pomoci;

— medzi rokmi 1980 a 1985 – teda v období, keď dotačné platby boli povolené bez výraznejších obmedzení výmenou za redukciu kapacity, poskytla Európska komisia povolenia na uvoľnenie približne 41 miliárd eur štátnej pomoci;

— medzi rokmi 1986 a 1995, bolo poskytnutých ďalších 17 miliárd eur, z ktorých 7 miliárd eur bolo poskytnutých

v roku 1994 po rozhodnutí „prvý a posledný raz“ na základe článku 95.

3.11 Podľa najnovšej hodnotiacej tabuľky pomoci Európskej komisie sa podiel oceliarskeho priemyslu v rámci celej pomoci EÚ rovná menej než 2 tisícina celku. Takmer celá táto pomoc je určená pre opatrenia na ochranu životného prostredia. Dnešná legislatíva a praktiky v oblasti oceliarskej pomoci sú jasne rigoróznejšie než ustanovenia a pravidlá pre pomoc ES v ostatných priemyselných sektoroch.

Ako sa vyvíjala mentalita štátnej pomoci v oceliarskom sektore v sedemdesiatych rokoch dvadsiateho storočia?

3.12 V šesťdesiatych rokoch a prvej polovici sedemdesiatych rokov dvadsiateho storočia svetová spotreba ocele vykazovala silný, stabilný rast, ktorého priemer presahoval 5 % ročne. V roku 1974 dosiahla výroba surovej ocele vo vtedajšom Európskom spoločenstve s deviatimi členmi rekordné výšky takmer 156 miliónov ton s využívaním kapacity 87 %.

3.13 Avšak o rok neskôr, v roku 1975 ropná cenová kríza spôsobila prudký pokles vo výrobe ocele a v dôsledku toho sa počas roka výroba v ES znížila o 30 miliónov ton (19 %). Zodpovedajúci pokles cien ocele predbehol pokles vo výrobe. Oceliarske spoločnosti EZUO zároveň čelili trhovému nárastu dovozov, spojenému s rovnako jasným poklesom ich vlastných exportov. Pokles využívania ocele na spoločnom trhu bol zhoršený skutočnosťou, že sa zásoby ocele minuli.

3.14 Najskôr to vyzeralo, ako keby šlo len o mimoriadne akútne cyklický obrat k horšiemu. Všetci títo experti preto verili, že by čoskoro malo dôjsť k obratu k lepšiemu. Ekonomické inštitúcie, ktoré Európska komisia oslovila, potvrdili, že obnova by mala byť mimoriadne mocná a dlhotrvajúca. Dlhodobá predpoveď Komisie, *Všeobecné ciele r. 1985*, vypracovaný v spolupráci s producentmi, spotrebiteľmi a obchodníkmi predpovedala, že výroba ocele by mala ES v roku 1985 dosiahnuť v deviatich krajinách nie menej než 188 miliónov ton. Avšak skutočne sa vyrobilo len 120 miliónov ton. Strednodobé a dlhodobé investičné plánovanie oceliarskych spoločností sa preto zakladalo na úplne nesprávnych parametroch; vytvorila sa nadmerná kapacita a ponuka a dopyt sa od seba ďalej vzdalovali.

3.15 Investičná aktivita spotrebiteľov ocele bola drasticky zredukovaná v dôsledku celosvetového spomalenia hospodárskeho rastu, a to malo hlavne negatívny dopad na spotrebu ocele, keďže približne dve tretiny spotreby ocele vo vysoko rozvinutých industrializovaných krajinách sú spojené s investičnou aktivitou.

3.16 Ďalším kľúčovým dôvodom pre stagnujúci celosvetový dopyt po oceli od roku 1975 spočíva v skutočnosti, že sa na špecifické účely používa menej ocele, pretože sa oceľ teraz používa efektívnejšie. Konštantný posun od kvantitatívneho ku kvalitatívnemu rastu a expanzii tretieho sektora tiež viedol k poklesu dopytu po oceli v Európe.

3.17 Napriek stagnujúcej spotrebe ocele od roku 1975, oceliarska kapacita bola znova významne zvýšená. Nominálna svetová kapacita surovej ocele vzrástla medzi rokmi 1974 a 1983 o 150 miliónov ton, pričom globálny dopyt po oceli poklesol v tom istom období o 44 miliónov ton. Zároveň v „nových“ oceliarskych krajinách a krajinách východného bloku rozvoj kapacity poklesol mimoriadne prudko. V porovnaní so skutočnou spotrebou ocele, nominálny nadbytok kapacity v roku 1974 predstavoval 130 miliónov ton na celom svete, a počas desiatich rokov sa takmer strojnásobil (343 miliónov ton).

3.18 Keďže kolaps dopytu v danom čase bol naďalej považovaný za čisto cyklický fenomén, kapacita sa udržiavala napriek krízovým opatreniam. Tieto opatrenia neuspeli pri potlačení tlaku zo strany ponuky, čím sa zabránilo cenovým vojnám na európskom oceliarskom trhu alebo znižovaniu poklesu cien. Spoločnosti s vysokými výrobnými nákladmi a malými rezervami čelili narastajúcim ťažkostiam. Žiadali o štátnu podporu a obvykle ju dostali od vlád svojich štátov. Problémy, ktorým čelili jednotlivé spoločnosti sa preto stali problémami celého sektora. Systém dobrovoľných obmedzení prijatý členmi novo založeného Európskeho obchodného združenia pre oceliarsky priemysel „Eurofer“, v konečnom dôsledku nakoniec skolaboval, keď sa na ňom už nezúčastňovali najdôležitejšie spoločnosti.

Nútená regulácia trhu (1980 – 1985)

3.19 Po kolapse dobrovoľného systému na jeseň 1980 bola Komisia nútená deklarovať, že došlo ku kríze a zaviesť povinný systém výrobných kvót (povinná regulácia kvót) pre všetky závody v ES. Následne Komisia ustanovila výrobné kvóty na štvrtročnej báze. Systém zabezpečil možnosť sankcií v prípade nedodržiavania predpisov. Okrem toho boli stanovené špeciálne minimálne ceny pre špecifické produkty. Okrem toho, cenová stabilizácia a sociálne a regionálne únosné zníženia kapacity predstavovali ohniská prijatého prístupu. Výrobné kvóty a kvóty pre dodávky na spoločný trh boli stanovené pre každú spoločnosť v ES, ktorá vyrába oceľ. Dobrovoľné zmluvy o obmedzení boli tiež uzatvorené s 15 importujúcimi krajinami. So zreteľom na nízke svetové trhové ceny pre oceľové výrobky bolo dôležité predísť stratám exportov, ktoré by si vyžiadali ďalšie dotácie z ES za podmienok krízového

systému. Asi 70 % európskej výroby ocele podliehal na začiatku osemdesiatych rokov dvadsiateho storočia systému kvót.

3.20 Avšak politický cieľ postupného znižovania kapacity sa spočiatku nedosiahol. Nádeje zainteresovaných spoločností na obrat k lepšiemu v dopyte a na elimináciu konkurentov, ako aj štátnu pomoc a riadenú ponuku bránili redukcii kapacity najmenej konkurenčnými spoločnosťami. Redukcia kapacity sa len postupne dostala do pohybu s druhým dotačným kódexom, ktorý ustanovil, že implementácia programu reštrukturalizácie bude podmienkou pre poskytovanie pomoci. Povinná regulácia kvót, o ktorej sa najskôr predpokladalo, že bude platná do roku 1981, musela byť znova a znova predĺžovaná z dôvodov hospodárskej súťaže.

3.21 Komisia si zvolila štátnu pomoc zakázanú podľa Zmluvy o EZUO ako prostriedok uplatňovania tlaku a rozhodla sa legalizovať predtým ilegálnu prax dotačným kódexom zavedeným v tom istom čase, aby sa implementovalo nevyhnutné zníženie kapacity; ale zároveň požadovala licenčný režim, ktorý spojila s redukciou požiadaviek na kapacitu. Táto fáza v oceliarskej politike trvala do konca roku 1985. Ako odvetné opatrenie k schváleniu štátnej pomoci bola odbúraná kapacita rovnajúca sa asi 44 miliónom ton surovej ocele a 32 miliónom ton ocele valcovanej za horúca v rámci ochrany zásob systému kvót.

Postupná liberalizácia trhu (od roku 1985)

3.22 Medzi rokmi 1983 a 1985 bolo pre oceliarske spoločnosti vyčlenených približne 15 miliárd eur štátnej pomoci. Namiesto harmonizácie pravidiel hospodárskej súťaže politici s rozhodovacími právomocami len málo využili príležitosť na uvalenie adekvátneho ukončenia kapacity finančne silných spoločností. V dôsledku toho oneskorili úpravu nadbytočnej kapacity, ktorej sa trh dlho domáhal.

3.23 V roku 1985, s potvrdením, že jasná kríza uplynula, Európska komisia nakoniec požadovala radikálnu reorientáciu politiky oceliarskeho trhu ES. Krátko po uvoľnení štátnej pomoci vo výške EUR 15 miliárd, ako súčasť krokov na učinenie systému kvót pružnejším a následnú celkovú liberalizáciu trhu, mala vzniknúť trhom vyvolaná reštrikcia v nadmernej kapacite, niečo, čo sa obvykle nedosiahne intervenčnými opatreniami z Bruselu. Avšak počas svojej náhlej zmeny v smerovaní Komisia ignorovala skutočnosť, že miliardy, ktoré poskytla v rámci pomoci do konca roka 1985, by mali prispieť ku konkurencieschopnosti len v nasledovných rokoch. Do konca roka 1986 drasticky znížila podiel regulovaných produktov.

3.24 Napriek úprave kapacity vo výške približne 40 miliónov ton a zrušenia desiatok tisícok pracovných miest, nadmerný potenciál výroby vo výške približne 25 miliónov ton naďalej vyvíja v danom čase tlak na trh.

3.25 Krátkodobý nárast v dopyte po roku 1987 na koniec podporoval argument Komisie, že by sa už oceliarsky priemysel nemal považovať za nachádzajúci sa v kríze. Regulačné opatrenia ako výrobné certifikáty a povinná registrácia dodávok boli zrušené. Tlak na vlády jednotlivých štátov a Komisiu narastal, takže bol vydaný tretí (1985), štvrtý (1989) a piaty (1992) dotačný kódex, aby sa na súdok s dotáciami Spoločenstva našlo trvalé veko. Pomoc by sa v členských štátoch EÚ mala v budúcnosti poskytovať len na výskum a vývoj, ochranu životného prostredia a stanovené príspevky pri zatvorení podnikov⁽¹⁾, pričom sa tieto pomoci čerpali výlučne z fondu EZUO financovaného z príspevkov uhoľného a oceliarskeho priemyslu.

3.26 Po krátkodobom vrchole v roku 1990 dopyt po oceli znovu prudko klesol; ceny ocele sa tiež znížili o približne 20 %. V roku 1992 došlo k obnove stále častejších žiadostí o ďalšiu intervenciu Komisie. Konkrétne žiadali o odhady štvrtročnej produkcie a ponuky pre jednotlivé produkty, zjednotenie fúzií, ochranu dovozu vo vzťahu k východnej Európe a reštrukturalizačnej pomoci. Aby sa znížila nadmerná kapacita, navrhovali štrukturálny krízový kartel, systém pre zdieľanie bremena medzi spoločnosťami a 20 % definitívne zníženie kapacity do konca roka 1996, prepustením 50.000 zamestnancov.

3.27 Komisia však zamietla myšlienku štrukturálneho krízového kartelu a nového systému produkčných kvót; v roku 1993 prezentovala svoj vlastný návrh obsahujúci len nepriame opatrenia. Opatrenia zabezpečili prefinancovanie odstávky kapacity Komisiou, podporu fúzií a výrobnú spoluprácu, dočasnú ochranu oceliarskeho trhu pred dovozmi z východnej Európy, nárast transparentnosti trhu prostredníctvom informácií o výrobe a dodávke do EÚ a sprievodné sociálne opatrenia ako iniciatívu na zníženie kapacity. Bol zavedený proces reštrukturalizácie, počas ktorého sa znížila výrobná kapacita o ďalších 19 miliónov ton a v železiarskom a oceliarskom priemysle ES bolo prepustených asi 100.000 ľudí. Model prefinancovania, ktorý už bol schválený Radou ministrov, sa nepoužil.

3.28 V decembri 1993, napriek piatemu dotačnému kódexu, Rada ministrov EÚ na návrh Komisie výmenou za redukciu kapacity, ale s odkazom na výnimočný charakter týchto príspevkov, jednomyselne schválila ďalšie štátne pomoci vo výške takmer 7 miliárd eur.

⁽¹⁾ Popri týchto formách pomoci sa ojedinele vyskytovali aj regionálne investičné podpory, ktoré však boli obmedzené len na Portugalsko, Grécko a územie bývalej NDR.

Zhrnutie:

3.29 Zmluva o EZUO zaviedla prísny zákaz štátnej pomoci vo svojom článku 4 pod písmenom c). Avšak len v obmedzenom rozsahu tento zákaz zabránil členským štátom ES v podpore ich oceliarskych priemyselných odvetví, s úplným súhlasom na najvyššej európskej úrovni. Viac než 70 miliárd eur z peňazí daňových poplatníkov, vyplatených do doby uplynutia platnosti Zmluvy o EZUO, spôsobilo omeškanie nevyhnutného prispôbenia sa priemyselným zmenám, ale nakoniec mu nemohlo zabrániť. Európska komisia tiež zotrvala pri odskúšanom a overenom základnom prístupe k schvaľovaniu štátnej pomoci výmenou za zníženie kapacity v deväťdesiatych rokoch dvadsiateho storočia aj pri reštrukturalizácii oceliarskych priemyselných odvetví krajín strednej a východnej Európy ako súčasť príprav na vstup do EÚ.

3.30 V roku 1982 členské štáty EÚ – obchádzajúce trhový princíp - dosiahli politickú dohodu o rovnakom zdieľaní nevyhnutného zníženia kapacity. Bolo to v rozpore s článkom 2 Zmluvy o EZUO, podľa ktorého by sa oceľ mala vyrábať tam, kde sú výrobné náklady najpriaznivejšie. Namiesto podpory eliminácie neehospodárnych spoločností z trhu za súčasných krokov na zmiernenie sociálnych dôsledkov, a tým umožnenia rýchleho obnovenia rovnováhy medzi ponukou a dopytom, členské štáty EÚ a Európska komisia využívali nástroje, s ktorými Zmluva o EZUO počítala pre krízové situácie, čo nebolo nevyhnutne výhodné pre oceliarsky priemysel ako celok. Z dôvodov sociálnej, regionálnej a distribučnej politiky sa podporovala nezisková kapacita, zatiaľ čo zisková kapacita - obvykle v súkromnom sektore sa stratila, spolu s pracovnými miestami, ktoré mali byť porovnateľne bezpečné.

3.31 Napriek tomu sa nedá popierať, že akosi bol oceliarsky priemysel EÚ schopný prežiť toto krízové obdobie. Nakoniec sa výrobcom ocele podarilo vypracovať štruktúry na dosiahnutie konkurencieschopnosti na medzinárodnej úrovni. Tento proces, ktorý bolo možné doviest' do konca len spoločnými silami, prostredníctvom intenzívneho dialógu sociálnych partnerov, bol extrémne nákladný, pričom bolo prepustených viac než 550.000 ľudí, aj keď sa predišlo celkovým neprijateľným sociálnym dôsledkom.

Pomoc výskumu a vývoju podporuje konkurencieschopnosť

3.32 Množstvo technických inovácií, ktoré transformovali európsky oceliarsky priemysel, sa zaviedlo alebo v podstatnej miere rozvíjalo v rámci výskumného programu EZUO samofinancovaného z príspevkov uhoľného a oceliarskeho priemyslu. Zmluva o EZUO plánovala dať výskumné zdroje k dispozícii pre výskum v Spoločenstve, aby sa podporila konkurencieschopnosť priemyslu vo všeobecnosti a zlepšila istota zamestnania.

3.33 Prvý výskumný program EZUO sa začal už v roku 1955. Od tej doby výskumníci a technici na špici technických inovácií upravili svoju prácu viac a viac na európsky prístup založený na spolupráci. Oceliarsky priemysel a s ním európska spoločnosť ťažili z tohto typu spoločného výskumu, kde sú snahy koordinované, realizované spoločné úsilie a výsledky dané k dispozícii všetkým zúčastneným. Priemyselná inovácia preto postupovala rýchlo cez konštantné zlepšenia.

3.34 Výskum EZUO tiež dokázal dosiahnuť významné výsledky v oblasti životného prostredia, ktoré je tak dôležité pre spoločnosť. Emisie oxidu siričitého boli zredukované o 70 % a emisie sadzí o 60 %. Tvorba oxidu uhličitého bola redukovaná na polovicu v porovnaní so začiatkom osemdesiatych rokov dvadsiateho storočia. Európski výrobcovia ocele dnes používajú o 40 % energie na tonu vyrobenej ocele menej než pred 20 rokmi.

3.35 Najskôr bolo pre výskum spoločenstva vyčlenených EUR 7 miliónov ročne v rámci rozpočtu EZUO na rok 1955. V deväťdesiatych rokoch dvadsiateho storočia toto číslo v EÚ15 vzrástlo na približne EUR 50 miliónov ročne. Výskumný program EZUO podporoval výskumné činnosti v projektoch spoločenstva, aby sa zlepšili postupy, materiály a životné prostredie o 60 %. V roku 1983 bolo vyčlenených ďalších 40 % pomoci pre výskum pre pilotné a výskumné projekty.

3.36 Takto každé jedno euro investované do výskumu EZUO prinieslo výnos priemerne 13 eur. Na tomto pozadí preto neprekvapuje, že s ukončením platnosti Zmluvy o EZUO členské štáty EÚ jednomyselne súhlasili s využívaním zostávajúcich zdrojov, získaných z príspevkov uhoľných a oceliarskych spoločností, výhradne za účelom pokračovania sektorového výskumu v uhoľnom a oceliarskom priemysle. Prijaté smernice majú za cieľ používanie ročného podielu post-EZUO vo výške približne 60 miliónov eur výhradne pre uhoľný a oceliarsky výskum, a to pri oceli hlavne na:

- nový a ďalší rozvoj výrobných a spracovateľských metód,
- vývoj materiálov a ich používanie,
- zlepšenie používania zdrojov,
- environmentálnu ochranu a
- zdravie a bezpečnosť na pracovisku.

Dosiahnutie konkurencieschopného oceliarskeho priemyslu na začiatku 21. storočia

3.37 Oceliarsky priemysel EÚ je v čase rozšírenia Európskej únie veľmi dobre vybavený na to, aby vyhovoval globálnej hospodárskej súťaži na začiatku 21. storočia. Počas niekoľkých

posledných rokov európsky oceliarsky priemysel posilnil svoju pozíciu, nielen z technického a hospodárskeho hľadiska, ale aj environmentálneho hľadiska. Niektoré bývalé štátne spoločnosti cielene využívali finančnú podporu, ktorú dostali, a s pomocou technologickej adaptácie a modernejších štruktúr sa prepracovali na pozíciu lídrov na globálnom trhu.

3.38 Oceliarsky priemysel sa dokázal dostať do súladu s požiadavkami globalizácie a trvalo udržateľného rozvoja. Európsky oceliarsky priemysel sa samozrejme učil z oceliarskych kríz v sedemdesiatych, osemdesiatych a deväťdesiatych rokoch dvadsiateho storočia. Oceliarsky sektor je teraz tak konkurencieschopný, že dokonca v hospodársky ťažkých časoch je prevažne schopný byť v pluse.

3.39 Silný dopyt po oceli na medzinárodnom trhu EÚ podčiarkuje hlavné snahy realizované výrobcami ocele z EÚ, ktorí sa snažia, aby boli rentabilní, pričom zároveň zlepšujú kvalitu svojich produktov a podporujú tesné prepojenie na odberateľov. Prostredníctvom fúzií a prevzatí podnikov a zvyšovaním účinnosti a redukovaním nákladov výrobcovia ocele položili základy pre konkurencieschopný oceliarsky priemysel v 21. storočí. Termíny „pomoc na záchranu a reštrukturalizáciu“ zo slovníka výrobcov ocele zmizli. Pri predkladaní svojej jasnej žiadosti o zachovanie prísnych pravidiel, ktorými sa riadi štátna pomoc, dokonca aj po uplynutí platnosti Zmluvy o EZUO, podniky vyrábajúce ocel v EÚ podčiarkli skutočnosť, že chcú považovať éru dotačnej mentality a deformácií hospodárskej súťaže za ukončenú.

3.40 Procesy konsolidácie a priemyselnej zmeny sa však ešte žiadnymi prostriedkami ukončili. Niekoľko podnikov sa už snaží o dosiahnutie transkontinentálnych fúzií. Nástup Číny ako priemyselného aktéra má momentálne výrazný dopad na konkurencieschopnosť podnikov. Rýchlo rastúci dopyt po oceli v Číne situáciu zhoršuje, pokiaľ ide o dopyt na medzinárodných trhoch komodít. Čínske dovozy, napríklad železnej rudy a kovového odpadu, spôsobujú nedostatky na svetových trhoch a vedú k explózii cien za suroviny a dopravné sadzby.

3.41 Tempo štrukturálnych zmien v oceliarskom priemysle nových členských štátov sa v súčasnosti tiež zintenzívňuje. Výzvy, ktorým čelia tieto štáty počas reštrukturalizácie svojich oceliarskych priemyselných odvetví, sú viac-menej porovnateľné so situáciou, ktorá sa vyskytla v západnej Európe pred 25 rokmi, dokonca aj keď sa trhy odvtedy stali výrazne viac globalizované. V tomto prípade je veľmi dôležité, aby partneri vo východnej a strednej Európe tiež ťažili zo skúseností s reštrukturalizáciou oceliarskeho priemyslu v západnej Európe vrátane sociálneho dialógu.

3.42 Na oplátku za prijímanie špeciálnej pomoci (počas doby odkladu), KSVE boli vyzvané európskymi dohodami zo začiatku deväťdesiatych rokov dvadsiateho storočia, aby vykonali efektívne reštrukturalizačné opatrenia a extenzívne znížili nadmernú kapacitu, a aby preukázali, že podniky, ktoré prijali pomoc, sa stali životaschopnejšími. Aby sa zabezpečila voľná a čestná hospodárska súťaž na trhu s ocelou v EÚ aj po rozšírení EÚ, nové členské štáty sú povinné, podľa zmlúv o pristúpení, dodržiavať existujúce ustanovenia EÚ (napr. smernice a rámcové rozhodnutia v oblasti hospodárskej súťaže a štátnej pomoci, daní, životného prostredia, sociálnej politiky, atď.). Európska komisia musí prísne monitorovať situáciu, aby sa zabezpečilo, že štátna pomoc poskytovaná národnými vládami KSVE v súlade s dohodnutým pevným režimom pomoci EÚ, a tiež aby sa zabezpečilo, majúc na mysli skutočnú úroveň dopytu, že neefektívna výrobná kapacita sa skutočne zredukuje, ako sa plánovalo.

4. Súčasný režim pomoci EÚ pre oceliarsky sektor – model pre medzinárodné dohody o pomoci?

4.1 Dôsledky ťažkej situácie na svetovom trhu pre oceľ v Spojených štátoch spôsobili, že americká vláda zaviedla v marci 2003 dočasné dovozné clá, v súlade s článkom 201 amerického zákona o obchode, aby ochránila domáci oceliarsky trh, čím porušuje ustanovenia WTO. Na pozadí vysoko nestáleho obchodu s ocelou, ktorý vyvolala existencia neefektívnej, nadmernej kapacity na celom svete, Bushova administratíva tiež oznámila, že je pripravená podporovať medzinárodné rokovania o odstránení neefektívnych výrobných kapacít a celosvetového obmedzovania štátnej pomoci pre oceliarsky priemysel.

4.2 Členské štáty EÚ a Európska komisia poskytli svoju podporu všetkým snahám o zavedenie väčšej disciplíny s ohľadom na poskytovanie pomoci oceliarskemu priemyslu na celom svete. Začiatok nadnárodných rokovaní pod záštitou OECD v Paríži v decembri 2002 poskytol EÚ príležitosť navrhnúť, aby jej odskúšaný a otestovaný režim pomoci slúžil ako základ pre Medzinárodnú dohodu o dotáciách v oceliarskom sektore (SSA).

4.3 Európsky hospodársky a sociálny výbor podporuje konanie Európskej komisie napriek skutočnosti, že sa zdá, že oceliarsky priemysel EÚ má významné obavy pokiaľ ide o vážny zámer ostatných štátov a regiónov, keď príde na znižovanie oceliarskych dotácií a následne k pripojeniu ich podpisov k účinnej SSA zahŕňajúcej povinnosť notifikácie a sankcie. Výbor má tiež obavy, že otázky pomoci a kapacity sa neprediskutujú v tom istom čase, ako otázky nástrojov obchodnej

obrany, ktoré sa často používajú bez oprávnenia, čo vedie k deformácii hospodárskej súťaže.

4.4 Výrobcovia ocele v EÚ idú ďalej než väčšina zástupcov jednotlivých štátov v OECD vo veci rozsahu novej SSA. Pri rokovaniach v OECD výrobcovia ocele v EÚ jednotne požadujú prostredníctvom SSA zákaz všetkej štátnej pomoci, ktorá prispieva k dosiahnutiu nárastu kapacity alebo udržiavaniu neekonomickej kapacity. Táto požiadavka sa preto nielenže týka špecifickej pomoci obmedzenej pre vybraných výrobcov ocele, ale sa vzťahuje aj na nešpecifickú takzvanú všeobecnú pomoc.

4.5 Európsky hospodársky a sociálny výbor zdieľa stanovisko výrobcov ocele EÚ, že štátna pomoc by mala byť povolená len pokiaľ nemá škodlivý vplyv na rozvoj výrobných kapacít, čestnú hospodársku súťaž a obchodné toky. V tomto prípade Výbor podporuje nasledovné výnimky v rokovaniach v OECD:

— Pomoc pre definitívne zatvorenia závodov. Sem patrí pomoc za demontáž, asanáciu pôdy a zmiernenie sociálneho dopadu zatvorenia závodu.

— Obmedzená a podrobne definovaná pomoc pre výskum a vývoj a pre ochranu životného prostredia vrátane energetických rabatov/ zrážok z ekologických daní. So zreteľom na pomoc na ochranu životného prostredia sa musí ujasniť, že štátna pomoc za účelom dodržiavania povinných environmentálnych noriem sa nesmie povoliť; a oceliarsky priemysel EÚ o takúto pomoc ani nežiada. Je však možné poskytnúť obmedzenú pomoc pre dobrovoľné investície na stimulovanie spoločností k tomu, aby šli pri svojich podnikateľských aktivitách výrazne za hranice dodržiavania minimálnych environmentálnych zákonov EÚ.

4.6 V spojitosti s dohodou o dotáciách by sa tiež malo uznať, že aspoň niektoré rozvojové ekonomiky už majú plne konkurencieschopný oceliarsky priemysel. Výrobcovia ocele v rozvojových krajinách alebo novo vznikajúcich ekonomikách ťazia z konkurenčných výhod, ako sú napríklad nízke mzdové náklady, prístup k surovinám, nižšie environmentálne normy a ochrana vysokých dovozných ciel. Preto sa so štátnou pomocou pre oceliarske podniky v týchto ekonomikách dá počítať len za podmienky, že príslušná štátna pomoc:

— je poskytovaná prípad od prípadu, v závislosti na situácii spoločnosti a krajiny; využívanie financovania sa musia monitorovať, majúc na mysli príslušné ciele;

— podlieha prísny dátumom ukončenia platnosti;

- sa uplatňuje v kontexte schváleného plánu reštrukturalizácie zabezpečujúceho dlhodobú životaschopnosť dotknutých spoločností;
- vedie k redukcii výrobných kapacít za normálnych okolností a nevedie k zvýšeniu kapacity za žiadnych okolností.

5. Závěry

5.1 Skúsenosti s reštrukturalizáciou európskeho oceliarskeho priemyslu ukazujú, že štátna pomoc spoločnostiam je dvojsmernou zbraňou: vo forme podnikových príspevkov prináša prospech len konkrétnym spoločnostiam a vedie k chybným alokáciám, nakoľko nekonkurencieschopné kapacity sú ponechané na trhu v strednodobom horizonte. Avšak ak je štátna pomoc súčasťou dohodnutého programu reštrukturalizácie, môže zmierniť sociálnu tvrdosť, a tak podporiť prijateľnosť a dôsledky priemyselnej zmeny. Riadenie tohto procesu prostredníctvom sociálneho dialógu sa osvedčilo.

5.2 Tiež vyvstáva otázka, či sa nedá nájsť iné, lepšie využitie enormných súm minulých peňazí daňových poplatníkov, napr. v oblasti vzdelávania alebo výskumu.

5.3 Ďalším problémom bolo, že počas krízových rokov v oceliarskom priemysle, hoci právny podklad (článok 4 písmeno c) Zmluvy o EZUO) so zreteľom na štátnu pomoc sa zdal byť jasný (všetky štátne pomoci boli zakázané), zmiernili rôzne dotačné kódexy, rozhodnutia Rady ministrov a súdne

rozhodnutia prijatú líniu a učinili ju nepredvídateľnou. Oceliarske podniky pociťovali nedostatok istoty v definovaní rámcových podmienok a plánovaní.

5.4 V kontexte pristúpenia desiatich resp. dvanástich nových členských štátov je ešte dôležitejšie trvať na prísnom dodržiavaní jednoznačných pravidiel o pomoci pre oceliarsky priemysel, s konaním v odozve na všetky porušenia zákona, ako je tomu v prípade USS Košice.

5.5 Chyby, ktoré sa vyskytli v EÚ-15, sa nesmú opakovať.

5.6 Medzičasom prerušené rokovania v rámci OECD sú cenné, len ak povedú k trvalo udržateľnému zlepšovaniu súčasnej situácie, t.j.:

- žiadne nadmerné úľavy pre rozvojové krajiny, novo vznikajúce ekonomiky a krajiny v prechodnej situácii, ako napríklad Čína,
- žiaden zákaz nevyhnutných regulácií v rámci EÚ v oblasti výskumu vývoja, environmentálnych opatrení (napr. stropy pre náklady spoločností na dodržiavanie predpisov, aby sa predišlo tomu, že by environmentálne opatrenia viedli k deformácii hospodárskej súťaže), ako aj pri zatváraní nevhodných výrobných kapacít
- žiadne kompenzačné clá pre vývozy ocele v dôsledku takýchto odpustení.

Brusel 27. októbra 2004

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru odbornej sekcie „Práca, sociálne veci, občianstvo“ na tému „Ochrana zdravia: kolektívna povinnosť, nové právo“

(2005/C 120/10)

Postup

Dňa 28. januára 2004 sa Európsky hospodársky a sociálny výbor rozhodol v súlade s článkom 29 svojho Vnútorného poriadku vypracovať stanovisko na tému „Zdravotnícka bezpečnosť: kolektívna povinnosť, nové právo“.

Odborná sekcia pre „Zamestnanosť, sociálne záležitosti a občianstvo“, poverená prípravou prác výboru na túto tému, vypracovala svoje stanovisko dňa 22. septembra 2004 (spravodajca: pán BEDOSSA).

Počas svojho 412. plenárneho zasadnutia zo dňa 27. a 28. októbra (schôdza zo dňa 27. októbra) schválil Európsky hospodársky a sociálny výbor nasledujúce stanovisko 164 hlasmi za, 3 hlasmi proti, 7 sa zdržali hlasovania.

1. Úvod

1.1 Ochrana zdravia pre európskych občanov, ktorá predstavuje jeden z zo základných pilierov verejného zdravia, znamená to, že sa zavedie lepšia kolektívna povinnosť zo strany kompetentných úradov (aj v prípade bio-terorizmu) a vychádzajúc z toho, využijú svoje nové právo byť transparentným spôsobom informovaní o rozhodnutiach, týkajúcich sa tejto ochrany.

1.2 Bezpečnosť a systém starostlivosti sú dva termíny, ktoré máme vo zvyku spájať, hoci ich spojitosť nie je istá, zatiaľ čo pojem verejného zdravotníctva je pod ťarchou sociologickej nadstavby a zdravotníckych zvyklostí, ktoré nadväzujú na individuálne postupy diagnostiky a terapie.

1.3 Vo chvíli, keď Európa prežila otrasy, ktoré jasne poukazujú na to, že ochrana zdravia nemá už svoje výhradné postavenie iba v medicíne a prudko vstúpila do sociálnej a politickej oblasti, sa stanovenie stratégie bezpečného zdravia stalo zodpovednosťou pre všetkých, najmä pre zodpovedných politických činiteľov: odteraz si občania musia byť istí, že majú tieto záruky.

1.4 Ochrana zdravia nevychádza z nuly, obohacuje a dopĺňa tradičné oblasti verejného zdravotníctva, hlavne epidemiológie, opiera sa o pozorovanie a kontrolné systémy, ktoré sa vyvíjajú okolo liekov a bude slúžiť tak, ako sa objavujú účinky liekov na choroby v každej zdravotníckej praxi.

1.5 Postup ochrany zdravia bezpečnosti nie je odlišný od medicínskeho postupu. Vykonáva sa v etapách, je postupom pravdepodobného výberu v danej chvíli, ktorý sa podriadiuje odhadu výdavky/úžitky a vystaveným rizikám. Kvalita bezpečnosti zdravia odráža kvalitu systému starostlivosti.

1.6 Ochrana zdravia sa opiera o postup lekárskeho typu a súrne potrebuje metodológiu zdravotnej bezpečnosti,

skutočnú zainteresovanosť verejných činiteľov. Oblasť ochrany zdravia je samozrejme omnoho širšia, pretože sa prispôbuje nepretržitým inováciám v medicíne.

1.7 Vo chvíli, keď sa môžeme obávať najmä napríklad bioteroristických útokov, sa pojem ochrany zdravia musí nevyhnutne vyvíjať a nemôže sa uspokojiť so zastaralými návodmi: treba nájsť rovnováhu medzi hľadáním absolútne nedosiahnuteľnej ochrany zdravia a nedbanlivosťou, alebo vynechaním ochrany. Vzrastajúca účinnosť zdravotníckeho systému si vyžaduje zdravotnú bezpečnosť a pri tomto pokroku sa nesmie zabudnúť jeho porovnanie s najchudobnejšími krajinami, pre ktoré je dnes jediným problémom najprv dosiahnuť základy, ktorými by vytvorili zdravotnícky systém pre občanov.

1.8 V Európskej únii, ktorá je najbohatšia a je vlastní techniky vzájomnej ochrany proti rizikám, je treba ukončiť etapu na ochranu zdravia tým, že ju inštitúcie budú rešpektovať. Na to, aby mohla prebiehať diskusia o rozhodnutiach o ochrane zdravia a hlavne na to, aby boli zverejnené, je potrebné použiť všetky prostriedky, ktoré sú k dispozícii, aby sa občanom Európskej únie ponúkli iné alternatívy ako je zdesenie alebo zatajenie. Takto sa Európa stane zrelou demokraciou v oblasti zdravotníctva.

2. História postupu Európskej únie

2.1 Pred Maastrichskou zmluvou o Európskej únii zo 7. februára 1992, boli texty spoločenstva iba okrajovými doporučeniami pre politiky v zdravotníctve. Zmluva z 25. marca 1957, ktorá založila Európske spoločenstvo pre atómovú energiu (Euratom), obsahovala zvláštne klauzuly o ochrane zdravia populácie proti nebezpečenstvám rádioaktívnej ionizácie.

2.2 Zato v Rímskej zmluve z 25. marca 1957, sa „ochrana zdravia“ objavila iba v článku 36/ Zmluvy, ktorá predvídala:

2.2.1 „Ustanovenia článkov 30 až 34 vrátane, nemajú brániť zákazom alebo obmedzeniam pre dovozy, vývozy alebo tranzit tovarov, ktoré sú opodstatnené z dôvodov verejnej morálky, alebo verejného poriadku, verejnej bezpečnosti a ochrany zdravia a života osôb a zvierat alebo ochrany rastlín, ochrany národných bohatstiev, ktoré majú umeleckú, historickú alebo archeologickú hodnotu, alebo ochrany priemyselného a obchodného vlastníctva. Tieto zákazy alebo reštrikcie nemusia predsa znamenať ani prostriedok na arbitrážnu diskrimináciu, ani skryté obmedzenia v obchode medzi členskými štátmi“.

2.3 Článok 118A, zavedený v Jednotnom európskom akte z roku 1986 rozšíril kompetencie inštitúcií spoločenstva a povolil Európskej komisii predkladať návrhy v oblasti zdravia a vybral za základ „veľmi vysokú úroveň ochrany“.

2.4 Iné nepriame doporučené na ochranu zdravia sa našlo v článku 130R Rímskej zmluvy, ktorý bol pridružený Jednotným európskym aktom, a výslovne uvádzal, že činnosť Spoločenstva v oblasti životného prostredia mala za úlohu okrem iného „prispieť najmä k ochrane zdravia osôb“.

2.5 Zmluva o Európskej únii radikálne prispela k zjednoteniu Európy v oblasti zdravia, pretože zaviedla Titul X, nazvaný „Zdravotníctvo“, na základe ktorého „Spoločenstvo prispelo k zabezpečeniu vysokej úrovne ochrany ľudského zdravia“. Bod 4 toho článku 129 predvída, že Rada môže prijať na realizáciu svojich cieľov buď podporné aktivity, ktoré uvádza článok 189B, alebo doporučená.

2.6 Takisto sa objavil pojem ochrany zdravia v iných článkoch Zmluvy o Európskej únii, pretože článok 129A, venovaný ochrane spotrebiteľov sa hovorí hlavne o opatreniach na ochranu zdravia a bezpečnosti spotrebiteľov.

2.7 Presný právny rámec – ktorý by mal byť zdokonalený v článku 179 návrhu zmluvy, zakladajúcej ústavu pre Európu - umožní európskym inštitúciám rozšíriť ich činnosti v oblasti zdravotníctva.

1. „Definícia vysokého stupňa ochrany ľudského zdravia sa musí určiť a zavádzať vo všetkých politikách a činnosti v únii“.
2. „Činnosť únie, ktorá dopĺňa národné politiky, sa zameriava na zlepšenie zdravotníctva a prevenciu chorôb a ľudských ochorení a nebezpečenstiev pre fyzické a psychické zdravie. Táto činnosť predstavuje hlavne boj proti veľkým

pohromám a podporovanie výskumu ich príčin, ich prenášania a ich prevencii, ako i informovanosť a výchova k zdraviu ...“.

2.8 Nové zavádzané štruktúry (Európska agentúra pre hodnotenie liečivých produktov ...) môžu mať o to väčší význam, že sa európske inštitúcie angažujú za väčšiu politiku spolupráce s tretími krajinami a veľkými medzinárodnými organizáciami – hlavne za spoluprácu so Svetovou zdravotníckou organizáciou, s Radou Európy, Organizáciou pre spoluprácu a hospodársky rozvoj, Medzinárodnou agentúrou pre atómovú energiu na ochranu pred radiáciou, s Úradom Spojených národov na kontrolu drog a prevenciu kriminality toxikománie, a v ktorej sa musí pokračovať a musí sa posilňovať.

3. Princípy ochrany zdravia

3.1 Zdravotnícke rozhodnutie

3.1.1 Svet, do ktorého sa rozhodnutie o liečbe zaraďuje má základ v neistote: pochybnosti v poznaní patológie, účinky liečenia a ich prípadné riziká; nedostatok lekárskeho informácií o pacientovi, výberu doplnkových prehliadok, zdravotníckych zariadení, nepresnosti v lekárskom výsluchu, nad ktorým dominuje vzrušenie a nepokoj, klinická prehliadka približného charakteru.

3.1.2 Postup lekára je často výsledkom série približných rozhodnutí, prijatých v nejistej situácii: navyše diagnostika alebo liečenie si vyžaduje voľby, rozhodnutia, viac rizika, kde sa pravdepodobnosť chyby zvyšuje, bez toho, aby sa takáto chyba nevyhnutne považovala za vinu.

3.1.3 V každom rozhodnutí alebo lekárskom postupe existujú nevypočítateľné okolnosti, toto riziko z povolania nie je možné kontrolovať, ide o neodvratné štatistické riziko, ktoré tvorí spoločný základ lekárskej vedy.

3.1.4 V ochrane zdravia sú príčinou neistoty ľudia: chyba alebo omyl, ktoré plne nezapríčinil lekár a faktické príčiny: riziká, ktoré sú známe, ale štatisticky neodvratné vo vedeckom štádiu a neznáme riziká, ktoré sú stále prípustné.

3.1.5 Nie je možné hovoriť o ochrane zdravia bez toho, aby sa pripomenuli tieto základné črty lekárskeho rozhodovania. Ak sa jedná o zdravie alebo o život, je často veľmi ťažké klásť si otázky, čo je možné a čo nie. Avšak, neexistuje lekárska činnosť bez rizík, pretože neexistuje život bez rizík.

3.2. Pomer výhody/riziká

3.2.1 Vyplýva z každého zdravotníckeho ako lekárskeho rozhodnutia a zdržanie sa rozhodnutia je rozhodnutím toho istého charakteru ako konanie. Vynechať rozhodnutie môže byť trestuhodné.

3.2.2 Ide o to, že treba zvažovať terapeutické riziká a riziká spontánneho vývinu stavu. Iracionálne odmietnutie rizika je v zdraví vždy prítomné, tak isto ako nezodpovednosť a jeho zanedbanie.

3.2.3 Táto kultúra pomeru výhody/riziká sa veľmi vzdaluje od európskej spoločnosti, ktorá dospela k takému stupňu, že značne znížila prirodzené riziká.

3.2.4 Aby sa vyhodnotila zdravotnícka bezpečnosť postupu alebo výrobku, je dôležité, aby sme zotrvali v miere rizika, ktorá umožní determinovať najmenšie riziko, a nie žiadne riziko. V tejto rovnováhe výhody/riziká, treba zachovať päť kritérií:

- stupeň
- reálna situácia
- častota výskytu
- dĺžka
- nevyhnutnosť.

3.2.5 Je teda na verejných správach, aby si pod tlakom verejnej mienky, odhalenej alebo tej protirečivej, a producentov lekárskej starostlivosti, zvolili medzi tým, či v neistote prijímú tú najpesimistickejšiu hypotézu zdravotníctva, ktorá bude najkonzervatívnejšia, alebo prijímú čo najpresvedčivejší odhad.

3.2.6 Navyše rozhodnutie v zdravotníctve musí byť niekedy prijaté v krízovej situácii. Teda úrady sú naraz vystavené prívalu problémov, dysfunkcii niektorých systémov a výrazu hlbokých rozdielov pri rozhodovaní, ktoré treba prijať.

3.2.7 Aby sa v súrnom prípade nepristúpilo k improvizácii, treba vedieť počítať s procesom posúdenia, kontrol a predurčených a zabehnutých zásahov, z čoho vyplýva, že je nevyhnutné uvažovať o krízach, ktoré už vznikli a o metodológii ochrany zdravia.

3.2.8 Nech by boli akokoľvek vynikajúce vedecké a lekárske záruky, vyhodnotenie pomeru výhody/riziká často predstavuje „nakoniec“ vnútorné presvedčenie.

4. Okolnosti v medicíne pri ochrane zdravia

Je potrebné definovať päť základných činiteľov.

4.1 Sledovanie zdravia

4.1.1 Tak ako je epidemiologická starostlivosť základnou súčasťou ochrany verejného zdravia, musí sa zabezpečiť zvláštne sledovanie zdravia na zabezpečenie ochrany zdravia prostredníctvom Európskeho centra (pozri bod 6.3).

4.1.2 Poslaním tejto prevencie je presne určiť medicínske nebezpečenstvá a patologické stavy, spôsobené liekmi, stanoviť nepredvídané a neželateľné účinky, v nadväznosti na terapiu v zdravotnej karte, vykonávať kontroly a analyzovať uzávery, vyhodnocovať účinnosť všetkých zdravotníckych postupov a základných úloh na ochranu zdravia, ktoré spadajú do tejto prevencie.

4.1.3 Toto sledovanie zdravia sa rozvíja na medzinárodnej úrovni, pretože boli zavedené mechanizmy výmen informácií a vzájomného stavu pohotovosti pod záštitou Svetovej zdravotníckej organizácie a Európskej únie.

4.1.4 Multilaterálne dokumenty pripravujú kooperáciu na všetkých úrovniach, vo všetkých odboroch, na všetkých kontinentoch. Toto umožní prijať bez meškania opatrenia, ktoré budú zaručovať lepšiu ochranu zdravia.

4.2. Voľba terapií pri liečení

4.2.1 Kvalita a bezpečnosť výberu terapií závisí hlavne od vedeckej úrovne, a teda od vedomostí, ktoré lekár má.

- Prvým činiteľom zdokonalenia vedomostí je samozrejme výskum v medicíne a farmaceutickom odbore, a pokrok v určení terapií alebo diagnostík, ktoré z neho vyplývajú.
- Pôvodné lekárske vzdelanie je druhým kľúčovým činiteľom ochrany zdravia v oblasti výberu stratégií, vzdelanie, prispôbené vývoju vedy, ako i organizácia zdravotníckeho systému.
- Tretia oblasť, nepretržité lekárske vzdelávanie: determinujúcim faktorom bezpečnosti je prispôbenie údajov tým najnovším poznatkom podobne ako vo všetkých rizikových a vysoko technologických odvetviach.
- Posledným činiteľom prispievajúcim k bezpečnosti výberu terapií, je lekárske posudok, ktorý sa stal spojovacím článkom medzi výskumom, vzdelaním a každodennou odbornou zdravotníckou praxou.

— Lekársky posudok môže byť definovaný ako súbor kontrolných postupov kvality systému starostlivosti.

— Posúdenie techník a diagnostických a terapeutických stratégií spočíva v tom, že sa zabezpečí vyhodnotenie nástrojov, ktoré sú zdravotníckym odborníkom k dispozícii: zdravotnícke technológie, metódy diagnostikovania, lieky, súbor procedúr a služieb.

— Toto vyhodnotenie úrovne starostlivosti na zabezpečenie kvality sa definuje tak, že sa znova vrátíme k termínom, ktoré používa Svetová zdravotnícka organizácia:

„Možnosť poskytnúť každému pacientovi komplex diagnostických a terapeutických procedúr, ktoré mu zabezpečia lepší zdravotný výsledok na základe súčasne dosiahnutej úrovne vedy za najlepšiu cenu za ten istý výsledok, a s najmenším rizikom poškodenia zdravia liekmi ako i najvyššiu spokojnosť s procedúrami, výsledkami a medziľudskými vzťahmi v systéme starostlivosti.“

— Posudok musí nakoniec zabezpečiť odkazy, to znamená vypracovať doporučenia, založené na viac alebo menej širokej dohode v rámci Lekárskeho kolégia alebo spoločností/združení vedeckých pracovníkov, ktoré sa nazývajú „Posudkovými komisiami“ a usmernia správny postup.

4.3 Lekárska starostlivosť a postupy

4.3.1 Dodržiavanie povinností kontrolujú všetky úrady a bohatá a trvalá súdna právomoc upresňuje povinnosť pre odborníkov v zdravotníctve, mať schopnosti a základnú znalosť o svedomitej a ohľaduplnej starostlivosti, zodpovedajúcej aktuálnym poznatkom vedy.

4.3.2 Samozrejme, vykonávanie liečebné postupy závisia od režimov zdravotníckej bezpečnosti, veľmi odlišných podľa charakteru úkonov a prítomnosti „prirodzených“ rizík.

4.3.3 Jedine porovnanie problémov, ktoré vznikajú pri výkonoch, to znamená podieľajú sa na štatistických rizikách, ktorým sa dá vyhnúť, aj keď sú iba okrajové, umožní stanoviť podmienky ochrany zdravia, ktoré sa musia dodržiavať. Tu existuje určitý pomer výhody/riziká, ktorý umožňuje určiť bežný, akceptovateľný a očakávaný stupeň ochrany zdravia.

4.4 Organizácia a fungovanie zariadení zdravotníckej starostlivosti

— Kvalita organizácie a prevádzky systému starostlivosti široko podmieňuje ochranu zdravia.

— Ochrana zdravia sa zakladá v skutočnosti na spôsobilosti pomôcť vo všetkých verejných alebo súkromných zariadeniach, na schopnostiach, ktoré stanovujú predpisy a sú podriadené zvláštnym povoleniam. Zdravotnícky systém

musí vedieť odpovedať na potreby obyvateľstva a poskytovať základné zdravotnícke služby v najlepších podmienkach bezpečnosti.

4.5 Využitie liečivých výrobkov

4.5.1 Zdravotnícke výrobky a produkty, ktoré sa používajú v prevencii, diagnostike alebo liečení, sú podriadené prísnyom zákonom a vhodným právnym úpravám:

— lieky

— lekárske zariadenia, využívané v medicíne

— výrobky ľudského pôvodu

— kontrastné látky v laboratóriách

— Právny základ výrobkov a častí ľudského tela, používaných za účelom terapií.

4.5.2 Zákony o ochrane zdravia, ktoré sa používajú pri týchto výrobkoch a pomôckach, vytvárajú skutočný program na ochranu zdravia.

5. Návrhy- doporučenia EHSV

5.1 Administratívne faktory, ktoré ovplyvňujú ochranu zdravia

5.1.1 Zdravotníctvo v krajinách Európskej únie musí začať brať do úvahy princípy ochrany zdravia.

5.1.2 Ochrana zdravia nie je ani výsledkom rovnice, ani aplikácie receptov, spočíva v uvedomení si opatrnosti a protirečenia.

5.1.3 Ochrana zdravia si vyžaduje zvyšovanie vnímavosti a aktivity, siahajúce za hranice. Treba sa vystríhať ilúzie o Mažinotovej línii, v ktorej sa ľahko stanovili hranice budúcej epidémie. Zdravotné riziká sú mnohotvárne, nekonečne premenlivé a vo všeobecnosti neočakávané. Prístupy k voči chorobe sa vyvíjajú, vírusy mutujú, infekčné sily sa obnovujú alebo sa rozptyľujú.

5.2 Jasne uznané kompetencie

5.2.1 Keď chýbali právne nástroje na ochranu zdravotníctva, niektoré krajiny Európskej únie obyčajne používali niekedy okrajové a neisté spôsoby, hlavne nevhodné využívanie právnych úprav o sociálnom zabezpečení: ak zákon povoľuje hodnotiť náklady na zdravie a dospieť k využitiu čo možno najracionálnejších, limitovaných zdrojov, ktoré sú naň vyčlenené, tak je naopak nebezpečné miešať tieto dve problematiky.

5.2.2 Jedna vec je hodnotiť účinnosť, kvalitu a neškodnosť výrobku alebo terapie, druhá vec je rozhodovať o jeho preplatení sociálnou poisťovňou. Problémy prijať rozhodnutia v zdravotníctve zvyšuje konkurencia medzi viacerými úradmi.

5.2.3 Určiť kompetencie, to znamená stanoviť zodpovednosti a vychádzajúc z toho identifikovať zdravotnícky orgán, ktorý znáša morálnu, administratívnu a/alebo právnu zodpovednosť. Zodpovednosť môže byť plne prevzatá iba pokiaľ dokumenty nie sú nedostatočné a chybné a mohli by viesť k nezhodám a sporom, ktoré by skreslili postup, ku ktorému treba pristúpiť.

5.3 Uznaná zdravotnícka administratíva

5.3.1 Na európskej úrovni je administratíva v zdravotníctve úplne nedostatočná a jej právny základ je veľmi slabý. Takisto chýba lekárska legitimita z dôvodu nízkej úrovne prostriedkov. Toto všetko si vyžaduje nápravu.

5.3.2 Verejný sektor je účinný iba pokiaľ má reálnu legitimitu, a administratíva zdravotníctva môže plne plniť svoje poslanie zabezpečiť ochranu zdravia iba ak má túto dvojakú legitimitu: uznať záštitu úradov v každej krajine Európskej únie, a samozrejme verejnú mienku, to znamená mienku užívateľov.

5.3.3 V záujme dosiahnutia vedeckej a lekársko-technickej vierohodnosti sú potrebné: posilnenie prostriedkov, nábor technického personálu vysokej úrovne, ale zároveň aj kooperácia všetkých európskych a národných inštitúcií.

5.3.4 Stanovilo sa päť základných úloh: doporučiť, určiť prevenciu, kontrolovať, znalecky posúdiť a vyhodnotiť.

5.3.5 Zavedenie európskej siete verejných zdravotníckych zariadení si vyžaduje dôkaz o vóli všetkých verejných európskych správ združiť činiteľov verejného zdravotníctva do federácie a zvýšiť účinnosť a nadväznosť zdravotníckych nástrojov prevencie, ktoré existujú v každej z krajín Európskej únie.

5.4 Externá expertíza, potrebná pre administratívu

5.4.1 Nech by bola akokoľvek vynikajúca technická a vedecky podložená kvalita služieb ochrany zdravia, v praxi si musí nájsť pri vykonávaní úloh zdravotnej starostlivosti tradične dodržiavaný princíp oponentúry.

5.4.2 Treba sa obrátiť na nezávislých expertov, aby európske úrady využili tých najväčších a najlepších odborníkov. V dialógu to umožní zdokonaľiť a doplniť informáciu, ktorá predchádza rozhodnutiu.

5.4.3 Zdá sa, že v tých najcitlivejších a najkritickejších oblastiach, je nevyhnutné rozšíriť externý znalecký posudok o osobnosti zo zahraničia, ktoré sú uznávané vo svete. Toto otvorenie sa iným národom môže umožniť, aby sa dospelo ku konsensu, ktorý sa presadí vo všetkých krajinách, ktorých sa to týka, a vyhne sa teda nezhodám v čase, škodlivým pre všetkých (choré osoby a aktéri zo všetkých oblastí).

5.4.4 Môže odstrániť odstredivé sily vo verejnom živote, ktoré sa vzťahujú na kultúrne tradície v administratívne starostlivosti a podmienkach vzdelávania lekárov v rôznych krajinách.

5.5 Oddeliť úlohy experta, osoby, ktorá rozhoduje a manažéra

5.5.1 Oprávnenie kontroly zdravotníckeho orgánu, ktorý je v skutočnosti rozhodujúcim kompetentným úradom (povoliť alebo nie, zakázať alebo nie) môže byť legitímne vykonávané iba ak bude brať do úvahy komplex informácií o probléme verejného zdravotníctva.

5.5.2 Ide o to, aby sa vždy vyhodnotil pomer výhody/riziká. Toto vyhodnotenie nemôže byť výhradne vedecké, nemôže ho nariadiť manažér alebo činiteľ, ktorý má materiálny alebo intelektuálny záujem na jeho šírení.

5.5.3 Objasnenie úloh experta a toho, kto rozhoduje pomôže zabezpečiť transparentnosť vzťahov medzi expertmi a manažermi. Musí sa odsúhlasiť a dodržiavať prísna etika znaleckého posudku. Toto sa nestane samozrejmosťou samo od seba, najmä pokiaľ je uvedený problém vyhrotený, expertov je zatiaľ veľmi málo a často sú naviazaní na inštitúcie alebo podniky, ktorých sa to týka.

5.5.4 V oblasti verejného zdravotníctva musí byť rozhodnutie transparentné, a to si vyžaduje prehlásenie každého experta o vzťahoch, ktoré má s organizáciami, podnikmi, alebo osobami, ktoré spolupracujú na expertízach, ktoré urobí pre zdravotnícky orgán.

5.5.5 Európske spoločenstvo začalo definovať takéto procedúry: zovšeobecnenie procedúry transparentnosti, ktoré si želajú samotní experti, umožní čo najlepšie garantovať objektivitu znaleckých posudkov.

5.6 Transparentnosť rozhodovacích konaní

5.6.1 Existujú nové zdravotné riziká, ako je inovácia vo všeobecnosti a tieto priniesli chaos a znova vyvolali otázky o istotách a zvykoch.

5.6.2 Intelektuálny prístup musí zostať rovnaký, začať „načúvať tichu“.

5.6.3 Nech je zavedený akýkoľvek kvalitný systém bdelosti, možnosť kolektívnej slepoty nie je možné ignorovať.

5.6.4 Verejná diskusia je nevyhnutná. Pacienti, externí lekári v kruhu expertov, musia vedieť počúvať ich názory, klást' otázky, ktoré ich trápia, zvonit' na poplach.

5.6.5 Treba dôsledne pripraviť túto debatu, aby sa zbytočne nevyvolalo znepokojenie.

5.6.6 Tento „zdravotnícky pluralizmus“ nevyhnutný na to, aby sa znásobili šance vyhnúť sa novým tragédiám, predpokladá vývoj k čo najväčšej transparentnosti v rozhodovacích postupoch. Okrem informácií, chránených lekársnym alebo priemyselným tajomstvom sa výsledky expertízy, ako motívy na rozhodnutie o zdravotníctve, musia zverejniť.

5.7 *Náuka o správnom spísaní zdravotnej správy*

5.7.1 Napriek predstavám o tom, že je verejnosti prístupná, predstavuje zdravotná správa osobitosti, ktoré sú ešte výraznejšie v oblasti ochrany zdravia.

5.7.2 Podávať správu na tieto témy, to často znamená podávať správu o chorobe a smrti. Pri príprave tejto chúlостivej úlohy zdravotníckeho systému musia byť na prvom mieste transparentnosť a miera.

5.7.3 Transparentnosť je potrebná, aby sa zabezpečila dôvera, a aby sa vyhlo nepokoju, vyvolanému odhalením informácie, ktorá môže vyzerat' ako vzrušujúca, lebo je zahalená tajomstvom.

5.7.4 Presadzuje sa v orgánoch a zdravotníckych zariadeniach a lekárovi sa ukladá povinnosť informovať pacienta. Ukladá sa „úloha pravdivo informovať“, pretože ide o riziká, spojené so zdravím každého.

5.7.5 Ale túto morálnu zodpovednosť musí doprevádzať úloha miery. Informácia sa často podáva v rýchlosti, preto sa musí toho, aby bola nejednotná, senzáčná a znepokojivá. Vyžaduje si to, aby pracovnými pravidlá médií, odborníkov zo zdravotníctva, združení pacientov a verejných organizácií boli jednotné. Nie je potrebné, aby informácia rozruch alebo zamlčala situáciu.

5.8 *Rutinná správa*

5.8.1 Pacienti môžu správu o zdraví podrobne skúmať.

5.8.2 Existuje prirodzené odlišenie medzi informáciou, určenou pre lekárov a informáciou, ktorá je určená pre širokú verejnosť.

5.8.3 Predchádzajúce výhody vedeckého základu na populáciu, na ktorú sa obracia. Tento má svoje vlastné nositeľa: kurzy, konferencie, kongresy, odborné orgány a priemyselné orgány.

5.8.4 Čo sa týka správy, určenej pre širokú verejnosť, táto nemôže predpokladať bez rizika nedorozumenia alebo vydesenia úroveň vedomostí zo zdravotníctva, ktoré sú potrebné na vyhodnotenie dosahu širšej informácie. Musí sa nájsť rovnováha medzi potrebou informácie o nových alebo tradičných terapiách na jednej strane, a na druhej strane informáciou o rizikách, spojených s nesprávnou interpretáciou týchto informácií.

5.8.5 Poskytnutá informácia môže vyvolať zbytočné a prehnané zdesenie populácie, alebo naopak zrodiť nepodložené nádeje o terapiách. Informácia prispieva k vzdelávaniu populácie o zdraví, ktoré priamo ovplyvňuje účinnosť politik v prospech hygieny, prevencie rizík, včasného odovzdania do systému zdravotnej starostlivosti.

5.9 *Kritická správa*

5.9.1 V prípade prvej pomoci alebo vážneho ohrozenia verejného zdravia, treba správu posilniť v troch rovinách:

— V prvom rade je potrebné prísne rozložiť informáciu podľa miery zdravotného rizika.

— Druhou starosťou musí byť, aby informácia nebola určená iba na to, aby zvýšila informovanosť verejnosti, ale zároveň prispela aj k vhodnému prístupu. Informácia teda musí dosiahnuť svoj cieľ, to znamená predísť, alebo limitovať nešťastie bez zbytočnej obavy na jednej strane, a na druhej strane zabezpečiť právo občanom byť informovanými o tom, čo sa deje. Je etickou povinnosťou tlače vyhnúť sa alarmujúcim a senzáčnym správam.

— Nakoniec tretia musí byť rozhodujúca informácia ohľadom poskytnutá verejnosti, ktorej sa má dotknúť, a v takom poriadku, v akom má byť informovaná.

5.9.2 Tlač má úlohu vo všetkých určených prípadoch úspešne podať správu o krízovom stave. Média musia však akceptovať termín, o ktorom profesionálni pracovníci zo zdravotníctva plne informovali, a do ktorého sa informácia nemá poskytnúť širokej verejnosti. Je teda potrebné vychovávať aj odborných novinárov, schopných porozumieť situácii a správne informovať o ochrane zdravia.

5.9.3 Ide o veľmi ťažkú úlohu, pretože napríklad, vyčíslenie nežiadúcich účinkov, ich zavinenie, účinku médií na úradné vyhlásenia a všeobecné hodnotenie rizika si vyžaduje seriózne a komplexné analýzy, ako i zohľadnenie verejnej mienky, kde ľudia očakávajú, že budú v tejto oblasti informovaní jednoduchým a emotívnym jazykom.

6. Záver

6.1. Ak zoberieme do úvahy neustále krízy, ktoré otriasli svetom za posledné dve desaťročia (prepuknutie AIDS, katastrofy kontaminovanej krvi, kríza zdravotníctva v súvislosti so SARS, legionelózou, bio-terorizmom a hrozbou použitia antraxu), Európsky hospodársky a sociálny výbor navrhuje, aby sa pravidelne konali Konferencie o verejnom zdraví na vysokej úrovni.

6.2. Cieľom týchto konferencií je prediskutovať, ktoré opatrenia treba prijať, akým spôsobom poskytnúť presné informácie o krízových situáciách, predložiť vhodné, koordinované odpovede, vyhodnotiť riziká hrozieb zvonka, pomôcť rýchle diagnostikovať a priniesť primerané odpovede.

6.3. Európsky hospodársky a sociálny výbor odteraz doporučuje, aby sa uchoval rozšírený mandát pre budúce Európske centrum na zdravotnícku ochranu v Göteborgu, aby sa vytvorili v oblasti zdravotníctva primerané a trvalé vzťahy v oblasti zdra-

voťníctva a aby sa pri rešpektovaní princípu subsidiarity prijali potrebné opatrenia v krajinách Európskej únie.

6.4. Európsky hospodársky a sociálny výbor sa domnieva, že je prvoradou úlohou, aby sa zvýšila vnímavosť a pohotovosť Európskej občianskej spoločnosti.

6.5. Európsky hospodársky a sociálny výbor žiada, aby všetky zúčastnené strany v zdravotníctve zaujali aktívny postoj: celkový výhľad kríz v zdravotníctve musí umožniť, aby sa využili všetky skúsenosti v čase zovšeobecnenia zdravotníckych kríz.

6.6. Európsky hospodársky a sociálny výbor sa domnieva, že sa musí podporovať široká informovanosť verejnosti v Európe, ktorá povedie k špeciálnej výchove všetkých aktérov a všetkých tlačových orgánov, ktoré majú v tejto oblasti výnimočnú zodpovednosť.

6.7. Európsky hospodársky a sociálny výbor pripomína, že jeho doporučená na seba nadväzujú a vyžadujú si pevnú vôľu krajín európskej únie, aby odteraz zavádzali:

- posilnenie administratívnych kapacít, ktoré prekračujú hranice, a administratívu, ktorá bude uznávaná a akceptovaná všade.
- kompetencie a právne nástroje, ktoré ich budú podporovať.
- transparentnosť v rozhodovacích postupoch a posilnený morálny kódex pri vypracovaní správ o ochrane zdravia, ktorú budú všetci dodržiavať.
- väčšiu spoluprácu a zaradenie všetkých orgánov kontroly a dozoru do svetovej siete (Európska únia, Svetová zdravotnícka organizácia, Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj, Rada Európy, a významné národné organizácie v U.S.A. v Atlante – Centrum chorôb – ....)

Brusel 27. októbra 2004

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Oznámeniu Komisie: Ďalšie sledovanie procesu úvah na vysokej úrovni o mobilite pacientov a pokroku v zdravotníckej starostlivosti v Európskej únii“

COM(2004) 301 final

(2005/C 120/11)

Postup

Dňa 20. apríla 2004 sa Komisia podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva rozhodla prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom „Oznámenie Komisie: Ďalšie sledovanie procesu úvah na vysokej úrovni o mobilite pacientov a pokrokoch v zdravotníckej starostlivosti v Európskej únii“

Odborná sekcia pre „Zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo“, ktorá bola poverená prípravou práce Výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko dňa 22. septembra 2004. Spravodajcom bol pán BEDOSSA.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 412. plenárnom zasadnutí, ktoré sa konalo 27. a 28. októbra 2004 (na schôdzi 27. októbra 2004) nasledovné stanovisko 170 hlasmi za, 3 proti, pričom sa 6 členovia hlasovania zdržali.

1. Úvod

Zdravotnícke systémy a politiky v členských štátoch EÚ sa stávajú viac a viac prepojenými, pričom národné orgány pred prijímaním rozhodnutí nedostatočne porovnávajú existujúce európske a neeurópske systémy a žiaľ, ak ich aj porovnávajú, neuvádzajú to.

1.1 Pre tieto trendy existuje mnoho vzájomne prepojených dôvodov:

- po prvé, očakávania všeobecnej verejnosti sa rozširujú po celej Európe a tiež mimo nej;
- nedávne rozšírenie Európskej únie bude zaväzovať nových členov, aby poskytovali svojim občanom stále modernejšie zdravotnícke systémy;
- hlavné technické inovácie zavádzajú nové terapeutické praktiky a prístupy, ktoré umožňujú poskytovanie zlepšenej kvality starostlivosti;
- nové informačné techniky dostupné pre občanov EÚ umožňujú takmer okamžité porovnanie diagnostických postupov a poskytovania zdravotníckej starostlivosti v rôznych krajinách Európskej únie, čo z korektných a pochopiteľných dôvodov môže viesť k tlaku na zdroje pre dosiahnutie optimálnych výsledkov.

1.2 To nevyhnutne spôsobí problémy v zdravotníckej politike, či už ide o kvalitu dostupnosti cezhraničnej zdravotníckej starostlivosti alebo čo sa týka informačných potrieb pacientov, zdravotníckych odborníkov a politikov.

1.3 Tieto faktory tiež vyvolávajú nutnosť zhodnotiť národné politiky, ktoré musia vziať do úvahy všetky tieto potreby

vo svetle európskych záväzkov, ktoré postupne rastú a poskytujú európskym občanom nové práva.

1.4 Táto nová situácia teraz usmerňuje debatu medzi tými, ktorí trvajú na tom, že sloboda voľby vyvolá škodlivú destabilizáciu súčasných systémov zdravotníckej starostlivosti, na základe toho, že obmedzovanie mobility pacientov zjednodušuje kontrolu systémov, pokiaľ ide o náklady alebo priority, a tými, ktorí obhajujú mobilitu pacientov, pretože umožňuje univerzálnosť systémov, používanie rovnakých ukazovateľov, výmenu osvedčenej praxe a inteligentnejšie využívanie zdrojov. Nevyhnutným cieľom by malo byť zaujať druhý postoj a vyvodiť z neho všetky dôsledky z hľadiska harmonizácie národných systémov.

2. Východisková situácia

2.1 Vo svojom stanovisku z vlastnej iniciatívy zo dňa 16. júla 2003 ⁽¹⁾ Európsky hospodársky a sociálny výbor definoval zdravie ako „základné aktívum pre spoločnosť, ktoré je rovnako uplatniteľné pre každého jednotlivého občana, rodinu a národ“. Výbor dospel k záveru, že sa „plánuje aktívne zaoberať otázkami zdravotníckej starostlivosti rešpektujúc pritom existujúci politický a právny rámec Spoločenstva“.

2.2 V danom stanovisku Európsky hospodársky a sociálny výbor predložil argumenty a navrhol pracovné prístupy a metódy analýzy, ktoré sa objavili v dvoch nedávnych oznámeniach Európskej komisie (zo dňa 20. apríla 2004) adresovaných Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov.

⁽¹⁾ Stanovisko z vlastnej iniciatívy o *zdravotníckej starostlivosti*. Spravodajca: pán BEDOSSA, Ú.v. ES C 234 zo dňa 30.9.2003

2.3 Predmetné oznámenie bolo potrebné kvôli nedávnemu uverejneniu posledného návrhu smernice o službách. Nanešťastie jej posudzovanie sociálnych a zdravotníckych služieb vyvolalo mnoho kritiky, pretože znenie je príliš otvorené pre interpretáciu. Preto sa vyžadujú v týchto častiach smernice presnejšie definície, aby sa mohla zohľadniť špeciálna povaha služieb, ktoré majú do činenia s bezpečnosťou občanov a s rovnakým zaobchádzaním.

2.4 Komisia tiež uverejnila dve oznámenia naraz, pretože od Kohllovoho vládnutia 28. apríla 1998 a ďalej cez Leichtlovo vládnutie 18. marca 2004 Súdny dvor vytvoril celý rad precedenčného práva, ktoré teraz umožňuje občanom Európskej únie používať zdravotnícke zariadenia v iných krajinách Únie, a tiež objasňuje podmienky pre preplácanie nákladov na zdravotnícku starostlivosť.

2.5 Od 1. júna 2004 môžu európski občania dokázať svoj nárok novou európskou kartičkou zdravotného poistenia (¹), ktorá nahrádza tlačivo E111.

2.6 Odlišné podmienky zdravotníckej starostlivosti a prostredia v rôznych krajinách EÚ môžu povzbudzovať ľudí, aby hľadali najefektívnejšie systémy, čo môže spôsobiť náhlu stagnáciu v európskych referenčných zdravotných strediskách. Tiež existuje riziko využívania systémov sociálnej ochrany, ktoré nedokážu reagovať na nepredvídateľné pohyby pacientov z iných krajín. V tomto kontexte by mohlo nové nariadenie 1408/71 prispieť k vytvoreniu nových a problematických situácií.

2.7 Je preto výzvou vytvoriť európsku politiku, ktorá by umožnila určenie konštruktívnych cieľov, meniac dokonca výsady národných systémov zdravotníckej starostlivosti, ak to bude úplne nevyhnutné.

2.8 Blízky pohľad na stanovisko z vlastnej iniciatívy prijaté Európskym hospodárskym a sociálnym výborom dňa 16. júla 2003 sa týka množstva tých istých základov ako proces úvah na vysokej úrovni iniciovaný Európskou komisiou a body začlenené do týchto odporúčaní sú vznesené a analyzované v tomto návrhu stanoviska: európska spolupráca, informácie pre pacientov, odborníkov a politikov, prístup k starostlivosti vysokej kvality, zladovanie národných zdravotníckych politík s európskymi povinnosťami atď.

(¹) Pozri stanovisko EHSV k zavedeniu európskej kartičky zdravotníckeho poistenia. Spravodajca: pán Dantin, Ú.v. ES C 220 zo dňa 16.9.2003

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Oznámenie o mobilite pacientov obsahuje rad konkrétnych návrhov, ktoré sa týkajú mnohých oblastí. Vďaka týmto návrhom cieľ zmluvy zabezpečiť vysokú úroveň ochrany zdravia človeka sa bude dať začleniť do politiky Spoločenstva.

3.2 Právo Spoločenstva oprávňuje občanov, aby vyhľadali zdravotnícku starostlivosť v iných členských štátoch a dostali odškodnenie. Precedenčné právo Súdneho dvora a návrh smernice o službách na internom trhu efektívne objasňujú podmienky preplácania zdravotníckej starostlivosti poskytovanej v inom členskom štáte než je ten, v ktorom je pacient poistený. V praxi však často nie je jednoduché tieto práva uplatňovať.

3.3 Preto sa zdá nevyhnutné vytvoriť európsku stratégiu pre:

3.3.1 podporu európskej spolupráce, aby sa umožnilo lepšie využívanie zdrojov:

— práva a povinnosti pacientov: Európska komisia prijme opatrenia na ďalšie skúmanie možností dosiahnutia spoločného pochopenia práv a povinností pacientov, individuálnych aj sociálnych na európskej úrovni;

— zdieľanie náhradnej kapacity a transnárodnej zdravotníckej starostlivosti: Európska komisia poskytne financovanie pre hodnotenie existujúcich cezhraničných projektov zdravotníckej starostlivosti, hlavne *Euregio*, a zväží, ako spropagovať prepojenie týchto projektov s cieľom zdieľať osvedčenú prax.

3.3.2 Aby sa vytvoril jasný a transparentný rámec pre nákup zdravotníckej starostlivosti, ktorý by relevantné orgány členských štátov mohli využívať pri uzatváraní zmlúv medzi sebou, Európska komisia ich požiada, aby poskytli informácie o existujúcich úpravách a predložili vhodné návrhy.

— Zdravotnícki odborníci: Európska komisia vyzýva členské štáty, aby poskytli aktuálnu a kompletnú štatistiku o pohybe zdravotníckych odborníkov na základe štruktúr, ktorými sa riadi uznávanie odborných kvalifikácií. Komisia bude tiež pokračovať v práci s Radou a parlamentom, aby sa zabezpečili jednoduché a transparentné postupy uznávania.

— Komisia bude tiež pokračovať s prípravnou prácou s členskými štátmi, aby sa zabezpečilo zachovanie dôverylosti pri výmene informácií o voľnom pohybe zdravotníckych odborníkov.

— Komisia požiada členské štáty, aby zväzili otázky súvisiace so súčasným a budúcim nedostatkom zdravotníckych odborníkov v Únii.

— Európske referenčné centrá: Európska komisia vydá výzvu k verejnej súťaži v rámci programu zdravia verejnosti na vytvorenie zoznamu referenčných centier.

— Hodnotenie zdravotníckej techniky: Komisia zavedie koordinovaný mechanizmus pre hodnotenie zdravotníckych techník a v tomto ohľade predloží samostatné špecifické návrhy.

3.3.3 Plnenie informačných požiadaviek pacientov, odborníkov a politikov:

— informačná stratégia zdravotníckych systémov: Európska komisia vytvorí rámec pre zdravotné informácie na úrovni Únie na základe výsledkov verejného zdravotníckeho programu, identifikovaním rôznych informačných potrieb politikov, pacientov a odborníkov, a prostriedkov poskytovania informácií, berúc do úvahy prácu vykonanú v danej oblasti Svetovou zdravotníckou organizáciou a Organizáciou pre hospodársku spoluprácu a rozvoj;

— motivácia pre cezhraničnú starostlivosť a jej rozsah: Európska komisia plánuje vykonať špecifickú štúdiu ako súčasť verejného zdravotníckeho programu s cieľom určiť dôvody, ktoré podnietia pacientov, aby vyhľadali zdravotnícku starostlivosť v iných krajinách, spolu s dotknutými odbornými oblasťami a charakterom bilaterálnych dohôd atď. Táto otázka bude tiež riešená vo výskumom projekte „Európa pre pacientov“;

— ochrana údajov: Európska komisia bude spolupracovať s členskými štátmi a národnými orgánmi pre ochranu údajov s cieľom lepšieho uvedomovania si pravidiel ochrany údajov súvisiacich so zdravotníckou starostlivosťou;

— Aplikácia e-health: po žiadosti o zväznenie zriadenia európskych princípov kompetentnosti a zodpovednosti všetkých zainteresovaných do poskytovania služieb elektronickej zdravotníckej starostlivosti, Európska komisia túto otázku položí v kontexte svojho celkového akčného plánu pre aplikáciu e-health, ako je uvedené v oznámení *E-health – zlepšovanie zdravotníckej starostlivosti pre európskych občanov: akčný plán pre európsku oblasť aplikácie e-health*.

3.3.4 Posilnenie úlohy Únie pri dosahovaní cieľov zdravotníckej starostlivosti:

— zlepšenie integrácie zdravotníckych cieľov do všetkých európskych politík a aktivít: Európska komisia bude spolupracovať s členskými štátmi pri zbere informácií o tom, ako fungujú v ich krajine rôzne spôsoby prístupu k zdravotníckej starostlivosti v iných členských štátoch a o ich dopade, hlavne s ohľadom na prístupové cesty vyplývajúce z európskych pravidiel;

— Komisia tiež bude stavať na existujúcich projektoch týkajúcich sa hodnotenia zdravotného dopadu na zabezpečenie toho, že účinky budúcich návrhov Komisie na zdravie a zdravotnícku starostlivosť budú brané do úvahy pri ich celkovom hodnotení;

— Vytvorenie mechanizmu na podporu spolupráce zdravotníckych služieb a zdravotníckej starostlivosti: v odozve na požiadavku vytvoriť trvalý mechanizmus na úrovni EÚ na podporu európskej spolupráce s oblasti zdravotníckej starostlivosti a monitorovanie dopadu EÚ na zdravotnícke systémy, Európska komisia zriadila Skupinu na vysokej úrovni pre zdravotnícke služby a zdravotnícku starostlivosť.

3.3.5 Odozva na rozšírenie EÚ zvyšovaním investícií do zdravia a zdravotníckej infraštruktúry.

3.3.5.1 Proces úvah vyzval Komisiu, členské štáty a prístupujúce krajiny, aby zväzili, ako by umožnili zahrnutie investícií do zdravia, rozvoja zdravotnej infraštruktúry a rozvoja zručností medzi prioritné oblasti financovania podľa existujúcich finančných nástrojov spoločenstva, hlavne v oblastiach cieľa č. 1. V skutočnosti už Únia podporuje investície do zdravia v existujúcich členských štátoch, kde to dotknuté krajiny a regióny identifikovali ako prioritu. Vývoj tohto odporúčania preto závisí od dotknutých regiónov a krajín identifikujúc investície do zdravia a zdravotníckej infraštruktúry ako prioritu pre európsku podporu. Komisia bude pracovať s členskými štátmi prostredníctvom Skupiny na vysokej úrovni pre zdravotnícke služby a zdravotnícku starostlivosť a prostredníctvom vhodných štruktúr pre dotknuté finančné nástroje, aby sa zabezpečilo, že zdraviu sa pri vytváraní celkových plánov pridelí potrebná váha. Potreba európskych investícií do zdravotnej infraštruktúry by sa tiež mala riešiť v spojitosti s vytváraním nových finančných perspektív pre Úniu od roku 2006.

4. Špecifické pripomienky

4.1 Voľný pohyb pacientov v členských štátoch nastoluje niekoľko otázok, ktorých dopady sa musia odhadnúť, zhodnotiť, analyzovať a vziať do úvahy. Prvou z nich je plne pochopiť rôzne existujúce systémy sociálnej ochrany, a ideálne to znamená výpočet kritérií, ktorými sa riadi ich vytvorenie ako súčasť dynamického procesu, t.j. vo svetle súčasných a budúcich trendov.

4.2 Prevencia je nepochybne prioritou, nakoľko môže a musí umožniť dosiahnuť značné úspory, a je tým najlepším spôsobom k prístupu k zdravotníckej politike; dôležitosť správnych preventívnych politík pokiaľ ide o dopravné nehody, rozširovanie AIDS alebo používanie tabaku, je zrejmá. Celkový dopad prevencie v týchto oblastiach je veľmi pôsobivý.

4.3 K tomuto nesporne nekompletnému zoznamu je možné pridať preventívne politiky, ktoré v súčasnosti priťahujú pozornosť všetkých zainteresovaných skupín - zdravotníckych odborníkov, médiá a politikov - a týkajú sa drog, obezity, nehôd na pracovisku a chorôb z povolania, atď.

4.4 Hodnotenie týchto individuálnych, sociálnych a rodinných rizikových faktorov poskytuje náznak výskytu predčasných úmrtí, ktorým sa dalo predísť, a súvisiacich nákladov.

4.5 Technický pokrok vo sfére liekov alebo investigatívnych metód musí viesť k efektívnemu nahradeniu starých metód novými.

4.6 Predovšetkým sa musí dosiahnuť väčšia efektívnosť, aj keď sociálne, kultúrne a (alebo) podnikové záujmy pôsobia ako obmedzenie potrebných zmien. V konečnej analýze je to hospodárnejšie pre spoločnosť ako celok.

4.6.1 Malo by ísť o podporu vyhľadávania špecifickejších a efektívnejších opatrení, ktoré musia stimulovať iniciatívy sociálno-pracovných zainteresovaných skupín, aby sa zlepšili spoločné zdravotnícke politiky.

4.7 Ak sa správne očakáva mobilita pacientov, Európska únia musí byť schopná garantovať, že ľudia, ktorí vyhľadávajú zdravotnícku starostlivosť v zahraničí, môžu využívať tie najlepšie zdravotnícke strediská, a že tieto sa nebudú sústreďovať len v bohatších krajinách, ktoré výdatne investovali do svojich systémov zdravotníckej starostlivosti. V tomto ohľade musí Európska únia podporovať vytvorenie systémov hodnotenia,

certifikácie a schvaľovania nových technológií a terapií; efektívnosť nemocničných systémov alebo inštitúcie zdravotníckej starostlivosti akéhokoľvek typu sa musí zakladať na postupoch schvaľovania alebo certifikácie.

4.8 Táto kvalitatívna kampaň by mala umožniť Európskej únii zriadiť sieť inštitúcií v rámci celej EÚ, ktoré hostujú vedcov aj vysokokvalifikovaných odborníkov, a tí sú zase veľmi dôležití pre existenciu referenčných centier; a nie je nerozumné dúfať, že takéto centrá sa čoskoro objavia v niektorých krajinách rozšírenej Európskej únie s 25 členmi, hlavne ak Únia vytvorí mechanizmus monitorovania, analyzovania a výmeny informácií o národných politikách za súčasného rešpektovania základných princípov našich zmlúv, vrátane decentralizácie a národných právomocí.

4.9 Z rovnakého dôvodu je dôležité nezabudnúť na harmonizáciu ukazovateľov zdravia verejnosti. Harmonizácia je užitočná pri zlepšovaní informácií o zdravotníckych cieľoch Európskej únie - kľúčových indexov úmrtnosti, úmrtnosti, ktorej sa dá predísť, chorobnosti a chorobnosti, ktorej sa dá predísť - ktoré nie sú nevyhnutne rovnako akceptované vo všetkých členských štátoch EÚ.

4.10 Rozdiely ukazujú, že výsledky sa dajú zlepšiť pozdvíhnutím zdravotníckej starostlivosti na úroveň krajiny s najlepšimi výsledkami. V súčasnosti päťročná miera prežitia u pacientov s rakovinou pľúc nie je tá istá vo Francúzsku a Poľsku. Liečba chorôb krvi, ako napríklad leukémie, nie je rovnako účinná v Spojenom kráľovstve a Francúzku, v závislosti na použitom protokole liečby.

4.11 Informácie pre pacientov, odborníkov a politikov sú kľúčovým cieľom politiky Európskej komisie.

4.12 Pokiaľ ide o informácie o pacientoch, zdravotnícke vzdelávanie zlepšuje chápanie zdravia európskymi občanmi, napr. čo sa týka očakávaní a správania. Na dobré zdravie sa možno pozeráť ako na absolútnu majetok, ako na právo, a v každom prípade to je stav, ktorý musí byť zaručený kompetentnými orgánmi. Splnenie týchto očakávaní znamená nárast zdrojov priradených cieľom v oblasti zdravia, starostlivosti, ale často aj prevencie a životného prostredia, aby sa nestratila rovnováha a postupne nemenila podstata systému sociálneho zabezpečenia.

4.13 Zdravotná bezpečnosť sa stala právom a novou právomocou, ktorú získali občania Európskej únie (!).

(!) Stanovisko z vlastnej iniciatívy v priebehu prípravy o zdravotnej bezpečnosti: kolektívna povinnosť a nové právo. Spravodajca: pán BEDOSSA (SOC/171)

4.14 Technológia, súkromie, zdieľané zdravotnícke záznamy, sloboda informácií a ochrana údajov, to všetko sú otázky, ktoré sa musia prediskutovať, tak transparentne, ako je to možné, aby sa mohli všetky zainteresované skupiny stať citlivejšími. Táto diskusia musí pokračovať, pretože tempo rozvoja je rýchle a rozhodnutia sú náročné a (alebo) sa musia prijímať promptne. Každý z týchto faktorov je hlavnou otázkou pre dané tri skupiny aktérov v trojuholníku zdravotníckej starostlivosti.

4.15 Zladovanie národných cieľov s európskymi povinnosťami: porovnávací analýza systémov zdravotníckej starostlivosti vyvoláva náročné otázky strategickú dôležitosť, ktoré sa musia dať použiť na podporu európskej spolupráce vo sfére zdravotníckej starostlivosti a na monitorovanie dopadu Európskej únie na systémy zdravotníckej starostlivosti. Napríklad je nevyhnutné pozrieť sa bližšie na horizontálne otázky, ktoré by mohli mať vážne dopady, napríklad: správna prax a efektívnosť v sektore zdravotníctva, starnutie a zdravotnícka starostlivosť, zdravie v nových členských štátoch EÚ, a hodnotenie dopadu rôznych zdravotníckych faktorov.

4.16 Je tiež naliehavo nutné hľadať spôsoby, ktoré by zabezpečovali právnu istotu, čím by sa podporovali práva pacientov využívať vysokokvalitné zdravotnícke ošetrenie v akomkoľvek členskom štáte EÚ; v tejto oblasti je nutné, aby EÚ vytvorila vhodné návrhy (aby sa objasnilo uplatňovanie precedenčného práva, zjednodušili pravidlá pre koordináciu systémov sociálnej bezpečnosti a umožnila sa spolupráca v rámci Európy).

4.17 Najmenej očakávanými, ale cennými správami ohlásenými Komisiou v tomto oznámení sú využívanie kohézneho fondu a štrukturálnych fondov EÚ na podporu investícií vo sfére zdravotníctva a rozvoj zdravotníckej infraštruktúry a zdravotníckych zručností, ktoré sa stali prioritnými cieľmi pre podporu z finančných nástrojov Spoločenstva.

4.18 Európsky hospodársky a sociálny výbor silne podporuje toto rozhodnutie. Nová oblasť konania sa otvára pre rozvoj a úspech Európskej únie, hlavne v kontexte Lisabonskej stratégie.

4.19 Európsky hospodársky a sociálny výbor nakoniec v princípe podporuje prístup Komisie smerom k zdravotníckym profesiám. Rozvoj zdravotníckych systémov závisí od rozvoja profesionálnych zručností a vedomostí. Zdravotnícka starostlivosť si vyžaduje školenú, vysokokvalifikovanú pracovnú silu a neustále celoživotné vzdelávanie.

4.20 Európsky hospodársky a sociálny výbor má za úlohu podporovať uvedomovanie si týchto kritických otázok zdravotníckej starostlivosti, ktoré ovplyvňujú Európsku úniu, jej súdrž-

nosť a schopnosť stať sa ekonomikou založenou na vedomostiach.

4.21 Problémy sa musia analyzovať a podľa možnosti im treba predchádzať, aby sa podporila mobilita odborníkov, ale bez destabilizácie národných systémov. Európsky hospodársky a sociálny výbor verí, že smernica o kvalifikácii a zručnosti bude veľmi dôležitým a cenným dokumentom, potrebným pre dokončenie vnútorného trhu.

4.22 Poskytované úpravy sú praktické a dobre sformulované. Okrem toho sa Európsky hospodársky a sociálny výbor domnieva, že bude tiež veľmi užitočné harmonizovať kódexy správania pre všetkých zdravotníckych odborníkov, ako aj to, že to veľmi dobre prijímané.

4.23 Všetky tieto opatrenia boli prijaté v predtuchu nedostatku odborníkov, ktorá sa očakáva počas nadchádzajúcich rokov. Investície do zdravotníckych odborníkov sú užitočné, ziskové a účelné, ak je zámerom poskytovať občanom EÚ vysokokvalitnú starostlivosť.

4.23.1 Zlepšovanie zdravia a zdravotníckej starostlivosti pomocou informačných a komunikačných technológií.

4.24 Európsky hospodársky a sociálny výbor verí, že práve z tejto oblasti budú pochádzať tie najsilnejšie argumenty pre reformovanie systémov zdravotníckej starostlivosti a zlepšovanie kvality v Európskej únii. Máme už pred sebou niekoľko prvkov.

— S elektronickými zdieľanými zdravotníckymi záznamami bude mať každý občan právo na sociálnu ochranu, právo na zdravie a lepšie pochopenie svojho zdravia. Okrem toho, tento systém predstavuje spôsob predchádzania zneužívania, trendu smerom k zbytočným výdavkom, nekompatibilitám liekov a „liečebnému kočovníctvu“, ako aj uľahčenie všetkých informácií o pacientovi, postupov prijímania a registrácie.

— Elektronické zdravotníctvo sľubuje, že bude mimoriadne efektívne pri dialkových konzultáciách špecialistov a všetkých zainteresovaných skupín v zdravotníctve a pri poskytovaní informácií, na ktoré majú pacienti oprávnený nárok.

— Kartyčky zdravotného poistenia sa dajú používať na okamžitú kontrolu nároku pacienta alebo situácie, ktorá sa týka krytia sociálneho poistenia.

— Plus všetky súčasné a budúce aplikácie, ktoré sa dajú používať na zlepšenie riadenia systémov, vytvorenie stratégií zdravia a zdravia verejnosti, vytvorenie efektívnych databáz, zhodnotenie produktivity poskytovateľov a získavanie podrobných informácií o schéme spotreby.

4.25 Informačné siete sú už zavedené do praxe, uspokojujú dopyt organizácií pacientov. Starostlivosť sa však musí venovať zabezpečovaniu ochrany služobného tajomstva, keď ide o vzťah medzi pacientom a lekárom.

5. Návrhy Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

5.1 Vo svojom stanovisku zo dňa 16. júla 2003 Európsky hospodársky a sociálny výbor uznal kľúčový význam týchto politík a predložil návrhy, ktorými sa už zaoberala Európska komisia, ktorej argumenty sú podopreté usmerňujúcim princípom.

5.2 Spolupráca medzi členskými štátmi musí určiť spoločné ciele, ktoré vedú k národným plánom. Voľba vhodných ukazovateľov umožní dôsledné monitorovanie vytvárania politík zdravotníckej starostlivosti realizovaných v každej krajine Európskej únie.

5.3 Výbor si všima, že jeden nástroj bude nevyhnutný: malo by sa vytvoriť observatórium alebo agentúra, aby zbieralo(a) komentáre, analýzy a výmeny stanovísk k národnej zdravotníckej politike - v prísnom súlade s existujúcimi zmluvami a princípmi decentralizácie a národných právomocí - s mimoriadnym ohľadom na proces zlepšovania kvality starostlivosti, snahy verejných orgánov a manažérov, aby sa zlepšila efektívnosť všetkých poskytovateľov zdravotníckej starostlivosti, verejných alebo súkromných, a vytvorenie dokonalých zdravotných stredísk a ich prepojenie v celej Európskej únii, v bohatých aj chudobných regiónoch.

5.4 Musí sa realizovať energická a trvalo udržateľná politika zamestnanosti, aby sa predišlo predpokladaným nedostatkom pracovnej sily bez čakania na dopyt.

5.5 Politika zdravotníckych informácií sa musí propagovať čerpaním z výsledkov programov zdravotníckej starostlivosti, identifikovaním informačných potrieb zainteresovaných skupín v systéme - pacientov, odborníkov a verejných orgánov - a tiež zohľadňovaním zdrojov ako Svetová zdravotnícka organizácia a Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj.

5.6 Európsky hospodársky a sociálny výbor môže len uvítať zámer Komisie využívať otvorenú metódu koordinácie (pozri

stanovisko EHSV z júla 2003), podrobne vopred uvádzajúc jej zavedený postup a špecifikácie. To by malo pokrývať otázky ako napríklad:

- výmena správnej praxe (akreditácia), kvalitatívne normy, ekvivalencia kvalifikácií, vzájomné uznávanie praktík, ktorých dopad na znižovanie nákladov by sa mal špecifikovať, vzhľadom na širokú rozdielnosť medzi národnými systémami;
- relevantné ukazovatele štruktúr a praktík;
- zlepšovanie dostupnosti zdravotníckych produktov, berúc do úvahy inovačné potreby, boj proti epidémiám ako je AIDS, tuberkulóza alebo malária v najchudobnejších krajinách a snahy o zredukovanie odpadu;
- koordinácia národných systémov, aby sa predišlo akémukoľvek dumpingovému efektu v dôsledku odchodu schopných ľudí do iných krajín;
- potrebné dokončenie spoločného trhu s liekmi.

6. Záver

6.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor si je veľmi dobre vedomý toho, že posledné tri oznámenia Komisie sú výsledkom diskusie medzi piatimi zainteresovanými generálnymi riaditeľstvami.

6.2 To demonštruje, že Európska komisia pochopila dosah zdravotníckych politík v kontexte dokončenia vnútorného trhu a rozšírenia.

6.3 Toto je jeden z prvých príkladov spoločného využívania politickej vôle, zručností a zdrojov piatich generálnych riaditeľstiev Európskej komisie, aby sa dosiahol cieľ, v tomto prípade cieľ poskytnutia prostriedkov koordinácie politík zdravotníckej a sociálnej ochrany rôznym krajinám Európy v prospech všetkých občanov EÚ.

6.4 Európsky hospodársky a sociálny výbor by si prial, aby sa vytvorila ľahká, ale stála štruktúra, ktorá by monitorovala tieto politiky a umožňovala Výboru prispievať svojimi prehľadmi, odbornými vedomosťami a skúsenosťami k danej veci, ktorá je tak citlivá a dôležitá pre všetkých občanov EÚ.

Brusel 27. októbra 2004

Predsiedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k:

- „Návrhu smernice Rady o špecifickom postupe pri povoľovaní vstupu štátnym príslušníkom tretích krajín za účelom vedeckého výskumu“
- „Návrhu odporúčania Rady, aby sa umožnilo povolenie vstupu štátnym príslušníkom tretích krajín za účelom vykonávania vedeckého výskumu v Európskom spoločenstve“
- „Návrhu odporúčania Rady umožniť členským štátom vydanie jednotných víz na krátkodobý pobyt pre výskumníkov z tretích krajín, cestujúcich v Európskom spoločenstve za účelom vykonávania vedeckého výskumu“

(COM(2004) 178 final – 2004/0061 (CNS))

(2005/C 120/12)

Dňa 7. apríla 2004 sa Rada rozhodla prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom, podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva, nasledovné: „Návrh smernice Rady o špecifickom postupe pri povoľovaní vstupu štátnym príslušníkom tretích krajín na účely vedeckého výskumu; návrh odporúčania Rady, aby sa umožnilo povolenie vstupu štátnym príslušníkom tretích krajín za účelom vykonávania vedeckého výskumu v Európskom spoločenstve; návrh odporúčania Rady umožniť členským štátom vydanie jednotných víz na krátkodobý pobyt pre výskumníkov z tretích krajín cestujúcich v Európskom spoločenstve za účelom vykonávania vedeckého výskumu“

Sekcia pre vzdelávanie, sociálne veci a občianstvo, ktorá je zodpovedná za prípravu prác Výboru k tejto problematike, prijala svoje stanovisko dňa 22. septembra 2004. Spravodajcom bola **pani KINGOVÁ**.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 412. plenárnom zasadnutí zo dňa 27. a 28. októbra 2004 (schôdza zo dňa 27. októbra 2004) prijal nasledovné stanovisko 181 hlasmi za, 1 hlasom proti, pričom sa traja členovia hlasovania zdržali.

1. Podstata dokumentu Komisie

1.1 Predmetom tohto oznámenia je návrh smernice a dva návrhy odporúčaní o povolení vstupu štátnych príslušníkov tretích krajín za účelom vykonávania vedeckého výskumu v Európskom spoločenstve.

1.2 Tieto návrhy sú súčasťou cieľa Lisabonskej stratégie, aby Európska únia rozvíjala výskum a aby sa stala najkonkurencieschopnejšou a dynamickou ekonomikou vo svete, založenej na vedomostiach, do roku 2010. Za účelom dosiahnutia tohto cieľa bolo vypočítané, že Európska únia bude potrebovať ďalších 700 000 výskumníkov. Boli identifikované nasledovné opatrenia konvergencie:

- zatriaktívnenie vedy mladým ľuďom na školách;
- zlepšenie vyhladok na kariéru pre výskumníkov v Európskej únii; a
- rozšírenie príležitostí na vzdelávanie a mobilitu.

1.3 Hoci sa cieľ získať ďalších 700 000 výskumníkov bude týkať hlavne štátnych príslušníkov EÚ, pripúšťa sa, že na dosiahnutie tohto cieľa budú potrební výskumníci z tretích krajín. Preto sa toto oznámenie Komisie zameriava špecificky na povolenie vstupu vysoko kvalitných talentovaných výskumníkov z tretích krajín do Európy, a to:

- umožnením vstupu a trvalého pobytu výskumníkom z tretích krajín; a
- odstraňovaním prekážok v ich mobilite v Európe.

1.4 Komisia tiež uznáva potrebu podpory mobility európskych výskumníkov v iných častiach sveta, nakoľko ich mobilita je kľúčovým prvkom pri získavaní a transfere vedomostí.

2. Všeobecné pripomienky

2.1 EHSV víta toto oznámenie o povolení vstupu štátnym príslušníkom tretích krajín za účelom vykonávania vedeckého výskumu v Európskom spoločenstve.

2.2 Keďže sa cieľ Komisie získať ďalších 700 000 výskumníkov do roku 2010 bude týkať hlavne štátnych príslušníkov EÚ, EHSV chce odkázať Komisiu na svoje predošlé stanovisko ⁽¹⁾ v nadväznosti na oznámenie Komisie o problémoch, ktorým čelia profesionálni výskumníci v oblasti výskumu v Európe, ako aj na návrhy a iniciatívy na ich riešenie ⁽²⁾.

2.3 So zreteľom na opatrenia pre „zatriaktívnenie vedy mladým ľuďom na školách“ toto stanovisko zdôrazňuje, že dôležitosť vedy sa nedostatočne odráža v učebných osnovách škôl a odporúča, aby bola na učenie vedných disciplín, technológie a matematiky v školách kladená väčšia váha a zdôrazňuje dôležitosť prezentovania týchto predmetov študentom atraktívnym spôsobom. Tiež je veľmi dôležité zamerať sa na dievčatá, nakoľko majú tendenciu byť v týchto oblastiach nedostatočne zastúpené. Existuje dostatok indikácií, ktoré naznačujú, že tí, ktorí hľadajú prístup k vyššiemu vzdelaniu tak teraz činia v nevedeckých predmetoch, takže schopnosť Spoločenstva dosiahnuť vyšší počet výskumníkov bude spochybnená, pokiaľ sa rýchlo a seriózne nad touto otázkou nezamyslíme.

⁽¹⁾ Ú. v. ES C 110 zo dňa 30.4.2004, s. 3, spravodajca: pán WOLF.
⁽²⁾ COM(2003) 436 final

2.4 Pri druhom opatrení konvergencie „zlepšiť vyhliadky na kariéru pre výskumníkov v Európskej únii“ toto predchádzajúce stanovisko prediskutováva dilemu, ktorej čelia výskumníci pracujúci v akadémiách alebo verejne financovaných výskumných ústavoch, ktorí sú obvykle platení v súlade s platovými tabuľkami pre verejný sektor, ale bez istoty zamestnania alebo iných výhod, ktoré sa poskytujú iným profesiám verejného sektoru, napríklad štátnym úradníkom alebo učiteľom. V skutočnosti majú výskumníci malú alebo žiadnu istotu zamestnania, nakoľko sa im ponúkajú série zmlúv na dobu určitú, a to po každej zmene práce alebo posune v kariére.

2.5 Záverečný odkaz na predchádzajúce stanovisko chce EHSV nasmerovať na mobilitu európskych výskumníkov. EHSV uznáva, že kariéra v oblasti výskumu v Európe si vyžaduje mobilitu a flexibilitu v rámci EÚ. To by však nemalo byť na úkor osobných a rodinných životných podmienok ani sociálnych výhod. Okrem toho, Komisia potrebuje konať proti možnému jednosmernému úniku mozgov, keď najlepší mladí výskumníci odchádzajú z EÚ, najmä do USA. Súčasnú situáciu súvisiacu so získaním víz do USA majú pravdepodobne krátkodobý charakter a skupiny s vyšším vzdelaním v USA už vyvíjajú tlak na vládu USA, za účelom urýchlenia vstupných formalít, aby mohli vykonávať väčší nábor medzi štátnymi príslušníkmi iných krajín než USA.

2.6 Ak sa vrátíme k aktuálnemu oznámeniu Komisie o povolení vstupu štátnym príslušníkom tretích krajín za účelom vykonávania vedeckého výskumu v Európskom spoločenstve, Výbor súhlasí s tým, že odstránenie prekážok v mobilite výskumníkov z tretích krajín je veľmi dôležité, ak sa má Európska únia stať atraktívnejšou pre výskumníkov na celom svete, najmä, ak sa má úspešne uchádzať, vzhľadom na svetových konkurentov, o výskumníkov s najvyššími schopnosťami.

2.7 Výbor súhlasí s vyhlásením Komisie, že globalizácia ekonomiky, ktorá je stále viac a viac založená na vedomostiach, neustále zvyšuje medzinárodné rozmery vedy. EHSV však cíti, že globalizácia sa mala v oznámení stať jasným doplnením porovnávacích údajov na úrovni zdrojov, ktoré krajiny ako Japonsko a USA vyčleňujú na podporu vzdelávania, mobility a rozvoja kariéry výskumníkov.

2.8 EHSV tiež znepokojuje veková štruktúra existujúcich výskumníkov v EÚ. Mnoho osôb v tejto kategórii už dosahuje možný vek odchodu do dôchodku, pričom je len málo nových pracovníkov, ktorí ich môžu nahradiť. Bez uvedenia si tejto skutočnosti a rýchlo prijatého opatrenia cieľ EÚ nebude splnený. Je to tiež dôsledok súčasnej situácie v Európe, kde

obyvateľstvo starne a pôrodnosť sa znižuje. Aj v niektorých krajinách EÚ sa počíta s tým, že po roku 2010 začne počet ich obyvateľov klesať. To činí cieľ získania ďalších 700 000 výskumníkov do roku 2010 veľmi ambicióznym, dokonca aj s prírastkom výskumníkov z tretích krajín.

2.9 EHSV chápe, že toto oznámenie sa sústreďuje výlučne na povolenie vstupu, a preto tí výskumníci z tretích krajín, ktorí už v Európskej únii sú (niektorí z nich sú vedúci pracovníci vo svojom obore) nebudú spadať pod odporúčania navrhovanej smernice. Výbor však pripomína, že budúca smernica je potrebná kvôli vyriešeniu špecifického problému prístupu tejto skupiny k vysoko kvalifikovaným zamestnaniam, pretože toto by pomohlo pri dosiahnutí cieľa prijať ďalších 700 000 výskumných pracovníkov. Niektorí z týchto výskumných pracovníkov majú v EÚ štatút utečenca a ich talent a prínos sú v súčasnosti bohužiaľ slabo využívané. Neexistuje iné systematické ustanovenie, ako pomôcť týmto výskumníkom v EÚ okrem poskytovania grantov od dobrovoľníckych alebo charitatívnych orgánov. Ak sa na podporu týchto osôb zabezpečia aspoň skromné financie, je pravdepodobné, že počet výskumníkov v EÚ sa zvýši najmenej o 40 000 (!). Výbor preto dôrazne Komisii odporúča zahájiť proces, aby boli títo výskumní pracovníci identifikovaní a považovaní za výskumných pracovníkov, a mali ľahší prístup k zamestnaniam vo výskume.

2.10 Výbor upozorňuje na definíciu výskumníka uvedenú Komisiou. Znova sa chce odvolať na definíciu odporúčanú vo svojom predchádzajúcom stanovisku 305/2004, odsek 5.1.1.7: „*Expertí zaoberajúci sa koncepciou alebo vytváraním nových poznatkov, produktov, procesov, metód a systémov, a riadením predmetných projektov, pre ktoré sú kvalifikovaní vďaka svojmu vzdelaniu a skúsenostiam*“. Táto definícia má výhodu, že uznáva všetky manažérske zručnosti, ktoré výskumník má.

3. Konkrétne pripomienky

3.1 Návrhy v súlade s európskou výskumnou politikou

3.1.1 EHSV vie, že vytvorenie špecifického povolenia na pobyt pre výskumníkov z tretích krajín nie je jedinou otázkou, ktorú je potrebné riešiť. Medzi ostatné otázky patrí imigračný štatút výskumníkov, a tiež štatút výskumníkov v EÚ, ako je prediskutované v stanovisku EHSV 305/2004. Výbor je tiež toho názoru, že kľúčovou oblasťou bude pohyb výskumníkov v rámci Spoločenstva. Výskumníci budú musieť byť schopní hľadať si zamestnanie bez ohľadu na ich imigračný štatút.

(!) Toto číslo sa zakladá na odhade v súčasnosti dostupných štatistických informáciách.

3.1.2 Výbor konštatuje, že povolenia na trvalý pobyt výskumníkov by mali nahradiť potrebu pracovného povolenia a víta tento pokus o zefektívnenie celého procesu.

3.2 Návrh na doplnenie nástrojov imigračnej politiky Spoločenstva

3.2.1 Odporúčanie Komisie, aby sa znovu otvorili zákonné imigračné postupy riadeným spôsobom podľa špecifických parametrov a kategórie migrantov, je vítané. Výbor však požaduje, aby boli jednoznačné a špecifické. Niektorí z tých, ktorým bol vstup povolený, môžu tiež potrebovať azyl a ochranu podľa Ženevskej konvencie z roku 1951. Okrem toho, že sa im ponúkne príležitosť, aby sa stali migrantmi, môžu zároveň chcieť žiadať o udelenie štatútu utečenca hneď po svojom príchode. Výbor si uvedomuje, že nie je možné, aby Komisia teraz poskytla jasné stanovisko k týmto otázkam, ale uvítal by ich vyriešenie v blízkej budúcnosti.

3.2.2 EHSV súhlasí s odporúčaniami krátkodobých víz pre voľný pohyb výskumníkov z tretích krajín v Schengenskom priestore. Tiež súhlasí, že dlhodobí rezidenti z tretích krajín, ktorí mali v členskom štáte EÚ zákonný pobyt po dobu piatich rokov, by mali mať právo na pobyt v celej EÚ.

3.2.3 EHSV sa oceňuje uznanie Komisie, že povolenie výskumníkom z tretích krajín, aby si priviedli svojich rodinných príslušníkov, je základným aspektom problému mobility.

3.2.4 EHSV konštatuje, že touto otázkou sa zaoberá samostatná smernica 2003/86 zo dňa 22. septembra 2003 o práve znovuzjednotenia rodiny, a že toto oznámenie dopĺňa návrh COM(2002) 548 o podmienkach vstupu a trvalého pobytu štátnych príslušníkov tretích krajín na účely štúdií, odborného vzdelávania alebo dobrovoľnej služby.

3.3 Ústredná úloha výskumných organizácií

3.3.1 EHSV chápe, že hostiteľská dohoda je založená na hostiteľskom protokole platnom vo Francúzsku. Výbor konštatuje, že rozdelenie úloh medzi výskumné organizácie a imigračné orgány členských štátov by na jednej strane zjednodušil schopným štátnym príslušníkom tretích krajín vstup do EÚ, pričom zároveň zabezpečuje bezpečnostné opatrenia členských štátov EÚ.

3.3.2 Keďže majú členské štáty právomoc kontrolovať, či hostiteľská dohoda vyhovuje požiadavkám článkov 5(2), tento krok EHSV víta, pretože by mal zabrániť zneužívaniu.

3.4 Prevzatie zodpovednosti výskumnou organizáciou

3.4.1 Výbor si myslí, že definícia „výskumnej organizácie“ podaná Komisiou je neúplná. Mala by byť rozšírená, aby pod ňu spadali aj verejné a súkromné organizácie, ktoré pridávajú granty na výskum, ako aj tie organizácie, ktoré výskum vykonávajú.

3.4.2 EHSV s potešením registruje opakovanie záväzku barcelonského zasadnutia Európskej rady zvýšiť investície do výskumu a rozvoja technológií na 3 % HDP do roku 2010, pričom dve tretiny týchto investícií budú pochádzať zo súkromného sektora.

3.4.3 Výbor výrazne odporúča, aby sa Komisia poradila s privátnym sektorom o tomto návrhu vo všeobecnosti a špecificky o odporúčanej úlohe, aby výskumný ústav vytváral hostiteľskú dohodu, ktorá podmieňuje povolenie vstupu výskumníka do členského štátu.

3.5 Široká interpretácia pojmu „výskumník“, upravená na potreby Európskej únie

3.5.1 EHSV súhlasí s odporúčaním Komisie, že nebude brániť použitiu postupov u osôb, ktoré už majú štatút výskumníka vo svojej krajine pôvodu.

3.5.2 EHSV však nesúhlasí s reštrikciami s ohľadom na účel povolenia vstupu. Je tomu tak, pretože existujú prípady, keď osoby spĺňajú minimálne požiadavky na výskumníkov, ako je ustanovené v smernici, ale ich pôvodným účelom vstupu do členského štátu nie je realizácia výskumných projektov. Takýto výskumníci mohli získať kvalifikáciu v EÚ a môžu sa snažiť nájsť si zodpovedajúce pracovné miesto.

3.5.3 EHSV s potešením konštatuje, že požiadavky s ohľadom na kvalifikácie osôb, o povolenie vstupu ktorých sa vyvíjajú snahy, a pre ktoré sa plánuje vedecká hodnota výskumu, sú jasné a jednoznačné. Hoci nejde o súčasť právomoci tohto oznámenia, EHSV cíti, že je nutné mať vyhodnotený určitý rozsah kvalít výskumníkov, aby bola EÚ prístupná k zmenám v rámci výskumných požiadaviek, tak ako budú vznikať. Je tomu tak, pretože sa neustále vytvárajú nové technológie a EÚ sa musí snažiť o nábor výskumníkov, ktorí môžu vytvoriť a rozšíriť takéto techniky.

3.5.4 Výbor upozorňuje Komisiu na predchádzajúce stanovisko⁽¹⁾, ktoré zvyrazňuje ďalšiu prekážku pre mobilitu, konkrétne nedostatok transparentnosti v kvalifikáciách a kompetenciách. To viedlo k početným príkladom kvalifikácií, ktoré nie sú akceptované, hlavne z rozvojových krajín. Výskumníci sa musia rekvalifikovať alebo znova získať postdoktorandskú kvalifikáciu, aby sa stali výskumníkmi v EÚ. Výbor navrhuje, aby akčný plán Komisie⁽²⁾ umožnil mobilitu v EÚ; konkrétne by sa na riešenie tejto otázky mala použiť implementácia a rozvoj nástrojov podporujúcich transparentnosť a prevoditeľosť kvalifikácií a zriadenie európskeho informačného miesta pre mobilitu, ktoré bude poskytovať celý komplex služieb na jednom mieste.

3.6 Povoľenie na pobyt neprepojené na štatút výskumníka

3.6.1 EHSV víta návrh, aby bol výskumníkom z tretích krajín udelený jednotný štatút v celej EÚ.

3.6.2 Tiež víta odporúčanie, aby výskumníci, ktorým bol povolený vstup na základe pracovnej zmluvy, nemuseli získavať pracovné povolenie v členských štátoch.

3.7 Mobilita výskumníkov v Európskej únii

3.7.1 EHSV je potešený odporúčaním Komisie, aby sa zjednodušil postup povolenia vstupu za účelom podpory mobility, aby štátni príslušníci tretích krajín mohli pokračovať vo výskumnom projekte v niekoľkých odlišných členských štátoch bez toho, že by narazili na ťažkosti pri vstupe.

3.7.2 Tiež konštatuje, že sa bude vzťahovať na štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí majú dlhodobý pobyt.

3.8 Volba právneho základu pre navrhovanú smernicu

3.8.1 EHSV súhlasí so zvoleným právnym základom, ale ľutuje, že sa smernica neaplikuje v Dánsku a v Spojenom kráľovstve. Zaregistroval rozhodnutie Írska prijať túto smernicu a dúfa, že Spojené kráľovstvo sa rozhodne urobiť to isté. Je presvedčený, že táto otázka musí byť opätovne preskúmaná, pretože výskumná základňa najmä vo Veľkej Británii je taká, že

snahy EÚ prilákať výskumníkov v požadovanom počte budú vážne narušené bez ich účasti.

3.9 Iné záležitosti

3.9.1 EHSV verí, že je nutné pripustiť si otázku prilákania potenciálnych výskumníkov do EÚ, a že otázka „úniku mozgov“ z niektorých tretích krajín sa musí preskúmať veľmi podrobne. Tieto otázky sú vzájomne prepojené. Otázka vzdelávania výskumníkov v Spojenom kráľovstve garantuje veľmi konkrétne posudzovanie. Niektorí potenciálni výskumníci môžu potrebovať ďalšiu celoročnú prácu alebo obdobie štúdia. V mnohých prípadoch môžu rýchlo požiadať o pracovné miesto výskumníka v EÚ, keď je takáto práca dokončená. Smernica sa musí zväziť, berúc do úvahy tieto skutočnosti.

3.9.2 Výbor má veľké obavy z dôsledkov „úniku mozgov“ z určitých rozvojových krajín a verí v podrobnú debatu o tom, ako je možné zvýšiť množstvo výskumníkov na celom svete. Treba poznamenať, že niektoré vlády povzbudzujú výskumníkov, aby išli do zahraničia nabráť skúsenosti užitočné pre ich krajinu pôvodu. Uvádza sa, že holandské predsedníctvo usporadúva konferenciu v Haagu, nazvanú „Nástroje na pritiahnutie mozgov“. Na konferencii sa rieši otázka dosahu úniku alebo prílivu mozgov pre rozvojové krajiny a Komisia správu v danej veci vypracuje do konca roka. EHSV verí, že je to len začiatok v riešení veľmi vážnej otázky.

3.9.3 Jedna z tém predchádzajúceho oznámenia Komisie o výskumníkoch COM(2003) 436 final, ktorú chce Výbor zdôrazniť, je pohlavie. Musí sa zdôrazniť nedostatočné zastúpenie výskumníčov najmä v manažérskych a vedúcich úlohách. Ide najmä o prípad výskumníkov z tretích krajín. Výbor chce znovu zopakovať odporúčanie Komisie vo veci dohodnutých pravidiel pri prijímaní výskumníkov na základe najlepšej praxe, najmä v oblasti rovnosti príležitostí. Výbor je presvedčený, že existuje obrovská nerovnosť pri posudzovaní výskumníčov, pretože sa do zamestnania hlási nedostatočný počet výskumníčov a ak sa hlásia, žiada sa od nich, aby nastúpili na nižšie vedúce miesta, než na aké majú kvalifikáciu. Je nutné zlepšiť transparentnosť výberového procesu a zvýšiť podiel žiadateľiek.

Brusel, 27. októbra 2004

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV 658/2004 zo dňa 28. apríla 2004, spravodajca: pán DANTIN

⁽²⁾ COM(2002) 72 final

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Odbornej príprave a produktivite“

(2005/C 120/13)

Prostredníctvom listu zo dňa 22. apríla 2004 od Ministra pre európske záležitosti, **pána Atzo NICOLAÏA**, požiadalo holandské predsedníctvo podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva Európsky hospodársky a sociálny výbor, aby vypracoval stanovisko na tému „Odborná príprava a produktivita“.

Sekcia pre „Zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo“, ktorá bola zodpovedná za prípravu práce Výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko dňa 22. septembra 2004. Spravodajcom bol **pán KORYFIDIS**.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 412. plenárnom zasadnutí (schôdzi zo dňa 28. októbra 2004) prijal nasledovné stanovisko 81 hlasmi za, 1 hlasom proti a 1 člen sa hlasovania zdržal.

1. Východisková situácia

1.1 V odozve na požiadavku holandského predsedníctva na EHSV je obsah tohto prieskumného stanoviska nasledovný:

- program holandského predsedníctva, hlavne jeho kapitola *Sociálna Európa a jej otvorenosť voči zmenám* ⁽¹⁾,
- rozhodnutie bruselského zasadnutia Európskej rady ⁽²⁾ (25. a 26. marca 2004) splniť lisabonskú výzvu, hlavne jej výzvu adresovanú EHSV, „aby preskúmal spôsoby a prostriedky účinnejšej implementácie Lisabonskej stratégie“ ⁽³⁾,
- snaha o dohodu počas druhej polovice roka 2004 medzi 25 členskými štátmi, ktorá sa týka novej agendy sociálnej politiky (2006-2010) ⁽⁴⁾,
- diskusia a začlenenie lisabonských a göteborgských cieľov do tejto dohody ⁽⁵⁾,
- hľadanie, identifikácia a prezentácia príčin problémov súvisiacich s implementáciou politik celoživotného vzdelávania a spôsobov zlepšenia účinnosti politik trvalej odbornej prípravy.

1.1.1 Celkový kontext otázok sociálnej politiky a zamestnanosti bude prediskutovaný na konferencii na vysokej úrovni *Viac ľudí v práci: strategické postupy pre aktiváciu európskeho pracovného potenciálu*, ktorá sa uskutoční v Amsterdame v dňoch 25. a 26. októbra 2004.

⁽¹⁾ Pozri program holandského predsedníctva.

⁽²⁾ Pozri závery predsedníctva - kapitola III.

⁽³⁾ Pozri bod 45 týchto záverov.

⁽⁴⁾ Nová sociálna agenda bude prezentovaná Komisiou v prvej polovici roku 2005.

⁽⁵⁾ Vyhodnotenie Lisabonskej stratégie v polovici funkčného obdobia sa očakáva počas jarného zasadnutia Európskej rady (marec 2005).

1.1.2 Cieľom tejto konferencie je prediskutovať štrukturálne zmeny, ktoré musia byť vykonané v štyroch oblastiach politiky ⁽⁶⁾, a to za súčasného zintenzívnenia participácie na sociálnej súdržnosti a jej udržiavaní.

1.1.3 Nakoniec, holandské predsedníctvo požiadalo EHSV, aby sa zameralo na nasledovné body:

- Aké sú hlavné prekážky v implementácii národných politik a politik Spoločenstva v oblasti trvalej odbornej prípravy v každom členskom štáte a v EÚ ako celku, a ako je možné tieto prekážky prekonať?
- Aké sú najúčinnejšie spôsoby podporovania trvalej odbornej prípravy?
- Ako spôsob, ktorým sa zodpovednosti delia medzi rôznymi činiteľmi zainteresovaných do odbornej prípravy (napr. vláda, sociálni partneri, ako aj zamestnanci a zamestnávateľia) ovplyvňuje organizáciu a úspech trvalej odbornej prípravy? Aký je najúčinnejší spôsob rozdeľovania úloh a zodpovedností a ako sa dá dosiahnuť?

2. Úvod

2.1 EHSV prikladá žiadosti holandského predsedníctva o vypracovanie tohto stanoviska značný význam, hlavne jeho obsahu a rozsahu, ktoré odrážajú širšie ciele EÚ a hlavné problémy, ktorým EÚ čelí v oblasti trvalo udržateľného rozvoja, t.j. konkrétnejšie zamestnanosť, produktivita a hospodársky rast.

⁽⁶⁾ Holandské predsedníctvo volalo po štrukturálnych zmenách v štyroch oblastiach politiky: v oblasti účinného predefinovania vzťahu medzi pracovným životom a sociálnym/rodinným životom, aktivácie sociálneho bezpečnostného systému a podpory zmien v práci, **odbornej prípravy a produktivity**.

2.2 Bez toho, že by EHSV prestal dbať o svoju povinnosť zamerať sa na otázky prednesené holandským predsedníctvom, verí, že je dôležité zabezpečiť, že toto zameranie bude súčasťou všeobecnejšieho rámca⁽¹⁾, ktorý skúma všetky otázky súvisiace s celkovým pokrokom EÚ v dotknutých sektoroch v kontexte špecifických okolností.

3. Definícia pojmov⁽²⁾

3.1 Termín **odborná príprava** znamená „nadobúdanie, obnovovanie alebo aktualizovanie hlavne technických vedomostí a zručností (jednotlivcom)“.

3.2 **Počiatkové vzdelávanie a odborná príprava** sa týka štádia nadobúdania určitého všeobecného know-how a zručností súvisiacich s odvetvím, v ktorom sa daná osoba bude pohybovať. Základné vzdelanie a odborná príprava sú podporované v mnohých členských štátoch **učňovským vzdelávaním**, ktoré spája učenie v škole s odbornou praxou v podnikoch.

3.3 Trvalé **odborné vzdelávanie a príprava/trvalý odborný rast** súvisia s učením, ktoré má konkrétne väzby na trh práce alebo na určitý podnik, na základe už osvojených odborných schopností a praxe, s cieľom aktualizovať a rozšíriť si vlastné znalosti a odbornú spôsobilosť a osvojiť si schopnosti pre iné alebo nové oblasti pracovných činností a pracovných úloh. Trvalé odborné vzdelávanie a príprava sa zameriava v prvom rade na všetkých občanov, ktorí sú aktívne zapojení do pracovného procesu, t.j. ktorí absolvovali základné vzdelanie a prípravu, v niektorých prípadoch ako čiastočne kvalifikovaní zamestnanci, ktorým chýba formálna odborná kvalifikácia, a sú buď v pracovnom pomere alebo sú evidovaní ako nezamestnaní (a v tejto súvislosti sa zapájajú do podporných schém trvalej odbornej prípravy alebo do rekvalifikačných kurzov). Okrem toho majú všetci občania možnosť zúčastňovať sa na mnohých typoch všeobecných programov odbornej prípravy a programoch špecializovaných na konkrétne pracovné činnosti, ktoré sú k dispozícii v štátnom alebo súkromnom sektore a v najrôznejších formách učenia.

3.4 Európske systémy odbornej prípravy jednotlivých členských štátov sa od seba navzájom značne líšia, pretože sa ustavične prispôbujú požiadavkám odborného a pracovného sveta. Snaha formulovať presnú a priamo použiteľnú definíciu odbornej prípravy, z hľadiska výkladu, ako aj z hľadiska jazykovej formy predstavuje neustálu výzvu. Aspektom, ktorý je však dôležitý všeobecne, je skladba odbornej prípravy, ktorá je

k dispozícii, z hľadiska pomeru medzi školiciami inštitúciami a odbornou prípravou zabezpečovanou podnikmi. Konkrétny pomer medzi týmito zložkami môže byť v praxi iný v prípade základného a priebežného odborného vzdelávania a prípravy, v závislosti od úrovne schopností, od príslušného sektora a odvetvia pracovnej činnosti. To isté platí pre typy odbornej prípravy, ktoré sú k dispozícii, a ktoré môžu mať formu seminárov, modulárnu (stavebnicovú) formu, formu kurzov s rôznym časovým rozsahom a tiež formu detailných študijných kurzov špecializovaných na určitý odbor pracovnej činnosti. Okrem toho systémy odbornej prípravy a kvalifikácie, ako aj inštitúcie vzdelávania a zamestnávateľia rozoznávajú neformálne a alternatívne procesy vzdelávania⁽³⁾.

3.5 Pojem **celoživotného vzdelávania** znamená „všetky činnosti spojené s učením realizované v priebehu života s cieľom zlepšenia znalostí, schopností a odbornej spôsobilosti z osobného, občianskeho, spoločenského a/alebo zamestnaneckého hľadiska“⁽⁴⁾. V dôsledku záverov lisabonského zasadnutia Európskej rady proces celoživotného učenia nadobudol mimoriadny politický význam, ako kľúčová koncepcia zameraná na naplnenie všeobecne uznávanej potreby zásadnej obnovy európskeho modelu odbornej prípravy, v rámci prechodu k ekonomike a spoločnosti založenej na poznatkoch⁽⁵⁾. Zodpovedajúci dôsledný ďalší rozvoj či transformácia týchto štruktúr, fungovanie a metódy výučby a učenia súčasných systémov všeobecného a odborného vzdelávania a odbornej prípravy získavajú kľúčový význam z hľadiska dosiahnutia lisabonských cieľov. V dôsledku toho nová generácia akčných programov Spoločenstva pre oblasť všeobecného a odborného vzdelávania a prípravy bude od roku 2007 spojená pod jednotnou hlavičkou celoživotného vzdelávania⁽⁶⁾.

3.5.1 V praktickej, komplexnej realizácii procesu celoživotného vzdelávania stále ešte v mnohých ohľadoch existujú značné rezervy, a to z hľadiska dodávateľských štruktúr, možností prístupu a spoločenského dopytu a tiež z hľadiska percentuálneho pomeru obyvateľstva, ktoré sa podieľa na jeho celkovej skladbe. Európske agentúry CEDEFOP a ETF spravili veľa pre to, aby umožnili členským štátom všeobecne a v konkrétnejšej rovine rôznym zainteresovaným stranám a príslušným subjektom pôsobiacim v oblasti odbornej prípravy, realizovať vzájomnú výmenu nápadov, informácií a skúseností⁽⁷⁾. V praxi však aj naďalej ostáva mnoho dôležitých otázok vrátane nasledujúcich:

— ako sa celoživotné vzdelávanie môže stať „ochranným štítom“ pre všetky procesy vzdelávania (formálne a neformálne);

⁽¹⁾ Tento prístup k problémom – t.j. začleňovanie konkrétneho do všeobecného je okrem toho charakteristikou práce EHSV. Posledné stanoviská (Ú. v. EÚ C 110 z 30.4.2004), (Hornung-Draus-Greif) a (Ú. v. EÚ C 117 z 30.4.2004), (Ribbe-Ehnmark) sú toho dobrým príkladom.

⁽²⁾ Publikácie CEDEFOP poskytujú podrobnejšie informácie o vymedzení pojmov v oblasti odborného vzdelávania a prípravy; pozri hlavne glosár CEDEFOP a tiež správy o výskume v oblasti odborného školenia a o politike odbornej prípravy na adrese (www.cedefop.eu.int a www.trainingvillage.gr). Príloha k stanovisku tieto informácie dopĺňa.

⁽³⁾ K tejto definícii pozri SEC (2000) 1832 (Memorandum o celoživotnom vzdelávaní a COM (2001) 678 final (Európsky priestor celoživotného vzdelávania skutočnosťou).

⁽⁴⁾ COM (2001) 678 final.

⁽⁵⁾ K tejto definícii pozri SEC (2000) 1832 a oznámenie Európskej komisie (1997) „K Európe založenej na poznatkoch“.

⁽⁶⁾ COM (2004) 156 final.

⁽⁷⁾ Pozri príslušné publikácie CEDEFOP pod jednotnou hlavičkou „Začnime prácu na celoživotnom vzdelávaní“ (www.trainingvillage.gr) a príslušné štúdie a správy ETF a správy o situácii v nových členských štátoch a v kandidátskych krajinách (www.etf.eu.int).

- ako sa dá prepojiť s budovaním spoločnosti a ekonomiky založenej na vedomostiach;
- ako sa dá prepojiť s trvalo udržateľným rozvojom a súčasnými výzvami globalizácie;
- konkrétnejšie, ako sa môže stať nástrojom miestneho produktívneho, sociálneho a kultúrneho rozvoja;
- ako sa môže rozvíjať európska oblasť celoživotného vzdelávania;
- ako sa dajú jeho rôzne výsledky ďalej využiť a uznať za platné;
- nakoniec, ako to možno financovať.

3.5.2 V kontexte pokusov vytvorenia legislatívy pre celoživotné vzdelávanie, ako je uvedené vyššie, existuje snaha definovať nové rozdelenie úloh a zodpovedností a nový rámec spolupráce na všetkých úrovniach - hlavne na miestnej úrovni, kde s cieľom dosiahnuť lisabonské ciele existuje jasná potreba intenzívnej spolupráce medzi verejnými orgánmi, sociálnymi partnermi a občianskou spoločnosťou vo všeobecnosti.

3.6 Z formálneho hľadiska podľa Komisie **produktivita práce** ⁽¹⁾ znamená množstvo práce potrebné na vyrobenie špecifickej jednotky. Z makroekonomického hľadiska sa produktivita práce meria hrubým domácim produktom (HDP) krajiny na aktívneho člena populácie ⁽²⁾. Zvýšená produktivita je najdôležitejším zdrojom hospodárskeho rastu. ⁽³⁾

4. Politika Európskej únie v oblasti odborného vzdelávania

4.1 Únia „implementuje politiku odborného vzdelávania, ktorá podporuje a dopĺňa konanie členských štátov, pričom plne rešpektuje zodpovednosť členských štátov za obsah a organizáciu odborného vzdelávania“ ⁽⁴⁾. Kodánske rozhodnutia z roku 2002 predstavujú kvalitatívny krok vpred v ďalšom rozvoji tejto politiky, ktorá tiež smeruje k dosiahnutiu zhody a súladu s Lisabonskou agendou o všeobecnom vzdelávaní

⁽¹⁾ Pozri SCADPlus: Productivité: la clé de la compétitivité des économies et des entreprises européennes. Odhliadnuc od termínu „produktivita práce“, používajú sa aj ďalšie relevantné termíny, s mierne odlišným významom. Medzi ne patrí: produktivita ekonomiky, produktivita podniku, národná produktivita, produktivita kapitálu, atď.

⁽²⁾ Pozri COM(2002) 262 final (ZHRNUTIE) a SCADPlus: Productivité: la clé de la compétitivité des économies et des entreprises européennes.

⁽³⁾ Pozri COM(2002) 262 final (ZHRNUTIE) a SCADPlus: Productivité: la clé de la compétitivité des économies et des entreprises européennes.

⁽⁴⁾ Článok III-183 návrhu Ústavy. Závazky Únie so zreteľom na odborné vzdelávanie sú stanovené vo vete: „Únia **implementuje** politiku odborného vzdelávania.“ So zreteľom na všeobecné vzdelávanie sú tieto zodpovednosti určené vo vete: „Únia **prispieva** k rozvoju kvalitného vzdelávania. ...“

a odbornej príprave do roku 2010 ⁽⁵⁾. Ďalším krokom tým istým pozitívnym smerom je spoločná priebežná správa Rady a Komisie o realizácii podrobného programu pre následné sledovanie cieľov systémov všeobecného vzdelávania a odbornej prípravy v Európe (apríl 2004) ⁽⁶⁾

4.1.1 Európske úrady CEDEFOP a ETF podporujú rozvoj odborného vzdelávania a prípravy osobitným spôsobom. Konkrétne prispievajú k dopĺňaniu implementácie hlavných línií európskej politiky v oblasti odborného vzdelávania tým, že vypracúvajú, rozširujú a navzájom si vymieňajú informácie, skúsenosti a príklady tzv. najlepšej praxe, prostredníctvom zadaných štúdií a správ a prostredníctvom prípravy a analýzy príslušných výskumných prác a popisov praktických skúseností. Európska informačná sieť Eurydice ⁽⁷⁾ obdobným spôsobom prepojuje tieto systémy a subjekty systémov všeobecného vzdelávania. Tieto tri organizácie sú vo vzťahu vzájomnej súčinnosti formou konštruktívnej spolupráce, ktorej rozsah sa neustále rozširuje v súvislosti s rastúcim významom celoživotného vzdelávania, ktoré so sebou prináša vyššiu mieru spolupráce a integrácie všeobecného vzdelávania a prípravy na jednej strane a odborného vzdelávania a prípravy na strane druhej.

4.1.2 Účelom programu Leonardo da Vinci ⁽⁸⁾ je uplatňovať politiku Únie v oblasti odborného vzdelávania. Prispieva „k presadzovaniu Európy založenej na poznatkoch rozvojom európskeho priestoru spolupráce v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy“ a podporuje „politiku členských štátov v oblasti celoživotného vzdelávania a nadobúdania znalostí, schopností a odbornej spôsobilosti takým spôsobom, aby existoval predpoklad, že tento proces prispeje k pestovaniu aktívneho občianskeho postoja a zamestnateľnosti“ ⁽⁹⁾. Členské štáty sú zodpovedné za realizáciu tohto programu.

4.1.3 V rámci rozvoja a presadzovania celoživotného vzdelávania treba poukázať predovšetkým na akciu súčasného programu Sokrates II „Grundvig“, ktorá sa usiluje o podporu integrujúceho prístupu k vzdelávaniu v celom spektre vzdelávania dospelých ⁽¹⁰⁾.

⁽⁵⁾ http://europa.eu.int/comm/education/copenhagen/copenhagen_declaration_en.pdf

⁽⁶⁾ Vid' „Vzdelávanie a odborná príprava 2010: HLAVNÉ POSOLSTVÁ RADY A KOMISIE PRE EURÓPSKU RADU“ (2004/C 104/01).

⁽⁷⁾ www.eurydice.org

⁽⁸⁾ Predchádzajúce programy odborného vzdelávania: Comett (1986-1989 a 1990-1994), Iris (1988-1993 a 1994-1998), Petra (1988-1991 a 1992-1994), Eurotecnet a Force.

⁽⁹⁾ Čl. 1 ods. 3 rozhodnutia Rady o akčnom programe odborného vzdelávania Európskeho spoločenstva (program Leonardo da Vinci).

⁽¹⁰⁾ http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/grundtvig/overview_en.html

4.2 Národné systémy odborného a všeobecného vzdelávania, ako aj odbornej a všeobecnej prípravy boli štruktúrované a vytvárané v podstate tak, aby spĺňali špecifické potreby vzniklé v priebehu času a na báze od prípadu k prípadu trhom práce. V dôsledku ich vývoja nasledovali cykly intenzifikácie a spomaľovania zodpovedajúce danému trhu. Z toho istého dôvodu existujú medzi nimi výrazné rozdiely. Tieto rozdiely teraz vyvolávajú problémy koordinácie, asimilácie relevantnej najlepšej praxe a vzájomného pochopenia termínov a konceptov použitých v každom prípade.

4.3 Rozpočtové výdavky Európskej únie na odborné vzdelávanie v roku 2004 predstavujú 194 533 900 eur, z toho 163 miliónov eur na program Leonardo da Vinci. V porovnaní s tým výdavky na kultúru všetkých druhov a na všetkých úrovniach okrem vzdelávania a odbornej prípravy predstavujú 268 848 500 eur; celkový rozpočet Generálneho riaditeľstva pre vzdelávanie a kultúru predstavuje 783 770 054 eur, z celkového rozpočtu Spoločenstva 92 370 071 153 eur. (1)

4.3.1 Táto skromná čiastka pridelená v rozpočte vzhľadom k ekonomickému a politickému významu odborného vzdelávania a prípravy sa prejavuje na úrovni členských štátov. Existuje všeobecná zhoda medzi hlavnými činiteľmi na všetkých úrovniach rozhodovania, že celkové finančné prostriedky, ktoré sú k dispozícii pre sektor vzdelávania a odbornej prípravy, sú neadekvátne na dosiahnutie stanovených cieľov.

4.4 Navyiac treba poukázať na fakt, že priemerný percentuálny podiel občanov EÚ zapojených do trvalej odbornej prípravy je nízky (8,4 %) (2). Cieľom Únie na rok 2010 je zvýšiť toto percento na 12,5 % potenciálne aktívneho obyvateľstva (veková skupina 25-64) (3).

4.5 Efektívne a perspektívne trvalé odborné vzdelávanie a príprava sú neoddeliteľnou súčasťou úspešného praktického uplatňovania celoživotného učenia. Je jasné, že súčasné systémy, spoločne s procesmi a výsledkami vzdelávania

(1) Rozpočet Generálneho riaditeľstva pre vzdelávanie a kultúru činí 0,85 % celkového rozpočtu Únie. Výška zdrojov určených pre odbornú prípravu predstavuje 0,25 % rozpočtu Generálneho riaditeľstva pre vzdelávanie a kultúru a 0,002 % (0,003 pre vzdelávanie všetkých ostatných druhov a úrovní) celkového rozpočtu Únie (všetky údaje sú odvodené alebo vychádzajú z Všeobecného rozpočtu Únie na rok 2004).

(2) V príslušnom prieskume Eurostatu (CVTS 2/Data 1999/VYDANIE 2002) sú uvedené vysoko dôležité komentáre ku kvantitatívnym a kvalitatívnym prvkom odbornej prípravy na úrovni sektorov na štatistickej vzorke členských štátov.

(3) Pôvodný návrh Komisie uvádza nasledovné: „Do roku 2010 by mala byť priemerná úroveň účasti EÚ na celoživotnom vzdelávaní aspoň 15 % dospeléj populácie v produktívnom veku (veková skupina 25-64) a za žiadnych okolností by nemala byť nižšia ako 10 %.“ Tento návrh bol nakoniec zmenený Radou dňa 5. mája 2003, ako je opísané vyššie (zdroj: <http://europa.eu.int/scadplus/leg/en/cha/c11064.htm>).

nesplňajú požiadavky na ne kladené z kvalitatívneho ani z kvantitatívneho hľadiska. Toto všeobecné konštatovanie nevyklučuje možnosť výnimiek v určitých odvetviach a kontextoch, kde existujú kvalitné, efektívne možnosti priebežného odborného vzdelávania a prípravy. Jedným takým príkladom môžu byť kurzy organizované v rámci konkrétneho podniku s cieľom vyhovieť jeho konkrétnym potrebám; ako iný príklad možno uviesť možnosti príprav na úrovni sektorov (4), ktoré navrhli európski sociálni partneri alebo boli navrhnuté v spolupráci s nimi.

5. Politika Európskej únie v oblasti zvyšovania produktivity

5.1 Všetky údaje z príslušných štúdií Európskej komisie za posledné roky dokazujú, že pokrok v oblasti produktivity je pre Úniu negatívny. „Počas druhej polovice deväťdesiatych rokov dvadsiateho storočia a po období výrazného spomalenia Spojené štáty americké zaznamenali zrýchlenie v raste produktivity práce (z priemeru 1,2 % v období rokov 1990-95 na 1,9 % v období rokov 1995-2001) a v raste zamestnanosti (z 0,9 % na 1,3 %). V EÚ sa rast produktivity práce spomalil (z priemeru 1,9 % v prvej polovici desaťročia na 1,2 % v období rokov 1995-2001), ale rast zamestnanosti výrazne vzrástol (z poklesu vo výške 0,6 % v prvej polovici dekády na 1,2 % v období rokov 1995-2001“ (5).

5.2 Je zrejme, že existujú značné rozdiely medzi ukazovateľmi produktivity jednotlivých členských štátov EÚ. Európska komisia vo svojom oznámení nazvanom *Produktivita: kľúč ku konkurencieschopnosti európskych ekonomík a podnikov* (6) sa snaží poukázať na príčiny a následky, ktoré môže mať táto situácia na lisabonské ciele. Po identifikovaní a objasnení značných rozdielov medzi členskými štátmi v tomto ohľade oznámenie vyzdvihuje, že „ekonomický rast sa zvýši len vtedy, ak sa zvýši produktivita. Zlepšenie produktivity podnikov silne závisí od rozvoja informačných a komunikačných technológií a inovácií a na vyššej miere prispôsobenia pracovných síl potrebám priemyslu“ (7).

(4) Odborná príprava na úrovni sektorov sa javí ako obzvlášť dôležitá pre nadobudnutie medzinárodných schopností a odbornej spôsobilosti. Príslušní činitelia na tejto úrovni sú v úzkom kontakte s problémami a výzvami vyplývajúcimi z globalizácie a rozvoja nových technológií a majú dobré predpoklady na navrhovanie a vypracovávanie riešení (Leonardo da Vinci – EAC/11/04, III).

(5) COM(2002) 262 final, bod 2 (druhý odsek)

(6) COM (2002) 262 final

(7) Pozri <http://europa.eu.int/scadplus/leg/en/lvb/n26027.htm> (Závery).

5.3 EHSV je presvedčený, že vyššia produktivita v Únii má kľúčový význam pre jej budúcnosť ako takú. Domnieva sa tiež, že akékoľvek pokusy o zvýšenie produktivity sa musia uskutočniť v tomto rámci a na základe Európskeho sociálneho modelu. Dané úsilie musí byť orientované na všetkých európskych občanov a títo občania sa s ním musia stotožniť. Musí byť rovnako zamerané na strednodobý a dlhodobý rozvoj, musí byť systematické a určované kombináciou politiky založenej na poznatkoch a konkrétnych opatreniach. Výbor je presvedčený, že spolupráca medzi sociálnymi partnermi, a vo všeobecnejšiej rovine, medzi občianskou spoločnosťou a štátnymi orgánmi – najmä na miestnej úrovni – musí mať zásadnú úlohu pri realizácii týchto opatrení.

6. Vzťah medzi odbornou prípravou a produktivitou

6.1 Všeobecnejšie je z hľadiska EHSV nutné objasniť nasledujúce otázky s ohľadom na konkrétny predmet otázok:

- Produktivita je poznatkami ovplyvnená rozhodujúcou mierou, ale nie úplne bezvýhradne: „Otázky, ako napríklad úroveň investícií, organizácia pracoviska, politiky účasti, vytváranie inovačných a stimulačných pracovných prostredí, nové formy spolupráce medzi univerzitami a podnikmi, nové formy zabezpečovania dostupného rizikového kapitálu budú časťou širšieho prístupu smerom k rastu produktivity v Európskej únii“⁽¹⁾. Rast produktivity sa preto nedosahuje jednoducho zlepšením systému odbornej prípravy.
- Za dnešných okolností môže odborná príprava ovplyvniť produktivitu – a tým konkurencieschopnosť a dosiahnutie lisabonských cieľov - v rozsahu, v akom tvorí súčasť širšieho a všeobecnejšieho rámca politiky vzdelávania⁽²⁾. Tento širší rámec musí obsahovať základný, ale napriek tomu prevádzkový interný komunikačný systém (na regionálnej, národnej úrovni a úrovni Spoločenstva), musí brať do úvahy všetky formy vzdelávania a odbornej prípravy ako subkomponenty celoživotného vzdelávania, a nakoniec vzhľadom na ciele a obsah musí byť štruktúrovaný a zameraný na životné prostredie charakterizované vysokým stupňom viacrozmernej mobility⁽³⁾.
- Produktivita a odborná príprava musia byť preskúmané a prepojené na všetkých úrovniach, vrátane úrovne praco-

viska, kde sa vo väčšine prípadov rozhoduje o financovaní trvalého odborného vzdelávania a prístupe k nemu. Okrem toho musia byť preskúmané a prepojené kolektívne, dokonca aj keď sa na prvý pohľad zdá, že problém je individuálny.

- V každom prípade podpora Únie pre tie regióny EÚ, ktoré zaostávajú v rozvíjaní moderných foriem príprav, a najmä pre nové členské štáty, je veľmi dôležitá.

6.2 Na tomto pozadí systémy a iniciatívy základnej odbornej prípravy a vzdelávania a ešte väčšmi ďalšia odborná príprava a vzdelávanie/profesionálny rast by mali byť vytvorené tak, aby fungovali efektívnejšie ako za dnešných okolností⁽⁴⁾.

6.2.1 Dnešné vytvorenie moderného systému pre aktualizovanie vedomostí, schopností a kvalifikácií si vyžaduje bezprecedentné kombinácie smerníc, znalostí, cieľov, operačného rámca, a stimulov. Špecifickejšie povedané, potrebné je nasledovné:

- oboznámenie sa s novými globálnymi rozmermi (vrátane plánovania, hospodárskych, technologických, kultúrnych a demografických aspektov);
- vhodné všeobecné a špeciálne vedomosti zamerané na dôvod a spôsob fungovania globálneho trhu a nových foriem globálneho politického a hospodárskeho riadenia;
- senzibilita voči potrebám a požiadavkám spoločnosti a hospodárstva založeného na vedomostiach vyvíjaním inovatívnych, prítazlivých a flexibilných programov;
- uvedomenie si nových kazových línií odhalených novým globálnym produkčným systémom a potreba vytvoriť protiopatrenia na ich prekonanie;
- predefinovanie formy a štruktúry hospodárskej súťaže ako cesty k mobilite a inovácii tak v rámci Únie, ako aj mimo nej;
- predefinovanie stimulov pre zúčastnenie sa na odbornej príprave, hlavne špecifikovaním, ako sa má pridaná hodnota vytvorená odbornou prípravou rozdeliť;
- uvedomovanie si troch rozmerov konceptu trvalej udržateľnosti a pokroku v osobnom a kolektívnom živote⁽⁵⁾.

⁽¹⁾ Pozri bod 4.4 stanoviska (Ú. v. EÚ C 85 z 8.4.2003), (Sirkeinen-Ehnmark).

⁽²⁾ Pozri Ú. v. EÚ C 311 zo 7.11.2001 – hlavne bod 3.4.1. (Koryfidis – Rodríguez García Caro – Rupp).

⁽³⁾ Hlavný problém európskych systémov odborného vzdelávania a odbornej prípravy je dnes ten, že neodrážajú súčasnú klímu: hoci je systém odbornej prípravy vysoko mobilný, systém vzdelávania pracuje v podstate len akoby za podmienok úplného bezvetria.

⁽⁴⁾ Ďalšie podrobnosti - pozri: Eurostat - Prieskum priebežného odborného vzdelávania (CVTS2) **Údaje za rok 1999**. Pozri tiež údaje v spoločnej priebežnej správe Rady a Komisie o realizácii podrobného programu pre následné sledovanie cieľov systémov všeobecného vzdelávania a odbornej prípravy v Európe (2004/C 104/01)

⁽⁵⁾ Pozri bod 7.2.3

6.2.2 Vyššie uvedené podmienky nemôžu byť splnené vo všetkých formách a typoch odborného vzdelávania, či už ide o trvalé vzdelávanie alebo nie. Sú súčasťou opatrení systematického vzdelávania (¹), ktoré sú ovplyvňované niekoľkými aspektmi a určené (učenie sa + výučba) na to, aby v dlhodobom horizonte vyústili do kultúry vzdelávania (socializácia), v rámci ktorej sa znalosti javia ako určujúci faktor pokroku a synergia ako účinný nástroj trvalo udržateľného rozvoja.

6.3 Z pohľadu Výboru by mala byť primeraná odozva na prvé dve otázky, ktoré položilo holandské predsedníctvo, nasledovná:

6.3.1 Súčasný charakter a spôsob fungovania európskych systémov odborného vzdelávania v počiatočnej fáze a ešte výraznejšie vo fáze trvalého vzdelávania nemôže splniť požiadavky hospodárskeho rozvoja. Medzi niektoré z konkrétnych problémov, ktorým tieto systémy čelia, patrí:

— **Všeobecná orientácia:** tieto systémy boli a naďalej sú zväčša zamerané na riešenie konkrétnych problémov hospodárskeho prostredia s malou mobilitou.

— **Úroveň opatrení:** vzhľadom na túto všeobecnú orientáciu, európske systémy odborného vzdelávania v rozpore so súčasnými nárokmi globalizovanej ekonomiky nikdy nerozvinuli kultúru integrácie jednotlivého do všeobecného, v rámci viadenia celku.

— **Mobilita systému:** orientácia a úroveň konania týchto systémov bráni každej mobilitě, internej alebo externej, pokiaľ ide o obeh nových myšlienok, vytváranie sietí, podporovanie inovácií a tvarovanie politík, ktoré reagujú na reálne problémy.

— **Kontakt so súčasnými vedomosťami:** bez ohľadu na vnímavosť a flexibilitu jednotlivých školiteľov, hore uvedený systém je ešte stále spravidla oslobodený od povinnosti zaoberať sa pokrokom v oblasti vedy, technológie, ekonomiky alebo akejkoľvek inej oblasti.

— **Kontakt s vývojom na trhu práce:** systémy vzdelávania a odbornej prípravy nedokážu splňať požiadavky trhu práce, keďže len zriedkavo zahŕňajú isté novo vznikajúce

špecializácie alebo širšie schopnosti sociálneho a interpersonálneho charakteru

— **Koordinácia:** koordinácia systémov v mnohých členských štátoch reaguje na čisto vertikálne administratívne a riadiace kritériá. To znamená, že každý svojbytný systém priebežného odborného vzdelávania a odbornej prípravy funguje izolovane od zvyšku vzdelávacieho systému, jeho zodpovedajúcich systémov v Európskej únii a samozrejme, v úplnej izolácii od okolitej hospodárskej a sociálnej situácie.

6.3.2 Navyše existuje mnoho medzier v strategických cieľoch, prostriedkoch a vzdelávacích praktikách, ktoré paralyzujú európske systémy vzdelávania a odbornej prípravy. Konkrétne ide o nasledovné:

— praktická implementácia celoživotného vzdelávania by sa mala bezodkladne sledovať na všetkých zodpovedných úrovniach politiky a praxe;

— silnejšia sociálna súdržnosť a väčšia mobilita sú primárnymi cieľmi európskeho vzdelávania a mali by byť zodpovedajúco uprednostnené pri praktickej implementácii zodpovednými orgánmi a aktérmi

— v mnohých kurzoch odbornej prípravy chýba praktické uplatnenie, čo negatívne ovplyvňuje zamestnateľnosť;

— náplň kurzov odbornej prípravy je často orientovaná príliš na krátkodobé trhové situácie a vedie tak z dlhodobého hľadiska k chybnému vývoju v požiadavkách trhu práce;

— naďalej pretrvávajú veľmi vážne prekážky v mobilitě medzi členskými štátmi kvôli nekompatibilným certifikátom odbornej prípravy a nedostatočnej znalosti cudzích jazykov.

7. Problémy a hodnotenie v boji za európsku produktivitu

7.1 Tieto pozorovania viedli k veľmi vážnemu hodnoteniu, že snahy o produktivitu v Európe sa sústreďovali na nesprávnu oblasť a načasovanie. Mali by sa zamerať na základné vzdelávanie a odbornú prípravu, na nadobúdanie *najdôležitejších schopností* (²), pričom by sa mal udržiavať podobný dôraz na celoživotné vzdelávanie (³), ako je definované vyššie (bod 3.5).

(²) *Najdôležitejšie schopnosti:* schopnosti, ktoré dopĺňajú základné a všeobecné schopnosti a ktoré umožňujú jednotlivcom nadobudnúť nové kvalifikácie jednoduchšie, adaptovať sa na meniace sa technologické alebo organizačné kontexty a/alebo dosiahnuť mobilitu na trhu práce, vrátane prostriedkov rozvoja kariéry (zdroj: Druhá správa o výskume odborného vzdelávania v Európe - súhrnné zhrnutie – publikácia CEDEFOP)

(³) Zasadnutie Európskej rady zo dňa 25./26. marca 2004 obsahuje vo svojich záveroch (bod 39) nasledovné: „Tiež uznáva, že celoživotné vzdelávanie má pozitívny vplyv na produktivitu a ponuku pracovných síl; podporuje prijatie integrovaného programu EÚ v roku 2005 a realizáciu národných stratégií vo všetkých členských štátoch do roku 2006.“

(¹) Pozri stanovisko CES 1113/99 fin. rev. – Príloha.

7.2 Nasledovné návrhy sa následne vzťahujú na celú štruktúru vzdelávania a tvoria súčasť jediného prístupu, vyžadujú hlavnú koordinovanú kampaň na zosúladienie všetkých európskych systémov všeobecného vzdelávania a odbornej prípravy so súčasnými európskymi a celosvetovými podmienkami tak rýchlo, ako je to možné. Špecifickejšie povedané, navrhuje sa nasledovné:

7.2.1 Komplexnejší a kritický nový prístup k štruktúram a vzájomnému prepojeniu európskych systémov všeobecného vzdelávania a odbornej prípravy. Tento nový prístup bude priaznivo naklonený vytváraniu lepšej úrovne komunikácie a spolupráce medzi subsystémami rôznych foriem vzdelávania, aby mohli efektívne reagovať na výzvy globalizácie a mobility, ktoré vytvára. Bude to určené uvedením si úlohy Európy ako globálneho partnera v nových formách globálneho politického a hospodárskeho riadenia.

7.2.1.1 Silne sa zdôrazňuje, že vyššie uvedený nový prístup nesmie poškodiť klasické humanistické rozmery európskej vzdelávacej a kultúrnej identity. Naopak, musí daný rozmer pestovať a podporovať.

7.2.1.2 V súvislosti s týmto novým prístupom by odborné vzdelávanie nemalo získať postavenie nezávislého faktoru a rovnako by, samozrejme, nemalo byť riešené izolovane. Podobne ako súvisiace oblasti odbornej prípravy, t.j. neformálne a alternatívne procesy vzdelávania, odborné vzdelávanie bude musieť byť zakotvené v integrovanej sieti celoživotného vzdelávania. Taký charakter má systém, ktorý spĺňa potreby občanov, dopyt po všeobecnom a odbornom vzdelávaní a príprave a je priamo a neobmedzene viazaný na významný cieľ trvalo udržateľného rozvoja.

7.2.2 EHSV má iný postoj týkajúci sa európskej perspektívy a účasti vo vyššie uvedenom procese kritického prehodnocovania nových štruktúr a vzájomného prepojenia európskych systémov odborného vzdelávania a odbornej prípravy.

7.2.2.1 EHSV sa domnieva, že rozsah problémov, ich naliehavosť a hlavne výrazné náklady na ich riešenie si vyžadujú okamžité kroky a výskum na európskej úrovni.

7.2.2.2 Cieľom takýchto krokov a výskumu by určite nemal byť žiaden typ intervencie Únie týkajúcej sa existujúcich štruktúr európskych systémov všeobecného a odborného vzdelávania a odbornej prípravy: ich rôznorodosť je zdrojom neodhadnuteľného bohatstva, ktoré by sa malo podporiť.

7.2.2.3 Tieto systémy môžu ponúknuť alternatívne formy a najlepšiu prax pre oboznámenie európskych systémov všeobecného vzdelávania a odbornej prípravy s novými podmienkami a hlavne pilotnými aplikáciami a inovačnými schémami, aby sa vzdelávacie systémy zamerali na lisabonské ciele, na ostatné hlavné ciele Únie, a na metódy približovania, hľadania, zvyrazňovania a využívania nových, platných globálnych vedomostí.

7.2.2.4 V tomto kontexte a hlavne s ohľadom na produktivitu a to, čo z nej vyplýva, má Únia úlohu, ako vždy na základe *acquis communautaire* – úlohu, ktorú musí zdôrazňovať a propagovať, hlavne na miestnej a regionálnej úrovni.

7.2.2.5 Ďalej tu existuje ďalší a veľmi významný rozmer účasti Únie v kritickom prehodnocovaní nových štruktúr a vzájomných vzťahov európskych systémov všeobecného a odborného vzdelávania a odbornej prípravy. Môže výrazne znížiť hospodárske náklady vzťahujúce sa na hľadanie, identifikáciu a podporu relevantných nových a najlepších praktík v mene členských štátov a v spolupráci s nimi. Nakoniec použitím otvorenej metódy koordinácie tiež môže vnieť väčšiu mobilitu a dynamiku do celkovej snahy, aby sa dosiahli spoločné ciele.

7.2.3 Tretí postoj EHSV sa týka spôsobu, akým sa proces vzdelávania akéhokoľvek typu môže prepojiť na trvalú udržateľnosť hospodárskej, sociálnej a environmentálnej politiky. Tento postoj EHSV je najzložitejší a zároveň najhmatateľnejší. Podopierajú ho relevantné skúsenosti a dá sa považovať za osvedčenú prax ⁽¹⁾.

7.2.3.1 Tento postoj sa zakladá na princípe, že ťažké problémy, ako napríklad prežitie a trvalo udržateľný rozvoj, produktivita, konkurencieschopnosť alebo realizácia spoločnosti založenej na poznatkoch sa nedajú vyriešiť s odstupom od každodennej reality, izolovanými krokmi alebo voľbami spomedzi vyššie uvedených. Nedajú sa ani vyriešiť ako jednotlivé problémy so zlomkovými opatreniami. Musí ich vyriešiť spoločnosť, prostredníctvom integrovaných prístupov, ktoré si vyžadujú individuálne a kolektívne angažovanie sa. Preto ústredný návrh EHSV vo veci produktivity odpovedajúcej na otázku „ako“ smeruje ponad európsku, štátnu a sektorovú úroveň na miestnu úroveň, integrované politiky pre trvalo udržateľný rozvoj a silné posilnenie vo všetkých formách spolupráce medzi sociálnymi partnermi ⁽²⁾ a širšie vzaté medzi organizovanou občianskou spoločnosťou a miestnymi orgánmi, aby sa dosiahli spoločné ciele ⁽³⁾.

⁽¹⁾ Ďalšie podrobnosti - pozri pripojený akčný plán pre viacúčelové centrum vzdelávania, trvalo udržateľného rozvoja a učenia.

⁽²⁾ Typickým pozitívnym príkladom je stanovenie priorit sociálnymi partnermi na európskej úrovni v marci 2002, v kontexte ich snáh o propagáciu celoživotného rozvoja zručností a kvalifikácie, ktoré by mali byť podporované.

⁽³⁾ Európska rada zo dňa 25./26. marca 2004 zahŕňa vo svojich Záveroch nasledovné (bod 43): „Podpora a obhajoba zmien musí prekročiť vlády. Aby sa vytvorila táto podpora, Európska rada vyzýva členské štáty, aby vybudovali reformné partnerstvo zahŕňajúce sociálnych partnerov, občiansku spoločnosť a verejné orgány, v súlade s národnými ujednaniami a tradíciami.“

7.2.3.2 Tento návrh zvyrazňuje vedomosti, know-how a inovácie ako súdržný subjekt spolupráce a spoločných cieľov, ktoré predstavujú cieľ ústredného významu.

7.2.3.3 Iniciatívy individuálnej a podnikovej trvalej udržateľnosti, oboznámenia sa so súčasnými aktivitami na svetovej úrovni, a čo je veľmi dôležité, vzájomnej podpory pre individuálne a kolektívne vývojové snahy, sú navrhované ako hnacia sila na zabezpečenie, že návrh je uskutočniteľný.

7.2.3.4 Ideálnym nástrojom vypracovania návrhu by bolo vytvorenie inštitúcie celoživotného vzdelávania - inštitúcie, ktorá sa môže vyvíjať mimo existujúcej strnulosti štátnych systémov vzdelávania a odbornej prípravy, a bez akýchkoľvek polarizácií tohto druhu vytvorených samotným charakterom interného konkurenčného produkčného systému.

7.2.3.5 V každom prípade, a bez ohľadu na služby, ktoré môže celoživotné vzdelávanie ponúknuť v súčasnej dobe alebo v budúcnosti ako komplexný systém učenia a vzdelávania, musí byť bezodkladne vytvorený systém (politických a spoločenských) tlakov a dopytu, tak aby európske systémy vzdelávania a odbornej prípravy mohli pokračovať⁽¹⁾ v procese harmonizácie vlastných cieľov s lisabonskými cieľmi. Tieto ciele by mali byť zamerané najmä na nasledujúce aspekty:

- potreby ekonomiky založenej na poznatkoch, novej ekonomiky a globalizovaného trhu;
- potreby trhu práce, určované a rozvíjané pod vplyvom vedeckých disciplín a technologických možností;
- potreba podporovať podnikanie, tvorivého kolektívneho ducha, prijatie inovácií spoločnosťou, uskutočňovanie inovácií všeobecne, a najmä inovačné tvorivé činnosti.

7.2.3.6 Vyššie uvedené stimuly by mali vytvoriť priaznivú a atraktívnu spoločenskú klímu na odbornú prípravu a celoživotné vzdelávanie. Klíma vytvorená konkrétnou podporou spolupráce medzi vzdelávacími inštitúciami ako takými a predovšetkým medzi vzdelávacími inštitúciami, podnikmi, občianskou spoločnosťou a miestnymi orgánmi pri presadzovaní postupov a opatrení zodpovedajúcich lisabonským cieľom.

⁽¹⁾ Ďalšie podrobnosti sú dostupné v štúdiu Federácia gréckych priemyslových odvetví o požiadavkách podnikov na obdobie rokov 2005-2007, ktorá bola zverejnená v júni (<http://www.fgi.org.gr/online/>).

8. Pridelenie zodpovedností a otázka financovania

8.1 **Pridelenie zodpovedností** ako časti mnohostranného procesu, aby sa dosiahli spoločné ciele - hlavne v kontexte globalizácie - je zložitou otázkou, ktorá sa týka aj objektívnych aj subjektívnych faktorov. Medzi ne patrí:

- uznanie a akceptovanie strán zainteresovaných na prevádzkovom rámci;
- uznanie a akceptovanie spoločných cieľov a potreba ich dosiahnutia;
- podmienky ovplyvňujúce postup smerom k dosiahnutiu cieľov a vyváženosť tohto procesu;
- stimuly na dosiahnutie špecifických cieľov;
- šance na úspech celého projektu.

8.1.1 Na tomto pozadí účasť jednotlivcov, skupín jednotlivcov, podnikov alebo miestnych komunít na procese základného alebo priebežného odborného vzdelávania a prípravy - a ešte vo väčšej miere v prípade celoživotného vzdelávania - závisí od ujasnenia cieľov, prostriedkov a stimulov. Preto nasledujúce zodpovednosti nespádajú len na činiteľov v oblasti odbornej prípravy. Majú tiež politický a sociálny dosah a môžu sa prideliť nasledovne:

8.1.1.1 **Politické zodpovednosti** sa v princípe týkajú vytvorenia hlavného a transparentného prevádzkového rámca s ohľadom na podmienky a obmedzenia hospodárskej, sociálnej alebo akejkoľvek inej formy prevádzky. Vytvorenie relevantných preventívnych politík, posilnenie zvolených foriem politického a hospodárskeho riadenia a financovanie takýchto politík spadá do rámca politických zodpovedností.

8.1.1.2 Zodpovednosti **občianskej spoločnosti, sociálnych partnerov a miestnych a regionálnych orgánov** pri podpore obsiahlej politiky celoživotného vzdelávania sú tiež značné. Týka sa to hlavne zodpovedností týkajúcich sa popularizácie cieľov, spôsobov a prostriedkov pre vytvorenie prostredia pre vzdelávanie. Tiež sa to týka zodpovedností za vytvorenie špecifických typov spolupráce a nevyhnutných všetko zahŕňajúcich akcií. Nakoniec sa týka zodpovedností pri formulovaní a zabezpečovaní iniciatív pre podieľanie sa na zvolených politikách a opatreniach, spoločne dohodnutých prípad od prípadu.

8.1.1.3 **Zodpovednosti podnikového sektora** majú hospodársky a sociálny aspekt. Ide o úlohu spoločností definovať podmienky a obmedzenia ich uskutočniteľnosti. Podniky by mali rovnako neustále vyhodnocovať svoje požiadavky z hľadiska schopností a znalostí prostredníctvom organizovania odborných školiacich programov, ako individuálne, tak v spolupráci s ostatnými výrobcami, s ktorými sú v kontakte. Vzťahuje sa to samozrejme hlavne na MSP, ktoré sa tešia užšiemu prepojeniu na svoje prevádzkové prostredie a sú povinné požiadať o radu a podporu sociálne a hospodárske prostredie, v ktorom fungujú, vzhľadom k tomu, že je pre ne obtiažne realizovať kompletne vzdelávacie akcie samostatne. Tento bod tiež ilustruje aspekt podnikovej sociálnej zodpovednosti. Tento rozmer je o to viac dôležitý v kontexte hospodárskej globalizácie, s ohľadom na životaschopnosť spoločností samotných aj ich sociálne prostredie.

8.1.1.4 Nakoniec, **jednotlivci** nesú celý rad zodpovedností, ktoré sa týkajú ich angažovania sa v procese celoživotného vzdelávania. Otvplyvňujú zmeny v názoroch, spôsoboch nazerania na súčasné udalosti a skutočnosti, v prepojení na vzdelávanie a vedomosti a zmeny spôsobu života ako celku a zmeny spôsobu organizácie a využívania voľného času. V dôsledku toho a hlavne v prípade starších pracujúcich ľudí musia byť tieto zodpovednosti podieľajúce na procesoch celoživotného vzdelávania doplnené špecifickými a výraznejšími stimulmi. K tejto kombinácii povinností bez sporu patrí využívanie voľného času jednotlivcami a rovnako ich podiel na pridanej hodnote, ktorú vytvorila inovácia a nové technológie.

8.2 **Otázka financovania** odbornej prípravy a hlavne financovania celoživotného vzdelávania je tiež zložitá.

8.2.1 Podľa článku 14 Charty základných práv Európskej únie každý občan Únie „má právo na vzdelanie a na prístup k trvalému odbornému vzdelávaniu“. Musí byť preto verejnou úlohou – pre všetky úrovne a orgány spoločne – vytvoriť predpoklady pre zaistenie týchto práv. Zaistenie nevyhnutných finančných prostriedkov je neoddeliteľnou súčasťou tejto úlohy.

8.2.2 Avšak mimo túto štátnu povinnosť bude táto hnacia sila realizovateľnosti pochádzať v podstate z konkurencieschopnosti hospodárstva – hlavne smerom navonok – a zo spolupráce vybudovanej v tejto súvislosti.

8.2.2.1 Zodpovednosť štátnych orgánov za financovanie vzdelávania nijako nevyklučuje spoločnú zodpovednosť zamestnávateľov a podnikov. Táto spoločná zodpovednosť sa nevzťahuje všeobecne na oblasť odborného vzdelávania, ani na kvalifikačné kurzy, ale na kurzy trvalej odbornej prípravy ponúkané v rámci podnikov s cieľom výučby schopností, ktoré sú užitočné konkrétne pre tento podnik. Podniky potrebujú zabezpečiť priebežnú odbornú prípravu pre svojich pracovníkov, aby

boli schopné čeliť výzvam technologickej a organizačnej modernizácie a požiadavkám na expanziu. Podnikom i pracovníkom musí byť na tento účel poskytnutá pomoc a podpora vo forme finančných príspevkov dohodnutých a navrhnutých sociálnymi partnermi. Takéto príspevky už boli spomenuté v spoločnej správe o následných sledovaniach účinkov v kontexte snáh o propagovanie celoživotného rozvoja zručností a kvalifikácie. V druhom bode prvej kapitoly tejto správy sa uvádza: „Správy jednotlivých štátov približujú rozmanitosť nástrojov používaných sociálnymi partnermi na mobilizáciu zdrojov na propagovanie efektívneho investovania do celoživotného rozvoja schopností. Niektoré nástroje sú zavádzané do praxe v spolupráci s verejnými orgánmi, či už európskymi alebo vnútroštátnymi (použitie fondov EÚ, daňových úľav, vytváranie nových fondov atď.). Niektoré nástroje sú špecifickejšie zamerané na individuálne vytváranie zdrojov pre rozvoj schopností“.

8.2.2.2 Investície do vzdelávania orientovaného na konkurenčné prostredie a získavanie vedomostí by mali byť videné v kontexte dlhodobých vzťahov tvorivého partnerstva medzi miestnymi, regionálnymi, národnými a odvetvovými subjektami a orgánmi. Také investície sa neobmedzujú na podporu verejných výdavkov, ale prinášajú mnoho finančných prostriedkov rôznorodého pôvodu. Celkovo, akékoľvek uplatnenie finančných prostriedkov, akékoľvek výdavky a činnosti v tomto smere prispievajú k dlhodobému procesu zvyšovania schopností.

8.2.3 Základná úloha verejného vzdelávania, ktorá sa vzťahuje aj na oblasť odbornej prípravy, si tiež vyžaduje diferencovaný prístup v závislosti od prípadu. Po prvé, určité regióny EÚ a skupiny obyvateľov si vyžadujú špeciálnu ekonomickú podporu, a po druhé, určité sektory a priemyslové odvetvia – do značnej miery malé a stredné podnikanie – si vyžadujú špeciálnu pozornosť.

8.2.3.1 Orgány, ktoré financujú odbornú prípravu na všetkých úrovniach, by mali považovať za dôležité dať prioritu inováciám a uplatňovať zvýšenú citlivosť voči realite podnikateľskej činnosti – najmä pokiaľ ide o malé a stredné podnikanie.

8.2.3.2 Taký individuálny prístup k financovaniu celoživotného vzdelávania by v praxi mal pochopiteľne rešpektovať transparentnosť a mal by začať na zodpovedajúcej úrovni, t.j. v spolupráci a so súhlasom sociálnych partnerov a občianskej spoločnosti.

8.2.4 EHSV zdôrazňuje naliehavú potrebu racionálnejšieho pridelovania zdrojov v súvislosti s financovaním odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania. To sa týka spôsobu, akým sú tieto zdroje pridelované a ich ekonomického účinku ako investícií.

8.2.4.1 EHSV navrhuje, aby bola zostavená správa na vysokej úrovni, na základe príslušného prieskumu, obsahujúca tieto výstupy:

- zoznam finančných zdrojov a prostriedkov na prípravu a celoživotné vzdelávanie na všetkých úrovniach;
- vyhodnotenie úrovne ich kvality;
- vyhodnotenie, akým spôsobom sa viažu na systémy oficiálneho školstva;
- analýzy a porovnania ich ekonomických účinkov ako investícií.

8.2.4.2 Tento výskum by prispel aj k odhaleniu problémov, ktoré sú v súčasnosti skryté. Bezpochyby by tiež odhalil niektoré príklady tzv. osvedčenej praxe, ktoré by mohli vyústiť do formulovania postupných krokov, ktoré by boli odteraz realizované v rámci všeobecných smerníc pre rozvoj odbornej prípravy, s dôsledným cieľom vytvorenia komplexného systému celoživotného vzdelávania.

9. Príklad osvedčenej praxe: komplexný proces trvalo udržateľného rozvoja na miestnej úrovni

9.1 ADEDY – odborový zväz gréckych štátnych úradníkov na tretej úrovni – nedávno realizoval program o celoživotnom vzdelávaní, nazvaný „Celoživotné vzdelávanie ako individuálne právo v kontexte európskeho sociálneho modelu pre 21. storočie.“ Daný program, ktorý je spolufinancovaný Generálnym riaditeľstvom pre vzdelávanie a kultúru, sa uskutočnil počas dvojročného obdobia a bol ukončený v januári 2004, a bol implementovaný na vzorke troch geograficky odlišných regionálnych správ v Grécku (Kozani, Kalamata/Messinia a Khalkida/Evvia).

9.2 Iniciatíva si určila za cieľ zvýšiť povedomie predstaviteľov regionálnych odborových zväzov, a všeobecnejšie, organizácií občianskej spoločnosti a miestnych orgánov, čo sa týka potreby vytvárať miestne formy spolupráce zameranej na trvalo udržateľný rozvoj a spoločnosť založenú na poznatkoch, s celoživotným vzdelávaním ako prostriedkom na dosiahnutie týchto zámerov.

9.3 Čo sa týka výsledkov tejto iniciatívy, boli vo všetkých troch prípadoch jednomyselne odsúhlasené spoločné akčné rámce⁽¹⁾, s nasledovnými hlavnými črtami:

(1) Posledný rámec pre opatrenia, z regiónu Evvia (Khalkida) je uvedený v prílohe (existuje len v anglickej a gréckej verzii). Ďalšie dva rámce majú podobný obsah.

— Uznatie nového politického, technologického, sociálneho a kultúrneho rámca, ktorý denne vytvára hospodárska globalizácia a súčasný technologický pokrok;

— Akceptovanie spolupráce na miestnej úrovni medzi miestnymi správami a organizovanou občianskou spoločnosťou ako základňou pre riešenie prevádzkových problémov vyvolaných novými podmienkami a pre spoločné dosiahnutie dohodnutých špecifických a realistických cieľov trvalo udržateľného rozvoja;

— Využívanie inštitúcie celoživotného vzdelávania ako nástroja trvalo udržateľného rozvoja (z hľadiska hospodárskeho, sociálneho a environmentálneho), a ako nástroja vytvárania a nadobúdania spoľahlivých globálnych vedomostí;

— V tomto ohľad, založenie a prevádzka Viacfunkčného centra pre vzdelávanie, trvalo udržateľný rozvoj a vzdelávanie, vo vhodných prípadoch..

10. Odporúčania

10.1 EHSV, v kontexte svojho všeobecnejšieho názoru na podstatu dnešného problému s produktivitou, svoje pochopenie obmedzení vzdelávania a odbornej prípravy, ale aj svoje uvedenie si toho, čo je dnes možné, by chcel upozorniť holandské predsedníctvo na nasledovné, a to s ohľadom na trvalú odbornú prípravu:

10.1.1 Teoreticky je trvalá odborná príprava určená pre dospelých. Až do obdobia pred niekoľkými rokmi úspešne pokrývala potreby jednoduchých schopností, v časoch a v sektoroch, kde sa realizovali súvisiace technologické pokroky. To vysvetľuje, prečo sa táto forma odbornej prípravy vyvinula viac v sekundárnom sektore výroby.

10.1.2 V súčasnej hospodárskej situácii sa technologické a ostatné pokroky hýbu rýchlejšim tempom, jasne majú väčší rozsah a navyše zahŕňajú viac odvetví. Ich monitorovanie a asimilácia si nevyžaduje len zručnosti ale aj *schopnosti*⁽²⁾. Výsledkom trvalej odbornej prípravy, aká sa poskytuje dnes, sú nedostatočné a snád' neefektívne počiny. Pokúšajú sa o niečo nevhodné, čo nemôže byť uspokojivé.

(2) Schopnosť: dokázaná schopnosť osoby využiť čo možno najviac zo svojho know-how, zručností, kvalifikácií, aby riadila úspešne aj známe aj nové odborné situácie a požiadavky (zdroj Druhá správa o výskume odborného vzdelávania v Európe - súhrnný prehľad - publikácia CEDEFOP)

10.1.3 Paralelne s tempom technologických rozvojev vytvoril ich rozsah požiadavky na odbornú prípravu moderného charakteru pracovníkov s omnoho širším vekovým rozsahom vo všetkých produkčných sektoroch. Došlo k pokusu o splnenie týchto požiadaviek sčasti prostredníctvom praktík odbornej prípravy predchádzajúcich dôb. Ale bez väčších výsledkov, pretože nevyhovujú objektívnym moderným potrebám. Výnimkami k uvedenému boli určité snahy sociálnych partnerov na sektorovej úrovni.

10.1.4 Toto je teda bod dosiahnutý v súčasnosti u trvalej odbornej prípravy v Európe: bod, kde je obrovská potreba rozvoja, a kde sa táto potreba nedá uspokojiť z dôvodov infraštruktúry, kultúry a/alebo nedostatku relevantnej osvedčenej praxe a skúseností.

10.1.5 Úspešné vyriešenie vyššie uvedenej situácie predpokladá nový prístup k:

- tomu, čo trvalá odborná príprava dnes znamená;
- tomu, koho sa týka (vekové skupiny a sektory);
- tomu, ako sa dá účinnejšie rozvíjať;
- tomu, ako môže byť financovaná.

10.1.5.1 Odpovede na prvé dve otázky sú teoretické a tieto otázky už boli zodpovedané v kontexte Lisabonskej agendy, celoživotného vzdelávania a cieľa spoločnosti a ekonomiky založenej na vedomostiach. Tretia otázka však ešte nebola zodpovedaná. Európska rada ⁽¹⁾ opakovane prijala rozhodnutia, ktoré mali za cieľ vytvoriť potrebnú mobilizáciu, aby sa splnili relevantné - v niekoľkých prípadoch podrobné - záväzky, ale bez výrazných výsledkov.

10.1.6 Vzájomné kontakty a výmena informácií mnohých podnikov v celeoeurópskom meradle a mobilita pracovníkov si vyžaduje celeoeurópsky rozmer v politike odborného vzdelávania. Napriek všetkým rozdielom vzdelávacích systémov sa musia členské štáty EÚ stotožniť s úlohou utvárania „priestoru odbornej prípravy“. Z hľadiska EHSV majú špeciálny význam tieto body:

- začlenenie ďalšej trvalej odbornej prípravy ako postupu vzdelávania po opustení školy do integrovaného programu EÚ celoživotného vzdelávania pre okamžité uplatnenie ⁽²⁾;

⁽¹⁾ Typická veta sa nachádza v bode 10 Záverov zo zasadnutia zo dňa 25. a 26. marca 2004: „Európska rada súhlasí, že kritickou otázkou je teraz potreba lepšej implementácie už prijatých záväzkov“.

⁽²⁾ Závery toho istého zasadnutia Európskej rady obsahujú tento postoj: „Tiež uznáva, že celoživotné vzdelávanie má pozitívny vplyv na produktivitu a ponuku pracovnej sily, podporuje prijatie integrovaného programu EÚ v roku 2005 a realizáciu národných stratégií vo všetkých členských štátoch do roku 2006.“

v kontexte formulovania cieľov celeoeurópskeho procesu odbornej prípravy, ktorý aj keď bude rešpektovať rozdelenie zodpovednosti, môže predkladať podnety pre realizáciu perspektívnych reforiem národných systémov odbornej prípravy, so zreteľom na podporovanie potenciálu zamestnateľnosti;

- funkčné a kreatívne prepojenie a začlenenie predmetného programu pri sledovaní hlavného cieľa trvalo udržateľného rozvoja;
- vytvorenie tohto prepojenia tak decentralizovaného a individualizovaného, ako je to možné, v kontexte európskych smerníc, relevantných národných stratégií a najmä spolupráce medzi organizovanou občianskou spoločnosťou a verejnými orgánmi ako aj s celým svetom vzdelávania;
- vytvorenie najväčšieho možného využitia, v danom ohľade, sociálnych partnerov a hlavne dohôd o relevantnej spolupráci medzi nimi na európskej, štátnej, miestnej a sektorovej úrovni;
- posilnenie a vytvorenie najvýznamnejšej spolupráce, a to v podstate na miestnej úrovni, medzi verejnými orgánmi a organizovanou občianskou spoločnosťou.
- zameranie obsahu vzdelávacích kurzov tak na predpokladané požiadavky trhu práce, ako aj na zabezpečenie čo najrozsiahlejšej náplne odbornej prípravy
- zjednodušiť celoživotné vzdelávanie definovaním cieľa vzdelávania ako znalostnej spôsobilosti; to je najlepšou zárukou potenciálu zamestnateľnosti;
- vyššia miera predávania ekonomických znalostí už na úrovni stredoškolskej výučby, vzdelávanie a výchova vedúce k formovaniu plnohodnotných osobností a predovšetkým osobnej zodpovednosti, kritických schopností a spoliehaní na seba samého;
- zvýšenie potenciálu zamestnateľnosti prostredníctvom učňovskej prípravy, (učeníím sa v praxi, napríklad v podnikoch);
- učenie sa cudzích jazykov s cieľom prispieť k mobilite a výmene medzi členskými štátmi by malo byť zintenzívnené na všetkých úrovniach;

— špeciálna príprava personalistov, najmä starších zamestnancov, so zámerom doceliť kvalitné vedenie firmy a pracovníkov na základe zostavenia plánov základnej prípravy a ďalšej prípravy vo firme;

— intenzívnejšia snaha harmonizovať a zaistiť vzájomné uznanie osvedčení o absolvovaní odbornej prípravy a o získaní odbornej kvalifikácie.

10.1.7 Vyššie uvedená perspektíva posilnenej európskej spolupráce na vysporiadanie sa omeškaním, ktoré existuje v prístupe k lisabonským cieľom, a to celkovým a zjednoteným spôsobom, predpokladá nasledovné špecifické politické voľby:

— dostatočné zdroje na pokrytie celého radu rôznych pracovníkov a hĺbky odbornej prípravy, ktorej by sa to týkalo;

— nájdenie potrebných pedagógov v európskom meradle;

— vytváranie moderného rámca a prostredia pre vzdelávanie;

— informovanosť, aktívnu prítomnosť a účasť administratív na všetkých úrovniach, sociálnych partnerov a občianskej spoločnosti vo všeobecnosti;

— jasnejšie vymedzenie rolí a zodpovedností príslušajúcich akýmkoľvek príjemcom vzdelávacích iniciatív, dodávateľom týchto iniciatív a mechanizmy sledovania všetkých iniciatív na miestnej, národnej a európskej úrovni;

— intenzívna mobilizácia, aby sa podporila celková iniciatíva a dôsledky jej obsahu a cieľov.

10.1.8 Podľa názoru EHSV sa mnoho náročných problémov pri implementovaní vyššie uvedeného návrhu týka financovania a zabezpečovania, aby boli miestne zložky (verejné orgány a občianska spoločnosť) prevádzkovo dostupné.

10.1.8.1 V jednom z predchádzajúcich stanovísk EHSV konštatoval, že „investície v európskom záujme, ktorých účelom je dosiahnuť ciele stanovené v Lisabone, by mali byť vylúčené z výpočtu deficitu štátneho rozpočtu“⁽¹⁾. V uvedenom kontexte finančných prostriedkov pridelených na celoživotné vzdelávanie majú fondy vyhradené na celoživotné vzdelávanie podľa názoru EHSV pozitívny vplyv na vytváranie Európy založenej na vedomostiach a na podporu trvalo udržateľného rozvoja.

10.1.8.2 Prenos ohniska celoživotného vzdelávania a trvalo udržateľného rozvoja na miestnu úroveň by mal uvoľniť nové energie, vytvoriť väčšiu mobilizáciu a urobiť celý proces transparentnejším.

10.1.8.3 Jednoduchší, komplexnejší a efektívnejší postup utvárania, presadzovania a sledovania implementácie a účinnosti európskych rozhodnutí v oblasti vzdelávania by vytvoril predpoklady pre zásadný posun pri opätovnom získaní pozície, ktorú Únia stratila z hľadiska produktivity a dosiahnutia lisabonských cieľov.

10.1.8.4 A konečne, vyššia miera využívania a lepšia koordinácia tradičných oblastí, v ktorých sa vzdelávacia činnosť realizuje – rodina, škola a práca – by bola impulzom k takému posunu. Impulz tohoto typu je absolútne nevyhnutným faktorom pre dosiahnutie hlavnej úlohy: urobiť do roku 2010 Úniu najdynamickejšou svetovou ekonomikou založenou na poznatkoch.

Brusel 28. októbra 2004

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ Pozri bod 5 stanoviska Ú. v. EÚ C 110 z 30.4.2004 (spravodajkyňa pani Florio)

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Návrhu rozhodnutia Rady, ktorým sa mení a dopĺňa rozhodnutie č. 2002/463/ES, ktorým sa prijíma akčný program pre administratívnu spoluprácu v oblasti vonkajších hraníc, víz, azylu a imigrácie (program ARGO)“

(COM(2004) 384 final – 2004/0122 (CNS))

(2005/C 120/14)

Dňa 10. júna 2004 sa Rada podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva rozhodla prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom „Návrh rozhodnutia Rady, ktorým sa mení a dopĺňa rozhodnutie č. 2002/463/ES, ktorým sa prijíma akčný program pre administratívnu spoluprácu v oblasti vonkajších hraníc, víz, azylu a imigrácie (program ARGO)“.

Odborná sekcia pre „Zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo“, ktorá bola poverená prípravou prác Výboru v danej veci, schválila svoje stanovisko dňa 22. septembra 2004. Spravodajcom bol pán **PARIZA CASTAÑOS**.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 412. plenárnom zasadnutí, ktoré sa konalo 27. a 28. októbra 2004 (na schôdzi 27. októbra 2004), nasledovné stanovisko 172 hlasmi za, 2 hlasmi proti, pričom sa 5 členovia hlasovania zdržali.

1. Úvod

1.1 Amsterdamská zmluva vniesla do komunitárnej politiky nový pilier, ktorý spočíva na vytvorení európskeho priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti. Tento nový pilier zahŕňa aj komunitárnu politiku kontroly vonkajších hraníc, vízovej povinnosti a imigrácie.

1.2 V októbri 1999 Európska rada v Tampere predstavila viaceré návrhy spoločnej migračnej a azylovej politiky EÚ.

1.3 Jedným z návrhov z Tampere je posilnenie spolupráce a technickej asistencie medzi zložkami pohraničnej stráže členských štátov: na tento návrh sa znovu upozornilo aj počas zasadnutí Európskej rady v Seville (2002) a v Solúni (Thessaloniki) (2003).

2. Návrh Komisie

2.1 Program ARGO podporuje administratívnu spoluprácu v oblasti ochrany vonkajších hraníc, vízovej povinnosti, azylu a imigrácie. Bol prijatý Radou 13. júna 2002, v ten istý deň ako bol schválený plán správy vonkajších hraníc.

2.2 Cieľom predmetného programu je podporiť spoluprácu, umožniť jednotné uplatňovanie práva EÚ, zlepšiť efektívnosť uplatňovania komunitárnych noriem, zabezpečiť komunitárnu dimenziu v organizácii jednotlivých zložiek a prispieť k priehľadnosti prijatých opatrení.

2.3 Za účelom dosiahnutia spomenutého cieľa sa vyčlenili štyri konkrétne oblasti: vonkajšie hranice, vízová politika, azylová politika a imigračná politika.

2.4 V oblasti ochrany hraníc sa predpokladá zavedenie kontrol v súlade s právnymi ustanoveniami EÚ, konkrétne ustanoveniami súboru schengenských noriem, zjednotiť spôsoby stráženia a obrany hraníc a posilniť účinnosť jednotlivých opatrení.

2.5 V oblasti víz ide o to, aby proces vydávania pasov bol v súlade s právnou úpravou EÚ: vybaviť víza ochrannými a kontrolnými znakmi, harmonizovať formuláre na žiadosti o víza, požiadavky na ich obdržanie ako aj výnimky zo všeobecného vízového režimu; a zároveň posilniť konzultárnu spoluprácu.

2.6 V oblasti udeľovania azylu sa predpokladá zavedenie spoločného režimu s cieľom dosiahnuť jednotný štatút pre utečencov; pomocou adekvátneho postupu určiť štát, ktorý by sa mal zaoberať žiadosťou o azyl; harmonizovať národné právne úpravy vytvorením spoločných minimálnych noriem pre azylové konanie.

2.7 V oblasti imigrácie je úmyslom vytvoriť spoločnú právnu úpravu v otázke podmienok vstupu a pobytu občanov tretích štátov; vytvorenie európskeho štatútu pre občanov tretích krajín s dlhodobým pobytom. Cieľom je otvorenie legálnych ciest pre ekonomickú imigráciu a bojovať proti ilegálnej imigrácii.

2.8 Európska rada v Seville požiadala Komisiu, aby preštudovala problémy spojené s rozložením finančnej záťaže v správe vonkajších hraníc. Komisia sa domnieva, že adekvátne riešenie tejto problematiky bude musieť počkať na novú finančnú perspektívu od roku 2006. Z tohto dôvodu považuje návrh na zmenu programu ARGO za dočasný, až kým nebude schválený budúci rozpočtový rámec.

2.9 Komisia v hodnotení prvého roku fungovania programu ARGO (2003) prišla k záveru, že tento program je nedostatočne využitý. Bolo použitých menej ako 50 % fondov, ktoré boli dispozícií, nakoľko národné administratívy len ťažko nadväzujú spoluprácu s inými členskými štátmi pri vytváraní projektov, ktoré tento program podporuje a financuje.

2.10 A práve z tohto dôvodu má zmena a doplnenie programu ARGO za cieľ umožniť, aby sa finančná pomoc mohla vzťahovať aj na **projekty jednotlivých štátov** v oblasti ochrany vonkajších hraníc, pokrývajúc tak štrukturálne slabosti strategických pohraničných bodov, určených podľa objektívnych kritérií (vyhodnotenie rizík), ktoré sa definujú v ročnom programe prác stanoveného Komisiou so súhlasom Výboru ARGO.

2.11 Program ARGO bude mať rozpočtovú dotáciu vo výške 46,1 miliónov eur do roku 2006 a z toho pripadá 21,3 miliónov eur na rok 2004.

2.12 Záujem Spoločenstva je garantovaný článkami 62, 63 a 66 Zmluvy a súborom schengenských noriem. Spojené kráľovstvo a Írsko príjmu náležité rozhodnutie v rámci Zmluvy.

3. Pripomienky

3.1 EHSV považuje za adekvátnu zmenu a doplnenie programu ARGO s cieľom umožniť využitie jeho finančných prostriedkov na projekty jednotlivých štátov v oblasti ochrany vonkajších hraníc. Avšak zdôrazňuje, že strategický charakter projektov musí byť určený výborom ARGO, na základe návrhu Komisie, prostredníctvom vyhodnotenia rizík na základe objektívnych kritérií, na ktorých sa dohodla väčšina členských štátov.

3.2 Ťažkosti, ktoré mali národné administratívy pri vzájomnej spolupráci v rámci programu ARGO, poukázali na chýbajúcu spoluprácu členských štátov v oblasti správy vonkajších hraníc.

3.3 EHSV sa domnieva, že v budúcnosti bude potrebné prekročiť hranice administratívnej spolupráce a v rámci jednotnej spoločnej politiky vytvoriť systém komunitárnej solidarity v oblasti ochrany vonkajších hraníc, víz a imigrácie. Finančná perspektíva pre obdobie od roku 2007 by mala zohľadniť tento postoj.

3.4 EHSV nechápe meškanie a existujúce problémy v Rade pri vytváraní Európskej agentúry pre riadenie operatívnej spolupráce na vonkajších hraniciach ⁽¹⁾.

3.5 EHSV požaduje, aby kompetentné orgány v rámci administratívnej spolupráce v oblasti vonkajších hraníc, víz, azylu a imigrácie zabezpečili vždy humánne a dôstojné zaobchádzanie v súlade s Chartou základných ľudských práv EÚ a medzinárodnými zmluvami o ľudských právach.

3.6 Stanovisko EHSV ⁽²⁾ ohľadne nariadenia o Európskej agentúre pre riadenie operatívnej spolupráce na vonkajších hraniciach obsahovalo nasledovné pripomienky, ktoré zahŕňame aj do tohto stanoviska:

3.6.1 „EHSV sa prikláňa k tomu, aby účinnosť ochrany hraníc bola v súlade s azylovým právom. Mnoho osôb potrebných medzinárodnú ochranu, prichádza na vonkajšie hranice nelegálnym spôsobom. Kompetentné orgány by mali zabezpečiť, aby tieto osoby mohli požiadať o ochranu a aby táto žiadosť bola posúdená v súlade s medzinárodnými dohovormi a legislatívou Spoločenstva a jednotlivých štátov. Pokým nebudú ukončené správne a súdne konania žiadateľov o azyl, tieto osoby nemôžu byť vyhostené a musí im byť poskytnutá náležitá ochrana“.

3.6.2 „Nedostatočná účinnosť ochrany hraníc je v mnohých prípadoch využívaná zločineckými sieťami obchodujúcimi s ľuďmi, ktoré neváhajú vystaviť ťažkému nebezpečenstvu života týchto ľudí, aby zvýšili svoj nelegálny zisk. V stanovisku vo veci krátkodobého povolenia k pobytu obetiam nelegálnej migrácie alebo obchodovania s ľuďmi sa EHSV vyslovil za to, aby kompetentné orgány chránili tieto obeť, osobitne tie najzraniteľnejšie ako sú neplnoletí a obeť obchodu za účelom sexuálneho zneužívania, s takou istou energiou, s akou sa bojuje proti zločineckým sieťam, ktoré zneužívajú a obchodujú s ľudskými bytosťami“.

3.6.3 „EHSV už v predchádzajúcich stanoviskách poukázal na to, že pre uspokojivú ochranu vonkajších hraníc je potrebná intenzívna spolupráca medzi pohraničnými orgánmi členských štátov a spolupráca kompetentných orgánov v krajinách pôvodu a tranzitu pomocou styčných úradníkov“.

Brusel 27. októbra 2004

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ COM(2003) 687 final – 2003/0273 (CNS)

⁽²⁾ Viď stanovisko EHSV k Návrhu nariadenia Rady, ktorým sa vytvára Európska agentúra pre riadenie operatívnej spolupráce na vonkajších hraniciach z 29. januára 2004 (Ú. v. C 108 z 30.4.2004 - Spravodajca: Pán Pariza Castaños)

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Návrhu nariadenia Rady o Európskom stredisku pre monitorovanie drog a drogovej závislosti“

(COM(2003) 808 final – 2003/0311 (CNS))

(2005/C 120/15)

Dňa 23. septembra 2004 sa Rada rozhodla prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom, podľa článku 152 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva „Návrh Nariadenia Rady o Európskom stredisku pre monitorovanie drog a drogovej závislosti“.

Pán Jan OLSSON bol rozhodnutím Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru vymenovaný za hlavného spravodajcu v danej veci.

Na svojom 412. plenárnom zasadnutí 27. – 28. októbra 2004 (schôdzi z dňa 27. októbra 2004) prijal Európsky hospodársky a sociálny výbor nasledovné stanovisko počtom 159 hlasov za, žiadnym proti a 1 hlasujúci sa hlasovania zdržal.

1. Podstata predloženého návrhu Komisie

1.1 Komisia navrhuje vypracovanie nového znenia nariadenia Rady (EHS) č. 302/93 o vytvorení Európskeho strediska pre monitorovanie drog a drogovej závislosti (ESMDDZ).

1.2 Navrhované zmeny sa týkajú o.i. nasledovného:

- posilnenie postavenia ESMDDZ: prednostne by sa mali zohľadniť najmä nové postupy pri užívaní drog, pri ktorých sa čoraz častejšie navzájom kombinujú ilegálne a legálne látky, ako napr. alkohol; okrem toho by malo stredisko vypracovať ukazovatele pre hodnotenie opatrení a stratégií Európskej únie na boj proti drogám;
- adaptácie v súvislosti s rozšírením: plánuje sa zriadenie predstavstva, ktoré by podporovalo správnu radu ESMDDZ; okrem toho sa navrhuje prehodnotiť zloženie vedeckej rady strediska;
- odstránenie niektorých nejasností pri aplikácii pôvodného nariadenia: treba predovšetkým uviesť, že odborné strediská budú nahradené kontaktnými miestami siete REITOX.

2. Všeobecné pripomienky

2.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor vyjadruje poľutovanie nad veľmi krátkou lehotou, ktorá mu bola vyhradená Radou na vypracovanie stanoviska k návrhu Komisie predloženému už v decembri 2003.

2.2 Účelom ESMDDZ je poskytovať Spoločenstvu a členským štátom objektívne, spoľahlivé a na európskej úrovni porovnateľné údaje o problematike drog a drogovej závislosti a jej následkov z oblastí uvedených v článku 4.

2.3 Výbor preto víta návrh nariadenia, ktorým by sa malo posilniť postavenie ESMDDZ, prispôsobiť fungovanie jeho výkonných orgánov a odstrániť niektoré nejasnosti, ktoré sa vyskytli pri aplikovaní pôvodného nariadenia. To je v súlade s postojmi EHSV k prevencii a znižovaniu rizika v súvislosti s drogovou závislosťou vyjadrenými už minulosti v jeho stanoviskách⁽¹⁾.

3. Konkrétne pripomienky

3.1 EHSV požaduje zapojenie zainteresovaných organizácií občianskej spoločnosti do prác ESMDDZ. Preto bezvýhradne podporuje možnosť uvedenú v článku 5 odsek 5 návrhu nariadenia, kde sa uvádza, že monitorovacie stredisko môže siahnuť po znaleckých posudkoch a dodatočných informačných zdrojoch, predovšetkým zo sietí činných cezhranične v oblasti boja proti drogám a drogovej závislosti.

3.2 EHSV navrhuje vytvoriť v ESMDDZ styčný výbor, ktorý by bol zložený zo zástupcov európskych sietí činných v tejto oblasti, ktorí by mohli dopĺňať informácie poskytované kontaktnými miestami jednotlivých štátov o dodatočné informácie⁽²⁾.

⁽¹⁾ — Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Oznámeniu Komisie Raď, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o akčnom pláne Európskej únie o boji proti drogám (2000-2004)“, spravodajkyňa: pani Hassett-Van Turnhout, Ú. v. C 51 z 23.2.2000, a

— Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Návrhu odporúčania Rady o prevencii a znižovaniu rizík v súvislosti s drogovou závislosťou“, spravodajkyňa: pani Le Nouail-Marlière, Ú. v. C 61 z 14.3.2003.

⁽²⁾ Kontaktné miesta jednotlivých štátov sú súčasťou európskej informačnej siete o drogách a drogovej závislosti (REITOX) strediska (ESMDDZ).

3.3 Vzhľadom na finančnú podporu Spoločenstva určenú kontaktným miestam jednotlivých štátov Výbor odporúča nasledovné:

- čo najrozsiahlejšie harmonizovať zhromažďovanie údajov členskými štátmi – po príklade Eurostatu – na dosiahnutie lepšej spoľahlivosti a porovnateľnosti údajov. V tomto zmysle treba upresniť článok 5 odsek 2 návrhu nariadenia;

- vo veľkej miere zapojiť siete občianskej spoločnosti jednotlivých štátov činné v tejto oblasti do prác kontaktných miest jednotlivých štátov.

3.4 Výbor pozorne preskúma nový akčný plán Európskej únie na boj proti drogám, ktorý má byť zverejnený začiatkom roku 2005.

Brusel 27. október 2004

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k téme „Zlepšovanie implementácie Lisabonskej stratégie“

(2005/C 120/16)

Dňa 25. - 26. marca 2004 Európska rada v záveroch svojho predsedníctva vyzvala Európsky hospodársky a sociálny výbor, podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva, aby preskúmal spôsoby a prostriedky pre „Zlepšovanie implementácie Lisabonskej stratégie“.

Odborná sekcia pre „Hospodársku a menovú úniu a hospodársku a sociálnu súdržnosť“ prijala na základe práce Koordinačnej skupiny pre Lisabonskú stratégiu dané stanovisko dňa 7. októbra 2004. Spravodajca bol pán **VEVER**, pomocní spravodajcovia páni **EHNMARK** a **SIMPSON**.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 412. plenárnom zasadnutí dňa 27. a 28. októbra 2004 (zasadnutí zo dňa 27. októbra 2004) nasledovné stanovisko počtom 169 hlasov za, 4 proti a 8 hlasujúcich sa hlasovania zdržalo:

1. Úvod

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor víta skutočnosť, že ho Európska rada zo dňa 25. a 26. marca 2004 ho vyzvala, aby preskúmal spôsoby a prostriedky efektívnejšej realizácie Lisabonskej stratégie, ktorá je teraz na polceste.

1.2. Výbor pripomína, že Lisabonský mandát zo dňa 24. marca 2000 už od začiatku:

- zdôrazňoval potrebu aktívne angažovať sociálnych partnerov a občiansku spoločnosť v stratégii, s využitím rôznych foriem partnerstva;

- špecifikoval, že jeho úspech primárne závisí od súkromného sektora a verejno-súkromných partnerstiev;

- zameral sa na vyrovnaný vývoj svojich troch prvkov, t.j. hospodárskeho rastu, sociálnej súdržnosti a trvalej udržateľnosti životného prostredia, a to stimulovaním európskej konkurencieschopnosti a vytváraním pracovných miest, pri súčasnom vytváraní vhodných environmentálnych politík;

1.3. Počas svojich debát, vypočutí a stanovísk počas posledných rokov Výbor neustále podčiarkoval dôležitosť Lisabonskej stratégie pre hospodársku a sociálnu budúcnosť Únie a vyzval sociálnych a pracovných aktérov, aby v nej hrali aktívnu úlohu. Hlavne treba dodať, že Výbor nedávno prijal stanoviská o európskej hospodárskej konkurencieschopnosti, o stratégii trvalo udržateľného rozvoja⁽¹⁾, o lepšom hospodárskom riadení a o opatreniach na podporu zamestnanosti⁽²⁾. Výbor sústavne zdôrazňuje, že Lisabonské ciele sa nedosiahnu bez plného zapojenia občianskej spoločnosti.

⁽¹⁾ Ú. v. 117 30/4/2004

⁽²⁾ Ú. v. 110 3/4/2004

1.4 V odozve na výzvu Európskej rady Výbor, odvolávajúci sa na svoje nedávne postoje týkajúce sa Lisabonskej stratégie:

- zapojil do tejto úlohy všetky svoje odborné sekcie;
- hľadal názory hospodárskych a sociálnych rád členských štátov a hlavných európskych organizácií reprezentujúcich organizovanú občiansku spoločnosť;
- zorganizoval vypočutie v Bruseli dňa 9. a 10. septembra na tento účel.

2. Celkové zhodnotenie

2.1. Lisabonská stratégia je najviac známa, zjednodušené povedané, ako záväzok vytvoriť z Európy najkonkurencieschopnejšie a najdynamickejšie hospodárstvo svete založené na vedomostiach.

2.2. Skrátenejší popis Lisabonskej stratégie sa často opakoval, ale nie vždy s pochopením rozsahu a úplných dôsledkov.

2.3. Lisabonská stratégia je veľmi ambicióznou víziou pre celú spoločnosť Európskej únie. Formulácia stratégie je ďalším vyjadrením základných cieľov Únie, teraz vo väčšom rozsahu Únie s 25 členskými štátmi.

2.4. Lisabonská stratégia nie je:

- pojem len pre profesionálnych ekonómov;
- ambícia, aby „bruselské inštitúcie“ pracovali osamotene;
- úzka perspektíva súvisiaca len s hospodárskou zmenou
- ambícia, ktorá by sa dala považovať za nezlúčiteľnú s trvalo udržateľným rozvojom
- idea, ktorá ignoruje sociálne dôsledky hospodárskeho rastu.

2.5. Keď je Lisabonská stratégia správne prezentovaná a pochopená:

- je metódou vytvárania budúcnosti Európy;
- je stratégiou pre udržiavanie a zlepšovanie kvality života občanov Európy;
- je potrebná na využívanie nových príležitostí ekonomiky založenej na vedomostiach;
- je uznaním, že udržiavanie zamestnanosti a zlepšovania životnej úrovne na jednej strane, a konkurencieschopnosti na strane druhej volajú po novej dynamike;
- je stratégiou na podporu súladu medzi hospodárskymi, sociálnymi a environmentálnymi opatreniami;

— je stratégiou pre stavanie na minulom úspechu Európskej únie;

— dokáže doceliť trvalý hospodársky rast s viacerými a lepšími pracovnými miestami a väčšou súdržnosťou.

2.6. Vo vývoji Lisabonskej stratégie je snaha o konkurencieschopnosť a rast kritickým prvkom pri vytváraní hospodárskej prosperity, vytváraní zamestnanosti, ochrane kvality životného štýlu ako aj jeho zlepšenia. Vyššia kvalita života, zlepšovanie sociálnej situácie a environmentálna udržateľnosť môžu byť tiež faktormi rastu. V zhode s hospodárskym pokrokom dosiahnutým prostredníctvom Lisabonskej stratégie bude možné zlepšiť podporu ponúknutú tým časťam európskej populácie, ktoré sú pod hranicou chudoby, rozširovať uplatňovanie sociálneho začlenenia, a brať do úvahy trvalú udržateľnosť týchto úspechov pre ďalšie generácie.

2.7. Argumentovať, že Lisabonská stratégia je iba o konkurencieschopnosti, znamená nepochopiť danú tézu.

2.8. Výbor by mal najskôr uviesť, že Lisabonská stratégia už umožnila celý rad pozitívnych vývojov, aby sa začal pokrok počas posledných piatich rokov, vrátane:

- uvedomenia si potreby reformy, ktorá siaha za hranice tradičných divízií;
- urýchlenej expanzie informačných technológií a inovačných procesov;
- zvýšenej podpory pre začatie podnikania a financovania malých a stredných podnikov;
- väčšieho záujmu o trvalo udržateľný rozvoj, ktorý má znížiť verejné deficity, obnoviť stabilitu rozpočtu sociálnej ochrany a chrániť životné prostredie;
- iniciatív zo strany sociálnych partnerov v sociálnej reforme;
- opatrení na zjednodušenie právnych a správnych postupov, hoci s obmedzeným rozsahom.

2.9. Napriek týmto pozitívnym bodom hlavným pozorovaním je, že posledných päť rokov bolo sklamaním, keď sa na ne nazerá na pozadí ambícií vyslovených v Lisabone. Európa, zachytená medzi svojimi veľkými priemyselnými konkurentmi a objavujúcimi sa ekonomikami s nízkymi výrobnými nákladmi, ktoré viac využívajú nové technológie, čelí čoraz väčším konkurenčným výzvam. Niekoľko ukazovateľov vyvoláva obavy, napríklad:

- slabý dopyt vnútorného trhu, nízke investície a slabý rast v Európskej únii, s tempom približne 1 % ročne v priemere medzi rokom 2001 a 2003;

- neschopnosť splňať ciele zamestnanosti, klesajúca kvalita zamestnanosti a strata istoty zamestnania;
- urýchlené zatvárania a sťahovania európskych výrobných pracovísk;
- významný exodus výskumníkov a mladých ľudí, ktorí dokončili svoje štúdiá do tretích krajín;
- pokračujúce alebo dokonca zhoršujúce sa verejné deficity v niektorých členských štátoch;
- veľmi kontrastné daňové predpisy a daňové sadzby pre podniky;
- rastúce náklady na sociálnu ochranu a urýchlené demografické starnutie a zvýšená zraniteľnosť niektorých skupín;
- trend smerom k špecializácii u výrobkov, ktorý sa nezhoduje s tým, čo by sa normálne očakávalo od ekonomiky založenej na vedomostiach.

2.10. Zároveň sa reformy Lisabonskej stratégie oneskorujú:

2.10.1 Na európskej úrovni sa 25 členských štátov zaviazalo dokončiť spoločný trh v niekoľkých oblastiach (energia, služby, verejné obstarávanie, transeurópske siete, adaptácia verejných služieb), ale zablokovali sa pri realizácii potrebných opatrení v časovom rámci;

2.10.2 Na národnej úrovni sa výsledky líšia, pričom dochádza k nedostatkom, ktoré sa týkajú hlavne:

- štrukturálnej zložitosti nariadení a administratívnych postupov;
- pretrvávajúcej nezhody medzi ponukou pracovnej sily a dopytom po nej;
- nadmerne vysokej miery predčasného odchodu do dôchodku, napriek záväzkom;
- vzdelávacích systémov;
- nedostatočného zabezpečenia možností celoživotného vzdelávania;
- výdavkov na výskum, ktoré sa vo všeobecnosti skôr ďalej znižujú, a nie zvyšujú, nespejú k dosiahnutiu lisabonského cieľa 3 % HDP;
- nedostatočnej pozornosti venovanej problémom spoločnosti vyvolaných potrebou inovácie.

2.10.3 Nové členské štáty musia často prekonať ďalšie handicap v dôsledku priepasti v rozvoji, napríklad v zamestnanosti, technológiách alebo životnom prostredí, hoci sú často tieto handicapy vykompenzované opatreniami na

obnovu, ktoré sú oveľa radikálnejšie než v EÚ 15. Medzi nimi severné krajiny vo všeobecnosti dosiahli väčší pokrok vo svojich reformách než ich južné druhé náprotivky. Tie isté všeobecné pozorovania sa uplatňujú pri členských štátoch, ktorým sa podarilo dostať svoje rozpočty do rovnováhy, v porovnaní s tými, ktoré umožnili deficitu rásť. Aj viac rozvinuté členské štáty do istej miery zaostávajú v istých oblastiach v porovnaní s tretími krajinami s vysokým výkonom. Predmetom reformy nie je jednoducho robiť lepšie než predtým, ale robiť lepšie než hocikde inde.

2.11. Lisabonská stratégia je preto zachytená v začarovanom kruhu: nízky rast komplikuje implementáciu reformy, pričom omeškania v reforme ďalej brzdia rast a zamestnanosť. Doteraz implementované reformy sa týkali hlavne ekonomiky ponuky. Neboli úspešné, pretože sa nezhodovali s dostatočným dopytom.

2.12. Na jarných summitoch sa zdalo, že členské štáty skôr podporujú nové debaty o cieľoch, ktoré už boli stanovené v Lisabone – dokonca aj keď to znamená pridanie ďalších odporúčaní – a nie prísne hodnotenie súčasného stavu reforiem, ktoré už skutočne prebiehajú a jasný záväzok pomocou konečných termínov pre nevybavené kroky. Príliš často nedokážu jasne vysvetliť v Bruseli, čo robia doma, alebo v ktorých oblastiach nedokázali dosiahnuť ciele odsúhlasené v Bruseli. Ciele viacerých reforiem, záväzky a účastnícke štáty sa porovnávali podľa ekvivalentného počtu nedostatkov, pokiaľ ide o spoločnú zodpovednosť, realizáciu a koordináciu a príslušný hospodársky dopad na pracovné miesta.

2.13. Preto tu existuje riziko neuplatňovania dostatočného odhodlania pre nevyhnutné reformy, a to za súčasnej viery, že stratégiu možno dodať. Je nepravdepodobné, že taká lisabonská bublina bude čakať do roku 2010, kým praskne.

2.14. V Lisabone stanovený cieľ zlepšiť konkurencieschopnosť pomocou starostlivo vybraných reforiem a spojiť to s trvalým, zamestnanosť podporujúcim hospodárskym rastom a posilňovaním sociálnej súdržnosti zostáva významný pre Európu, ktorá je teraz na križovatke:

— na jednej strane je svetovým vedúcim exportérom a svetovým najväčším vnútorným trhom (vzhľadom na HDP) a má schopnosť realizovať dynamický projekt, ako sa to ukázalo zavedením eura a rozšírením;

— na strane druhej zaostáva v hospodárskom raste, je oslabovaná presídľovaniami podnikov a cíti sa dezorientovaná a ohrozená prekážkami, ktoré prekonáva prostredníctvom zníženej konkurencieschopnosti na svetovom trhu.

2.15. Lisabonský cieľ je vyrovnaný, pričom dáva do súladu ekonomický cieľ konkurencieschopnosti so sociálnymi požiadavkami (zamestnanosť, odborná príprava, sociálna súdržnosť, životné a pracovné podmienky) a ako bolo zdôraznené na summite v Göteborgu, environmentálnymi požiadavkami, a to úmerným a interaktívnym spôsobom.

2.16. Metódy Lisabonskej stratégie zostávajú platné, pričom sú založené na:

- viacročnom časovom harmonograme, rozprestierajúcom sa ponad rozličné štádiá až do roku 2010, v ktorom sa dokončí jednotný trh;
- spoločnom hodnotení každého roka na jarnom summite;
- otvorenej metóde koordinácie s členskými štátmi v oblasti spoločných cieľov, zvyhodňujúc pritom tú najlepšiu prax, ktorá môže užitočne doplniť metódu Spoločenstva v oblastiach, ktoré sú v oblasti národného záujmu;
- dôraze ústrednej úlohy súkromného sektora, partnerstva medzi verejným a súkromným sektorom, zapojenia sa občianskej spoločnosti prostredníctvom verejných orgánov a dialógu medzi sociálnymi partnermi.

2.17. Doteraz bola spolupráca podľa otvorenej metódy koordinácie medzivládnu záležitosťou. V národných parlamentoch bol všeobecný nedostatok demokratickej konsolidácie. V členských štátoch sa musia zahájiť vážne parlamentné diskusie o Lisabonskej stratégii.

2.18. Veľmi dôležité angažovanie sa a podpora aktérov z občianskej spoločnosti značne chýbali v mnohých členských štátoch. Toto hlavné zlyhanie je najväčším sklamaním v realizácii Lisabonskej stratégie a prechádza dlhou cestou k vysvetľovaniu vyslovených obáv a zakúsených nedostatkov. Pretrvávajúce zlyhanie komunikácie a partnerstva to dosvedčujú.

2.18.1 Komunikačný deficit je zrejmý. Ani členské štáty ani médiá nekomunikujú s verejnou mienkou o otázkach Lisabonskej stratégie, napriek existujúcim národným debatám o zamestnanosti, odbornej príprave, sociálnej ochrane, presídľovaniu podnikov a technologickej hospodárskej súťaži. Keď sú európski občania informovaní o cieľi konkurencieschopnosti stanovenom v Lisabone, väčšina z nich nechápe alebo jeho účel alebo jeho rozsah. Mnoho z nich verí, že cieľ stať sa „najkonkurencieschopnejšou (...) ekonomikou na svete“ je alebo nerealistický, alebo je predzvesťou konca európskeho sociálneho modelu, a to znížením sa na úroveň menej rozvinutých krajín v tejto oblasti. Tieto reakcie dokazujú, že ciele je nutné vysvetľovať, ujasniť, že cieľom je vysporiadať sa so svetovou hospo-

dárskou súťažou úspešne znížením niektorých našich handicapov a kompenzovaním iných prostredníctvom lepšieho využívania našich aktív.

2.18.2 Mnoho ľudí v Európe zisťuje, že hoci sa pozornosť upriamuje na sociálne nároky, prínosy, ktoré chcú dostať výmenou - pokiaľ ide o zamestnanosť a trvalo udržateľnú sociálnu ochranu - zostávajú nejasné. Ľudí nesmierne zaujíma:

- rastúci počet presídlení do konkurenčných krajín s nízkymi výrobnými nákladmi;
- rastúci tlak na zamestnanosť a pracovné podmienky, a strata istoty zamestnania;
- ťažkosti s rekonštrukciou v regiónoch a sektoroch, ktoré sú najviac zasiahnuté nezamestnanosťou;
- oslabené systémy sociálnej ochrany (nezamestnanosť, choroba, vyšší vek).

2.18.3 Príliš mnoho ľudí v Európe tiež sa nazdáva, že nemajú žiadne slovo v reformách, ktoré ich napriek tomu priamo ovplyvňujú a ktoré všeobecne povedané ohrozujú predtým nadobudnuté záruky a prínosy. Okrem toho správy Komisie a členských štátov väčšinou poskytujú málo informácií o opatreniach pre poradenstvo a zapojenie občianskej spoločnosti alebo o partnerstvách s rôznymi aktérmi z občianskej spoločnosti (úloha privátneho sektora, úloha sociálnych partnerov, verejno-súkromné partnerstvá, mimovládne organizácie, atď.), napriek skutočnosti, že týmto sa prisudzovala kľúčová dôležitosť v kompetencii Lisabonu.

3. Zlepšovanie konkurencieschopnosti

3.1. Dôraz na konkurencieschopnosť potvrdzuje potrebu dosiahnuť trvalo udržateľnú konkurencieschopnosť v otvorenej a globálnej ekonomike našim zvýšeným používaním nových technológií, identifikovaním efektívnejšieho odborného vzdelávania, zaisťovaním dobrej kvalifikácie zamestnancov a zlepšovaním produktivity. Koncept kvality (kvality tovaru, služieb, regulácie, riadenia, zamestnanosti, sociálnych vzťahov a životného prostredia) je ústredím stratégie.

3.2. Tieto ciele by sa dali najlepšie dosiahnuť so spravodlivejším a efektívnejším medzinárodným rámcom pre obchod a platby.

3.3. Okrem nových pravidiel na medzinárodnej úrovni európska ekonomika v súčasnosti potrebuje zjednodušiť svoje interné nariadenia na úrovni Spoločenstva, aj na národných úrovniach. Nadmerná byrokracia odrádza od vyvíjania iniciatív, ktoré sú potrebné, aby sme mohli byť konkurenční.

3.4. EHSV si na rozdiel od Komisie a Rady myslí, že iba zmenou hlavného zamerania hospodárskych politík a najmä makroekonomických politík bude možné eliminovať v Európe prekážky, ktoré brzdia trvalo udržateľné a ďalekosiahlejšie hospodárske oživenie. EÚ musí pôsobiť zvnútra, ak má nasmerovať európske hospodárstvo späť na cestu rastu a plnej zamestnanosti. Toto si vyžiada vyrovnanú makroekonomickú politiku s deklarovaným cieľom: dosiahnuť ciele Lisabonskej stratégie, najmä úplnú zamestnanosť; posilniť konkurencieschopnosť; a dať skutočný zreteľ povinnosti sledovať trvalo udržateľný rozvoj v zhode so závermi Göteborgského summitu.

3.5. Cieľom menovej politiky by vo všetkých prípadoch malo byť dosiahnutie rovnováhy medzi cenovou stabilitou, hospodárskym rastom a zamestnanosťou. Avšak zmes politík navrhovaná Radou nezahŕňa jasné volanie k ECB, aby tiež zhodnotila svoje zodpovednosti vo vzťahu k reálnej ekonomike (rastu a zamestnanosti). Malo by zmysel donútiť ECB, aby sa zamerala na stabilitu v širšom zmysle, t.j. nielen na cenovú stabilitu, ale aj stabilitu z hľadiska rastu, úplnej zamestnanosti a sociálnej súdržnosti. Samotný Európsky hospodársky a sociálny výbor už žiadal pri viacerých príležitostiach, aby menová politika pomohla pri dosiahnutí cieľa rastu a úplnej zamestnanosti (viď napríklad rozhodnutie Výboru z 19. septembra 2002, adresované Európskemu konventu).

3.6. Politiky pomoci podnikom v ich začiatkoch a ich rozvoji by sa mali zintenzívniť, okrem iného vrátane rýchlejších opatrení s nižšími nákladmi na začiatku – kvôli zlepšeniu prístupu k rizikovému kapitálu, viacerým podnikateľským vzdelávacím programom a hustejšej sieti podporných služieb pre malé podniky.

3.7. Celoživotné vzdelávanie by malo byť dostupné všetkým občanom, všetkých vekových skupín, vo všetkých členských štátoch a ľudia by mali byť povzbudzovaní, aby ho využívali.

3.8. Potenciál jednotného trhu by sa mal uvoľniť. Európska únia by teraz mala získať výhody z trhu, ktorý je väčší než trh USA alebo Číny, ale

- príliš veľa smerníc sa úplne netransponovalo do národnej legislatívy;
- dosiahol sa neadekvátny pokrok pri zabezpečovaní štandardizácie a vzájomného uznávania pre poskytovanie služieb;
- došlo k omeškaniam na liberalizačných trhoch, vrátane trhov vo verejnom sektore;

— ťažkosti vznikli pri odsúhlasovaní uskutočniteľných európskych práv duševného vlastníctva

— deformácie sú spôsobené formami fiškálnych rozdielov

3.9. Pomoc Spoločenstva by mala byť podmienená zlepšeniami v členských štátoch, kde „štrukturálne“ nedostatky bránia v transpozícii.

3.10. Obchod a platby by sa mali uľahčiť cez posilnenú administratívnu spoluprácu medzi Komisiou a členskými štátmi v celom rade oblastí, ako sú colné postupy, kontrakty verejného sektora a transnacionálnych verejných služieb.

3.11. Okrem toho členské štáty zaostávajú v nasledovných sektoroch:

— vzájomné prepojenie a modernizácia dopravnej infraštruktúry, ktoré ovplyvnili dokončenie projektov transeurópskej siete;

— prístup k rizikovému kapitálu pre malé a stredné podniky;

— verejné deficity v niektorých krajinách;

— výdavky na výskum, ktoré sa vo všeobecnosti zmenšili a nezvýšili vo vzťahu k HDP (1,9 % HDP v porovnaní s 2,6 % v USA), stagnovali výrazne pod cieľom vo výške 3 %;

— vysoká miera predčasného odchodu do dôchodku napriek záväzkom z Barcelony v roku 2002;

— vzdelávacie systémy zostávajú mimo dosah ekonomických realít a budúcich vyhládok na zamestnanie.

3.12 Európske podniky zaostávajú v nasledovných oblastiach:

— výskum a vývoj: v roku 2002 minul súkromný sektor v Spojených štátoch o € 100 miliárd viac na výskum a vývoj, než tomu bolo v Európe. Lisabonská európska rada stanovila cieľ venovať na výskum a vývoj 3 % HDP, dve tretiny z čoho musia pochádzať zo súkromného sektora. Súčasne prispieva súkromný sektor iba 56 percentami.

— Celoživotné vzdelávanie: od spustenia Lisabonskej stratégie sa úroveň participácie dospelých na celoživotnom vzdelávaní zvýšila iba o pol percenta, na 8.5 %. Tento trend by mal naznačovať, že cieľ 12.5 % do roku 2010, stanovený Lisabonskou stratégiou, sa pravdepodobne nedosiahne.

4. Integrovanie sociálnej dimenzie

4.1. Je potrebná jasná stratégia na podporu konkurencieschopnosti a tiež na udržanie sociálnej súdržnosti: mohlo by to byť novou dohodou pre sociálnu politiku. Sociálni partneri by mali vytvoriť rámec v spolupráci s Komisiou a vládami členských štátov. Sociálnu dimenziu Lisabonskej stratégie treba plne uznať ako hlavný faktor pre dosiahnutie blahobytu, produktivity a sociálnej inklúzie, a v nasledujúcich piatich rokoch Lisabonskej stratégie bude musieť byť aktualizovaná.

4.2. EHSV vyzýva vlády členských štátov, aby registrovali pokrok v opatreniach potrebných na vytváranie pokroku ohľadom Lisabonu v úsilí o stimuláciu požadovaného hospodárskeho rozvoja. Toto sa veľmi vyžaduje kvôli vypracovaniu Novej dohody pre európsku spoločnosť. Mala by sa sústrediť okolo štyroch oblastí, ktoré si vyžadujú špeciálnu pozornosť. Tieto štyri oblasti sú nasledovné:

- viac pracovných miest, lepšie a bezpečnejšie pracovné miesta!
- starší v pracovnom živote;
- aktívnejšia sociálna politika začlenenia;
- zdravotná starostlivosť a vzťah medzi zdravím a životným prostredím.

4.3. Potrebne sú tiež spojené snahy, zapojenie sociálnych partnerov, mimovládnych organizácií a vlád, aby sa vytvorili formy a financovanie ďalšieho kvalitného vzdelávania na výrazne vyššej úrovni, ako je tomu v súčasnosti, kvôli omnoho väčšej miere tých, ktorí hľadajú prácu, hlavne v sektoroch, kde sú v evidencii vyspelejšie zručnosti založené na vedomostiach.

4.4. Sociálni partneri musia preskúmať spoločné snahy na zlepšenie pracovného prostredia a organizácie práce, aby sa prepojila zlepšená produktivita a vyššia pridaná hodnota na zamestnanca. Aby sa zmiernili isté problémy starnúcej pracovnej sily (a klesajúci počet mladých ľudí, ktorí vstupujú na trh práce), tieto demografické znaky musia byť riešené vládami, podnikmi a pracovnými organizáciami.

4.5. Keďže existujú konkrétne otázky ovplyvňujúce ľudí znevýhodnených procesmi zmeny, budú potrebné smernice, aby sa vytvorila aktívnejšia politika začlenenia.

4.6. Celkové ciele definované pre sociálnu politiku v Lisabonskej stratégii naďalej platia, len s istými malými úpravami. Na druhej strane charakter a veľkosť globálnych výziev sa

výrazne zmenili počas posledných štyroch rokov. Vzhľad rýchlo rastúcich ekonomík Číny a Indie má priame dôsledky na Lisabonskú stratégiu: viac a viac technicky vyspelých produktov a služieb sa uvádza na trh s veľmi atraktívnymi cenami. Udržiavaný vysoký rast produktivity v Spojených štátoch amerických znamená, že Lisabonská stratégia sa ženie za rýchlo sa pohybujúcimi cieľmi. Prekonanie USA Európou čo do produktivity (za hodinu) v 90-tych rokoch je zrejme u konca.

4.7. Pozitívnym a stimulujúcim faktorom je rozširovanie Európskej únie. Nové členské štáty predstavujú nesmierne dôležitý rast vnútorného trhu, kúpnej sily a kvalifikovaných ľudských zdrojov. Nové členské štáty však predstavujú aj nové výzvy pre sociálne začlenenie. Vo vzťahu k ľudským zdrojom sa dostupné vzdelávanie a odborná príprava sa musia dostať dopredu v oblastiach vyspelej techniky – ako je tomu aj v prípade pätnástich členských štátov.

4.8. EHSV zvažil silné stránky možnej Charty trvalo udržateľného sociálneho rozvoja, ktorá pokrýva vyššie uvedené oblasti sociálnej politiky a vytýčenie relevantných základných práv občanov. EHSV navrhuje na základe týchto úvah, že Charta trvalo udržateľného sociálneho rozvoja by mala byť zahrnutá do pracovného programu v oblasti sociálnej politiky. Charta by mala byť spojená s akčným programom EÚ, majúci za cieľ koordináciu rôznych akcií, a mala by pomáhať členským štátom pri zameriavaní sa na prioritné oblasti.

5. Trvalo udržateľný rozvoj

5.1. Stratégia EÚ pre trvalo udržateľný rozvoj sa reviduje, a rozhodnutie o výsledku sa očakáva na zasadnutí Európskej rady v marci 2005. Stratégia pre trvalo udržateľný rozvoj obsahuje akcie v ekonomickej, sociálnej a environmentálnej oblasti, implementovanej do vzájomnej podpory.

5.1.1 Lisabonská stratégia, ako sa objavila po zasadnutiach Európskej rady na jar 2002, obsahuje paralelné akcie v ekonomickej, sociálnej a environmentálnej oblasti. Environmentálna dimenzia bola pridaná rozhodnutím na zasadnutí Európskej rady v Göteborgu.

5.2. Bolo by chybou vidieť Lisabonskú stratégiu a princíp, ktorý podčiarkuje stratégiu pre trvalo udržateľný rozvoj, ako konfliktné ambície. Lisabonská stratégia má jasný časový rámec, do roku 2010. Stratégia pre trvalo udržateľný rozvoj má neobmedzený časový rámec; zahŕňa medzigeneračné otázky.

5.3. Majúc na mysli zámery Európskej rady preskúmať v tom istom čase, v marci 2005, obe stratégie, je potrebné uznať tri aspekty:

- Lisabonská stratégia, ktorej zostáva len päť rokov, bude musieť začať pristupovať k otázkam s časovým rámcom po roku 2010. Pre takéto otázky a akcie je potrebné, aby hodnotenia boli realizované podľa kritérií uplatňovaných v stratégiách pre trvalo udržateľný rozvoj. S týmto prístupom Lisabonská stratégia ponúka možnosť začať v konkrétnych termínoch projekty, ktoré sa dajú dobre charakterizovať ako akcie v rámci trvalo udržateľného rozvoja.
- Je veľmi dôležité, aby revidovaná stratégia trvalo udržateľného rozvoja, pri definovaní dlhodobých cieľov a akcií uznávala funkcie Lisabonskej stratégie a koordinovala akcie a programy, kedykoľvek je to dôležité.
- Lisabonská stratégia môže mať určité množstvo cieľov a akcií, ale stratégia trvalo udržateľného rozvoja bude mať, už podľa definície, dokonca ešte širšie usporiadanie cieľov a akcií. Objavia sa však len postupne. V oboch prípadoch je skutočne potrebné, aby národná a miestna úroveň mohli hrať rozhodujúcu úlohu. Ani jedna z daných dvoch stratégií nemôže fungovať, ak je hlavne riadená z najvyššej úrovne; obe musia byť stratégiami s riadením zdola.

6. Partnerstvo

6.1. V ambiciózných návrhoch dynamickej realizácie lisabonského procesu sú vyjadrené rôzne témy. Hoci žiadna spoločná politika alebo akčný plán nebude kľúčovým základným prvkom, jedna téma vyčnieva. Efektívna realizácia Lisabonskej stratégie nežiada uznanie interakcie mnohých ľudí, vlád, agentúr, organizácií a európskych inštitúcií v celom Spoločenstve.

6.2. V pozitívnom formáte obnovená dynamika závisí od viacvrstvového „partnerstva pre zmenu“. Koncept partnerstva môže dokázať, že lisabonské ciele nie sú ani riadené z najvyššej úrovne, ani dialkovo z otázok, ktoré ovplyvňujú každodenné životy občanov.

6.3. Výbor zdôrazňuje, že hlavným slabým bodom v realizácii Lisabonskej stratégie je neúspech pri adekvátnom zapájaní aktérov z občianskej spoločnosti – napriek výslovnému trvaní na tomto bode v kompetencii Lisabonu. Tento slabý bod by sa mohol ukázať ako osudný pre úspech stratégie. Výbor je potešený, že dňa 24. marca 2004 Európska rada obhájila riešenie tohto problému prostredníctvom partnerstva pre reformu. Výbor súhlasil, že bude hrať svoju úlohu v tomto procese predložením akčného plánu

6.4. Výbor plánuje pracovať s hospodárskymi a sociálnymi radami členských štátov a všetkými sociálno-zamestnaneckými partnermi, ktorí chcú byť zapojení do vytvárania siete iniciatív občianskej spoločnosti, aby sa podporil úspech reforiem.

6.5. Pôjde o interaktívnu decentralizovanú sieť spájaním internetových stránok účastníkov, aby:

- sa vytýčili sociálno-pracovné iniciatívy – vznikajúce a fungujúce, aj tie, ktoré sa schvalujú – ktoré pomáhajú dostať dopredu reformy Lisabonskej stratégie na európskej, národnej alebo regionálnej úrovni;
- sa zvýraznili tie najlepšie praktiky v týchto oblastiach, vrátane cezhraničných otázok;
- sa zdieľali vhodné skúsenosti a analýzy aktérov občianskej spoločnosti;
- sa organizovali konzultačné fóra a debaty o o reformách.

6.6. Budú vytvorené pravidlá správania sa za účelom propagácie takých iniciatív a budú uplatňované tými, ktorí sú zapojení do siete.

6.7. Výročná konferencia bude organizovaná so sieťovými partnermi pri rozbehu jarného summitu za účelom bilancovania iniciatív občianskej spoločnosti.

6.8. Výbor chce slúžiť ako fórum na európskej úrovni pre dialóg o „partnerstve pre reformu“, ktoré čerpá z národných a európskych skúseností.

6.9. Toto prepojenie s národnými zastupiteľskými orgánmi by malo priniesť dobre vybudované skúsenosti, aby EHSV mohol prispievať efektívnejšie k ročným revíziám na jarných zasadnutiach rady.

7. Nevyhnutné podmienky pre efektívnu realizáciu Lisabonskej stratégie

7.1. Pri zvýrazňovaní potreby uviesť do súladu Lisabonské reformy s európskou občianskou spoločnosťou Výbor má za to, že proces revízie potrebný pre realizáciu Lisabonskej stratégie musí splňať štyri požiadavky:

7.2. Predovšetkým, realizácia Lisabonskej stratégie sa nedá odložiť na zajtra. Medzinárodná konkurencia rastie každý deň. Výsledok toho je, že priemysel sa sťahuje – ide o jav, ktorý ovplyvňuje narastajúci počet regiónov a sektorov, pretože konkurujú rozvíjajúcim sa ekonomikám s nízkymi mzdovými nákladmi a nízkymi výrobnými nákladmi a často najmodernejšími a inovačnými technológiami. Efektívne dlhodobé opatrenia na zachovanie konkurencieschopnosti Európy ako miesta podnikania nestrpí odklad.

7.3 Lisabonská stratégia je strategický koncept. V tom zmysle je porovnateľná so skoršími strategickými konceptmi, ktoré viedli k radikálnym zlepšeniam v integrácii. V tých prípadoch plánovanie vyžadovalo časový limit a prísne kontrolované série etáp, s tesnou spoluprácou medzi Komisiou a členskými štátmi. Na konci 60-tych rokov sa to uplatňuje v prípade colnej únie, ktorá bola uchovaná v Zmluve. Úspech „Európy '92“ bol tiež výsledkom podobného plánovania. Menová únia je ďalší úspešný príklad. V týchto prípadoch sa buď úspešne dodržiavala metóda Spoločenstva, ako to bolo s colnou úniou a „Európou '92“, alebo členským štátom dala súrne požadovaný výsledok pozitívna spolupráca medzi sebou navzájom, hlavne účasť v EMU. Problém je ten, že v súčasnosti sa neuplatňuje ani jeden z týchto prístupov. Uspokojivý pokrok teraz závisí celkom iba od politickej vôle.

7.4 Po druhé, Lisabonská stratégia nemôže uspieť bez medzinárodných pravidiel. Európski zamestnávateľia a pracovníci nemajú chuť zápasit' s nespútanou konkurenciou a dostávajú sa do ťažkostí súvisiacich s nekontrolovanou špirálou znižujúcou náklady bez ohľadu na pokrok v oblasti zdravia, bezpečnosti, sociálnej oblasti a životného prostredia a vyrovnaný a trvalo udržateľný rozvoj. Preto Lisabonské reformy môžu uspieť, len ak Únia vyvinie tlak v oblasti WTO, MMF, WIPO, ILO a iných medzinárodných organizáciách, aby sa vytvoril rámec pre globalizáciu prostredníctvom čestnejších, efektívnejších pravidiel. Je veľmi dôležité zaviesť medzinárodne uznávaný rámec referencií pre konkurencieschopnosť, ktorý bude obsahovať minimálne pravidlá pre hospodársku súťaž, bezpečnosť, normy kvality, sociálne práva, ochranu detí, ochranu životného prostredia a duševného vlastníctva. Bolo by nerealistické pokúšať sa o získanie podpory európskej verejnosti bez takýchto záruk.

7.5 Po tretie, realizácia Lisabonskej stratégie nesmie ísť proti sociálnemu modelu EÚ – s rizikom, že sa pacient usmrť, pričom sa mal liečiť.

7.5.1 Je veľmi dôležité stíšiť obavy z rozsahu a sociálnych nákladov na reformy. Ľudia si musia byť vedomí, že tieto reformy sú veľmi dôležité pre trvalú udržateľnosť modelu európskeho rozvoja ako súčasť otvorenej ekonomiky. Kľúčovým cieľom Lisabonskej stratégie musí byť zaistenie trvalej životaschopnosti európskeho sociálneho modelu, na ktorý sú občania napojení, ako je vyjadrené v Charte základných práv, a zároveň uvedenie do súladu daného modelu s požiadavkami konkurencieschopnosti.

7.5.2 Lisabonská stratégia musí tiež brať plne do úvahy environmentálne otázky. Záväzky uzatvorené v Göteborgu v roku 2001 jasne potvrdzujú a zosilňujú túžbu vyjadrenú v Lisabone, aby sa uviedla do súladu konkurenčná ekonomika s dobrou kvalitou života.

7.6 Po štvrté, je jasné, že úspech Lisabonskej stratégie je závislý od silného európskeho, národného a regionálneho partnerstva, medzi štátmi a so zástupcami sociálno-pracovných záujmových skupín a sociálnych partnerov. V prvých niekoľkých rokoch realizácie Lisabonskej stratégie privela štátov nedokázalo zapojiť sociálnych partnerov do rámcovania a realizácie reforiem, leda sa s nimi poradili a nedostatočne sa o nich zmienili v ročnej správe o postupe prác. Počas piatich rokov, ktoré zostali na dosiahnutie lisabonského cieľa, sa takéto zlyhania nesmú opakovať. Cieľ sa nedosiahne bez toho, že by bola informovaná, upozornená, zapojená a skutočne mobilizovaná občianska spoločnosť.

8. Osem prioritných návrhov EHSV pre zlepšenie realizácie Lisabonskej stratégie

Na základe analýzy a vykonaných extenzívnych konzultácií by chcel EHSV reagovať na výzvu Európskej rady nasledovnými návrhmi:

8.1 Členské štáty si majú viac „osvojiť“ Stratégiu

8.1.1 Vlády členských štátov by mali prevziať jasnejšiu a aktívnejšiu zodpovednosť za realizáciu pracovnej agendy Lisabonskej stratégie. Je nevyhnutné, aby si stratégiu „osvojili“ vlády členských štátov a národné parlamenty. Členské štáty by mali pripraviť jasné plány s časovými rámcami pre kroky, ktoré navrhujú uskutočniť pre dosiahnutie Lisabonských cieľov v nadväznosti na schôdze na najvyššej úrovni.

8.1.2 Lisabonská stratégia musí byť uznávaná kvôli tomu, čím je: veľmi ambicióznou agendou pre vybudovanie európskej spoločnosti prosperity, bohatstva, konkurencieschopnosti, sociálneho začlenenia a vysokého uvedomovania si environmentálnej dimenzie. Na tejto báze je veľmi dôležité komunikovať aktívnejšie so sociálnymi partnermi a organizovanou občianskou spoločnosťou. Lisabonská stratégia bola príliš identifikovaná len ako ekonomická agenda.

8.1.3 Otvorenej metóde koordinácie sa musí dať väčšia sila: ročná porovnateľná analýza musí byť podrobnejšia a členské štáty budú musieť demonštrovať jasnejšie, ak existujú štrukturálne alebo iné prekážky na dosiahnutie spoločne dohodnutých cieľov.

8.2 Posilnenie rastu a súdržnosti

8.2.1 Pakt o stabilite a raste sa musí vyvinúť do nástroja pre rast a zlepšovanie produktivity, ktorý sa zameriava na ciele stability v celkových ekonomických cykloch a nie jednotlivých rokoch. Mix makroekonomickú politiky bez napätia je nevyhnutný pre podporu dopytu.

8.2.2 ECB by mala brať viac do úvahy širší ekonomický dopad svojich rozhodnutí a podľa obmedzení kontrolujúcej inflácie by mala konať podporne voči Lisabonským cieľom.

8.2.3 V koordinácii ekonomických politík medzi členskými štátmi (a v rámci nich) by si mali vlády stanoviť ciele výkonu a monitorovať kľúčové ukazovatele, aby sa demonštrovali výsledky.

8.2.4 Politiky súdržnosti musia byť projektované pre aktívne posilnenie zlepšení v konkurencieschopnosti, čo potom pomôže zredukovať rozsah rozdielov v príjmoch v Spoločenstve. Ako aspekt politík súdržnosti by sa mal prijať kódex akceptovateľnej praxe o používaní štátnej pomoci.

8.3 Účinnější realizácia vnútorného trhu

8.3.1 Agende pre realizáciu vnútorného trhu, teraz rozšíreného na 25 členských štátov, sa musí venovať zvláštna pozornosť. Európska komisia by mala zahrnúť podrobnú správu o vynikajúcich realizačných otázkach do každoročných hodnotení Lisabonskej stratégie.

8.3.2 Niekoľko opatrení pre jednotný trh už dlho mešká a musí sa prijať okamžite: nariadenie, ktorým sa ruší dvojité zdanenie na jednotnom trhu; okamžitá dostupnosť jednoduchého, efektívneho a primerane oceneného patentu Spoločenstva; opätovná snaha o završenie realizácie skutočného vnútorného trhu služieb na vyrovnanom základe.

8.4 Podpora inovácie a kvality

8.4.1 EIB a EIF by mali zintenzívniť svoje aktivity v identifikácii, určovaní priorít a štruktúrovaní inovačných investičných projektov a programov zo strany promotérov verejného aj súkromného sektora, v spolupráci s Komisiou a členskými štátmi. EIF by mal pokračovať v uspokojovaní potreby vysokého rastu a inovácie malých a stredných podnikov (MaSP) prostredníctvom svojho prevádzkovania rizikového kapitálu a mandátov MaSP a väčšej podpory možností otvorených pre financovanie z EIB.

8.4.2 Koncept kvality (kvalita tovaru, služieb, regulácie, riadenia, zamestnanosti, sociálnych vzťahov a životného prostredia) je veľmi dôležitý pre realizáciu stratégie a mal by byť neoddeliteľným prvkom ročných hodnotení dosiahnutého pokroku na národnej úrovni a úrovni EÚ.

8.5 Vylepšenie sociálnej politiky

8.5.1 Sociálna politika sa musí uznávať ako nevyhnutná podmienka konkurencieschopnosti a produktivity a naopak.

Pre rozšírenú Európu sa musí vytvoriť vylepšená agenda sociálnej politiky. Mala by mať formu Charty trvalo udržateľného sociálneho rozvoja, ktorá pokrýva kľúčové oblasti sociálnej politiky a základných práv občanov.

8.5.2 Štyri oblasti sociálnej politiky sú mimoriadne dôležité pre podporu konkurencieschopnosti: politiky zamestnanosti, starší v pracovnom živote, aktívnejšie sociálne politiky začlenenia a zdravotná starostlivosť vrátane vzťahov medzi zdravím, sociálnou ochranou a životným prostredím. Existuje potreba nových iniciatív vo všetkých týchto oblastiach, v kombinácii s úzkymi konzultáciami medzi EÚ, národnými vládami a sociálnymi partnermi.

8.5.3 Budovanie spoločnosti intenzívne využívajúcej vedomosti si vyžaduje vysoké úrovne zdrojov pre základné a pokračujúce vzdelávanie a odbornú prípravu. Celoživotné vzdelávanie, hoci sa rozširuje vo všetkých členských štátoch, sa musí ďalej rozvíjať, aj vrátane celoživotného vzdelávania na pokročilých úrovniach. Európska komisia by mala pri konzultácii so sociálnymi partnermi preskúmať možnosti pre dosiahnutie celoeurópskej charty o celoživotnom vzdelávaní, vrátane alternatívnych finančných možností.

8.5.4 EÚ musí prijať aktívnejšiu spoločnú imigračnú politiku, ako vyplýva zo zasadnutí Európskych rád v Tampere a Tesalonikách. Z demografických, hospodárskych a sociálnych dôvodov ostane imigrácia do EÚ kľúčovou otázkou v priebehu budúcich rokov. Podľa Lisabonskej stratégie musí EÚ disponovať transparentnou legislatívou pre prijímanie legálnych imigrantov, dobrou koordináciou politík pre integráciu a boj proti diskriminácii.

8.6 Podpora verejno-súkromného partnerstva pre výskum

8.6.1 Výskum, základný aj aplikovaný, vytvára hlavný pilier spoločnosti intenzívne využívajúcej vedomosti. Podniky v EÚ skôr zaoštvávajú, než by dosahovali ciele vynakladania väčších prostriedkov na výskum. To isté platí pre vlády. Viac zdrojov dokáže vytvoriť súkromno-verejné partnerstvo pre výskum. Európa musí disponovať aktívnymi politikami pre pritiažnutie zahraničných výskumných pracovníkov do EÚ a podporovať návrat európskych výskumoch pracovníkov, ktorí rozvíjajú svoje aktivity inde.

8.6.2 Európska komisia by mala predložiť plán zvýšenia investícií do výskumu, kvôli lepšej koordinácii programov EÚ a národných programov a kvôli vytvoreniu Európskej výskumnej rady.

8.6.3 Transfer vedomostí z výskumu do priemyselných aplikácií je v Európskej únii neúčinný a pomalý v porovnaní so Spojenými štátmi. Európska komisia by mala predložiť konkrétny plán opatrení, aby sa podporil transfer vedomostí do priemyselných aplikácií.

8.6.4 Malé a stredné podniky hlavne potrebujú prístup k výskumu a podpore zavádzania progresívnych technických riešení. EIB by mala spolu s Európskou komisiou vytvoriť spôsoby a prostriedky pre ďalšie propagovanie tohto transferu vedomostí.

8.7 Omnoho aktívnejšia ochrana životného prostredia

8.7.1 Lisabonská stratégia je tiež založená na treťom pilieri, environmentálnom rozmere. Vytvorenie technológií priateľských k životnému prostrediu sa musí propagovať aktívnejšie. Spoločné verejno-súkromné snahy by sa mali rozšíriť v oblastiach dodávky energie a dopravy. V dlhodobejšej perspektíve sa dajú dôležité synergické efekty dosiahnuť cez environmentálny sektor.

8.7.2 Trvalo udržateľný rozvoj je nevyhnutne neoddeliteľnou časťou Lisabonskej stratégie pre ďalších päť rokov, ale jeho časové perspektívy zasahujú ďaleko za Lisabonskú stratégiu. Revidovaná stratégia pre trvalo udržateľný rozvoj by mala obsahovať konkrétne opatrenia, ktoré sú kompatibilné s druhou polovicou Lisabonskej stratégie.

8.8 Získavanie podpory občanov

8.8.1 Privedte Lisabonskú stratégiu späť k občanom Európy! Organizovaná občianska spoločnosť a sociálni partneri musia hrať jasnejšiu a obsiahlejšiu úlohu pri realizácii Lisabonskej stratégie. EHSV vyjadruje svoju plnú podporu vyhláseniam urobeným v tomto kontexte Európskou radou.

8.8.2 Ak majú byť ciele Lisabonskej stratégie realisticky dosiahnuteľné, Európska únia musí ponúknuť súdržný, dynamický a progresívny prístup z hľadiska cieľov pre Úniu

a z hľadiska inštitucionálnej dynamiky. Ako snád' najdôležitejšie znázornenie týchto cieľov, je treba presvedčivo objasniť Zmluvu o európskej ústave, prijatú členskými štátmi, a získať podporu občanov Európy.

8.8.3 Takto by mohol EHSV argumentovať tým, že lisabonský proces „nového štýlu“ by si mal požiť z úspešných metód „Európy '92“. Budovať na existujúcej osvedčenej praxi by znamenalo, že správy o hlavných líniách politiky, o vnútornom trhu, zamestnanosti a Lisabonskej stratégii by boli sumarizované v jasnom pláne so štádiami a časovým rozvrhom, v rámci ktorého by sa vyjasnilo, aký krok sa bude očakávať od koho (Komisie, Rady alebo členských štátov), na základe akého rozhodnutia a v rámci akej časovej škály.

8.8.4 Na národnej úrovni môžu hrať hospodárske a sociálne rady veľmi dôležitú úlohu, spolu so sociálnymi partnermi a rôznymi organizáciami občianskej spoločnosti. Realizácia Lisabonskej stratégie môže priradiť radám veľmi konkrétnu úlohu.

8.8.5 Na úrovni EÚ je EHSV pripravený prevziať aktívnu zodpovednosť za podporu realizácie a ďalšieho sledovania Lisabonskej stratégie, pracujúc pritom so sociálnymi partnermi a organizáciami občianskej spoločnosti na európskej úrovni.

8.8.6 Informujte občanov Európy o Lisabonskej stratégii! Zdôraznite konečné ciele stratégie: vybudovať prosperujúcu a bohatú Európu s vysokou konkurencieschopnosťou a s uvedomovaním si environmentálnych otázok. Bez aktívneho zapojenia sa občanov nikdy nedôjde k úspešnej realizácii stratégie. EHSV chce k tejto informačnej snahe aktívne prispieť.

8.8.7 Implementácia Lisabonskej stratégie si vyžaduje jasnú politiku súdržnosti na úrovni EÚ aj národnej úrovni. Tri pilieri stratégie poskytujú jedinečné šance pre synergické efekty, a to z ekonomického, sociálneho a environmentálneho hľadiska. Reaktivujte proces Lisabonskej stratégie – s tromi piliermi z hľadiska spoločnej politiky súdržnosti.

Brusel 27. október 2004

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k téme „Konkurencieschopnosť európskych podnikov“

(2005/C 120/17)

Dňa 20. februára 2004 pán PRODI, predseda Komisie Európskych spoločenstiev, požiadal v mene Komisie Európsky hospodársky a sociálny výbor o vypracovanie prieskumného stanoviska k téme „Konkurencieschopnosť európskych podnikov“

Odborná sekcia pre „Hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť“, ktorá bola poverená prípravou prác Výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko dňa 20. septembra 2004. Spravodajcom bol pán VEVEŘ a pomocnou spravodajkyňou pani FLORIO.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 412. plenárnom zasadnutí, ktoré sa konalo 27. a 28. októbra 2004 (na schôdzi 27. októbra 2004) nasledovné stanovisko 105 hlasmi za, 3 hlasmi proti, pričom sa 2 členovia hlasovania zdržali.

1. Obsah

1.1 Európa v súčasnosti čelí narastajúcim výzvam súvisiacich s konkurencieschopnosťou vzhľadom na tlak vyvíjaný jej veľkými priemyselnými partnermi a novovznikajúcimi ekonomikami s nízkymi výrobnými nákladmi. Táto situácia je sprevádzaná s porovnateľným deficitom hospodárskeho rastu a so značným oneskorením v investovaní do vzdelávania, výskumu a nových technológií, zatiaľ čo premiestňovanie európskych podnikov sa urýchľuje a rozširuje v dôsledku medzinárodnej konkurencie.

1.2 Európe však vďaka jej modelu spoločnosti kladúcej dôraz na sociálne vzťahy nechýbajú silné stránky v oblasti konkurencieschopnosti podnikov:

- jej medzinárodný obchod svedčí o jej širokom začlenení do globalizácie;
- jej vnútorný trh sa rozširuje, v súčasnosti je prvým na svete;
- jej menová únia, aj keď ešte obmedzená, predstavuje pokrok, ktorý nemá vo svete obdobu;
- jej prebiehajúci lisabonský program obsahuje hospodárske, sociálne a environmentálne reformy, ktorých hlavným cieľom je natrvalo obnoviť jej konkurencieschopnosť.

1.3 Hoci viaceré z týchto tromfov ostávajú naďalej viac prebiehajúcimi procesmi ako nezvratiteľnými skutočnosťami, Európa má tiež nevýhody, ktorými sú potrestané jej podniky a ktoré prispievajú k súčasnému pomalému rastu rozvoja a zamestnanosti. Napríklad:

- právne a administratívne prostredie v Európe nepodporuje dostatočne myšlienku podnikania;
- na jednotnom trhu pretrvávajú stále príliš veľa stále nevyriešených prekážok;
- napriek menovej únii ešte stále neexistuje skutočná hospodárska únia;

— pribúdajú tiež omeškania v zavádzaní Lisabonskej konkurenčnej stratégie.

1.4 Aby sa znovu zvýšila konkurencieschopnosť podnikov v Európe, Výbor zdôrazňuje štyri požiadavky, ktoré sú jedna od druhej neodlučiteľné:

1.4.1 Prvou hlavnou úlohou je znovu oživiť dôveru hospodárskych činiteľov:

- jasnejším pohľadom na európsky projekt v jeho celkovom prostredí;
- zjednodušením právnych úprav na národnej a európskej úrovni, t.j. otvorením väčšieho priestoru socio-profesionálnej samoregulácii a koregulácii;
- opatreniami uľahčujúcimi zakladanie a rozvoj podnikov – vid' rizikový kapitál, vzdelávanie podnikateľov, služby na podporu malých a stredných podnikov;
- väčšou podporou európskych iniciatív na zavádzanie inovačných riešení do podnikov a podporou aktívnej účasti iných sociálnych a socio-profesionálnych činiteľov;

— vyšším počtom vzdelávacích, kvalifikačných a rekvalifikačných programov pre pracujúcich a hlavne pre starších pracujúcich.

1.4.2 Ďalšou hlavnou úlohou je zabezpečiť splnenie základných cieľov jednotného trhu, ktoré by nemali presiahnuť termín stanovený v Lisabone na rok 2010, pričom by sa na tieto ciele malo prihliadať a mali by sa naďalej zdokonaľovať aj v budúcnosti. To si vyžaduje:

- zvýšenú prísnosť pri transpozícii smerníc EÚ, lepšie oboznámenie vlád s ich zodpovednosťou v tomto smere; pomoc poskytovaná štátom zaostávajúcim v transpozícii smerníc by sa mohla zamerať na transpozičné lehoty;

- rozhodnutia, ktoré podniky už príliš dávno očakávajú, ohľadom zrušenia dvojitého zdaňovania, zjednodušenia európskeho systému DPH, vytvorenia zjednodušeného štatútu
- európskych podnikov, ktorý bude otvorený pre malé a stredné podniky a ohľadom vyriešenia otázok patentov Spoločenstiev; lepšiu a plynulejšiu organizáciu obchodu prostredníctvom posilnenej administratívnej spolupráce, komunitárne inšpekcie jednotného trhu, zjednotené colnice na vonkajších hraniciach, lepšiu európsku zlučiteľnosť verejných služieb, ktoré v určitých prípadoch môžu otvoriť vyhliadky na rozvoj služieb všeobecného záujmu v európskom meradle.

1.4.3 Konkurencieschopnosť európskych podnikov zahŕňa tiež potrebu rozvíjania dynamickej hospodárskej únie stavanej na mene euro, ktorá by bola schopná stimulovať rast a zamestnanosť, opierajúc sa o adekvátnu menovú politiku prostredníctvom synchronizovaného prístupu k záväzkom hospodárskej súťaže do roku 2010 a to pomocou:

- postupného začlenenia nových členských štátov do menovej únie, vyhnúc sa však neodôvodnenému meškaniu;
- požiadania o vykonávanie komunitárnych kontrol návrhov finančných zákonov v jednotlivých štátoch *a priori*, nie *a posteriori*;
- procesu priblíženia daňových systémov v podmienkach, ktoré zodpovedajú ekonomike otvorenej obchodu a rovnako atraktívnej pre investície ako rešpektujúcej sociálnu súdržnosť, ak treba aj prostredníctvom posilnenej spolupráce;
- opatrení, ktoré priamo podporujú hospodársku činnosť a rozmach v Európe: rozvoj partnerstiev vo verejnom/súkromnom sektore na financovanie nových transeurópskych infraštruktúr na úrovni rozšírenej Únie, stanovenie prístupu európskeho priemyslu, ktorý prispeje k investovaniu do nových technológií, výskumu a vzdelávania ako aj ku vedeniu konkurenčnej a obchodnej politiky, mobilizácii európskych technologických prostriedkov vo veľkých projektoch spoločného strategického záujmu, vrátane oblasti bezpečnosti;
- posilneného a znova rozšíreného rozpočtu Spoločenstiev, ktorý bude zodpovedať hlavným úlohám tejto spoločnej hospodárskej politiky.

1.4.4 Zavedenie štrukturálnych reforiem Lisabonskej stratégie si vyžaduje väčšiu rozhodnosť a dôslednosť:

- jasnejšie vyhodnotenie skutočného porovnateľného stavu reforiem a investícií v oblasti hospodárstva (otvorenie trhov, prístup k financiám, posilnenie výskumu), sociálnych vecí (vzdelanie, trh práce, sociálne zabezpečenie, investovanie podnikov do ľudských zdrojov), administratívy (zníženie verejných deficitov, zjednodušenie predpisov a pravidiel) a životného prostredia;
- zlepšenie koordinácie týchto reforiem najmä v závislosti od cieľového zvyšovania konkurencieschopnosti, s úzkym začlenením inštitúcií Spoločenstiev a zjednodušením procesu koordinácie;
- lepšie zhodnotenie úlohy sociálnych partnerov v koncipovaní, zavádzaní a začleňovaní reforiem a takisto v zatriktívňovaní investícií.

1.5 Na záver Výbor konštatuje, že nedostatok konkurencieschopnosti európskych podnikov dnes predstavuje vysokú cenu, ktorú platí Európa za to, že nedostatočne podniká, že nekoná dostatočne rýchlo pri rozhodovaní a adaptovaní sa na medzinárodné zmeny, že stále nemá vyriešené mnohé problémy, mešká s reformami a že svoje silné stránky využíva nedostatočným spôsobom, často zastaralým, nesúvislým a teda kontraproduktívnym. Aby sa toto všetko odstránilo, treba podniknúť presne stanovené konkrétne kroky. Európa musí zaujať presnejšie určený prístup k otázke rastu, zdynamizovať ekonomické faktory ponuky a dopytu a to v rámci jednotného európskeho trhu, ktorý bude plynulejší a výkonnejší. Výbor podporuje obzvlášť výzvu z posledného Jarného summitu na podporu nových partnerstiev zameraných na reformu, ktoré plne zapájajú sociálnych partnerov tak na národnej ako i na európskej úrovni. Výbor zdôrazňuje potrebu dodržania termínu roku 2010, do uplynutia ktorého sa musí stihnúť zavedenie reforiem stanovených v Lisabone, vytvorenie jednotného trhu a realizácia skutočnej hospodárskej konkurencieschopnej Únie s plným využitím menovej únie a plne rešpektujúc požiadavky trvalo udržateľného rozvoja.

2. Úvod

2.1 Toto stanovisko bolo vypracované z poverenia predsedu Komisie európskych spoločenstiev, Romana PRODIHO, ktorý 20. februára 2004 požiadal Európsky hospodársky a sociálny výbor o vypracovanie analýzy a odporúčania ohľadom problémov hospodárskej konkurencieschopnosti európskych podnikov. Ide najmä o to, aby sa pomenovali najväčšie problémy podnikov; prekážky, ktoré vytvára prostredie, v ktorom pracujú, ako i alternatívne návrhy na ich riešenie v kontexte nového modelu spoločnosti.

2.2 Viaceré nové analýzy, podľa vzoru správy Sapir z júla 2003, zdôrazňujú výzvy v oblasti zvyšovania konkurencieschopnosti v Európe, ktorá sa dostala medzi veľké industrializované krajiny – napr. Spojené štáty americké a Japonsko – a hospodárstva s nízkymi výrobnými nákladmi – napr. Čína, India – ktoré zavádzajú stále viac nových technológií – a investujú do odbornej prípravy, vzdelávania a infraštruktúry. Dostupné údaje (napr. vývoz, bilancia bežných operácií, vývoj podnikových ziskov...) dokazujú, že európske hospodárstvo a prevažná časť európskych podnikov sú vo veľkej miere konkurencieschopné. Napriek tomu je veľa ukazovateľov alarmujúcich: nízky hospodársky rast, neuspokojivá úroveň investícií, ako aj dopytu, kvantitatívne a niekedy aj kvalitatívne zhoršenie zamestnanosti, zatváranie európskych výrobných stredísk, únik výskumných pracovníkov, prehľbovanie verejných deficitov, narastajúce náklady na sociálne zabezpečenie, spolu so zrýchľujúcim sa demografickým starnutím, ktoré spôsobujú rastúce finančné problémy.

2.3 V snahe kompenzovať vysoké náklady v Európe, (mzdy, dane, právne úpravy) sa mnohé európske podniky rozhodli pre automatizáciu (výroby, riadenia) a čiastočné alebo úplné premiestňovanie do tretích krajín mimo EÚ s lacnejšou pracovnou silou a nižšou úrovňou legislatívy.

2.4 Bolo by iste naivné chcieť zabrániť týmto stratégiám autoritárnymi opatreniami. Európske hospodárstvo je neoddeliteľnou súčasťou čoraz viac sa globalizujúcej ekonomiky. Tento proces je nezvratiteľný a môže dokonca prispieť k medzinárodnej stabilite, pokiaľ bude správne regulovaný v snahe zabezpečiť skutočný hospodársky a sociálny pokrok.

2.5 Vzhľadom na tieto všeobecné podmienky vystupujú do popredia dve jasné požiadavky:

2.5.1 Viac ako kedykoľvek predtým je v súčasnosti potrebné, aby globalizácia podliehala účinnejším a spravodlivejším medzinárodným pravidlám s aktívnou intervenciou medzinárodných orgánov pre reguláciu a rozvoj, ktoré sú dnes ešte stále od seba vzdialené – viď Svetová obchodná organizácia, Medzinárodný menový fond, Svetová banka, Medzinárodná organizácia práce. S týmto úmyslom Výbor požadoval, neskôr podporoval, program Konferencie z Doha a dnes je veľmi znepokojený ťažkosťami pri napredovaní v rokovaniach.

2.5.2 V súčasnosti je pre Európu mimoriadne dôležité zvýšiť svoju konkurencieschopnosť za podmienok zabezpečujúcich jej hospodársky a sociálny rozvoj, súdržnosť, pracovné príležitosti a ochraňujúcich jej životné prostredie. Toto znamená, ako súčasť európskeho modelu pre pracovné vzťahy, lepšie využívanie silných stránok európskych podnikov a odstraňovanie slabých stránok, alebo ich kompenzovanie v tých prípadoch, keď sú zo štrukturálneho hľadiska neriešiteľné (napr. rozdiely mzdových nákladov medzi Európou a rozvojovými krajinami) vyššou kvalitou a produktivitou.

2.5.3 Nie je realistické ani želateľné, aby Európska únia vstupovala do konkurencie v oblasti cien a nákladov so zjavne menej rozvinutými národnými hospodárstvami, keď rozdiely nedokáže kompenzovať zvýšenou produktivitou. Toto núti európske hospodárstvo k tomu, aby neustále zvyšovalo svoju výkonnosť a aby konkurovalo svojou kvalitou prostredníctvom produktivity a inovácií (najmä technologických). Toto si vyžaduje úmerné zvyšovanie ľudských, technologických, priemyselných a finančných zdrojov.

3. Tromfy konkurencieschopnosti európskych podnikov

3.1 Silné začlenenie do globalizácie

3.1.1 Európa je v súčasnosti vo svete kľúčovým obchodným partnerom, prvým dovozcom a prvým svetovým vývozcom. Jej podniky si udržiavajú medzinárodnú konkurencieschopnosť vo vývoze zvyšovaním produktivity, ktorou optimalizujú svoje náklady (vrátane mzdových), zabezpečovaním vysokej kvality svojich výrobkov a služieb, ako aj inováciami, ktoré im umožňujú lepšie sa prispôbiť trhom. Vďaka týmto postupom sú zastúpené vo väčšine hospodárskych odvetví, najmä:

— v agro- potravinárskom odvetví, kde sa nachádzajú na prvom mieste svetového obchodu;

— v hlavných priemyselných odvetviach (napr. automobilový a letecký priemysel, verejné práce, telekomunikácie) v ktorých európske podniky patria medzi najvýkonnejšie;

— výroba a distribúcia energie – nafta, atómová energia, plyn, alternatívne energie a obnoviteľné technológie;

— služby, v ktorých sú európske podniky často na prvom mieste v svetovom rebríčku – obchod, financie, poistenie, doprava, strojárstvo, informačná logistika, turistika, zdravotníctvo, atď.

3.1.2 Európske podniky investujú rovnako veľa vo svete, prispievajú k rozvoju mnohých krajín a hlavne novovznikajúcich ekonomík v Ázii. Aj keď tieto môžu Európe v rôznych odvetviach konkurovať, sú pre európske hospodárstvo a jeho podniky tiež priemyselnými a obchodnými partnermi ako dodávatelia, či spoločníci, distribútori, subdodávatelia a klienti.

3.1.3 Európske podniky, vzhľadom na ich dôležitú rolu, ktorú zohrávajú v rozvíjajúcich sa krajinách, by mali ísť príkladom pri vypracúvaní sociálnych noriem v týchto krajinách, hlavne v implementácii základných sociálnych práv definovaných Medzinárodnou organizáciou práce (ILO). Výbor bude pokračovať v angažovaní sa a účasti na iniciatívach pre aktivovanie potrebného zohľadnenia sociálnej dimenzie v medzinárodných vzťahoch.

3.1.4 Európska únia podporuje medzinárodný obchod a investície európskych podnikov a preto sa rozhodla, že bude prostredníctvom Európskej komisie jedným hlasom chrániť ich záujmy počas medzinárodných obchodných rokovaní, najmä v rámci WTO.

3.2 Jednotný kontinentálny trh

3.2.1 Jednotný trh je prvým tromfom európskych podnikov, vybudovaným podľa spoločných pravidiel na hlavnom princípe vzájomného poznania. Tento princíp dopĺňa a harmonizuje približne 1 500 smerníc, 300 nariadení a 20 000 spoločných noriem. Veľká časť legislatívy podnikovej činnosti tu nachádza svoj pôvod. To, že sa tieto ekonomické a pracovné výhody budú považovať za samozrejmé, vyzdvihla už správa Cecchini na konci 80. rokov a táto zásada zostáva stále aktuálna, aj keď plány tejto správy sa nemohli plne potvrdiť pred vypršaním termínu z roku 1992 v dôsledku narušenej ekonomickej situácie a keďže program Spoločenstva nebol zavŕšený.

3.2.2 Vnútrojný európsky trh je dnes prvým na svete a pozostáva z 25 členských štátov s úzkym napojením na ďalšie európske krajiny, ako Švajčiarsko, Nórsko a s perspektívou ďalšieho rozšírenia. Viac ako pol miliardy Európanov sa teda spojilo v jednom veľkom vnútornom trhu, ktorý má väčšiu

váhu ako americký alebo čínsky trh. Toto veľmi hodnotné konštatovanie by malo byť Európanom viac zdôrazňované.

3.2.3 Prispievajúc k súdržnosti v Európe, tieto slobody umožnili podnikom rozvíjať ich výmeny a spoluprácu, reštrukturalizácie a fúzie, a mnohým z nich dávajú medzinárodný rozmer. Malé a stredné podniky tiež využili európske subdodávateľstvo ako potlačenie formalít medzi Spoločenstvami. Infraštruktúry sa rozvíjali spolu s transeurópskou dopravou, energiou a telekomunikáciami. Veľké priemyselné programy (Airbus, Agentúra pre vesmírny výskum) stimulovali výskum a inováciu podnikov všetkých veľkostí. Okrem práce jednotný trh podporil mobilitu aktívneho obyvateľstva, výskumníkov, študentov – viac ako milión ich využilo program Erasmus.

3.2.4 Za spomenutie stojí takisto otvorenie bývalých verejných sektorových odvetví v jednotnom trhu, ktoré bolo dosiahnuté alebo prebieha ako následok viacerých smerníc v oblastiach ako sú doprava, energia a poštové služby. Popri tejto činnosti Komisia dohliada na to, aby sa neriskovalo s konceptom služieb verejného záujmu, ktorý sa štrukturálne podieľa na modeli európskeho hospodárskeho a sociálneho rozvoja a to napriek potrebnej liberalizácii vyplývajúcej zo záujmov jednotného trhu.

3.3 Menová únia

3.3.1 Prechod na euro bol najpozoruhodnejším obdobím jednotného trhu a celkovým pokrokom pre konkurencieschopnosť európskych podnikov. Tým, že sa vytvorila jediná mena už pre dvanásť členských štátov, v ktorých žije 300 miliónov Európanov, mena euro eliminovala každé riziko zmeny eurozóny, neutralizovala náklady na transakcie a výmeny a zabezpečila stálu transparentnosť ekonomických údajov. Táto mena má tiež významný medzinárodný rozmer. Ak jej súčasné nadhodnotenie voči doláru robí vývoz nevýhodnejším – uľahčujúc dovoz, najmä nafty a prvotných surovín – podmienky na obchodovanie, ktoré boli pred pár rokmi negatívne sa budú v budúcnosti znova rozvíjať.

3.3.2 Táto menová únia, ktorá v súčasnosti nemá vo svete obdobu, tiež preukázala schopnosť Európy viesť správnym smerom veľký inovačný a mobilizujúci projekt, ktorý má najväčší vplyv na obyvateľov a podniky. Význame posilnila vonkajšiu viditeľnosť Európy a upevnila jej postavenie v medzinárodných rokovaniach v prospech jej podnikov.

3.3.3 Pakt rozvoja a stability, ktorý sprevádza menu euro má za cieľ minimálnu ekonomickú konvergenciu s pravidlami, ktoré obmedzujú verejný deficit a infláciu. Zabezpečuje lepšie zásobovanie pre podniky stabilným a výhodným spôsobom pre ich konkurencieschopnosť. Predstavuje tiež prvý krok k skutočne integrovanej hospodárskej únii. Samozrejme je jasné, že nebude možné počítať s trvalou menovou úniou bez doplňujúceho pokroku, ktorý sa týka najmä konkurencieschopnosti podnikov a predstavuje dôležitú súčasť lisabonskej stratégie.

3.4 Reformátorské ambície Lisabonu

3.4.1 Európska rada, ktorá zasadala v Lisabone v marci 2000, rozhodla zaviesť tak na národnej ako i európskej úrovni široký program ekonomických, sociálnych a administratívnych reforiem, aby z Európy do roku 2010 urobila najdynamickejšiu ekonomiku sveta, založenú na poznatkoch, schopnú zaručiť trvalý hospodársky rast, kvalitatívne a kvantitatívne zlepšenie zamestnanosti a lepšiu sociálnu súdržnosť. Táto stratégia je pre európsku ekonomiku „cestovnou mapou“, ktorá nám umožní spojiť naše sily voči globalizácii, v prostredí väčšej európskej konkurencie.

3.4.2 Reformy sú dôležité, pretože sa vzťahujú na hlavné otázky konkurencieschopnosti európskych podnikov. Sú zamerané na:

- omnoho jednoduchší prístup k financiam, vrátane rizikových kapitálov, hlavne pre malé a stredné podniky a inovačné podniky;
- zníženie daňového zaťaženia práce, najmä práce málo kvalifikovanej a slabo platenej, aby jej cena bola menej odrádzajúca;
- zníženie verejných deficitov, ktoré súvisí so stabilitou cien a miernymi daňami;
- podpora procesu inovácií, od ktorých závisí technologická kapacita európskych podnikov;
- prispôbenie školstva a vzdelávania, hlavne aby sa lepšie reagovalo na nové ekonomické a technologické, ako i odborné podmienky;
- modernizácia pracovného trhu, ktorá umožní lepšie zhodnotenie ponúk a žiadostí o zamestnanie, lepšie miera zamestnanosti, zvýšenie kvality práce a pracovných

podmienok, zabezpečujúc intenzívnejšie využitie zariadení, zisku z vyššej produktivity;

- účinnosť a trvanlivosť sociálneho zabezpečenia, oproti problémom spôsobeným rastom nákladov, ktorý je dôsledkom starnutia obyvateľstva
- zjednodušenie právnych úprav tak na národnej ako i európskej úrovni;
- a v nadväznosti na summit z Göteborgu v júni 2001, lepšie zavedenie ochrany životného prostredia a požiadaviek na trvalo udržateľný rozvoj.

3.4.3 Metódy Lisabonskej stratégie sú rovnako dôležité spolu s:

- novým kalendárom na vytvorenie jednotného trhu s prechodnými obdobiami;
- ročným vyhodnocovaním na jarnom európskom summite;
- metódou „otvorenej koordinácie“ v spoločných cieľoch, ktorá bude vyzdvihovať osvedčenú prax;
- centrálnou úlohou pridelenou súkromnému sektoru a partnerským zväzkom medzi verejnými orgánmi a občianskou spoločnosťou;
- dôrazom na dialóg medzi sociálnymi partnermi.

3.4.4 Táto Lisabonská stratégia už priniesla prvé pozitívne výsledky:

- uvedomenie si potreby reforiem a preklopenie ich tradičných rozdielov;
- urýchlené šírenie informačných technológií a procesu inovácií;
- väčšiu podporu vytváraniu podnikov a financovaniu malých a stredných podnikov;
- lepšiu starosť o trvalo udržateľný rozvoj s opatreniami na zvýšenie účinnosti verejných služieb, znižujúc verejný deficit, skonsolidovanie sociálnej ochrany vyrovnaním účtov, zavedenie legislatívnych ustanovení a energetických a priemyselných technológií, ktoré lepšie ochraňujú životné prostredie;
- zapojenie sociálnych partnerov do sociálnych reforiem;
- opatrenia na zjednodušenie legislatívy a administratívy, aj keď s obmedzeným dosahom.

3.4.5 Súťažiaschopná Lisabonská stratégia by nebola realističtá bez obnovenia inštitucionálneho rámca Únie. Takéto bolo poslanie Európskeho konventu, ktorého obnovené zloženie spojilo zástupcov členských štátov a inštitúcií Únie so zástupcami kandidátskych krajín, národných parlamentov a pozorovateľov občianskej spoločnosti. Konvent navrhol úplné prepracovanie zmlúv, ktoré umožnia zmodernizovať inštitúcie, zjednodušiť ich, lepšie prispôbiť veľkému rozšíreniu, aby boli viac zrozumiteľné a atraktívnejšie pre verejnosť. Ide takisto o zapracovanie do zmluvy prirodzené výhody európskeho modelu spoločnosti, kde súťaživosť ide ruka v ruku s valorizáciou zamestnanosti a sociálnym pokrokom. Medzi cieľmi preto nová zmluva schválená 25 členskými štátmi v júni 2004 spomína sociálne hospodárstvo vysoko konkurencieschopného trhu, ktorej cieľom je plné zamestnanie, sociálny pokrok a vysoká úroveň ochrany a kvality životného prostredia. Výbor podporuje túto podmienku celkovej koherencie, ktorá integruje hospodárske súťaženie a iné ciele sociálneho a kvalitatívneho pokroku, konštatujúc, že dnes je ešte ďaleko od toho, aby bola zabezpečená v dôsledku viacerých nevýhod, ktoré naďalej ovplyvňujú európsku hospodársku súťaž.

4. Nevýhody konkurencieschopnosti európskych podnikov

4.1 Nedostatočná podpora myšlienky podnikania

4.1.1 Zatiaľ čo určité konkurenčné výhody Európy ostávajú viac procesom, ktorý prebieha, ako nezvratnou skutočnosťou, nevýhody znižujú konkurencieschopnosť európskych podnikov a prispievajú k súčasnému slabým výkonom v hospodárskom raste a zamestnaní.

4.1.2 Najnovšie diskusie o myšlienke podnikania v nadväznosti na Zelenú knihu, ktorá bola vypracovaná Komisiou, potvrdili, že podniky všetkých veľkostí sa vo väčšine európskych krajín cítia konfrontované každodennými problémami v dôsledku:

- narastajúcej zložitosti právnych úprav, tak v národnom ako i európskom meradle;
- vo všeobecnosti zvýšenej závažnosti daňových a sociálnych nákladov;
- častých problémov nájst' finančné zdroje;
- nedostatku podpory tým, ktorí berú na seba riziko – vrátane častého nedostatku druhej príležitosti, keď prvý podnikateľský plán neuspel;

- deficitov nerovnomernosti medzi pracovnou ponukou podnikov a odborných kvalifikácií.

4.1.3 Zdôrazňuje sa aj nízka miera zamestnanosti v Európe, ak ju porovnávame hlavne vo vzťahu k USA. Táto situácia má negatívne účinky na konkurencieschopnosť v Európe, na svoju celkovo vysokú úroveň daňového tlaku ako i na rovnováhu systémov sociálneho zabezpečenia.

4.1.4 Mnohí podnikatelia pociťujú, že EÚ zvykne skôr jednoducho hromadiť správy analýz o konkurenčnej zaostalosti Európy, ako by mala podniknúť skutočne funkčné opatrenia, ktoré by viedli k overiteľným výsledkom – tak, ako to robia naši hlavní konkurenti počínajúc USA a končiac Čínou.

4.1.5 EHSV konštatuje, že obe strany priemyslu majú dobré postavenie na to, aby tieto funkčné opatrenia podporujúce konkurencieschopnosť a podnikanie zaviedli. Mnohé príklady svedčia o tom, že tu často zohrávajú vysoko dôležitú úlohu. Táto hybná sila oboch strán priemyslu mala byť zdôraznená v Zelenej knihe Komisie.

4.1.6 Výbor tiež zdôrazňuje, že zložky, ktoré fungujú vo vnútri toho, čomu hovoríme sociálne hospodárstvo sa často stretávajú s rovnakými prekážkami ako tie, ktoré sú uvádzané vyššie, čo sa týka daňového systému, ako aj ďalších záležitostí, akými sú verejné obstarávanie a pravidlá súťaže. Výbor sa nazdáva, že špecifické riešenia týchto problémov by podstatne napomohli zlepšeniu hospodárskej situácie a zamestnanosti v Európe.

4.2 Pretrvávajúce technické a iné prekážky

4.2.1 Napriek dosiahnutému pokroku jednotný trh zaznamenal nedostatočný pokrok vo viacerých oblastiach. Je to najmä oblasť služieb, ktoré predstavujú 70 % ekonomickej činnosti, ale v ktorej harmonizácia a vzájomné poznanie zostávajú nedostatočné. Vo verejnom sektore pretrvávajú tiež mnohé omeškania:

- prekážky, týkajúce sa odvetví alebo, v niektorých krajinách, monopolov v doprave, energetike, poštových službách, a dnes na nižšej úrovni aj v telekomunikáciách;
- uzavretosť verejného obstarávania (sotva 10 % zákazok je uzatvorených s nie národnými podnikmi);
- administratívna uzavretosť, zatiaľ čo riadenie jednotného trhu si vyžaduje zvýšenú spoluprácu vo viacerých oblastiach (daňový systém, colnice, polícia, súdnictvo, konkurencia, prevencia podvodov, životné prostredie atď.).

4.2.2 Okrem liberalizácie, ktorá sa už uskutočnila, práve prebieha alebo sa pripravuje a takisto okrem oneskorení, ktoré sa niekedy v týchto oblastiach môžu vyskytnúť, si vyjasnenie vyžaduje aj otázka postavenia služieb verejného záujmu v rámci jednotného trhu. Špecifické postavenie služieb všeobecného záujmu, ktoré sa už spomenulo v niektorých smerniciach týkajúcich sa otvárania individuálnych odvetví, bolo prejednávané v zmluvách z Amsterdamu a z Nice. Samotná Komisia pripravuje medzisektorálny nástroj na presné určenie úloh služieb všeobecného záujmu v rámci jednotného trhu. Táto diskusia však ostala obmedzená na rolu národných verejných služieb v súvislosti s európskym jednotným trhom, bez toho, aby akýmkoľvek spôsobom zohľadnila, či a ako služby všeobecného záujmu by mohli byť rozvinuté cieľovým spôsobom v rámci Európy. Táto otázka by však nemala byť v súčasnosti odkladaná v žiadnej diskusii o budúcom rozšírenom jednotnom trhu a konkurencieschopnosti európskych podnikov.

4.2.3 Okrem rozvinutia európskych predpisov štáty samotné pokračujú v právnych úpravách v podmienkach, ktoré by mohli skomplikovať, ba čo viac brzdiť jednotný trh pre podniky. Procedúra predbežného úradného oznámenia Komisii bola zavedená (smernica 83/189), ale táto inštitúcia, pohltená mnohými úlohami, môže účinne reagovať iba v najpatrovejších prípadoch a rozšírenie skomplikuje jej úlohu.

4.2.4 Smernice sú ešte nedostatočne prenášané všetkými členskými štátmi, pričom sa pri ich uplatňovaní vyskytujú chyby asi v 10 % spomedzi nich, ba čo viac v niektorých sektoroch až v 25 %. Priestupky sú rovnako veľmi početné, v súčasnosti Komisia vyšetroje okolo 1500 prípadov.

4.2.5 Daňové zjednotenie jednotného trhu zostáva veľmi nedostatočné, vrátane požiadavky jednomyselnosti v Rade. Je najmä potrebné zrušiť všetky dvojité zdanenia, zaviesť harmonizované zdanenie spoločností a zjednodušiť systém DPH medzi Spoločenstvami.

4.2.6 Zložitosť a výdavky na získanie ochrany duševného európskeho vlastníctva je tiež nevýhodou pre európske podniky, ktorá sa potvrdzuje pretrvávajúcim oneskorením (tridsať rokov!). To isté sa týka predpokladaných nákladov za získanie patentu Spoločenstva.

4.2.7 Treba spomenúť tiež odročenie viacerých projektov transeurópskych sietí v rozšírenej Európe, kde sa musia najstíť súkromné, verejné, alebo zmiešané finančné prostriedky.

4.2.8 Oneskorenia v zavŕšení jednotného trhu sú čiastočne zodpovedné za zlú situáciu v oblasti zamestnanosti a trhu práce. Rozšírenie Európskej únie z 15 na 25 členských štátov si

ešte viac vyžaduje zlepšenia v oblasti zamestnanosti v jej rozličných aspektoch (vzdelávanie, profesionálna a geografická mobilita, kvalita zamestnania, rekvalifikácie atď.)

4.2.9 Na záver, princíp slobody pohybu a usadzovania je v rámci jednotného trhu dočasne obmedzený v dôsledku sedemročných výnimiek vzťahujúcich sa na štátnych príslušníkov nových členských štátov. Tieto obmedzenia protirečia slobodnému fungovaniu trhu práce v rozšírenej Európe a zároveň môžu znevýhodniť úsilie nových členských štátov v oblasti odborného vzdelávania a rekvalifikácie. Na bariéry narážajú aj jednotlivci z nových členských štátov, ktorí chcú začať samostatne podnikáť v európskej pätnástke.

4.3 Absencia hospodárskej únie

4.3.1 Menová únia ešte nevyústila do dynamického hospodárskeho rastu, ktorý mala podporiť. Jedným z hlavných dôvodov je skutočnosť, že ešte stále nie je sprevádzaná skutočnou hospodárskou úniou. Zárodok, ktorý vytvoril pakt hospodárskeho rozvoja a stability, sám o sebe vytvoril problémy v poslednom období. Je nesprávne dodržiavaný niektorými štátmi, z ktorých Nemecko a Francúzsko prekročili 3 % verejného deficitu. Okrem toho sa vynorili otázky o účinkoch paktu (kde zložka stability je omnoho presnejšia ako zložka hospodárskeho rastu) v objeme ekonomickej aktivity. Aby sa kompenzovali tieto ohraničenia, ktoré pakt obmedzuje, bolo by treba rozvíjať viac integrovaný ekonomický prístup, čo je v súčasnosti prípad minimálnej koordinácie všeobecných usmernení hospodárskej politiky (BEPG – Broad Economic Policy Guidelines).

4.3.2 Euro skupina, ktorá združuje štáty eurozóny má dodnes slabú štruktúru, nemá dostatočne utvrdnú svoju autoritu a je v podstate medzivládna v porovnaní s Európskou centrálnou bankou, ktorá je organizovaná ako federácia. Ešte sme ďaleko od toho, aby sme mali európsku hospodársku vládu.

4.3.3 Rada pre hospodárstvo a financie nie je ďaleko od toho, aby ustanovila hospodársku vládu Únie s členmi, ktorí radi presadzujú svoje národné záujmy, konfrontovaní širokým využívaním jednomyselnosti. To je prípad nedostatočného zosúladenia daňových systémov v Európe.

4.3.4 Nakoniec, Rada pre hospodársku súťaž, ktorá bola ustanovená v ostatných rokoch nemá privilegovaný vzťah s Radou ministrov hospodárstva a financií a má problémy účinne sa ujať viacdiciplinárnej úlohy, o ktorú sa zaujímajú všetky zložky Rady.

4.3.5 Veľmi ľutujeme, že nova ústavná zmluva sa ukazuje byť málo rozvinutá a málo inovatívna v oblasti prehĺbenia hospodárskej únie, čo je v protiklade s množstvom ustanovení v iných oblastiach. Pre súťaživú súdržnosť a zblížovanie európskeho hospodárstva by bolo bývalo významnejšie udeliť Komisii skutočnú rolu navrhovateľa a nie len púheho odporúčateľa, čo sa týka rovnako hlavných perspektív hospodárskej politiky ako aj verejných deficitov.

4.4 Deficit štrukturálnych reforiem

4.4.1 Na jarných summitoch mali štáty privilegium zúčastniť sa na nových diskusiách o cieľoch stanovených v Lisabone, bez povinnosti pripojiť nové predpisy, namiesto toho aby robili komparatívne vyhodnocovanie národných reforiem. Priveľa štátov úplne zanedbalo zapojenie sociálnych partnerov do tvorenia a zavádzania reforiem, vôbec ich nekonzultovali, ani nespomínali vo vzťahu k ich postupom.

4.4.2 Mlčanlivosť štátov o stave reforiem je sprevádzaná meškáním:

4.4.2.1 Na európskej úrovni sa všetkých 25 členských štátov dohodlo utvoriť jednotný trh vo viacerých oblastiach (energetika, služby, verejné obstarávanie, transeurópske siete, prispôbenie verejných služieb), ale sú nespokojné s termínmi prijatia požadovaných opatrení.

4.4.2.2 N národnej úrovni sú výsledky podobné. Aj tie najpokročilejšie členské štáty meškajú v reformách v porovnaní s najvýkonnejšími krajinami tretieho sveta, a Európa ako celok má nevýhodu v konkurencieschopnosti. Nuž teda prínos reforiem nie je iba lepšie konať ako predtým, ale tiež hlavne konať lepšie ako inde. Hlavne sa bude hodnotiť:

4.4.2.2.1 Pokiaľ ide o otvorenie trhov, dosiahli sa významné výsledky v telekomunikáciách a v menšom rozsahu aj v energetike (plyn, elektrina) kde sú ceny ešte často vysoké. Otvorenie sa poštových služieb prebieha v niektorých krajinách veľmi pomaly s cieľom, ktorý je len čiastočný, v rámci postupných etáp, ktoré sa majú zaviesť do roku 2009. Omeškania v prepojení a modernizácii pretrvávajú v dopravných infraštruktúrach, ktoré ovplyvňujú najmä realizáciu projektov v oblasti transeurópskych sietí.

4.4.2.2.2 Čo sa týka prístupu k financiám, integrácia európskeho finančného trhu, ktorá prebieha, je podporená zavedením eura. Rôzne opatrenia boli prijaté na zakladanie a podporu malých a stredných podnikov. Možnosť získať rizi-

kový kapitál však zostáva stále nedostatočná. Okrem toho, zjednotenie finančného trhu, ktoré zostáva príliš závislé od právnych úprav a socio-profesionálnej koregulácie, tak ako boli definované a zakomponované do dohody uzavretej medzi inštitúciami EÚ 16. decembra 2003, by si zaslúžilo podporu.

4.4.2.2.3 Vo verejných deficitoch je situácia veľmi odlišná podľa krajín: niektoré štáty si zabezpečili aktívne saldo ich verejných financií (viď Dánsko, Fínsko, Luxembursko, Švédsko), zatiaľ čo iné dosahujú alebo prekračujú limity paktu stability (viď Nemecko, Francúzsko, Taliansko, Portugalsko). Tieto krajiny s vysokým deficitom sú tiež tie, ktoré meškajú v zavádzaní štrukturálnych reforiem.

4.4.2.2.4 Čo sa týka stimulácie inovácií, výdavky na výskum sú nedostatočné. Predstavujú 1,9 % HDP oproti 2,6 % v USA a investície podnikov sú dvojnásobne vyššie v USA ako v európskej pätnástke. EÚ je ďaleko vzdialená od lisabonského cieľa, ktorý stanovil náklady na výskum a vývoj na 3 % z HDP, z ktorých dve tretiny by mali byť financované súkromným sektorom. Výdavky sú tiež málo vyvážené medzi sebou a tiež v rámci programu európskeho výskumu. Nedostatočná spoločná európska politika v strategických oblastiach má negatívny vplyv na technologické investície. Patenty, ktoré sa v Európe udeľujú, hlavne pri nových technológiách, okrem toho veľmi meškajú v porovnaní s USA alebo Japonskom, čo je sčasti zapríčinené trvalou absenciou finančne nenáročného a účinného systému patentov Spoločenstva.

4.4.2.2.5 Čo sa týka skvalitňovania trhu práce, situácia je rozdielna podľa krajín: niektoré majú celkovo úroveň zamestnanosti vysokú, zatiaľ čo iné čelia štrukturálne nízkej zamestnanosti. Za účelom zlepšenia fungovania trhu práce prebiehajú dôležité reformy jeho pružnosti a rovnomernosti medzi ponukou a dopytom. Jednako však je preto, aby Európania pristúpili k lisabonskej stratégii dôležité, aby tieto reformy kombinovali flexibilitu a bezpečnosť zamestnania v rámci zákona alebo kolektívnych zmlúv. Chýba tu ešte obzvlášť dostatočné investičné úsilie, hlavne v oblasti vzdelávania, zamestnanosti a profesionálnej kvalifikácie zameranej na konkurenčnú valorizáciu kvality. Konzultácie sociálnych partnerov a rokovania s nimi a medzi nimi by mali mať za cieľ hlavne zabezpečenie toho, aby nové zariadenia efektívne zlepšili zamestnanosť a pracovné podmienky s prihliadnutím na medzinárodnú konkurenciu. Správa Kok tiež veľmi zdôrazňovala, že je potrebné situáciu zlepšiť natrvalo.

4.4.2.2.6 Čo sa týka solventnosti na sociálne zabezpečenie, prebiehajú početné reformy na obnovenie finančnej rovnováhy s ohľadom na demografické starnutie, ktoré vzrastá v celej Európe. Ide najmä o to, aby sa dĺžka platenia príspevkov prispôbila očakávanému predĺženiu života a aby sa podporili doplňujúce systémy a fondy dôchodkového zabezpečenia. Aj keď sa tieto reformy vyvíjajú, stretávajú sa tiež so závažnými oneskoreniami súvisiacimi so sociálnym zabezpečením, čerpajúcim z doplnkových systémov a s problémami súvisiacimi v zavádzaní a účinnosti, hlavne v súvislosti s príliš skorým odchodom do dôchodku, napriek záväzkom, prijatým v roku 2002 v Barcelone. Je tu hlavne potrebné zaručenie toho, aby sa reformy sociálneho zabezpečenia realizovali spravodlivo a aby sa vyhlilo vytváranie nových situácií vylúčenia, ktoré by mali negatívny sociálny a ekonomický dopad na európske hospodárstvo.

4.4.2.2.7 V oblasti školstva a vzdelávania majú európske krajiny väčšinou výhodu, že majú vo všeobecnosti výkonné a rozvinuté školské systémy. Tie sú však niekedy príliš vzdialené od hospodárskej reality a od vyhliadok na adekvátne zapojenie sa do trhu práce. Ich prístup k občanom je často príliš selektívny a nedostatočne sklbený, aby mohli zabezpečiť podporu po celý život. Výmenné programy sa rozvíjajú, aby zintenzívnili tieto vzťahy a rozvíjali formy výučby. Rozšírenie prístupu k Internetu prispieva k zintenzívneniu vzdelávania.

4.4.2.2.8 V oblasti zjednodušenia právnych predpisov, spolu so zlepšením ich kvality a účinnosti ide o spoločnú potrebu všetkých európskych krajín, aj keď sa niektoré zapájajú viac ako druhé do programov na ich zlepšenie. Vo všeobecnosti sa uprednostňuje zjednodušovanie právnych predpisov vzťahujúcich sa na vytváranie podnikov a malých podnikov, z dôvodu ich vplyvu na hospodársku činnosť a zamestnanosť. Dôraz by sa mal klásť aj na podporu spoločností v oblasti rozvoja a riadenia prevádzkových postupov. Tieto znižujú nedostatky a podporujú rast produktivity, čím vytvárajú väčšiu konkurencioschopnosť.

4.4.2.2.9 Čo sa týka trvalo udržateľného rozvoja, národné opatrenia na zavedenie dohôd z Kyota sa rozvíjajú s rôznymi výsledkami. Tradične je ochrana životného prostredia najlepšie uplatňovaná v severných krajinách, ale v iných krajinách sa prijali nové opatrenia a výmeny osvedčených postupov umožňujú nechať sa inšpirovať získanými skúsenosťami (dobrovoľné kódy, charty, nálepky, udeľovanie emisných povolení atď.). Je potrebné dozerať na to, aby stratégia konkurencioschopnosti Únie slúžila politike presadzujúcej ochranu životného prostredia a opatreniam prijatým v tejto oblasti a aby v žiadnom prípade nevytvorila prekážku pre túto politiku.

4.4.3 Vcelku je dosah reforiem stále zmiešaný. Napriek častým správam o kroku späť v konkurencii, hromadeniu „procesov“ alebo stratégií na oživenie konkurencie (Luxemburg, Kardif, Kolín, Lisabon, Göteborg, Barcelona atď.), Únia má

ťažkosti pri plnení cieľov, ktoré si stanovila (jednotný trh, finančné prostredie, konkurencioschopná ekonomika, vynikajúce životné prostredie, atď.).

4.4.4 V tom istom období, hospodárska situácia a situácia zamestnanosti v Európe pokračuje v znižovaní intenzity od úspešnej konjunktúry počas Lisabonského summitu v roku 2000 z dôvodu nedostatkov v oblasti investícií ako aj dopytu, vrátane obmedzení spojených s menovou a finančnou politikou, ako aj z rôznych kumulatívnych dôvodov spätých s neistou situáciou vyvolanou teroristickými atentátmi, medzinárodnými tlakmi, finančnými a burzovými nepokojmi, cenou ropy, s negatívnym účinkom na dôveru a podnikateľskú činnosť. Miera hospodárskeho rastu sa znížila z 3,5 % v roku 2000 na 1,6 % v roku 2001, a sotva na 1 % od roku 2002. Veľmi sa znížila zamestnanosť, miera nezamestnanosti znova prekročila hranicu 8 %. Tento úpadok hospodárskej a sociálnej konjunktúry v Európe je v kontraste so súčasnou dynamikou hospodárskeho rastu v USA (asi 5 %), aj keď táto sa opiera o veľmi špecifické súvislosti (kurz dolára, rozpočtový deficit, vojenské náklady atď.).

4.4.5 Lisabonská stratégia sa nachádza v bludnom kruhu: nedostatočný hospodársky rozvoj komplikuje zavádzanie reforiem, ktorých samotné meškanie brzdí návrat k hospodárskemu rozvoju a rastu miery zamestnanosti. Zoči voči záplave reformných cieľov, záväzkov a zúčastnených členských štátov sa konštatuje mnoho nedostatkov v spoločnej zodpovednosti, v zavádzaní, koordinácii a teda v dosahu na hospodárstvo a zamestnanosť. Je tu riziko, že si budeme robiť ilúzie o tom, ako stratégia postupuje, aj keď nezavedieme požadované reformy s potrebným odhodlaním. Takáto „Lisabonská bublina“ nebude čakať na rok 2010, aby praskla.

5. Odporúčania Výboru:

5.1 Oživiť dôveru činiteľov hospodárskeho života

5.1.1 Hospodárska súťaž európskej oblasti sa musí stať súčasťou celkového projektu, tak politického, ekonomického ako si sociálneho, ktorý bude schopný vzbudiť široké zastúpenie a účasť sociálnych a profesionálnych činiteľov. Nová zmluva by mala prispieť k naplneniu týchto očakávaní.

5.1.2 Zdá sa, že je obzvlášť dôležité, aby tento európsky projekt bol lepšie prijatý jeho celkovým okolím, tak vo vzťahoch so susednými krajinami ako i s rozličnými medzinárodnými partnermi. Otázky atraktívnosti európskeho priestoru a jeho prispôbenia štrukturálnym zmenám by mali byť lepšie prediskutované a upresnené, najmä vo vzťahu k otázkam medzinárodných investícií, začlenenia do Európy a ich premiestnenia do iných regiónov sveta. Výbor očakáva najmä od rokovaní WTO, že prispedia k tomu, aby sa lepšie stanovili medzinárodné pravidlá a bolo možné zosúladiť obchod a investície vo svetovom meradle.

5.1.3 Tak ako sú potrebné nové pravidlá v medzinárodnom meradle, kde sú dnes jasne nedostatočné, musí v Európe dôjsť k zjednodušeniu právnych úprav, ktoré samotné čelí nadbytku administratívnych pravidiel a postupov. Z tohto hľadiska by bolo treba:

- reformovať predbežnú analýzu dosahu, so zárukami nezávislých analýz, systematické skúšobné testy, vzťahujúce sa na klasické právne úpravy, overovanie účinkov projektu na zjednodušovanie a na konkurencieschopnosť, systematické publikovanie analýz s návrhom právnych úprav;
- plánovať vyhodnocovanie všetkých doplnovacích návrhov, ktoré by mohli byť v rozpore s analýzou dosahu;
- združiť podniky a ostatných užívateľov v zjednodušovaní právnych úprav ešte pred ich prijatím (výbory SLIM a priori skôr ako posteriori) [*SLIM – Simpler Legislation for the Internal Market*, pozn.prekl.];
- podporovať socio-profesionálnu samoreguláciu a koreguláciu na európskej úrovni, hlavne v službách;
- nabádať štáty k paralelnému národnému zjednodušeniu, naviac testovať konkurencieschopnosť meny euro;

5.1.4 Mala by sa viesť politika dôraznejšej podpory otvárania a rozvoja podnikov, s lepším prístupom k rizikovému kapitálu, čo by oddôvodnilo širšie intervenovanie Európskej investičnej banky v tejto oblasti, viac vzdelávacích programov pre podnikateľov, ktorých by vyučovali iní podnikatelia a omnoho početnejšie služby podpory malým podnikom vo všetkých členských štátoch, s koordináciou na európskej úrovni..

5.1.5 Vo všeobecnosti by bolo tiež treba podporovať podniky, profesionálne združenia a rôznych činiteľov občianskej spoločnosti, aby viac využívali výhody iniciatív na európskej úrovni a široké možnosti na novú spoluprácu a výmeny, ktoré im rozšírenie Európy poskytlo. Ich iniciatívy v teréne, tak ako aj nové opatrenia, ktoré dosiahli európske inštitúcie alebo štáty, budú zohrávať určujúcu úlohu v zabezpečení procesov znovunastolenia hospodárskej súťaže, ktoré prebiehajú v Európe, a budú mať skutočný vplyv na pozitívne výsledky a na to, aby obmedzenia a prekážky, ktoré sa mu stavajú do cesty, boli nakoniec odstránené. Vybudovanie efektívnejšej Európy s vyššou konkurencieschopnosťou bude definitívne podmienené zvyšovaním počtu a vzájomným posilnením takých hospodárskych a asociačných iniciatív, ktoré verejné európske, národné a regionálne orgány budú musieť zjednodušiť a zaradiť do priaznivého konkurencieschopného prostredia.

5.2 Završiť vytvorenie jednotného trhu

5.2.1 Je najvyšší čas čo najskôr zabezpečiť završenie základných ustanovení jednotného trhu, dnes rozšíreného z 15 na 25 členských štátov. Toto dokončenie by nemalo byť odložené na neskôr ako do termínu v roku 2010, ktorý stanovili v Lisabone. Takýto cieľ sa dnes stáva neodmysliteľným bez toho, aby sme opomenuli potrebu neskôr ho trvalo udržiavať a upravovať.

5.2.2. Prvou podmienkou je zabezpečiť prísnejšiu transpozíciu smerníc, rešpektujúc dodržiavanie lehôt, tak ako bolo stanovené na európskom summite. Toto predpokladá zvýšenie zodpovednosti vlád za túto otázku, a ak treba presmerovanie pomoci EÚ udeľovanej zaostávajúcim krajinám, tým že by tieto krajiny boli preorientované na cieľ lepšej transpozície. Okrem toho, vzhľadom na prevahu smerníc, častejšie odvolávanie sa na právne úpravy, ktoré sú priame a jednoduché, by umožnilo lepšiu transpozíciu.

5.2.3. Čo sa týka úlohy harmonizácie v oblasti konkurencieschopnosti, uvádza sa:

- nariadenie eliminujúce dvojité zdanenia na jednotnom trhu, ktoré by nahradilo bezvýhodiskové a nekompletné myriady bilaterálnych dohôd medzi členskými štátmi;
- zjednodušený štatút európskej spoločnosti, otvorenej malému a strednému podnikaniu (ktorý Výbor viackrát požadoval), ktorý by týmto podnikateľom otvoril nové možnosti rozvoja, spolupráce a subdodávok v európskom meradle a začalo by sa hraničnými oblasťami;
- rýchle zavedenie jednoduchého, účinného, cenovo prístupného patentu Spoločenstva; sú vyhladky, že zotrúvajúce meškание prijatia tohto patentu potvrdia štruktúrnú neschopnosť Európy dodržať svoje ohlásené záväzky v oblasti konkurencieschopnosti.
- vybudovanie skutočného vnútorného trhu služieb s aktívnou účasťou príslušných profesií.

5.2.4. Potlačenie administratívnej roztrieštenosti je rovnako neodmysliteľnou podmienkou na posilnenie jednotného trhu, ktorá by si zaslúžila priamejšie podporu Únie. Malo by zahŕňať:

- lepšiu európsku spoluprácu národných administratív, ktoré sú dnes vyzvané na spoločné riadenie jednotného trhu 25 členských štátov;
- inšpekcie Spoločenstiev v štátoch, vypracúvanie správ o prípadných dysfunkciách a vytvorenie prostriedkov na ich odstránenie;

- colné zjednotenie na vonkajších hraniciach po rozšírení, ktorého prvá etapa by mala už obsahovať spoločnú kostru vytvárania a rozšírenia výmenných pobytov európskych colníkov;
- zverejnenie porovnaní uzavretých zmlúv o obstaraní verejných prác v Európe;
- lepšiu koordináciu verejných služieb medzi štátmi, ktorá môže prípadne pripraviť v tých oblastiach, pri ktorých je to oprávnené, vznik takýchto služieb na európskej úrovni.

5.3. Rozvíjať hospodársku úniu

5.3.1. Potvrdenie reálnejšej hospodárskej únie je kľúčovým prvkom pre konkurencieschopnosť európskych podnikov a potrebou na plné zabezpečenie životaschopnosti menovej únie. Ide hlavne o to, aby Európa mala adekvátnejšiu a stabilnejšiu odozvu na výkyvy v medzinárodnej ekonomickej situácii v súvislosti s politikou podporujúcou ponuku a dopyt. Zdá sa byť nevyhnutné rozvíjať túto spoločnú hospodársku politiku synchronizujúcu ju so záväzkami hospodárskeho súťaženia do roku 2010, stanovenými v Lisabone. Toto zahŕňa:

- prijať nové členské štáty EÚ do eurozóny, hneď ako budú schopné trvalo splňať kritériá;
- rozvíjať výhody metódy Spoločenstiev (vzťahy a návrhy Komisie, väčšinové hlasovanie v Rade) vo všetkých otázkach spoločného záujmu v ekonomickej oblasti;
- rešpektovať pakt stability a hospodárskej prosperity v podmienkach, ktoré budú takisto brať do úvahy prínos hospodárskeho súťaženia, t.j. zvýhodňovaním investičných podmienok viac ako administratívnych nákladov.

5.3.2. Medzi opatrenia, ktoré by mali umožniť napredovanie v budovaní hospodárskej únie patrí:

- predbežné stanovisko Spoločenstva (nie a posteriori) a národných návrhov finančného práva, v súlade so všeobecnými usmerneniami hospodárskej politiky (BEPG);
- lepšie spojenie usmernení v oblasti zamestnanosti a programov BEPG, nie iba ich jednoduché postavenie vedľa seba;
- zrýchlenie organizácie európskeho finančného priestoru vrátane socio-profesionálnej samoregulácie a koregulácie.

5.3.3. Podmienkou hospodárskej únie je priblíženie daňových systémov, najmä v podmienkach zlučiteľných

s ekonomikou otvorenou k zmenám, a zaujímavým pre investície. Voľná tvorba cien by mohla byť zaradená do oblastí, ktoré sú zaujímavé priamo pre jednotný trh. Konkrétne daňové úľavy by boli potrebné pre zamestnanosť. Ak chýba jednomyselný súhlas, posilnená spolupráca medzi štátmi, ktoré by si želali pokročiť v tomto smere, by tiež pomohla priniesť prvé pokroky.

5.3.4. Lepšie koordinované ciele hospodárskej politiky by mali mať za cieľ:

- rozvíjať politiku hospodárskeho rastu na podporu zárobkovej činnosti a zamestnanosti, tak ako to uznali posledné európske summity: to si vyžaduje, okrem dodatočných intervencií Európskej investičnej banky, ktorých dosah, aj keď nie je nepatrný, zostane obmedzený, poskytnúť novú dimenziu partnerstiev medzi verejným a súkromným sektorom, najmä v oblasti financovania nových transeurópskych štruktúr na úrovni rozšírenej Únie;
- prejaviť aktívnejší priemyselný prístup, objasňujúci európske záujmy so zlučiteľnou konkurenčnou politikou. Obchodnú politiku viac zacieliť na obranu týchto záujmov, podporu veľkých spoločných projektov a podporu rozpočtu Spoločenstiev;
- zabezpečiť potrebný rozvoj inovačných investícií a výskumu podnikov, hlavne za účelom posilnenia európskej konkurencieschopnosti z hľadiska kvality;
- zabezpečiť bezpečnosť Európy najmä jej nezávislosťou v kľúčových technológiách, (potreba posilnenej spolupráce s prednostným otváraním zodpovedajúcich verejných zmlúv);
- sústrediť spoločnú politiku výskumu a vývoja na spoločné projekty, tak aby sa národná politika priblížila európskej.

5.3.5. Nový rozpočtový program 2007-2013 by sa mal orientovať na tento prínos hospodárskeho súťaženia v európskom priestore. Za týmto účelom treba:

- lepšie predvídať ekonomické, priemyselné, regionálne a sociálne zmeny, a vopred podporovať prispôsobenie sa im;
- sledovať reformu poľnohospodárskej politiky v dotknutých prostrediach, ktorá ma za cieľ vytvoriť konkurencieschopný európsky agro-potravinársky priemysel, zohľadňujúci životné prostredie a spotrebiteľov, zaistiť rovnováhu vidieckeho rozvoja;

- posilniť medzinárodnú prítomnosť Únie zvýšením účinku pomoci určenej na rozvoj, rozvíjaním partnerstiev a podporovaním investícií európskych podnikov na tretích trhoch s vysokým potenciálom hospodárskeho rastu;
- zabezpečiť vzájomné prepojenie telekomunikačných sietí, energie a dopravy v podmienkach, ktoré podporujú vzťah náklady/kvalita/bezpečnosť;
- urýchliť integráciu európskeho finančného trhu zosúladenú v plynulosti, harmonizácii, bezpečnosti, konkurencii a samoregulácii;
- dosiahnuť zvýšenie produktivity, na jednej strane priamo v podnikoch (organizácia práce, informatika a nové technológie) a na druhej strane pomocou hospodárskej a sociálnej účinnosti, posilnenej verejnými transfermi, vrátane rozsiahlych ekonomík (otvorenie verejného sektoru, európsku spoluprácu vo verejných službách) ktorá umožní pohlcovanie verejných deficitov
- zabezpečiť rozpočty na výskum v súlade so stanoveným cieľom 3 % HNP stanovenom Úniou, z ktorého dve tretiny by mali byť financované súkromným sektorom a aby národné programy boli navzájom zosúladené medzi sebou a so spoločným programom výskumu a vývoja;

5.4. Zabezpečiť stabilnejšiu implementáciu štrukturálnych reforiem

5.4.1. Vierohodnosť Lisabonského mandátu sa musí viac zakoreniť v myšliach Európanov. Treba sa zbaviť obáv o jej význame a o jej sociálnej cene. Tieto reformy podmieňujú budúcnosť nášho rozvoja v otvorenej ekonomike. Treba zabezpečiť trvalo udržateľný rozvoj európskej spoločnosti, ku ktorej sa Európania pripojili, a ktorý je vyjadrený v Charte základných práv, pričom musí byť zladený s cieľom súťaživosti.

5.4.2 Tento cieľ konkurencieschopnosti by mohol byť formulovaný explicitnejšie. EHSV nejde o to, aby sa EÚ stala najkonkurencieschopnejšou na svete tým, že sa výdavky na všetky oblasti znížia na minimum. Takýto cieľ by bol rovnako iluzórny ako nepraktický, vo viacerých ohľadoch škodlivý a trvalo neudržateľný v dôsledku jeho kvalitatívnych, sociálnych a environmentálnych nákladov. EHSV ide skôr o využitie všetkých prostriedkov na to, aby sme boli plne a dlhodobo konkurencieschopní v otvorenom a globalizovanom hospodárstve, hlavne prostredníctvom využívania nových technológií a inovatívnejšej organizácie práce a produktivity, pričom by sa zároveň prihliadalo na ochranu a konsolidáciu nášho modelu sociálneho rozvoja v Európe.

5.4.3 Mala by sa začať lepšia koordinácia na jednej strane medzi ekonomickými, sociálnymi, administratívnymi reformami a reformami v životnom prostredí, a na druhej strane, medzi členskými štátmi. Bolo by treba zabezpečiť vzájomnú možnosť porovnávania a posilňovania. Vzhľadom na súčasnú situáciu štrukturálnych reforiem v členských štátoch by bolo treba najmä:

- stimulovať učňovstvo a alternatívne vzdelávanie v školách/podnikoch, urobiť ich prístupnejšími a rozvíjať ešte vo väčšej miere európske výmenné programy;
- podporovať vyššiu zamestnanosť žiadateľov o zamestnanie prostredníctvom vzdelávacích programov a prostredníctvom osobnej podpory v integrácii do pracovného trhu;
- podporovať tiež žiadateľov o zamestnanie, v rovnakej miere ženy ako mužov, najstarších a najmladších pracujúcich, aby rozvíjali samostatnú hospodársku činnosť tak, že sa uľahčia administratívne postupy a títo žiadatelia nebudú postihovaní vplyvom systému sociálneho zabezpečenia;
- zabezpečiť platobnú schopnosť sociálneho zabezpečenia, záruku jeho trvalej hodnoty s prihliadnutím na demografické starnutie v Európe a zároveň demotivovať od nedeklarovanej ilegálnej práce a následne ju eradikovať;
- zjednodušiť právne úpravy a procedúry, najmä pre malé a stredné podniky zabezpečujúc, ako bolo spomenuté vyššie, účinnejší boj proti tieňovému hospodárstvu;
- venovať prednostnú pozornosť vytváraniu podnikov a podporovania podnikateľského ducha, reformujúc týmto spôsobom administratívne a daňové ustanovenia.
- upevniť trvalo udržateľný rozvoj a podporovať nové technológie v tejto oblasti, ktoré otvárajú európskym podnikom nové trhy vo svete, s väčšou výmenou dobrých praktických skúseností, ktoré by bolo užitočné spracovať vo forme databázy.

5.4.4 V európskom meradle musí byť táto koordinácia reformami bola podporovaná nasledovným spôsobom:

- poverením predsedu Komisie európskych spoločenstiev, a kolektívnu jeho kolegov, zvláštnou zodpovednosťou za to, aby sa prihliadalo na otázky hospodárskej súťaže v európskej oblasti, ktoré si zasluhujú osobitné iniciatívy v tejto oblasti politiky Komisie – predseda môže stanoviť jedného člena Komisie, aby mu v tejto úlohe asistoval;
- doplniť prehľad zavádzania Lisabonských reforiem, ktoré sú porovnateľné, zdôrazňujúc nielen úlohy verejnej moci, ale tiež občianskej spoločnosti;
- orientovať sa viac na podporu EÚ v návaznosti na ciele Lisabonskej stratégie a zdôrazňovať potrebu systematickosti ročných správ.

5.4.5 Hlavnou požiadavkou je dnes posilniť motiváciu Európanov na vytvorenie jednotnej Európy a splnenie cieľa konkurencieschopnosti, tak ako si ho EÚ stanovila. Toto predpokladá jasnejšiu víziu, účelnosť a obrysy budovanej Európy, ako i ekonomický a celkový sociálny rámec, do ktorého sa zavádzajú štrukturálne reformy. Vyžaduje si to najmä lepšie vnímanie vývoja európskeho modelu sociálnych vzťahov.

5.4.6 Zvýšená konkurencieschopnosť európskych podnikov si vyžaduje hlavne zlepšenie profesionálnej kvalifikácie pracovníkov, stimulovanie ich účasti na organizácii práce, posilnenie sociálnej súdržnosti v podnikoch, vyzdvihujúc upevnené a obnovené sociálne vzťahy.

5.4.6.1 Investície do ľudských zdrojov sú vysoko dôležité. Pracovná sila podniku, jeho ľudský kapitál je nevyhnutný na jeho produktivitu. Motivácia a produktivita zamestnancov závisí hlavne na týchto investíciách, hlavne v oblasti odborného vzdelávania.

5.4.6.2 Zatiaľ čo sa školstvo a vzdelávanie počas celého života stali centrálnou zložkou európskej politiky zamestnanosti, so znepokojením konštatujeme, že podiel pracovnej sily zúčastňujúcej sa na vzdelávaní a odbornej príprave predstavuje v priemere 14 % vo vekovej skupine od 25 do 29 rokov, že pravidelne klesá a následne sa zvyšuje starnutie, keďže veková skupina od 55 do 64 rokov predstavuje len 5 %.

5.4.6.3 V systéme výroby, ktorý si vyžaduje čoraz viac technických a odborných vedomostí, je táto skutočnosť znepokojujúca pre európsku konkurencieschopnosť. Je nevyhnutné, aby sa situácia zmenila. Podniky by mali preto zaradiť do svojich plánov vzdelávacie programy, ktoré by predstavovali dlhodobú investíciu a nielen krok, ktorý by zabezpečil rýchlu alebo okamžitú návratnosť investície.

5.4.6.4 Profesionálne a celoživotné vzdelávanie by však nemali byť riešené jednotlivo. Musia predstavovať základ, na ktorom bude stavané riadenie odborného rastu pracujúcich. Vzdelávanie musí zaručiť motiváciu vo všetkých vekových skupinách tak, aby sa vyzdvihla hodnota schopností zdynami-zovania odborného rastu. Z tohto hľadiska sú hodnotenie schopností a uplatnenie nadobudnutých vedomostí nástrojmi, ktoré musia byť rozvinuté ako súčasť plánu odborného rastu, ktorý je spätý s podnikovými plánmi spoločností.

5.4.7 Výbor chce tiež zdôrazniť úlohu sociálneho hospodárstva, ktoré bolo predmetom viacerých jeho stanovísk. Pripomína, že sociálne hospodárstvo môže poskytnúť model zvýšenej konkurencieschopnosti, založenej na spolupráci medzi jednotlivcami a podnikmi a na svojej schopnosti uspokojovať potreby jednotlivcov a rozvíjať ľudský kapitál.

5.4.8 Okrem podnikov a ich zamestnancov hrajú prioritnú rolu pri novom definovaní sociálnych vzťahov aj sociálni partneri. Lisabonský mandát pôvodne prisúdil základnú zodpovednosť za úspešné zavŕšenie týchto reforiem súkromnému sektoru, sociálnym partnerom a občianskej spoločnosti. Výbor veľmi ľutuje, že tento odkaz bol podcenený počas prvých jarných summitov, tak v správach členských štátov, ako i diskusiiach a záveroch Európskej rady.

5.4.9 Táto situácia sa začala zlepšovať v predvečer Jarných summitov, schôdzí sociálnych partnerov s predsedníctvom Rady a Komisie. Viacročný program sociálnych dialógov 2003-2005, na ktorých sa sociálni partneri dohodli (Konfederácia zamestnávateľov Európy UNICE, Európske centrum verejných podnikov CEEP, Európska únia asociácií pre malé a stredné podniky UEAPME a Európska odborová konfederácia) tiež prispeli k tomu, aby sa posilnilo ich zapojenie do zavádzania stratégie reforiem. Tento program na zosúladenie a spoločné iniciatívy, zameraný na tri oblasti (zamestnanosť, sociálne aspekty rozšírenia, voľný pohyb) zvlášť kladie dôraz na posilnenie vzdelávania a odbornej kvalifikácie. Prispieva tiež k definovaniu európskeho modelu spoločnosti spájajúc vyššiu konkurencieschopnosť podnikov a posilnený sociálny obsah.

5.4.10 Títo sociálni partneri už zaviedli v členských štátoch rozhodujúce reformy v oblasti vytvárania pracovného trhu alebo sociálneho zabezpečenia. Je dôležité podporovať ich spoluzodpovednosť za tieto reformy, hodnotiac ich aktivity a ich dohody v správach na Jarných summitoch, a zahrnúť ich do výmeny osvedčených skúseností. Výbor je pripravený uverejniť túto informáciu o účasti sociálnych a hospodárskych činiteľov na reformách v databáze.

6. Závěry

6.1 Výbor usudzuje, že nedostatok konkurencieschopnosti európskych podnikov je veľkou cenou, ktorú musí nedostatočne podnikajúca Európa zaplatiť. Európa stále nedoriešila viaceré oblasti, mešká vo svojich reformách a nedostatočným, často zastaralým, niekedy nesúvislým, a teda kontraproduktívnym spôsobom využíva svoje silné stránky. Toto konštatovanie sa potvrdzuje v štyroch základných dysfunkciách:

- nedostatočná podpora podnikateľského myslenia napriek európskym slobodám;
- vnútorný trh zostáva nedobudovaný napriek jeho rozšíreniu;
- stále chýbajúca hospodárska únia napriek menovej únii;
- zle prevzaté štrukturálne reformy napriek ich plánovaniu.

6.2 Odstránenie týchto dysfunkcií si vyžaduje kolektívnu zodpovednosť na zabezpečenie lepšej koherencie medzi Európou a jej štátmi, ktorá využije komplementárnosť. Výbor s potešením registruje, že posledný Európsky jarný summit:

- vyzval členské štáty, aby podporovali reformné partnerstvá, ktoré spájajú sociálnych partnerov, občiansku spoločnosť a verejnú moc;
- podporil vôľu európskych sociálnych partnerov, aby upevnili svoju angažovanosť v nových európskych partnerstvách usilujúcich sa o zmenu.

6.3 Výbor sa domnieva, že takéto partnerstvá, tak na európskej ako i národnej úrovni by sa mali urýchlene spojiť, aby vytvorili podmienky na úspech pri znovunastolení konkurencieschopnosti v Európe a prispeli najmä k:

- urýchleniu optimálnej organizácie vnútorného trhu;
- rozvinutiu hospodárskej únie na úroveň menovej únie;
- začleneniu všetkých dotknutých spoločenských kruhov do reforiem;
- zavádzaniu inovačných iniciatív, tak verejných, súkromných a asociálnych za týmto cieľom;
- vyhodnoteniu pokroku tohto partnerstva na budúcich Jarných summitoch.

6.4 Výbor zdôrazňuje potrebu prekonania ťažkostí do uplynutia termínu v roku 2010, vrátane implementácie Lisabonských reforiem (dobudovanie jednotného trhu, vytvorenie skutočne konkurencieschopnej hospodárskej únie) za využitia vplyvu menovej únie, pričom sa budú plne integrovať požiadavky trvalo udržateľného rozvoja.

6.5 Výbor na záver konštatuje, že potrebné urýchlenie reforiem by bolo značne uľahčené silnejším hospodárskym rastom. Európska únia by mala neodkladne zabezpečiť opatrenia na posilnenie jednotného trhu, stimulujúc ponuku a dopyt, a tak vytvoriť trvalé podmienky pre rast investícií, obchodu, spotreby a zamestnanosti.

Brusel 27. októbra 2004

Predsedačka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Zelenej knihe o verejných/súkromných partnerstvách a legislatíve Spoločenstva týkajúcej sa verejného obstarávania a koncesií“

(COM(2004) 327 final)

(2005/C 120/18)

Dňa 30. apríla 2004 sa Európska komisia podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva rozhodla prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom „Zelenú knihu o verejných/súkromných partnerstvách a legislatíve Spoločenstva týkajúcej sa verejného obstarávania a koncesií“

Odborná sekcia pre „Jednotný trh, výrobu a spotrebu“, ktorá bola poverená prípravou prác Výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko dňa 8. septembra 2004. Spravodajcom bol pán LEVAUX.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 412. plenárnom zasadnutí, ktoré sa konalo 27. a 28. októbra 2004 (na schôdzi 27. októbra 2004) nasledujúce stanovisko 96 hlasmi za, 2 hlasmi proti, pričom sa 2 členovia hlasovania zdržali.

1. Úvod

1.1 Komisia vydala Zelenú knihu o Verejných/Súkromných Partnerstvách (Public-Private Partnerships - PPP) 30. apríla 2004. Jej cieľom je vyvolať diskusiu o zavádzaní práva Spoločenstva o koncesiách a PPP.

1.2 HSV predložil vo svojom stanovisku z vlastnej iniciatívy v októbri 2000 ⁽¹⁾ odporúčania, ktoré zostávajú aktuálne. Fenomén PPP sa rozrástol a zostáva strategickou otázkou pre Európu v rozšírenom rámci a po prijatí nových smerníc z 30. apríla t.r. ⁽²⁾

1.3 Medzičasom sa získali skúsenosti s projektmi PPP v mnohých krajinách. Tieto skúsenosti sú veľmi rôznorodé. Bolo by preto užitočné systematicky hodnotiť skúsenosti vzhľadom na rozdielne kritériá, ako napríklad náklady, prístup k službám, kvalita služieb, dosah na pomery v zamestnanosti atď. Osobitne by sa malo preskúmať, či a ako PPP môžu prispieť k udržaniu konkurencieschopnosti Európy voči zvyšku sveta a ktoré výhody, resp. nevýhody majú oproti tradičným formám poskytovania týchto služieb.

2. Národné legislatívy a využívanie PPP sa v Európe veľmi rozvinuli

2.1 Všetky európske krajiny využili alebo súčasne používajú systém PPP a koncesie. Komisia však až do dnešného dňa nemohla pripraviť súpis. EIB má čiastočné štatistiky o niektorých projektoch. Nezabudnime, že už „prvá, rímska Európa“ používala pred dvomi tisíckami rokov koncesionársky systém. V devätnástom storočí sa vytvorila železničná sieť

formou koncesných zmlúv. Tieto boli mimoriadne rozšírené nielen v železničnej doprave, ale aj v miestnych verejných službách: voda, plyn, električka, odvoz odpadu z domácností, telefóny atď.

2.2 Globálne zmluvy už oddávna umožňujú na celom svete financovať, vytvárať, realizovať a riadiť nielen diaľnice a parkoviská, ale aj vodné siete, múzea, letiská, električky alebo metrá, mestské usporiadania, celé renovácie škôl a nemocníc atď.

2.3 **Krajiny s novými legislatívami o PPP.** Nasledujúce popisy sa obmedzujú na skutočnosti zistené v niektorých krajinách: Taliansko, Španielsko, Veľká Británia a Francúzsko.

2.3.1 Taliansko

2.3.1.1 Rámcový zákon z roku 1994 (zákon Merloni) definuje **koncesiu na výstavbu a správu**. Táto forma koncesie je charakteristická tým, že koncesionár realizuje dielo zo svojich vlastných prostriedkov, ktoré znova nadobudne **hospodárskou prevádzkou** realizovaného diela (článok 19, odstavec 2 zákona 109/94) ⁽³⁾.

Cieľom programu na vybudovanie infraštruktúry je 220 diel, ktoré sa považujú za strategické:

- od 2002 do 2011 sa odhadujú investície na 125 miliárd eur;
- polovica je od štátu a druhá polovica zo súkromného financovania.

⁽¹⁾ Úradný vestník C 14 zo 16.1.2001.

⁽²⁾ Úradný vestník L 134 z 30.4.2004.

⁽³⁾ Rámcový zákon (L 109/94) (G.U. č. 41 z 19-2-1994) upravený zákonom z 2. júna 1995 č. 216 (G.U. č. 127 z 2-6-1995).

Zákon vytvoril prispôsobený právny rámec: generálny dodávateľ, koncesionár, prenájom a sprostredkovateľ.

Aby sa vyhlo meškaniu v dodávke a dosiahla efektívnosť výstavby, nový zákon z roku 2001 vytvoril „**generálneho dodávateľa**“. Generálny dodávateľ dodáva dielo na kľúč a udržiava ho. Takisto na seba preberá predbežné financovanie diela.

2.3.1.2 Koncesionár

Koncesia na výstavbu a správu je alternatívou pre generálneho dodávateľa: nedostatok finančných zdrojov všeobecne vedie k tomu, že sa pristupuje k cieľu, založenému na úplnom alebo čiastočnom financovaní užívateľom, pretože pri využití „generálneho dodávateľa“ administratíva musí platiť spôsobom rozvrhnutých platieb.

2.3.1.3 Prenájom alebo prevzatie správy

Koncesie sa používajú aj na správu existujúcich stavieb: nemocnice, školy, väzenia. Odporúčenie štátnej pokladnice musí umožniť, aby sa správa koncentrovala na jej hlavné úlohy a využila inovácie súkromného sektora.

2.3.1.4 Sprostredkovateľská zmluva

Tento typ zmluvy ponúka možnosť predložiť ponuku na realizáciu diela v rámci trojročného plánovania investícií verejnej správy, ktorej sa to týka. Správa je slobodná v rozhodovaní, či návrh prijme, alebo nie, ak je to prípad vyhlásenia verejnej súťaže. Sprostredkovateľ má predkupné právo a vystavuje zmluvu.

V tejto krajine sa zaznamenáva veľký sprostredkovateľský rozvoj:

- 1163 iniciatív predložených za tri a pol roka (január 2000-jún 2003);
- 660 pochádza od sprostredkovateľov (koncesia z iniciatív súkromníka, ktorých bolo 302 v roku 2003!);
- 503 koncesií z iniciatívy verejného sektora.

2.3.2 Španielsko

2.3.2.1 V Španielsku zákon 13/2003 z 23. mája 2003 upravuje koncesné zmluvy na obstaranie verejných prác. Týmto zákonom bol pozmenený zákon o zmluvách štátnych správ – konsolidovaný text schválený kráľovským dekrétom (zákon 2/2000) zo 16. júna, ktorý dáva nový názov úprave rozličných

typov administratívnych zmlúv – Koncesná zmluva na obstaranie verejných prác – a poskytuje právny základ pre túto zmluvu, ktorá je v súčasnosti bežná, a tiež sa zameriava na jej neobvyklé črty ako aj na dodržiavanie právnych tradícií Španielska.

2.3.2.2 Nová definícia zmluvy pokrýva štyri základné otázky, ktoré charakterizujú tento typ zmluvy: „verejné práce“, „riziko pre koncesionára“, „hospodárska koncesná rovnováha“ a „diverzifikácia financovania“.

2.3.3 Veľká Británia

2.3.3.1 V rokoch 1993-1994 vláda zaviedla širokú politiku delegovania verejných služieb a verejných prác, kvalifikovaných ako „Súkromná finančná iniciatíva“ (Private Finance Initiative PFI). Tento mechanizmus zveruje súkromnému podniku určité verejné zariadenie so základnou úlohou, ktorou je „Konceptia – Financovanie – Výstavba – Riadenie – Údržba“. Od svojho zavedenia je vo PFI:

- viac ako 650 projektov zavedených v PPP, z toho 45 nemocníc a viac ako 200 škôl;
- 400 prevádzkovaných projektov;
- 48 miliárd investovaných libier (60 miliárd eur);
- program do budúcnosti;
- približne 12 % z národného investičného rozpočtu v ročnom kapitále.

2.3.3.2 Britská štátna pokladnica určila dva determinujúce činitele, na ktorých sa zakladá PFI: „súkromný sektor musí na seba skutočne prevziať riziko“, a „verejný sektor musí dostať služby za najlepšie ceny zavádzaním princípu *Best Value for Money*“, ktorý sa snaží optimalizovať náklady za využitie vybudovaných zariadení; pretože staviteľ je poverený sám využívať zariadenia, bude mať veľký záujem vymyslieť a vybudovať kvalitné dielo, s nižšími prevádzkovými nákladmi a s čo najdlhšou životnosťou.

2.3.3.3 Zmluvy, ktoré sa v súčasnosti uzatvárajú pokrývajú všetky oblasti: vodné zdroje, asanácia, verejná doprava, armáda, školy, verejné stavby, cesty a diaľnice, ...

2.3.3.4 Kvôli veľkému počtu projektov PPP v Spojenom kráľovstve sa v tejto oblasti získali aj rozsiahle veľmi rôznorodé skúsenosti. Treba vykonať systematickú analýzu a vyhodnotenie týchto skúseností a využiť výsledky v ďalšom vývoji.

2.3.4 Francúzsko

2.3.4.1 Právo uzavretia koncesných zmlúv s platbami užívateľa zriadil zákon z 29/1/1993, nazývaný „Sapin“ a využívanie týchto zmlúv je veľmi rozšírené:

- pre mestské vodárenské služby, udržiavanie čistoty, verejnú dopravu atď.,
- pre významné infraštruktúry: diaľnice, mosty, veľké štadióny, tunely atď.

2.3.4.2 Zmluvy typu PPP, pri ktorých je v roli platcu verejný sektor sa v súčasnosti vo Francúzsku veľmi rýchlo rozvíjajú.

2.3.4.2.1 Od prijatia zákona z 5. januára 1988 disponuje Francúzsko dlhodobými zmluvami, nazvanými „Baux Emphytéotiques Administratifs“ (zmluvy o dlhodobom administratívnom prenájme, kde je nájom platený verejným sektorom z verejných platieb). Tieto zmluvy sa používajú pri verejných stavbách, hlavne školských zariadeniach ako i pri variante leasingu, ktorý využíva aj francúzsky štát⁽¹⁾. Okrem toho štát rozšíril zmluvy „Nájom s možnosťou kúpy“ v stavebnej oblasti a pri infraštruktúrach (zákon z 29. augusta 2002 pre „políciu“ a začiatkom roka 2003 pre „armádu“).

2.3.4.2.2 Podľa zákona z 2. júla 2003 majú byť prijaté nariadenia upravujúce dlhodobé zmluvy, ktoré budú zahŕňať „konceptiu, výstavbu, financovanie a riadenie z verejných platieb“. Prvé nariadenie pre zdravotnícky sektor bolo vydané v septembri 2003 a druhé bolo prijaté pre francúzsky štát a miestne samosprávy. Ide o nariadenie o zmluvách o partnerstve zo 17. júna 2004.⁽²⁾

2.3.5 Nemecko

2.3.5.1 V Nemecku tak ako v iných členských štátoch existuje detailná legislatíva pre verejné obstarávanie (pracovné zmluvy), na ktorých sa môžu bez rozdielu zúčastniť štátne a súkromné podniky, ako aj PPP.

2.3.5.2 Od toho treba zásadne rozlíšiť procedúru na zabezpečenie služieb v rámci služieb všeobecného záujmu. Obce si v mnohých prípadoch volia v Nemecku PPP na poskytovanie takýchto služieb vo verejnom hospodárskom záujme (SVHZ), napríklad v oblasti zásobovania a odstraňovania, t.j. v oblastiach energie, vody/kanalizácie a likvidácie odpadov. To sa uskutočňuje vo všetkých možných zmluvných podobách. Popri veľmi rozšírených koncesiách v oblasti služieb existujú verejné obstarávanie, napr. na dodávky elektrickej energie, ako i inštitucionálne

lizované PPP v obciach. Tieto PPP prispievajú k zabezpečeniu pracovných miest v regióne a k rozvoju regionálneho hospodárstva.

2.3.5.3 Takéto PPP sú založené na ústavne garantovanom oprávnení obcí slobodne rozhodovať o spôsobe a organizácii poskytovania SVHZ na svojom území v rámci koncesií. Majú slobodu voľby založiť vlastné podniky, vstúpiť do PPP s vhodnými partnermi alebo prideliť vykonávanie SVHZ súkromníkom. Na takéto PPP sa legislatíva o zadávaní nevzťahuje.

2.4 Poznámky k sprostredkovateľskej zmluve

2.4.1 Systém vychádza z tradície koncesií v Európe. V Európe sa plne rozvíja a nastoľuje otázku o jeho zosúladenom alebo nezosúladenom rámci a začlenení do európskeho práva.

2.4.2 Francúzsko a Španielsko ho prijímajú po Taliansku, kde je právo z tohto hľadiska značne prepracované. V tejto krajine správny celok vyhlasuje výberové konanie, odvolávajúci sa na predbežný projekt sprostredkovateľa, prípadne ho správny celok upravuje, a zaraďuje do svojho finančného plánu (navrhovaná dĺžka, požadovaná sadzba, ...).

2.4.3 Po procese rokovaní udeľuje koncesiu buď sprostredkovateľovi alebo jednej z dvoch najlepších navrhnutých ponúk vo verejnej súťaži. Sprostredkovateľ a ponúkajúci musia poskytnúť garanciu do výšky 2,5 % hodnoty celkovej investície.

2.4.4 Ak správa nevyberie sprostredkovateľa, tento obdrží výšku garancie od ponúkajúceho, ktorý vyhral súťaž, ako kompenzáciu jeho vynaložených výdavkov, vrátane duševného vlastníctva. Ak sa stane, že dostane zmluvu sprostredkovateľ, jeho garancia vo výške 2,5 % bude uhradená dvom ostatným ponúkajúcim (60 % najlepšiemu a 40 % druhému).

2.4.5 Takým istým spôsobom sa do zmlúv zahŕňa rezerva pre organizácie, ktoré majú väčšinu handicapovaných pracovníkov v článku 19 smernice 2004/18/CE Európskeho parlamentu a Rady z 31. marca 2004, ktorá sa vzťahuje na koordináciu procedúr uzavretia štátnych zákaziek na obstaranie prác, dodávok a služieb; EHSV sa domnieva, že niektoré sociálne kritéria by mali byť v prospech sprostredkovateľa, alebo jedného z dodávateľov počas zavádzania tejto formy verejného/súkromného partnerstva.

(1) Stavba Ministerstva financií v Bercy (Paríž) bola čiastočne realizovaná pomocou tohto finančného nástroja.

(2) Nariadenie o zmluvách o partnerstvách, číslo 2004-559, vydané v Úradnom vestníku z 19. júna 2004.

2.5 *Krajiny, v ktorých sú PPP a koncesia málo rozvinuté. Nasledujúce popisy sa obmedzujú na skutočnosti konštatované v niektorých krajinách.*

2.5.1 Belgicko

2.5.1.1 Koncesia je definovaná v článkoch 24 a 25 zákona z 24. decembra 1993 a v článkoch 123 a nasledujúcom článku kráľovského dekrétu z 8. januára 1996 ⁽¹⁾. Okrem vykonávania a prípadnej koncepcie týchto prác, tieto články obsahujú možnosť prevádzkovania diela koncesionárom. **Naopak, sprostredkovateľská zmluva v belgickom práve nie je veľmi rozšírená.**

2.5.1.2 Sprostredkovateľská zmluva ⁽²⁾ je charakteristická spojením financovania, realizácie a niekedy koncepcie jedného diela, ktoré bude následne využívať zadávateľ a za ktoré bude platiť nájomné ⁽³⁾.

2.5.2 Portugalsko

2.5.2.1 Táto krajina, aby vylepšila svoju cestnú sieť, zaviedla zmluvu SCUT, režim prenesenia právomoci, ktorý umožňuje súkromnému staviteľovi dostávať úhradu z verejných prostriedkov. SCUT sa inšpiruje systémom *shadow toll*, t.j. „virtuálneho mýta“, zavedeného na britských cestách. Výberové konania, ktoré sa vzťahujú na tieto zmluvy SCUT, prebiehali v roku 1997. Zdá sa, že sa v súčasnosti využívajú menej.

2.5.3 Maďarsko

2.5.3.1 Neexistuje špecifický zákon, ktorý by riadil projekty PPP, ale pravidlá finančných záväzkov štátu sú popísané vo vyhláske č. 2098/9003 (V29).

2.5.3.2 V roku 1997 krajina iniciatívne zaviedla jeden program partnerstva so súkromným sektorom, zameraný na rozvoj priemyselných parkov, ktorých počet na začiatku roku 2004 dosiahol číslo 165.

3. Ako definovať koncesiu a PPP?

3.1 Európske právo nebolo schopné poskytnúť realistickú definíciu PPP a koncesií. Pojmy PPP a koncesia na obstaranie

⁽¹⁾ Zákon z 24/12/93 – verejné zmluvy – Belgický monitor z 22. januára 1994. Kráľovské dekréty z 8 a 10/01/96 – Belgický monitor z 26. januára 1996. Kráľovský dekrét o verejnom obstarávaní dodávateľských prác a služieb a koncesiách o verejných službách.

⁽²⁾ Detto.

⁽³⁾ Zákon z 24. decembra 1993 (článok 9) – kráľovský dekrét z 8. januára 1996 (článok 21) – kráľovský dekrét z 26. septembra 1996 Maurice-André Flamme. Zákon z 24. decembra 1993 Súdny vestník 1994. Režim výstavba.

verejných prác a verejných služieb v európskom práve buď neexistujú, alebo sú nedokonalé. Kritika súčasných pojmov sa zameriava na:

— pripojenie koncesií k pojmu zákaziek na obstaranie prác (paragraf 3.1.1);

— nedostatočné odlíšenie dlhodobých a krátkodobých zmlúv, ktoré predstavuje deliacu čiaru vonkajšieho financovania administratívnej podstaty a teda podporu prenesenia právomoci (paragraf 3.1.2);

— nedostatočné spracovanie nezávislých návrhov koncesií zo súkromného sektoru (bod 3.1.3).

3.1.1 Pripojenie PPP a koncesií k zákazkám na obstaranie prác

3.1.1.1 Otázka koncesií má svoje pramene na jednej strane v práve Spoločenstva, v princípoch Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva, a na druhej strane v smerniciach, ktoré tieto princípy zavádzajú.

3.1.1.2 Smernice, ktoré vypracovala Únia majú cieľ zabezpečiť transparentnosť výberových konaní v oblasti verejného obstarávania a čo sa týka komplexných koncesných zmlúv o PPP, ich pôsobnosť je miestami nejasná.

3.1.1.3 Iba smernica 93/37 ⁽⁴⁾, ktorá koordinuje procedúry uzatvorenia zmlúv na obstaranie prác, definovala koncesnú zmluvu o verejných prácach a určila jej definíciu vo svojom článku 1) odseku d. Nanešťastie to urobila s odvolaním sa na jednoduché zmluvy na obstaranie verejných prác ⁽⁵⁾. **Smernica 92/50** ⁽⁶⁾ o obstarávaní verejných služieb neobsahovala definíciu koncesie. Okrem toho, **smernica 93/38** ⁽⁷⁾ nespracovala predmet definície, alebo uzatvorenia koncesií, upravila predpismi uzatváranie všetkých zmlúv s koncesionármi, v takzvaných špeciálnych odvetviach, nahradila teda iné smernice. EHSV ľutuje tento lakonický a nereálny prístup, ktorý nanešťastie ostal obsiahnutý v smerniciach 2004/17 a 2004/18 ⁽⁸⁾.

⁽⁴⁾ Úradný vestník L 199, z 9.8.1993.

⁽⁵⁾ „Koncesia na obstaranie verejných prác“, je zmluva, ktorá predkladá tie isté typy ako tie, ktoré sú spomínané v bode a), s výnimkou toho, že protihodnota prác spočíva buď iba v práve prevádzkovať dielo, alebo v práve prispôbenej ceny.

⁽⁶⁾ Úradný vestník L 209, z 24.7.1992.

⁽⁷⁾ Úradný vestník L 199, z 9.8.1993.

⁽⁸⁾ Úradný vestník L 134, z 30.4.2004.

3.1.1.4 Komisia, vedomá si toho, že sa častejšie pristupuje k PPP, vydala **výkladovú správu Komisie ku koncesiam v práve Spoločenstva o verejnom obstarávaní** v apríli 2000⁽¹⁾. Cieľom tejto správy bolo vyjsť zo základnej právnej nejasnosti, ktorá súvisí s tým, že chýba správna definícia koncesii a PPP v smerniciach o verejnom obstarávaní. Treba pripomenúť, že v súčasnom stave národné legislatívy prijímajú koncesie a PPP neobyčajne odlišným spôsobom.

3.1.1.5 EHSV pozoruje, že chýbajú definície koncesie a zmlúv o PPP alebo prenášaní právomoci, ktoré by jasne vymedzovali ich obsah a rozsah. V skutočnosti, koncesia a prenášanie právomoci všeobecne sa nedajú zosumarizovať jedným kritériom, teda v závislosti od toho, kto nesie riziko alebo kto za dielo platí (čo boli rozhodné kritériá uvedené v smernici 93/37, neskôr vo výkladovej správe, ale sú definované celou radou faktorov.

3.1.1.6 Ako lepšie definovať koncesiu alebo PPP?

3.1.1.6.1 Zmluva alebo jednostranný akt, ktorým verejný orgán udeľuje zvláštne práva externej organizácii na „zostavenie plánu, vybudovanie, financovanie, údržbu a riadenie“ infraštruktúry, alebo služby dlhodobo a na dobu určitú:

— sa nazýva koncesiou, keď je podnik kompenzovaný odmenou, ktorú zaplatia z väčšej časti užívateľa;

— sa nazýva koncesiou verejno-súkromného partnerstva, keď je podnik odmenený z väčšej časti platbou zo strany verejného orgánu.

3.1.1.6.2 Z týchto definícií treba vyňať dve kritéria, ktoré sa viažu na tieto typy zmlúv:

— Potrebu **preniesť zodpovednosť** verejného orgánu na vlastníka zmluvy;

— Pojem **celkovej zmluvy**, ktorá má veľa funkcií (výstavba, financovanie, prevádzka, údržba atď.) na dlhé obdobie (priemerné rozpätie od 10 do 75 rokov).

3.1.1.6.3 EHSV sa domnieva, že sa netreba obmedziť, tak ako to robí výkladová správa z apríla 2000, na úvahu, že zmluva (koncesná) zahŕňa iba jedno prevádzkové riziko, bol by to príliš čiastočný a limitujúci pohľad na tento typ zmlúv.

(1) Úradný vestník C 121, z 29.4.2000.

3.1.2 Potrebné rozlíšenie krátkodobých a dlhodobých zmlúv

3.1.2.1 Na základe Zelenej knihy, vydané Európskou komisiou v novembri 1996⁽²⁾, EHSV prijal 28. mája 1997⁽³⁾ stanovisko, v ktorom žiadal Komisiu revidovať svoj prístup ku koncesiam tak, aby sa stali viac autonómne voči definícii obstarávania prác: „Otázka koncesii by sa mala stať predmetom hĺbkového prieskumu v očakávaní, že ich udeľovanie bude transparentné a podľa objektívnych kritérií. Existujú základné rozdiely medzi koncesiou a obchodnou zmluvou: predmet, dĺžka, platobné podmienky, spôsob spravovania, rozsah zodpovednosti. Európska komisia, aby uprednostnila rozvoj týchto zmlúv, by mohla preskúmať prispôbený právny nástroj na ich vykonávací režim“⁽⁴⁾.

3.1.2.2 Ak sa zamýšľame nad charakterom zmlúv a ich klasifikáciou, EHSV považuje za potrebné, aby sa určila ich samotná funkčnosť (účel).

3.1.2.3 Koncesná zmluva alebo PPP nemôže bez zmienky o dĺžke viesť k prevedeniu prevádzkového rizika, keď sa jedná predovšetkým o vytvorenie projektovej dokumentácie, prevedenie výstavby, financovania a správy/údržby diela alebo služby na zvoleného kandidáta.

3.1.3 **Čo sa týka už spomínaných sprostredkovateľských zmlúv**, viaceré krajiny ustanovili zvláštne právo, ktoré uznáva možnosť pre súkromných činiteľov, aby navrhli projekt zodpovedným verejným orgánom. Táto prax už prebieha v Taliansku a mala by sa rozšíriť do ostatných členských štátov, ktoré zatiaľ nemajú podobné procedúry.

3.2 Rôzne spôsoby aplikácie európskeho práva vytvárajú rôzne jurisdikčné rozdiely:

3.2.1 Pojmy európskych verejných zmlúv na obstarávanie nie sú v Európe jednotné, bude sa teda brať do úvahy, že jedna zmluva je v jednej krajine obchod a v druhej je koncesia. Tá istá zmluva bude mať teda dva režimy uzatvorenia podľa krajiny, v ktorej sa nachádza. Spojené kráľovstvo, menej citlivé na klasifikáciu zmlúv, ako krajiny s latinskou tradíciou a administratívnym právom vždy považoval PPP za jednoduché verejné zmluvy, čiže mohli byť považované za koncesie o verejných prácach.

(2) COM (96) 583 final.

(3) Úradný vestník C 287 z 22.9.1997.

(4) Aj iné body stanoviska si zasluhujú byť citované:

„Metódy financovania verejných diel zo súkromných finančných zdrojov sa vyvíjajú vo viacerých krajinách. Ide o dlhodobé zmluvy, ktoré prinášajú súkromné financovanie, čo ich jasne odlišuje od verejných zmlúv“.

„EHSV si želá, aby koncesná činnosť bola predmetom špecifického režimu, hlavne pre transeurópske siete“.

„EHSV navrhuje, aby Európska komisia podporovala nové zmluvné metódy, založené na financovaní verejných infraštruktúr zo súkromných finančných zdrojov“.

3.2.2 Skutočnosť, že sa vo viacerých štátoch objavila špecifická legislatíva o PPP poukazuje na špecifickosť týchto zmlúv, ktoré sa nachádzajú na rozhraní administratívnej správy a zmluvou, čo a priori sťažuje celú úpravu predpismi.

3.3 *Môže sa európske právo uspokojiť s tým, že zmluvy budú triedené výlučne podľa spôsobu ich uzatvárania, zatiaľ čo by zostalo v tieni prenesenie právomoci verejnej služby v inštitucionálnom zmysle? Má jediný režim uzatvárania zmluvy taký význam?*

3.3.1 Prínos smerníc značne prekračuje harmonizáciu uzatvárania zmlúv o verejnom obstarávaní. V skutočnosti boli definície prijaté v týchto smerniciach úplne prevzaté do viacerých národných legislatív a spôsobili začlenenie spoločných zmluvných pojmov vo viacerých krajinách v Európe.

3.3.2 Smernice 2004/17 a 2004/18 však ponechávajú právny režim národných zmlúv na národné legislatívy, ktoré zavádzajú právo ich výkonným spôsobom. Takto vzniká otázka, aké miesto prisudzuje verejná správa súkromnému sektoru.

3.4 *Hierarchia noriem pripisuje na základe trhového usporiadania hospodárstva zabezpečeniu verejnoprospešných služieb a rešpektovaniu sociálnych otázok osobitnú hodnotu.*

3.4.1 EHSV znova potvrdzuje:

— že v súlade s budúcou ústavou schválenou Radou zahŕňajú tieto ciele trvalo udržateľný rozvoj na základe vyrovnaného hospodárskeho rastu a cenovej stability, vysoko konkurencieschopného sociálneho trhového hospodárstva, ktoré má za cieľ plnú zamestnanosť a sociálnu ochranu, ako aj vysokú mieru ochrany a zlepšenia kvality životného prostredia;

— že v prípade použitia musia PPP prispievať k dosahovaniu cieľov Únie;

— že stratégia prijatá na Lisabonskom summite potvrdila dodržiavanie princípu otvoreného trhového hospodárstva, ktoré mu prinesie významný rozvoj a bude rešpektovať sociálny rozmer Európy (výchova, vzdelávanie, zamestnanosť atď.).

3.4.2 Pri rešpektovaní princípu subsidiarity na dosiahnutie cieľa otvoreného trhového hospodárstva by mal kompetentný verejný orgán zohľadniť možnosti konkurencie a rozhodnúť o najvhodnejšom riešení.

3.4.3 Každé zmluvné riešenie, ktoré sa týka verejnej správy spočíva v aplikácii sociálnych záväzkov dotyčnej krajiny a v dodržiavaní špecifikácií uvedených v zmluve. V prípade nedodržiavania sociálnej dimenzie alebo špecifikácií sa budú musieť aplikovať ustanovenia ohľadom zrušenia zmluvy.

4. Návrhy na zlepšenie a ujasnenie práva o PPP a koncesiách

4.1 EHSV sa domnieva, že na to, aby sa vytvoril harmonizovaný rámec na európskej úrovni, je viac žiadúce, aby bol rozvoj týchto zmlúv doprevádzaný jednou alebo viacerými výkladovými správami, ktoré by sledovali odlišnosť a komplexnosť fenoménu v čase, ako sa okamžite púšťajú do vypracovania smernice, ktorá by veľmi rýchlo mohla zaostáť za vývojom v tejto oblasti.

4.2 Na druhej strane EHSV vyzýva Komisiu, aby spracovala tému PPP uceleným spôsobom a aby v rámci svojich správ zhromaždila (po prieskume v jednotlivých štátoch) zoznam kritérií, ktoré by verejná moc mohla vziať do úvahy pre sociálne a environmentálne aspekty. Takto by táto verejná moc, dopĺňujúc týmito kritériami existujúcu legislatívu, mohla z nej urobiť podmienky pre realizáciu zmlúv.

4.3 EHSV sa domnieva, že:

— PPP je flexibilným ekonomickým a dynamickým nástrojom, ktorý môže slúžiť ako katalyzátor na zaradenie určitých ekonomických, sociálnych a environmentálnych cieľov, medzi ktoré patria trvalo udržateľný rozvoj, zamestnanosť a sociálna integrácia.

— PPP umožňuje zlepšenie kultúry medzi verejnými a súkromnými partnermi.

4.4 Smernica 2004/18 upravuje niektoré dôležité otázky o uzatváraní zmlúv verejného obstarávania, ktoré by sa mohli prispôsobiť PPP a koncesiám, totižto: kritériá, súťaživý dialóg a dôveryhodnosť ponúk. Zdá sa, že je užitočné upresniť nasledovné body:

4.4.1 Zachovanie otvoreného prístupu ku koncesiám

4.4.1.1 Otvorený prístup ku koncesiám založený na smernici 2004/18 sa musí zachovať o to viac, že nie všetky členské štáty používajú koncesionárske postupy.

4.4.2 Určiť zosúladenú právnu definíciu koncesíí a PPP v Európe

4.4.2.1 Je potrebné pristúpiť k zjednoteniu definície týchto dvoch zmlúv v členských štátoch. Definícia, ktorú hore uviedol EHSV (pozri bod 3.1.1.6) pomôže potvrdiť výnimočné miesto, ktoré zaujímajú tieto zmluvy na hraniciach pojmu trhu a verejnej správy.

4.4.3 Rešpektovanie inovácií

4.4.3.1 Komunitárne predpisy, týkajúce sa koncesíí na obstarávanie prác, nestanovujú obstarávateľovi povinnosť upresniť v návrhu koncesie o obstaraní verejných prác, či bude akceptovať inovačné varianty.

4.4.3.2 EHSV považuje za potrebné, aby boli počas konzultácií prijaté varianty každého druhu tých typoch zmlúv, ktoré uprednostňujú inováciu.

4.4.3.3 V skutočnosti, odpoveď jedného skúmaného kandidáta na udelenie povolenia môže mať originálny charakter, ktorý obsahuje významné a základné inovácie zo všetkých hľadísk: technické, finančné alebo obchodné a ktoré môžu byť využité na zlepšenie životných a pracovných podmienok príslušných spotrebiteľov a pracujúcich zo sociálneho a ekonomického hľadiska.

4.4.3.4 Toto nabádanie kandidátov, aby súhlasili s nákladným intelektuálnym vkladom do konzultácie o takýchto inováciách je v súlade s myšlienkou Lisabonskej stratégie. Treba tiež zamedziť tomu, aby duševné vlastníctvo s originálnymi nápadmi tohto kandidáta bolo poskytnuté k dispozícii iným konkurentom. Je to otázka etikety a podnecovania k inovácii, ktoré by mali byť prenesené do národnej legislatívy členských štátov v rámci novej procedúry „Súťaživý dialóg“, ktorý je spojený s PPP.

4.4.4 Negociačný proces

4.4.4.1 Návrh na koncesnú zmluvu musí zodpovedať cieľu služby, ktorý má koncesionár určiť, ale musí poskytovať maximálnu slobodu v spôsobe dosahovania tohto cieľa: koncepcia diela, pracovný plán, prevzatie technických rizík atď. Po odovzdaní návrhov jedným alebo viacerými kandidátmi, si EHSV želá, aby sa zaviedol dialóg medzi obstarávateľom a potencionálnymi koncesionármi s cieľom definitívne určiť, či pôjde o koncesnú zmluvu alebo PPP z hľadiska navrhovaného výberu podľa potrieb verejného štátneho orgánu. Stará smernica 94/37 si pri výnimkách vyhradila negociačnú procedúru. Odvtedy sa v dialógu o hospodárskej súťaži prijal princíp rokovania o tzv. komplexných zmluvách.

4.4.4.2 Prijatá procedúra dialógu o hospodárskej súťaži by mala:

- správne upresniť, že podnety (problém hodnotenia odpovedí súkromného sektoru alebo presný charakter potrieb alebo sústredenie financií) sa chápu vo veľmi širokom zmysle a liberálne;
- potvrdiť, že každý podnik môže urobiť vlastný návrh a teda duševné vlastníctvo každého konkurenta bude uchované.

4.4.4.3 Nakoniec treba pripomenúť, že uzatvorenie zmluvy medzi obstarávateľským orgánom verejnej správy a zmluvným koncesionárom je povinné a musí určiť zodpovednosť každej zo strán podľa toho, čo navrhuje legislatíva danej krajiny.

4.4.5 Potvrdenie súboru princípov

4.4.5.1 Význam dobre prispôbeného právneho rámca o koncesiách a PPP sa musí konkretizovať prijatím princípov, ktoré sa budú vzťahovať na výkon koncesných zmlúv alebo PPP.

4.4.5.2 Možnosť uzatvoriť zmluvy o partnerstve závisí hlavne od možnosti dosiahnuť rovnováhu medzi zmluvnými stranami a jej následné rešpektovanie.

4.4.5.3 EHSV odporúča, aby Komisia vo svojej výkladovej správe uprednostnila vyvážené prerozdelenie rizík medzi obstarávateľom a koncesionárom, ponechajúc výber na každý štát, aby upresnil prostriedky, ktoré sa môžu následne ďalej vyvíjať. Za týmto účelom by mohli medzi princípmi takejto správy figurovať viaceré myšlienky:

- riziká koncesie na výstavbu infraštruktúry alebo PPP musia byť určené, kvantifikované a jasne vymedzené v najlepšej miere, tak aby ich bolo možné zabezpečiť;
- v prípadoch výnimočného rizika: nepredvídateľná udalosť, ktorá zvyšuje výdavky zmluvy (neočakávaná úprava verejných vymáhacích príkazov, nepredvídateľné technické podmienky pri vykonávaní stavebných prác, krátkodobé zmeny v správaní spotrebiteľov atď.) musí obstarávateľ s odberateľom vopred uzavrieť príslušnú zmluvnú dohodu o zdieľaní rizika;
- odškodnenie by malo byť zaručené koncesionárom, ktorý nedodrží jednotlivé ustanovenia zmluvy
- koncesionár, ktorý má na starosti financovanie, musí ako pri každom uzavretí súkromnoprávnej zmluvy mať možnosť vychádzať z toho, že napriek právnym a daňovým úpravám na úrovni zákonodarnej moci sa do platných zmlúv nezasiahne;

- okamžitá náhrada škody v prospech zmluvného partnera sa musí predvídať pokiaľ dôjde k úprave zmluvy následkom novej požiadavky obstarávateľa bez toho, že by sa boli upravili počiatočné zmluvné podmienky;
- koncesionár musí mať právo využívať dostatočnú pružnosť na to, aby prebral úlohu, ktorá mu bola obstarávateľom zverená, zachovávajúc súbor právnych otázok alebo verejného poriadku.

4.4.5.4 Zavedenie systému koncesíí ako formy efektívneho spojenia súkromného riadenia a financovania s verejnými investíciami v oblasti poskytovania služieb všeobecného záujmu si vyžaduje vhodný právny a účtovný rámec, ktorý by bol prispôsobiteľný na špecifickú štruktúru princípu koncesíí. Vysoké investície a náklady, ktoré musí súkromný podnik vynaložiť počas prvých rokov na vybudovanie infraštruktúry a naštartovanie prevádzky by mali byť rozdelené na celú dobu trvania koncesie. Vo svojej súčasnej podobe návrh na harmonizáciu európskych účtovných predpisov znemožňuje udeľovanie koncesíí. Účtovné predpisy Španielska a spôsob ich aplikácie na nové koncesie by mohli slúžiť ako príklad, pokiaľ ide o rozvoj spolupráce medzi verejným a súkromným sektorom pre projekty výstavby a/alebo poskytovania služieb v rámci Európskej únie.

5. Objasniť pravidlá konkurencie medzi verejnými alebo para-verejnými entitami a súkromnými entitami

5.1 Zmiešané spoločnosti sú často priamymi držiteľmi koncesíí alebo špeciálnych alebo výhradných práv, ktoré môžu v určitých prípadoch rozšíriť ich pole činnosti nad rámec ich kreatívnej oblasti jednoduchou úpravou ich štatútu. V tomto prípade musia viesť oddelené účtovníctvo, aby sa dalo overiť, či neprijímajú skrížené dotácie, ktoré by skreslili konkurenciu.

5.2 EHSV odporúča ujasniť pravidlá nasledovným spôsobom:

5.2.1 Pred vytvorením zmiešanej entity musí zodpovedný orgán zobrať do úvahy konkurenčné možnosti trhu a rozhodnúť o najvhodnejšom riešení.

5.2.2 Na základe starostlivosti o transparentnosť a efektívnosť musia byť procedúry vytvárania zmiešaných entít vopred ohlásené vo verejných súťažiach a jasne majú byť vyzvaní súkromní konkurenti, aby sa prípadne mohli zúčastniť na vytvorení para-verejných spoločností. Napokon musí verejný orgán vyhlásiť výberové konanie na služby poskytované zmiešanou miestnou entitou, ktorá:

- uloží tejto zmiešanej entite ako povinnosť pri presiahnutí svojej pôvodnej oblasti viesť oddelené účtovníctvo, aby sa dalo overiť, či neprijíma skrížené dotácie, ktoré by skreslili konkurenciu;
- dodržiava procedúry Spoločenstva, vrátane procedúr spojených so štátnou pomocou;
- kontroluje nestranné konkurenčné podmienky voči súkromnému sektoru (daňovníctvo a výdavky na prevádzku zmiešaného podniku).

6. Závery

EHSV sa domnieva, že v súčasnosti sa objavuje špecifická legislatíva vzťahujúca sa na PPP v mnohých štátoch a prostredníctvom získavaných skúseností si zasluhuje, aby sa uprednostňovalo:

- nechať vyvíjať PPP v ich rôznych formách niekoľko rokov,
- získavať od členských štátov pravidelne správu o rôznych modeloch PPP a o problémoch, s ktorými sa stretli (výhody a nevýhody v porovnaní s tradičnými formami),
- vytvoriť s predstaviteľmi štátov, Komisie a občianskej spoločnosti, vrátane EHSV, monitorovacie stredisko o vývoji PPP (za účelom hodnotenia skúseností v závislosti od rôznych kritérií, najmä nákladov, prístupu k službám, vplyvov na zamestnanosť, konkurencieschopnosti, životného prostredia atď.),
- zdôrazniť, že pre PPP a koncesie sa európske verejné limity (práce, služby) uplatňujú; pod týmito európskymi limitmi bude každý štát uplatňovať svoje vlastne pravidlá, aby sa vyhol nežiadúcej administratívnej záťaži,
- zverejniť výkladovú správu, ktorá do roku 2007 objasní:
  - definíciu koncesíí a PPP,
  - konkurenčné postavenie zmiešaných alebo para-verejných entít,
  - dialóg hospodárskej súťaže a publicitu,
  - schopnosť „sprostredkovateľa“, ktorý uprednostňuje inováciu,
  - opodstatnenosť štátnej pomoci pre zmiešané alebo para-verejné entity.

Brusel 27. októbra 2004

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Návrhu smernice Rady pozmeňujúcej Smernicu 92/12/EEC o všeobecných ustanoveniach ohľadom výrobkov podliehajúcim spotrebnej dani a o skladovaní, preprave a monitorovaní takých výrobkov“

(COM(2004) 227 final – (CNS)2004/0072)

(2005/C 120/19)

Dňa 24. mája 2004 sa Rada podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva rozhodla prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom „Návrh smernice Rady pozmeňujúcej Smernicu 92/12/EEC o všeobecných ustanoveniach ohľadom výrobkov podliehajúcich spotrebnej dani a o skladovaní, preprave a monitorovaní takých výrobkov“

Odborná sekcia pre „Hospodársku a menovú úniu a sociálnu kohéziu“, ktorá bola poverená prípravou prác Výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko dňa 7. októbra 2004. Spravodajcom bol pán pán WILKINSON.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 412. plenárnom zasadnutí, ktoré sa konalo 27. a 28. októbra 2004 (na schôdzi 27. októbra 2004), nasledovné stanovisko 84 hlasmi za, 11 hlasmi proti, pričom sa 5 členovia hlasovania zdržali.

1. Úvod

1.1 Prv, než začal fungovať Vnútroštrh, existovali veľké rozdiely v systémoch a sadzbách aplikovaných na výrobky podliehajúce spotrebnej dani, čo bolo dôsledkom historických a kultúrnych rozdielov medzi členskými štátmi. Smernica 92/12/EEC odsúhlasila, že sa zladia všeobecné ustanovenia ohľadom výrobkov podliehajúcich spotrebnej dani⁽¹⁾ a pojednávala aj o skladovaní, preprave a monitorovaní takých výrobkov⁽²⁾.

1.2 Článok 27 tejto Smernice vyžadoval, že pred 1. januárom 1997 by mala Rada opätovne preskúmať ustanovenie článkov 7, 8, 9 a 10 a prijať všetky potrebné pozmeňovacie návrhy⁽³⁾. Tento konečný termín 1. januára 1997 sa ukázal ako priskorý na to, aby sa udelil právoplatný verdikt pre problémy, na ktoré sa narážalo a bude narážať pri aplikovaní týchto článkov.

1.3 Odkedy vstúpila smernica do platnosti, značne sa zvýšil aj záujem o prepravu týchto výrobkov podliehajúcich spotrebnej dani, daň za ktoré už bola zaplatená a ktoré sa riadia článkami 7 až 10 smernice. Toto viedlo, na požiadavku

⁽¹⁾ Výrobky sú spracovaný tabak, minerálne oleje a alkoholické nápoje
⁽²⁾ Preprava výrobkov podliehajúcich spotrebnej dani v rámci EÚ sa všeobecne uskutočňuje podľa „oslobodenia od dane“ medzi „daňovými skladmi“ v členských štátoch podľa dohodnutej dokumentácie. Spotrebná daň sa platí v tých členských štátoch, kde sú výrobky riadnym postupom uvoľnené pre spotrebu.

⁽³⁾ Tovary podliehajúce spotrebnej dani sú uvoľnené pre spotrebu v niektorom členskom štáte, a tak, podľa toho, aká spotrebná daň bola zaplatená v tom členskom štáte, taká môže byť presunutá aj v rámci EÚ. Práve presuny tohto typu sa riadia ustanoveniami článkov 7 až 10.

obchodníkov, k zavedeniu trochu zjednodušených postupov v niektorých členských štátoch. Na spôsob, akým sa dané články aplikovali, bolo aj mnoho sťažností zo strany verejnosti.

1.4 Komisia si myslí, že existuje dostatočné pochopenie problémov, ktoré sa vyskytujú v rozličných príslušných kategóriách prepravy⁽⁴⁾ pre navrhnutie potrebných pozmeňovacích návrhov.

2. Všeobecné pripomienky

2.1 Prevádzka jednotného trhu vzhľadom na tovary podliehajúce spotrebnej dani, bola vo svojich detailoch komplikovaná, s následnou neistotou o tom, ako by mali byť v niektorých prípadoch nariadenia aplikované, a uvalila značné administratívne bremená na zapojené podniky. Návrhy Komisie pokrývajú obchodné transakcie, predaje súkromníkom – jednotlivcom a predaje na diaľku a smerujú k objasneniu, zjednodušeniu a zladeniu existujúcich predpisov o preprave vnútri EÚ, pri ktorých už bola spotrebná daň zaplatená v jednom členskom štáte pre dotyčný výrobok, a k takej liberalizácii, aby sa spotrebitelia v EÚ mohli tešiť viacerým výhodám z vnútorného trhu. Výbor víta oba tieto ciele.

2.2 Kvôli výške príjmov členských štátov zo spotrebných daní⁽⁵⁾ a kvôli rozličným spôsobom, akými členské štáty presadzujú nariadenia, bolo pre Komisiu ťažké odsúhlasiť pozmeňovacie návrhy s členskými štátmi. Poznamenávame, že 10

⁽⁴⁾ Tieto kategórie sú výrobky prepravované medzi členskými štátmi za komerčnými účelmi (iné ako „diaľkový predaj“), ktoré sú definované ako všetky iné účely okrem osobného využitia súkromnými osobami, výrobkov kupovaných priamo súkromnými osobami pre ich vlastné použitie, a predajov na diaľku.

⁽⁵⁾ V roku 2001 bola celková hodnota HDP pre 15 členských štátov EÚ 8.8 miliárd EUR a priemerné príjmy EÚ zo spotrebnej dane v percentách HDP boli 2,72 %.

„nových“ členských štátov nebolo prizvaných na rokovania s Komisiou, ktoré viedli k týmto návrhom. Výbor uznáva potrebu členských štátov použiť spotrebnú daň ako súčasť zvyšovania svojich príjmov, ale pochybuje, že tieto návrhy zmenia zvyky spotrebiteľov do takej miery, že by podstatne ovplyvnili celkové príjmy.

2.3 Pre tovary podliehajúce spotrebnej dani sú spotrebiteľské ceny často značne ovplyvňované aplikovanými daňovými sadzbami. Toto patrí najmä pre tabakové výrobky a pre alkoholické nápoje⁽¹⁾. Od začiatku jednotného trhu nastalo isté zníženie rozdielov medzi sadzbami spotrebnej dane aplikovanými v členských štátoch; ale pokiaľ nebudú aplikované sadzby podliehať prinajmenšom významnej miere harmonizácie, bude pretrvávať motív na hľadanie lepších obchodov v tejto oblasti a rovnako bude v tejto oblasti pokračovať aj organizovaná kriminalita.

2.4 Občania EÚ očakávajú, že budú všetkými možnými spôsobmi profitovať z jednotného trhu, ale právo kúpiť si za miestne ceny akékoľvek výrobky kdekoľvek v EÚ, kde si budú priať, je dôležitou výhodou. Ak sa občanom poprie toto právo, nebude to vrhať na EÚ pozitívne svetlo.

2.5 Ako zdôrazňuje Komisia, typ spotrebnej dane za prepravu výrobkov spadajúcich do uvedených článkov sa hlavne týkal súkromných osôb alebo malých obchodníkov, ktorí nemajú značné finančné prostriedky alebo komerčnú infraštruktúru. Je dôležité, aby boli všetky dohodnuté opatrenia jasné, jednoduché na pochopenie a pokiaľ je to možné, jednoducho aplikovateľné. Musia byť aj reálne a vymáhateľné.

2.6 Na ozajstnom vnútornom trhu by mali byť liberalizované aj predpisy týkajúce sa tabakových výrobkov. Výbor však uznáva, že pri rozhodovaní o tom, aké výrobky zahrnúť do pozmenenej smernice, budú členské štáty musieť plne zvážiť všetky dôsledky, a to ich môže viesť k vylúčeniu niektorých výrobkov.

2.7 Poznemenáva tiež, že minerálne oleje sú zriedkakedy prepravované ináč ako komerčne. Je teda jasné, že takto formulované návrhy by hlavne postihli prepravu alkoholických nápojov.

(1) Pre výrobky zo spracovaného tabaku sú ceny v obchodoch v najviac zdaňovanom členskom štáte o 3,7 krát vyššie, než v najmenej zdaňovanom. Sadzby spotrebnej dane aplikované na alkoholické výrobky sa pohybujú medzi najviac a najmenej zdaňovanými členskými štátmi o 15,9 krát pre pivo a „medziprodukty“ a 9,2 krát pre alkoholické nápoje. Pre výrobky z vína take porovnanie nemožno uviesť, pretože víno v 12 z 25 členských štátov nie je zdaňované vôbec a v ďalších 2 členských štátoch sa aplikuje minimálna daň 2 eurocenty na fľašu.

2.8 Výbor veľmi víta, že mnohé návrhy sú založené na radách a požiadavkách obchodných organizácií zainteresovaných v týchto veciach, a že berú na vedomie účinky na menšie podniky.

3. Konkrétne pripomienky

3.1 **Článok 7.** Týka sa v podstate toho, kto by mal platiť spotrebnú daň a za akých okolností, podľa akých administratívnych formalít, predajov cestujúcim loďou alebo lietadlom na cestách vnútri EÚ a spôsobov, akými by sa mali riadiť straty tovaru, za ktorý bolo zaplatené clo.

3.1.1 Výbor víta objasnenia a zladenie, ktoré návrhy Komisie prinesú. Rovnako veľmi víta uznanie, že sa musí zredukovať obrovské množstvo administratívnej práce vyžadovanej na plné splnenie týchto predpisov. Výbor podporuje dožadovanie sa Komisie, aby členské štáty povolili zavedenie zjednodušených postupov jednoduchými bilaterálnymi dohodami medzi členskými štátmi.

3.2 **Článok 8.** Tento článok sa týka výrobkov získavaných súkromnými osobami pre vlastné použitie. Hlavná otázka je tu potreba, aby sa dané tovary prenášali osobne danou osobou.

3.2.1 Výbor víta návrh Komisie na liberalizáciu systému v súčasnosti aplikovaného na nákupy na diaľku súkromnými osobami tak, aby taká osoba nemusela prepravovať kúpený tovar osobne.

3.2.2 Výbor chápe, že nový návrh, že jednotlivec musí osobne urobiť ustanovenia pre tovar, ktorý sa má doručiť do iného členského štátu (a že tieto ustanovenia by nemal robiť predajca) súhlasí so súčasnými všeobecnými predpismi o DPH aplikovanými na nákupy na diaľku. Je však ťažké predvídať, ako toto možno vymáhať. Napríklad predpokladajme, že predajcovia môžu odporučiť miestneho agenta, ktorý zariadi dopravu a tak splní právnu požiadavku, že urobí dojednania sami; ale účinok bude rovnaký. Malo by sa objasniť, aký druh rád by podľa pozmenenej smernice nebol proti predpisom.

3.3 Výbor víta návrh na zrušenie „indikatívnych limitov“⁽¹⁾ ako možného dôkazu o tom, či je tovar určený na súkromné alebo komerčné použitie. Verejnosť všeobecne berie tieto limity ako kvantitatívne limity a v niektorých členských štátoch sa tieto limity príliš často interpretovali veľmi obmedzene. Výbor uznáva, že odstránenie týchto limitov môže sťažiť boj proti pašovaniu, ale limity nikdy nemali byť viac ako jeden z indikátorov toho, či bola preprava skôr pre komerčné, než pre súkromné použitie; tieto limity ani nie sú samé o sebe dostatočným dôkazom po právnej stránke.

3.3.1 Výbor však navrhuje, že by nebolo nevhodné zaviesť istý druh kvantitatívnych reštrikcií na nákupy na diaľku (napr. keď tovar nie je dopravovaný jednotlivcami, ktorí sú v ňom zainteresovaní).

3.4 **Článok 9.** Je veľmi nepravdepodobné, že návrhy týkajúce sa prepravy minerálnych olejov na osobné účely spôsobia vážne problémy.

3.5 **Článok 10.** Výbor víta navrhované objasnenie toho, v akých prípadoch treba platiť spotrebnú daň.

4. Zhrnutie

4.1 Výbor víta návrhy predložené Komisiou v tejto zložitej a citlivej oblasti.

4.2 Návrhy sú reálne; objasnenia a zjednodušenia sú veľmi vítané, zladenie je potrebné a liberalizáciu srdečne privítajú občania EÚ, pretože sa posilnia výhody jednotného trhu.

Brusel, 27. októbra 2004

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ Indikatívne limity sú teraz 800 cigariet, 10 litrov alkoholu, 90 litrov vína a 110 litrov piva

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Návrhu smernice Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 77/388/EHS v dôsledku prístúpenia Českej republiky, Estónska, Cypru, Lotyšska, Litvy, Maďarska, Malty, Poľska, Slovinska a Slovenska“

COM(2004) 295 final

(2005/C 120/20)

Dňa 30. júna 2004 sa Rada podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva rozhodla prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom „Návrh smernice Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 77/388/EHS v dôsledku prístúpenia Českej republiky, Estónska, Cypru, Lotyšska, Litvy, Maďarska, Malty, Poľska, Slovinska a Slovenska“

Vzhľadom na naliehavosť prác bol pán **PEZZINI** rozhodnutím Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru počas 412. plenárneho zasadnutia 27. a 28. októbra 2004 vymenovaný za hlavného spravodajcu v danej veci. Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal nasledovné stanovisko počtom 121 hlasov za a žiadnym proti, pričom sa 3 hlasujúci hlasovania zdržali.

1. Úvod

1.1 Európska rada na svojom zasadnutí vo Viedni 11. a 12. decembra 1998 v rámci „Viedenskej stratégie pre Európu“ formulovala princíp, podľa ktorého sa členskými štátom, ktoré by o to prejavili záujem, povoľuje vyskúšať účinky zníženej sadzby DPH pri službách náročných na ľudskú prácu⁽¹⁾ z hľadiska vytvárania nových pracovných miest a boja proti čiernej ekonomike.

1.2 Rada v následnosti na oznámenie prijala ad hoc 22. októbra 1999 smernicu (1999/85/ES) s platnosťou na 4 roky: 2000 – 2003. Deväť členských štátov – Belgicko, Grécko, Španielsko, Francúzsko, Taliansko, Luxembursko, Holandsko, Portugalsko a Spojené kráľovstvo – využilo túto možnosť.

1.3 V následnosti na hodnotiace správy o dopade opatrení predložila Komisia 23. júla 2003 návrh smernice, ktorou sa pristupovalo k zjednodušeniu a racionalizácii zníženej sadzby DPH⁽²⁾. Kvôli mnohým rozporom Rada doteraz nemohla prijať takýto návrh smernice. Táto oblasť si žiaľ aj naďalej vyžaduje jednotomyselné schválenie.

1.4 V dôsledku toho, vzhľadom na riziko legislatívnej neistoty pre členské štáty, ktoré uplatňovali znížené sadzby a so súhlasom Rady, Komisia navrhla predĺženie doby platnosti smernice 1999/85/ES do 31. decembra 2005.

Brusel 28. októbra 2004

2. Všeobecné pripomienky

2.1 EHSV už viackrát zaujalo priaznivý postoj k princípu umožniť aplikovanie zníženej sadzby DPH pri službách náročných na ľudskú prácu⁽³⁾.

2.2 Vo svojich stanoviskách EHSV pozitívne zhodnotil priaznivý dopad príslušných opatrení na vytváranie nových pracovných miest a na obmedzovanie čiernej práce.

2.3 EHSV okrem toho sformuloval viacero návrhov zameraných na rozšírenie uplatňovania znížených sadzieb DPH na nové sektory: reštauračné služby, reštaurovanie historických a cirkevných budov a budov tvoriacich súčasť súkromného kultúrneho a architektonického dedičstva.

2.4 EHSV teda podporuje princíp, podľa ktorého sa novým členskými štátom, ktoré o to požiadajú, na základe smernice 1999/85/ES povoľuje do 31. decembra 2005 aplikovať zníženú sadzbu DPH na služby náročné na ľudskú prácu.

2.5 EHSV však jednako vyjadruje poľutovanie nad tým, že Rada nedokázala dospieť k dohode o návrhu smernice predloženom Európskou komisiou zameranom na zjednodušenie a racionalizáciu celého systému.

2.6 EHSV opakovane vyjadril svoje presvedčenie, že systém jednomyselného schvaľovania predstavuje v mnohých oblastiach fiškálnej politiky skutočnú prekážku pre napredovanie Únie.

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ V tom čase sa nezamestnanosť v EÚ pohybovala okolo 10 %. Mimoriadne zasadnutie Európskej rady v Luxemburgu (1997) zameralo svoju činnosť na potlačanie nezamestnanosti. Štúdie európskej akadémie z Avignonu o čiernej práci poukázali na skutočnosť, že v EÚ dosahovali niektoré oblasti kvótu 28 %. Porovnaj aj stanovisko EHSV o čiernej práci (Ú. v. C 101 z 12.04.1999, str. 30).

⁽²⁾ COM(2003) 397 final z 23. júla 2003.

⁽³⁾ Ú. v. C 209 z 22.7.1999.
Ú. v. C 32 z 5.2.2004.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady o energetickej účinnosti pri konečnom používaní a energetických službách“

COM(2003) 739 final – 2003/0300 (COD)

(2005/C 120/21)

Dňa 23. januára 2004 sa Rada podľa článku 175, odseku 1 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva rozhodla prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o energetickej účinnosti pri konečnom používaní a energetických službách“

Odobrná sekcia pre „Dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť“, ktorá bola poverená prípravou prác Výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko dňa 5. októbra 2004. Spravodajcom bola **pani SIRKEINENOVÁ**.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 412. plenárnom zasadnutí (na schôdzi 28. októbra 2004) prijal nasledovné stanovisko 117 hlasmi za, 10 proti, pričom sa 14 členov zdržalo hlasovania.

1. Východisková situácia

1.1 Energetická politika EÚ sledovala počas posledných rokov tri hlavné línie:

- vytváranie efektívnych otvorených trhov pre elektrickú energiu a plyn,
- zabezpečenie bezpečnosti energetických dodávok, a
- dosiahnutie prísnych environmentálnych cieľov a hlavný boj proti klimatickým zmenám.

Kľúčová legislatíva prijatá v týchto oblastiach zahŕňa revidované smernice o trhoch pre elektrickú energiu a plyn otvárajúce trhy pre používateľov, ktorí nepredstavujú domácnosti v polovici roka 2004 a pre všetkých zákazníkov v roku 2007. Zelená kniha o bezpečnosti dodávok elektrickej energie bola uverejnená v roku 2001, pričom zdôraznila manažment na strane dopytu ako najdôležitejšie opatrenie pre bezpečnosť dodávok a boj proti klimatickým zmenám.

1.2 Spoľahlivé energetické dodávky za primerané ceny sú dôležitou podmienkou pre hospodársky rast a blaho občanov Európy. Následne, EHSV vo svojom stanovisku podporil ciele a prístup Komisie.

1.3 Návrh smernice o účinnosti pri konečnom používaní a energetických službách Komisia predložila ako súčasť balíka návrhov týkajúcich sa energetickej infraštruktúry a bezpečnosti dodávok. Komisia zdôrazňuje, že v tomto kontexte sa otázka rovnováhy medzi ponukou a dopytom nemôže zanedbávať. Zásadná príčina zvýšeného napätia na sieťach je rast dopytu, ktorý sa dá čiastočne neutralizovať manažmentom na strane dopytu.

1.4 Energetická účinnosť pri konečnom používaní alebo úspora energie sa dlho uznáva ako silný prvok na trhu s energiou. Používanie menšieho množstva energie šetrí peniaze a priamo prispieva k bezpečnosti dodávok a často znižovaniu skleníkových plynov znižovaním potreby vytvárania a investovania do novej výroby, prenosu a distribúcie.

1.5 Pre lepšiu energetickú účinnosť existuje veľký potenciál. Oznámenie sa odvoláva na štúdie, ktoré v priemere ukazujú, že konečná spotreba energie v EÚ by sa dala znížiť aspoň o 20 % bez zníženia pohodlia a bez ďalších nákladov. Potenciál účinnosti pre používanie elektrickej energie je vo všeobecnosti nižší ako tento celkový údaj, a vyšší pre iné formy energie.

1.6 V Oznámení doplnujúcom energetický balík Komisia uvádza, že budúci nárast dopytu po elektrickej energii bude spadať do okruhu starostlivosti manažmentu na strane dopytu. Zdá sa však, že budú potrebné niektoré nové investície jednoducho na renováciu elektrární, ktoré dosiahli koniec svojej životnosti. Komisia očakáva, že mnoho z uvedeného bude mať formu obnoviteľných zdrojov a distribuovaného kombinovaného generovania tepla a energie v malom rozsahu.

1.6.1 Výbor nemôže súhlasiť s týmto popisom budúcich trendov a potrieb v sektore elektrickej energie. V Oznámení o bezpečnosti dodávok sa majú očakávať omnoho jasnejšie a realickejšie informácie o budúcich trendoch a potenciáloch. Hlavne keď sú dostupné lepšie kvantifikované informácie a scenáre, vrátane materiálu vyprodukovaného samotnou Komisiou. Vyhybanie sa jasným a realistickým základným informáciám, aj keď sú pre mnohých nepopulárne, neprospieva nikomu.

1.6.2 Veľmi hrubý výpočet môže priniesť predstavu o význame problému a možnostiach jeho riešenia. Dopyt po elektrickej energii rastie v EÚ v súčasnosti rýchlosťou 1-2 % ročne. Cieľ EÚ pre zvyšovanie produkcie elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov energie znamená ročný nárast menej ako 1 %. Cieľ navrhovaný pre energetickú účinnosť by znížil ročný nárast o 1 %. Obnoviteľné zdroje a účinnosť by tak mohli kompenzovať rast dopytu, a okrem toho by mohli snáď nahradiť existujúcu kapacitu omnoho menším množstvom než o 1 % ročne. Elektrárne bežia 30 – 50 rokov, čo teoreticky znamená, že musí dôjsť k náhrade pri ročnej priemernej miere 43 %. Medzinárodná agentúra pre energiu (IEA) uvádza potrebu nových elektrární v EÚ vo výške viac ako 200 000 MW počas ďalších 20 rokov.

2. Návrh Komisie

2.1 Cieľom návrhu Komisie je zabezpečiť, že každý rok sa usporí o 1 % viac energie, ktorá bola predtým používaná v každom členskom štáte prostredníctvom zvýšenej energetickej účinnosti. 1 % energie, ktoré sa má usporiť, je vypočítané z priemerného ročného používania energie počas posledných piatich rokov v danom členskom štáte. To povedie k energetickým úsporám vo výške približne 6 % v roku 2012. Členské štáty by mali byť povinné podávať správy a overovať, v súlade s ustanoveniami smernice, že toto množstvo bolo usporené každý rok až do roku 2012. Používanie energie v členskom štáte môže naďalej rásť, ale s nižšou rýchlosťou, než bez daných opatrení.

2.2 Návrh smernice oživuje opatrenia týkajúce sa energetickej účinnosti a má za cieľ podporu trhu pre energetické služby ako sú osvetlenie, vykurovanie, teplá voda, ventilácia atď. Členské štáty by mali byť povinné rešpektovať dva ciele energetických úspor a zabezpečiť, že dodávatelia energie budú ponúkať energetické služby na obdobie rokov 2006 až 2012.

2.3 Cieľ všeobecnej úspory energie konečnými používateľmi vo výške 1 % ročne znamená 1 % priemerného množstva energie distribuovanej alebo predanej konečným odberateľom počas predchádzajúcich piatich rokov. Tieto úspory budú musieť byť registrované z nasledovných sektorov: domácnosti, poľnohospodárstvo, komerčný a verejný sektor, doprava a priemysel. Letecká a námorná doprava sú vylúčené z dôvodov merania. Vylúčené sú aj energeticky náročné priemyselné odvetvia, ktoré už zastrešuje smernica o obchodovaní s emisiami a smernica IPPC. Do úvahy sa budú brať všetky typy energie: od elektrickej energie a zemného plynu po diaľkové vykurovanie a chladenie, vykurovacie palivo, uhlie a lignit, lesnícke a poľnohospodárske energetické produkty a pohonné hmoty.

2.4 Sektorový cieľ je stanovený pre verejné sektory členských štátov, ktoré potrebujú usporiť aspoň 1,5 % energie ročne, hlavne vďaka energeticke účinnému verejnemu obstarávaniu. Tieto úspory by tiež mali prispieť k všeobecnému cieľu ročných úspor vo výške 1 %.

2.5 Pre predaj energetických služieb na strane ponuky je stanovený záväzok, podľa ktorého by distributéri energie a/alebo maloobchodné dodávateľské spoločnosti mali integrovať energetické služby do svojej distribúcie a odbytu energie do pokrytia 5 % podielu ich zákazníkov. Prípadne by sa ponúkali energetické audity.

2.6 Metóda výpočtu umožňuje uznať skôr vykonané merania. Členské štáty môžu merať a overovať pokračujúci dosah už existujúcich energetických služieb a opatrení zameraných na účinnosť, ktoré neboli zavedené pred rokom 1991. Dane z energie a informačné kampane zamerané na úspory energie je možné brať do úvahy za predpokladu, že ich dosah je tiež merateľný a overiteľný.

2.7 Členské štáty sa rozhodnú, ktoré sektory by mali byť riešené a ako by mohol každý sektor prispieť k dosiahnutiu národného cieľa, hoci by sa všetkým oprávneným odberateľom mala ponúknuť istá forma energetickej služby alebo programu alebo opatrení energetickej účinnosti.

2.8 Úspory sa budú vypočítavať ako suma nameraných alebo odhadovaných redukcí v konečnej spotrebe energie, ktorá sa dá pripísať energetickým službám, programom energetickej účinnosti a iným oprávneným opatreniam. Členské štáty budú pravidelne podávať hlásenia o svojom úspechu pri dosahovaní cieľov. V návrhu sú uvedené príklady oprávnených energetických služieb a usmernení pre energetickú účinnosť pri meraní a overovaní energetických úspor.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 EHSV pri niekoľkých predošliých príležitostiach zdôraznil dôležitosť energetickej úspory a zdôraznil energetickú účinnosť pri konečnom používaní, aby sa dosiahol cieľ trvalo udržateľného rozvoja a hlavne boja proti klimatickým zmenám. Iniciatíva Komisie zameriavajúca serióznou pozornosť na túto otázku je vítaná. EHSV silne podporuje cieľ energetickej účinnosti a niektoré návrhy v návrhu Smernice, ale má aj návrhy zmien.

3.2 V mnohých členských štátoch boli v tejto oblasti prijaté kroky, ktoré dnes predstavujú celý rad politických opatrení, praktických skúseností a výsledkov. Asi najrozšírejšou formou činnosti v tejto oblasti, spolu s niektorými príkladmi v celej EÚ, je dobrovoľné konanie, v neorganizovaných formách alebo založené na dohodách.

3.3 Na úrovni EÚ existujú požiadavky, aby sa domáce a iné spotrebiče označovali štítkom a požiadavka smernice o používaní energie v budovách. Prejednáva sa mnoho opatrení, ako napríklad smernica o návrhu produktov využívajúcich energiu. Mnoho iných častí politik EÚ podporuje aj energetickú účinnosť pri konečnom používaní, ako IPPC (1) a smernice o dani z energie. Bohužiaľ, tieto politiky vo veľkom rozsahu obsahujú opatrenia, ktoré výrazne zvyšujú náklady na energiu. Toto sa dá považovať za podporu úspory energie, ale škody spôsobené vyššími nákladmi domácnostiam a konkurencieschopnosti priemyselných odvetví môžu prevážiť pozitívne účinky.

3.4 Príslušné kroky na zvýšenie energetickej účinnosti sa veľmi líšia, a to kvôli rôznym miestnym okolnostiam a krokom, ku ktorým doposiaľ došlo. Účinky týchto akcií na vnútorný trh sa zdajú byť obmedzené. V tejto súvislosti je dôležité, v súlade s princípom decentralizácie, aby dodatočné opatrenia na úrovni EÚ predstavovali skutočnú pridanú hodnotu.

3.5 Zdá sa, že Komisia sa vo svojom návrhu pokúša zohľadniť rozdiely a rozmanitosť opatrení. Ale berúc do úvahy všetky existujúce národné predpisy a predpisy EÚ, a hlavne všetky dobrovoľné činnosti, návrh si, podľa EHSV, vyžaduje určité úpravy, aby sa zvýšila optimálna hodnota existujúcich opatrení. Tiež by sa mala objasniť spojitosť so súvisiacimi požiadavkami, ako sú tie, ktoré boli ustanovené v smernici o budovách.

3.6 Potenciál lepšej energetickej účinnosti bol predmetom rôznych štúdií. EHSV sa vo všeobecnosti zhodol s Komisiou na údajoch, ktoré predkladá. Potenciál je veľký, ale na určité jeho časti je nutné nazeráť kriticky, s lepším zohľadňovaním hospodárskej reality. Ziskovosť investícií do účinnosti sa počítala na obdobie návratnosti pri životnosti investície, čo často nie je realizovateľné v praktickom živote. Napríklad, ak ďalšie náklady na účinnejší vykurovací systém v rodinnom dome majú dobu návratnosti pri životnosti spotrebiča, čo sú desiatky rokov, vlastník by to ťažko videl ako ziskovú investíciu. Podobne v malých podnikoch s obmedzeným investičným rozpočtom by do svojho zoznamu priorít manažér nezarádil vyššie výmenu stroja, ktorý je stále funkčný, strojom, ktorý spotrebuje menej energie, ako projekt, ktorý zvyšuje celkový výstup a obrat.

(1) Integrovaná prevencia a ochrana pred znečistením.

3.7 Z týchto skutočností vyplýva, že cieľ uvedený v smernici vo výške nárastu účinnosti o 1 % ročne je ambiciózny, ale vôbec nie nerealistický. Cieľ vo výške 1,5 % vo verejnom sektore, ktorý hlavne súvisí s úsporami energie používanej v budovách, môže byť v niektorých členských štátoch veľmi ťažko a nákladne dosiahnuteľný v navrhovanom časovom rámci.

3.8 Hlavným argumentom na podporu stanovenia povinného cieľa je, že ciele sú silné stimuly. Existuje však aj mnoho argumentov proti záväznému cieľu.

3.8.1 Rozdiely v minulých a súčasných krokoch sú také, že spoločný cieľ by vyvolával rozdielne náklady pre používateľov energie v rôznych členských krajinách. Individuálne ciele pre členské štáty nie sú možné, a to kvôli nedostatku porovnateľných informácií, ktoré by boli základom pre výpočty.

3.8.2 Ďalším argumentom je, že na cieľ by sa nazeralo ako na „prekážku“ a nie ako na podnet, čo by mohlo priniesť nesprávny odkaz. Potenciál a prínosy posilnenia lepšej energetickej účinnosti by mali byť propagované a vyzdvihované pozitívnym a stimulačným spôsobom.

3.8.3 Informačná báza o súčasnom používaní energie, situácii v oblasti energetickej účinnosti a účinkoch súčasných opatrení je slabá v mnohých členských štátoch. Výpočtové metódy pre úspory uvedené v návrhu smernice nie sú dobre definované. Flexibilita v tomto bode môže byť pozitívna, ale výsledky sú porovnateľné a spoľahlivé vo vzťahu k cieľu len vtedy, ak sú spoľahlivé a porovnateľné aj základné informácie a výpočtové metódy.

3.8.4 EHSV má tiež obavy, že sub-optimalizácia, v tomto prípade energetickej účinnosti, nastavením záväzných cieľov neslúži dobre optimalizácii vo vzťahu k celkovým cieľom, ako je celková účinnosť hospodárstva alebo znižovanie emisií skleníkových plynov racionálnym spôsobom.

3.9. Z vyššie uvedených dôvodov EHSV nepodporuje stanovenie záväzného cieľa pre členské štáty. Minimálna požiadavka pre stanovenie cieľa je, aby sa definovali úplne uspokojivé a uskutočniteľné výpočtové metódy.

3.9.1 Namiesto optimálnych národných záväzných cieľov EHSV navrhuje, aby boli členské štáty povinné zriadiť alebo aktualizovať existujúce programy pre energetickú účinnosť, vrátane monitorovania. Ciele vo výške 1 % a 1,5 % pre verejný sektor by sa mali stanoviť pre priemer členských štátov.

3.10 Členské štáty musia mať možnosť slobodne rozhodovať o tom, ako upriamiť ciele a kroky na rôzne sektory a formy energie. Je však dôležité, aby boli v týchto opatreniach zahrnuté všetky sektory a palivá a aby sa na nich podieľali sa úmerne k ich potenciálu.

3.11 Ustanovenia návrhu smernice o dokumentovaní, overovaní a monitorovaní (článok 4.5) znamenajú pracovnú záťaž, ktorá môže byť neprimerane vysoká oproti očakávanému výslednému prínosu. Kvalita tejto práce zostáva otázná, pretože je náročné jasne prepojiť špecifické opatrenie s konkrétnym množstvom usporenej energie. Je potrebný jednoduchší a jasnejší, ale spoľahlivý prístup.

3.12 Tie isté výsledky ako pri týchto povinných krokoch sa dajú lepšie dosiahnuť priamejším riešením základných problémov informovania a financovania. Krokmi v tomto smere sú ustanovenia článku 8 o vytváraní vhodných kvalifikačných, akreditačných a/alebo certifikačných systémov pre energetické služby. Tieto ustanovenia by sa mali ďalej rozvíjať a rozširovať. Tiež sa musia vytvoriť inovačné finančné metódy, ako pôžičky s nízkymi úrokovými sadzbami, aby sa pomohlo v prípadoch dlhých období návratnosti, ako je to v príkladoch uvedených v bode 3.6.

3.13 Tiež by mali byť pridané opatrenia na podporu a rozvoj existujúcich a dokázaných dobrovoľných riešení. V súlade s článkom 12, informácie a ľahká dostupnosť energetických auditov, vytváranie aplikácií energetických auditov vhodných pre malé a stredné podniky alebo konkrétne oblasti činnosti a podpora ďalšieho vzdelávania ľudí, aby dokázali konať ako energetickí manažéri, sú príkladmi opatrení, ktoré vykázali dobré výsledky a Komisia by ich mala vyzdvihnúť.

3.14 Namiesto zaoberania sa podávaním početných správ by Komisia mohla podporiť členské štáty v ich snahách o lepšiu energetickú účinnosť tým, že im pomôže vytvoriť lepšiu informačnú bázu, tak v členských štátoch, ako aj pre ňu samotnú. Pre lepšiu energetickú účinnosť je potrebná dôkladná analýza existujúcich bariér. Komisia by tiež mohla zlepšiť spoluprácu a výmenu najlepších praktík medzi členskými štátmi.

3.15 Návrh ako tento, s dosahom na trhy a náklady pre spotrebiteľov, musí byť vystavený riadnemu hodnoteniu tohto dosahu. Keďže to nebolo urobené v prípravnom štádiu, EHSV volá po okamžitom hodnotení, skôr ako sa v Rade a Parlamente prijímú rozhodnutia.

3.16 Komisia predkladá myšlienku možného zavedenia systému takzvaných bielych osvedčení v neskoršom štádiu. Takýto systém by mohol fungovať, len ak sú zavedené záväzné povinnosti pre úsporu energie alebo účinnosť. EHSV nepodporuje zavedenie záväzných povinností na tento účel a preto nemôže podporovať ani zavedenie bielych osvedčení. Okrem toho, fungovanie obchodovania s emisiami a obchodovania so zelenými osvedčeniami by sa malo starostlivo monitorovať a vyhodnotiť ešte pred rozmyšľaním o zavedení nových schém na už beztak komplikovaný trh súvisiaci s energiou.

4. Konkrétne pripomienky

4.1 V článku 3, Definície by mal byť jasnejšie definovaný pojem „energetické služby“. Tiež by sa mal prehodnotiť prah vo výške 50 GWh v definícii „malých distributérov a maloobchodných spoločností predávajúcich energiu“ – z praktického hľadiska môže byť príliš nízky.

4.2 Článok 4 by mal byť revidovaný podľa všeobecných pripomienok tohto stanoviska.

4.3 Článok 6 (a) and 10 (b): Rastúca ponuka energetických služieb je žiadúca. EHSV však nesúhlasí s prístupom Komisie, že by ich mali poskytovať len distributéri energie a maloobchodné dodávateľské spoločnosti, a že by sa mali náklady integrovať do ich distribučných a predajných cien, dokiaľ nedôjde k určitému prieniku na trhu. Už teraz energetické služby poskytujú aj iní – napríklad spoločnosti na údržbu domov, poradcovia a spoločnosti energetických služieb – a trh na ne musí byť otvorený pre každého za rovnakých podmienok. Návrh ponuky podielu vo výške 5 % klientských služieb bez poplatku na náklady všetkých odberateľov nie je spravodlivý voči odberateľom a diskriminuje ich v porovnaní s inými dodávateľmi.

4.4 Je potrebné objasniť pojem „oprávnený spotrebiteľ“ v článku 7.

4.5 Článok 10(a): je ťažké zistiť, ako sa dajú stanoviť sadzby za prenos energie, aby sa špecificky zlepšila energetická účinnosť. Nie je jednoduché pochopiť príslušné mechanizmy príkladov uvedených v danom odseku.

4.6 Môže sa preukázať, že požiadavky merania v článku 13 sú veľmi nákladné, a vždy to bude spotrebiteľ, kto nakoniec znáša náklady. K opatreniam o meraní by sa preto malo pristupovať opatrne.

Brusel 28. októbra 2004

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady týkajúcej sa opatrení na ochranu bezpečnosti dodávok elektrickej energie a investícií do infraštruktúry“

COM(2003) 740 final – 2003/0301 (COD)

(2005/C 120/22)

Dňa 23. januára 2004 sa Rada podľa článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva rozhodla poradiť s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom vo veci „Návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady týkajúcej sa opatrení na ochranu bezpečnosti dodávok elektrickej energie a investícií do infraštruktúry“

Odborná sekcia pre „Dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť“, ktorá bola zodpovedná za prípravu práce výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko dňa 5. októbra 2004. Spravodajcom bola pani **SIRKEINENOVÁ**.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 412. plenárnom zasadnutí konanom 27. a 28. októbra 2004 (schôdzi dňa 28. októbra) nasledovné stanovisko počtom hlasov za: 134, hlasov proti: 7, pričom 14 členov sa hlasovania zdržalo.

1. Východisková situácia

1.1 Energetická politika EÚ sledovala počas posledných rokov tri hlavné línie:

- vytváranie efektívnych otvorených trhov pre elektrickú energiu a plyn,
- zabezpečenie bezpečnosti energetických dodávok, a
- dosiahnutie prísnych environmentálnych cieľov a hlavne boj proti klimatickým zmenám.

Kľúčová legislatíva prijatá v týchto oblastiach zahŕňa revidované smernice o trhoch pre elektrickú energiu a plyn, ktoré otvárajú trhy pre užívateľov, ktorí nie sú domácnosťami, v polovici roka 2004 a všetkých zákazníkov v roku 2007. Zelená kniha o bezpečnosti dodávok elektrickej energie bola uverejnená v roku 2001, pričom zdôraznila manažment na strane dopytu ako hlavné opatrenie pre bezpečnosť dodávky a boj proti klimatickým zmenám.

1.2 Spoľahlivé energetické dodávky za primerané ceny sú dôležitou podmienkou pre hospodársky rast a blaho občanov Európy. V dôsledku toho EHSV vo svojom stanovisku podporil ciele a prístup Komisie.

1.3 Energetické trhy EÚ ešte nefungujú pri plnení vyššie uvedených cieľov. To sa snáď ani neočakáva, keďže kľúčová legislatíva sa teraz dostáva do svojho realizačného štádia. Podľa Komisie súčasný návrh legislatívy dopĺňa existujúcu legislatívu s cieľom zlepšiť súčasné alebo budúce nedostatky.

1.4 Silnou motiváciou pre predloženie regulačného balíka bol výpadok dodávky elektrickej energie v Taliansku v septembri 2003, ako aj iné prípady v Európe a Spojených štátoch amerických. Výpadok dodávky elektrickej energie bol spôsobený sériami prevádzkových zlyhaní po kolapse v silne preťaženej linke vo Švajčiarsku. Tiež poukázal na problémy

v koordinácii medzi operátormi prenosového systému. Nešťastná udalosť znamenala dôležitú lekciu, z ktorej sa možno poučiť. Otvorené trhy zvýšia prenos a potenciálne problémy s ním spojené.

1.5 Je prekvapujúce, že Komisia sotva spomína najsilnejší, základný dôvod pre výpadky v dodávke elektrickej energie. Niektoré oblasti alebo krajiny majú nedostatočnú výrobu elektrickej energie a neustále potrebujú veľké množstvá dovozov elektrickej energie zo susedných a dokonca vzdialenejších regiónov s nadvýrobou. Cezhraničný obchod na spoločnom trhu s elektrickou energiou je prospešný pre účinné zaobranie sa variáciami v ponuke a dopyte a preto prispieva k bezpečnosti dodávok a posilňuje konkurenciu. Ale nemôže, a nemal by kompenzovať nedostatočnú výrobnú kapacitu v niektorých častiach trhu.

1.6 Podľa Komisie na zdravom trhu, keď dopyt narastá, ale ponuka nie, sa zvyšujú ceny. Teoreticky spotrebiteľia reagujú na vyššie ceny zredukovaním používania, ale na trhoch s elektrickou energiou je známe, že cenová elasticita je slabá z niekoľkých dôvodov. Na určitej cenovej úrovni sa investície do väčšej ponuky stávajú ziskovými, a tak sa neustály cenový nárast zastavil. Ak nedôjde k dostatočným investíciám, ceny budú naďalej rásť, pričom spôsobia, aspoň v krátkodobom a strednodobom termíne, vážne problémy pre spotrebiteľov a priemyselnú konkurencieschopnosť, a tým pre celé ekonomiky. Konkrétnym problémom týkajúcim sa investícií do výroby elektrickej energie je, že na cenové signály sa nedá rýchlo reagovať, keďže investičné projekty od plánovania cez získavanie investícií po výstavbu si vyžadujú dlhú dobu na realizáciu. Hoci v niektorých prípadoch budúce trhy tento problém v určitej miere tlmia, ide o príliš nové praktiky, aby mohla byť zabezpečená ich životaschopnosť

1.7 EÚ sa rozhodla otvoriť svoje trhy s elektrickou energiou a plynom. Existujú tu však obavy, či sa na otvorenom trhu uskutočnia dostatočné investície, hlavne do špičkovej kapacity. Smernica o trhu s elektrickou energiou žiada od členských štátov, aby vytvorili systém pre monitorovanie rovnováhy ponuky a dopytu, a zaviedli do praxe procedúry verejného obstarávania kvôli väčšej energetickej kapacite, keď sa to bude považovať za nevyhnutné. Členské štáty sú zodpovedné za generálnu štruktúru svojej ponuky energie a svoj výber energetických zdrojov, a návrh ústavnej zmluvy to nezmení.

1.8 Dôvodmi pre nedostatočné investície môže byť zlyhanie trhu (nedostatočné zohľadňovanie dlhodobých potrieb, environmentálnych faktorov a regionálnych a miestnych okolností, atď.) a nie výlučne neúčinná hospodárska súťaž, nedostatok stabilného regulačného rámca, prohibičné procedúry pri získavaní povolení a/alebo opozícia verejnosti. Povinnosť robiť zo siete nezávislý ekonomický prvok (unbundling) ju odsudzuje, aby bola spravovaná bez ambícií, pretože inovácia a tvorba hodnôt sa nachádzajú v oblasti služieb klientom. Takto sa sieť nachádza medzi poplatkami stanovenými regulátormi a nákladmi a investíciami, ktoré vyžadujú operátori klienti, teda niet predpokladu, ani možností pre vývoj.

1.9 Účinnosť konečného používania energie, alebo úspory energie, sa dlho považovali za mocný prvok energetického trhu. Menšie používanie energie šetrí peniaze a prispieva priamo k bezpečnosti dodávok a často k redukcii skleníkových plynov znižovaním potreby výroby a investícií do novej výroby a prenosu. Nové technológie môžu mať veľa toho, čo by tu mohli ponúknuť, a je nutné prijať opatrenia na zvýšenie ich rozvoja a uvedenia na trh.

1.10 Komisia zdôrazňuje, že otázka rovnováhy dopytu a ponuky sa nemôže zanedbávať. Hlavnou príčinou narastajúceho napätia v sieťach je nárast dopytu, ktorý môže byť sčasti marený manažmentom na strane dopytu. Ale vhodné iniciatívy pre investovanie do sietí a výroby elektrickej energie sú tiež potrebné.

1.11 Podľa Komisie o ďalší nárast dopytu po elektrickej energii sa bude starať manažment na strane dopytu. Zdá sa však, že isté nové investície sú potrebné jednoducho na renováciu elektrární, ktoré dosiahli koniec svojej životnosti. Komisia očakáva, že mnoho z uvedeného bude mať formu obnoviteľných zdrojov a distribuovaného kombinovaného generovania tepla a energie v malom rozsahu.

1.11.1 Výbor silne nesúhlasí s popisom budúcich trendov a potrieb v sektore elektrickej energie. V oznámení

o investíciách do infraštruktúry sa môžu očakávať omnoho jasnejšie a realističnejšie informácie o budúcich trendoch a potenciáloch. Hlavne, keď sú dostupné omnoho lepšie kvantifikované informácie a scenáre, vrátane materiálu vyprodukovaného samotnou Komisiou. Nikomu neslúži, ak sa vyhýbame jasným a realistickým, aj keď pre mnohých nepopulárnym – základným informáciám.

1.11.2 Veľmi hrubý výpočet môže priniesť predstavu o význame problému a možnostiach jeho riešenia. Dopyt po elektrickej energii rastie v EÚ v súčasnosti s rýchlosťou 1-2 % ročne. Cieľ EÚ pre zvyšovanie produkcie elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov energie znamená ročný nárast menej ako o 1 %. Cieľ navrhovaný pre energetickú účinnosť by mal zredukovať ročný nárast o 1 %. Obnoviteľné zdroje a účinnosť by tak mohli kompenzovať rast dopytu, a okrem toho by mohli snáď nahradiť existujúcu kapacitu omnoho menej než o 1 % ročne. Elektrárne bežia 30-50 rokov, čo teoreticky znamená, že musí dôjsť k náhrade pri ročnom priemernom tempe 43 %. Medzinárodná agentúra pre energiu (IEA) uvádza potrebu nových elektrární v EÚ vo výške viac ako 200 000 MW počas ďalších 20 rokov.

2. Návrh Komisie

2.1 Cieľom navrhovanej smernice je podporiť investície do európskeho energetického sektora na posilnenie konkurencie a pomoc pri prevencii opakovaného výskytu výpadkov v dodávke elektrickej energie. Zdôrazňuje potrebu jasného legislatívneho rámca EÚ pre riadne fungovanie konkurenčného interného trhu pre elektrickú energiu, a to ochranou bezpečnosti dodávok elektrickej energie a zabezpečovaním adekvátnej úrovne vzájomného prepojenia medzi členskými štátmi, prostredníctvom všeobecných, transparentných a nediskriminačných politík.

2.2 Návrh smernice žiada od členských štátov, aby:

- mali jasne definovanú politiku smerom k rovnováhe dopytu a ponuky, ktorá umožňuje stanovenie cieľov pre rezervnú kapacitu alebo alternatívy, ako sú opatrenia na strane dopytu; a
- mali definované normy, ktoré by sa mali dodržiavať vo vzťahu k bezpečnosti prenosu a distribučných sietí.

2.3 Od operátorov prenosových systémov sa žiada, aby predložili (viac)ročnú investičnú stratégiu svojmu národnému regulátorovi. Regulátor môže do zoznamu pridať dôležité cezhraničné projekty.

2.4 Od národných regulátorov sa žiada, aby Komisii predložili zhrnutie týchto investičných programov za účelom konzultácie so skupinou európskych regulátorov pre elektrickú energiu a plyn, pričom sa do úvahy budú brať osi transeurópskych energetických sietí prvotného európskeho záujmu.

2.5 Národní regulátori získajú právo urýchliť dokončenie projektov, a kde je to potrebné, vydať výzvu na predkladanie ponúk vo verejnej súťaži pre určité projekty v prípade, že operátor prenosového systému nie je schopný alebo ochotný dokončiť predmetné projekty.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Smernica o trhu s elektrickou energiou a nariadenie o cezhraničnom obchode vytvárajú rámec pre liberalizovaný interný trh pre elektrickú energiu. Ich realizácia sa začína 1. júla 2004. Aby sa investorom a iným aktérom na trhu poskytla regulačná stabilita, ktorá je veľmi dôležitá pre správnu klímu pre investície, k akýmkoľvek zmenám v tomto rámci by sa malo pristupovať s vážnou opatrnosťou.

3.2 Samotná Komisia sa odvoláva, viac-menej jasne, na hlavné dôvody pre obavy týkajúce sa bezpečnosti dodávok a predkladanie návrhu smernice. Navrhovaná smernica však priamo tieto dôvody nerieši.

3.3 Prvým dôvodom je nedostatok dostatočnej výrobnéj kapacity v niektorých častiach/členských štátoch únie v dôsledku orientácie energetickej politiky. Komisia popisuje tento problém tvárou v tvár rezervnej kapacity, ale tento problém existuje aj pri výrobe pri základnej záťaži.

3.4 Druhým dôvodom je nedostatok konkurencie, v dôsledku politickej neochoty niektorých členských štátov konať v pozíciách povinných monopolov, oligopolov alebo v dominantných trhových pozíciách. Komisia si to všima a odvoláva sa na obmedzenia svojich kapacít pri konaní v danej veci. Zvolenou možnosťou je zvýšenie konkurencie zo strany operátorov v iných členských štátoch pokúšaním sa o zabezpečenie dostatočnej kapacity vzájomného prepojenia.

3.5 Tretím dôvodom je neochota alebo nedostatok spôsobilosti u niektorých operátorov prenosových systémov pre implementáciu existujúcich usmernení o cezhraničných výmenách, dokonca aj keď boli tieto usmernenia dobrovoľne odsúhlasené operátormi prenosových systémov v ich vlastných organizá-

ciách. Otázkou však je, či jedným dôvodom, ktorý za tým stojí, by mohlo byť nedostatočné oddelenie energetických a sieťových aktivít.

3.6 Najzávažnejšou prekážkou pre investície v prenosových sieťach je politický a verejný odpor voči takýmto prenosovým projektom. V niektorých členských štátoch Únie nie je žiadaná žiadna forma generovania. Právo ľudí na vypočutie vo veci projektov, ktoré ich ovplyvňujú, je dôležitým základným právom. Ale procesy plánovania a rozhodovania majú tendenciu byť ťažkopádny a dlhotrvajúcimi, čo ohrozuje dokonca aj najnaliehavejšie a potrebné projekty.

3.7 Najvýznamnejšou otázkou je, že smernica rieši a potrebuje riešenie na úrovni EÚ, aby sa zabezpečilo, jedným alebo iným spôsobom, že sa uskutočnia dostatočné investície do interkonektorov spôsobom založeným na trhu.

3.8 Návrh smernice ustanovuje právo regulátora zasahovať zmenou investičného plánu TSO a vyžaduje si realizáciu určitých investícií a nakoniec zavádza procedúry verejnej súťaže. Tento návrh ide ďalej než smernica o trhu s elektrickou energiou, ktorá ustanovuje monitorovanie rovnováhy ponuky a dopytu, a keď je to potrebné, procedúru verejnej súťaže pre väčšiu energetickú kapacitu. Aby sa predišlo príliš častým zmenám v predpisoch a nadmernej regulácii, legislatíva by sa v danej veci nemala meniť pred nadobudnutím dostatočných skúseností s fungovaním súčasných ustanovení.

3.9 Časť obsahu návrhu smernice, ako všeobecné ustanovenia v článku 3, sú relevantné prvky akejkoľvek spoľahlivej národnej energetickej politiky a tieto sa naširoko realizujú. Predkladanie ich ako ustanovenia v smernici môže viesť k chaosu v zodpovednostiach.

3.10 Jednou otázkou, ktorá by si mohla zaslúžiť pozornosť Komisie, je manažment dopytu. Zlepšenie možností používateľov energie, hlavne stredných používateľov energie, reagovať na cenovú fluktuáciu veľkoobchodnej ceny elektrickej energie by mohlo prispieť k zredukovaniu špičkového dopytu.

4. Konkrétne pripomienky

4.1 Článok 4: EHSV súhlasí s týmito ustanoveniami, za predpokladu, že prvý pododsek znamená, že všetky TSO musia podpísať smernice ETSO.

4.2 Článok 5: EHSV považuje prístup článku za tak trochu mätúci, pokiaľ ide o zodpovednosti EÚ a členských štátov. V princípe, ako je vybrané z kontextu, EHSV súhlasí s väčšinou opatrení spomenutých v článku, ktoré sú súčasťou spoľahlivej národnej energetickej politiky.

4.3 Zostáva nejasné, čo sa myslí pod „rezervnou kapacitou“ v druhom odseku článku 5.1. Článok by sa mal zaoberať len krátkodobými technickými rezervami, potrebnými pre spoľahlivosť systému.

4.4 Článok 6: Je ťažké nájsť zmysel v investíciách do spojovacích sietí s manažmentom na strane dopytu, dokonca ešte menší zmysel to má v spôsobe, akým sú tieto spojené v článku 6 odsek 1. Pri článku 6 odsek 2 by sa mali vziať do úvahy hlavne tieto požiadavky, ak je to možné, pri vytváraní metodiky pre sadzby za prístup k sieti. Pokiaľ ide o článok 6 odsek 2, pre prepojovacie vedenia (interkonektory) sú potrebné určité opatrenia, ako je uvedené v bode 3.7.

4.5 Článok 7: EHSV nie je za opatrenia navrhované v tomto článku z dôvodov uvedených v bode 3.8.

Brusel 28. októbra 2004

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

PRÍLOHA

k stanovisku Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Nasledovný text zo stanoviska odbornej sekcie bol zamietnutý v prospech pozmeňujúcich návrhov prijatých zhromaždením, ale získal najmenej jednu štvrtinu odovzdaných hlasov:

Bod 1.8, posledná veta:

„Často pridávaná nová legislatíva a najmä legislatíva povoľujúca verejné zasahovanie do trhov, netvorí potrebný stabilný regulačný rámec, ale naopak, zvyšuje riziko investora, oddaluje investície a tým zvyšuje ceny.“

Výsledok:

78 hlasov pre vynechanie vety, 67 proti, 9 sa zdržali.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Zmluve zakladajúcej Ústavu pre Európu“

(2005/C 120/23)

Dňa 29. septembra 2004 sa Európsky parlament podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva rozhodol prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom „Zmluvu zakladajúcu Ústavu pre Európu“

Vzhľadom k naliehavosti prác sa Európsky hospodársky a sociálny výbor počas svojho 411. plenárneho zasadnutia 15. a 16. septembra 2004 rozhodol menovať pána MALOSSA za hlavného spravodajcu. Na svojom 412. plenárnom zasadnutí, ktoré sa konalo 27. a 28. októbra 2004 (na schôdzi 27. októbra 2004) prijal nasledovné stanovisko 166 hlasmi za, 4 hlasmi proti, pričom sa 6 členovia hlasovania zdržali.

1. ÚVOD

1.1 Vo svojom stanovisku z 24. septembra 2003 ⁽¹⁾ podporil Európsky hospodársky a sociálny výbor návrh Ústavnej zmluvy. Zdôraznil, že po očakávanej dohode medzi členskými štátmi by bolo základným prínosom priblížiť ho občanom a občianskej spoločnosti členských štátov Únie.

1.2 Dospeli sme do tejto etapy, zatiaľ čo boli v každej krajine Únie zahájené diskusie o ratifikácii zmluvy, nech by bol vybraný spôsob tejto ratifikácie akýkoľvek, parlamentný alebo prostredníctvom referenda.

1.3 Pred týmto záväzkom, rozhodujúcim pre budúcnosť rozšírenej Európy, je potrebné povzbudiť všetkých, aby prekročili osobné, odvetvové, profesionálne, miestne alebo národné záujmy: Zmluva musí byť preskúmaná z pohľadu celkového politického významu v procese, ktorý začali pred 50 rokmi zakladatelia Európskych spoločenstiev.

1.4 EHSV sa v tejto súvislosti teší iniciatíve Komisie pre ústavné záležitosti pri Európskom parlamente, ktorá ho požiadala o vypracovanie stanoviska k ústavnej zmluve. Má v úmysle plne sa ujať možnosti, ktorá mu bola ponúknutá, aby prehodnotil:

- **jasné odkazy** organizovanej občianskej spoločnosti Únie o obsahu a význame Ústavnej zmluvy
- **odporúčania** komunikačnej stratégie, ktoré treba prijať na zmobilizovanie občianskej spoločnosti vo veci Ústavnej zmluvy

2. JASNÉ ODKAZY

2.1 Metóda Konventu, krok vpred k demokratizácii budovania Európy

2.1.1 Je to spôsob vypracovania Ústavnej zmluvy, ktorý sám o sebe predstavuje pokrok a ktorý si zasluhuje, aby bol u občanov vyzdvihnutý, a to je Konvent, zložený väčšinou

z národných a európskych parlamentov. Úsilie zapojiť do tohto procesu organizovanú občiansku spoločnosť prostredníctvom verejných diskusií, konzultácií a účasti pozorovateľov, ktorých vybrali sociálni partneri a EHSV, predstavovalo značný pokrok aj s ohľadom na ústavné praktiky vo väčšine členských štátov. EHSV dal vo svojom stanovisku z 24. septembra 2003 ⁽²⁾ okrem iného podnety na posilnenie procesu angažovania občianskej spoločnosti v budúcnosti.

2.1.2 Napriek niekoľkým krokom späť, IGC (medzivládna konferencia) neskreslila text, ktorý Konvent navrhol. Ústavná zmluva spočíva na konsenze medzi všetkými politickými formáciami: je plodom ozajstnej demokratickej debaty.

2.1.3 Aj keď Konvent nemal zakladajúcu právomoc vzhľadom k zmiešanému charakteru EÚ, Únia štátov a národov zaznamenala skutočný prelom vo vzťahu k predchádzajúcim praktikám, ktoré úplne ponechali v ústraní parlamentné zastúpenie a zástupcov občianskej spoločnosti.

2.1.4 Upustenie od Ústavnej zmluvy by znamenalo neúspech nastolenej metódy. Preto je dôležité obhajovať jej ustálené používanie (ktoré okrem iného stanovuje samotná Ústavná zmluva).

2.1.5 Z tohto dôvodu EHSV, ktorý sa zúčastnil na prácach Konventu, podporuje legitimitu tejto Zmluvy a žiada všetkých členov Konventu a pozorovateľov, ktorí spečatili text svojim podpisom, aby sa takisto pripojili k vyjadreniu podpory.

2.2 Jedna ústava, „revolúcia“ v histórii budovania Európy

2.2.1 Ústava poskytuje nový rámec fungovania pre Úniu. Obsahuje tri základné časti, z ktorých dve prvé sú úplne novátorské: prvá časť definuje princípy a hodnoty, na ktorých sa Únia zakladá a druhá časť základné práva občanov. Tretia časť rekapituluje a aktualizuje politiky Spoločenstva, ktoré obsahovali predchádzajúce zmluvy.

⁽¹⁾ Pozri Úradný vestník EÚ C 10 z 14.1.2004, strana 43

⁽²⁾ Pozri poznámku č. 1

2.2.2 Ústava umožňuje nahradiť existujúce zmluvy jednotným a komplexným textom, ktorý učiní fungovanie EÚ omnoho zrozumiteľnejším a prístupným pre každého.

2.2.3 Ústava nenahrádza národné ústavy, ale existuje vedľa nich. Bude sa uplatňovať na celom území Európskej únie.

2.2.4 Aj keď obsah nie je v pravom slova zmysle „revolučný“, ústavný charakter novej zmluvy musí naznačiť prelom v kolektívnom vedomí európskych národov o ambícii a spoločnom osude. EHSV musí popularizovať tento pokrok v budovaní Európy.

2.3 *Demokratickejšia únia, ktorá uznáva záujmy občanov ako prvoradé pri budovaní rozšírenej Európy (I. časť zmluvy)*

2.3.1 Účel Ústavnej zmluvy je jasne prehlásený: vytvoriť politickú úniu v mene občanov a štátov Európy.

2.3.2 Hlavné očakávania európskych občanov sú v centre snáh Únie. „Úplná zamestnanosť, vysoko konkurencieschopná sociálna trhová ekonomika a vysoký stupeň ochrany a zlepšenie kvality životného prostredia“ sú výslovne uvedené ako ciele Únie. Takisto má Únia za cieľ podporovať „ekonomickú, sociálnu a teritoriálnu súdržnosť a solidaritu medzi členskými štátmi“ a ponúknuť „priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti pre občanov“.

2.3.3 Demokratická legitimita rozhodovacieho procesu sa zreteľne zlepšila:

2.3.3.1 Kompetencie Európskeho parlamentu ako spoločného zákonodarcu sa zvýšili. Tento vývoj bude môcť prispieť k posilneniu vnímania významu tejto inštitúcie občanmi.

2.3.3.2 Nová úloha, ktorá bola zverená národným parlamentom ponúka záruku proti prípadnému nadbytku právnych úprav na národnej úrovni. Komisia je povinná informovať ich o každej novej iniciatíve a „mechanizmus včasného upozornenia“ im dáva právomoc kontrolovať princíp subsidiarity.

2.3.4 Občania budú mať odteraz možnosť byť informovaní o postavení, ktoré má ich vláda v Rade, pretože táto je povinná podriaďiť sa princípu transparentnosti, keď koná ako zákonodarca.

2.3.5. Po prvýkrát sa uznala participatívna demokracia ako princíp fungovania Únie, neodmysliteľný prvok zastupiteľskej demokracie:

2.3.5.1. V otvorenom a pravidelnom dialógu s asociáciami, zastupujúcimi občiansku spoločnosť by mali európske inštitúcie

konať viac na seba naväzujúcim a prehľadným spôsobom. Treba hlavne dúfať, že sa vyhneme puntičkárskym alebo neuskutočiteľným právnym úpravám v teréne, vďaka konzultácii zúčastnených strán. Komisia bude tiež povinná lepšie hodnotiť ekonomický a sociálny dosah návrhov, vrátane regionálnej a miestnej úrovne.

2.3.5.2 Jedna z významných inovácií Ústavy spočíva v zavedení práva iniciatívy občanov. Európski občania, ak ich je najmenej milión a pochádzajú z veľkého počtu členských štátov, budú odteraz môcť vyzvať Európsku komisiu, aby predložila legislatívny návrh, ktorý bude zodpovedať ich očakávaniam.

2.3.6 Úloha sociálnych partnerov sa potvrdzuje ako základný prvok demokratického života Únie pri rešpektovaní autonómie sociálneho dialógu.

2.3.7 Zavedenie tejto novej časti (I), by malo redukovať nedostatok demokracie v rozširujúcej sa únii.

2.4 *Únia, ktorá lepšie chráni základné práva európskych občanov (II. časť zmluvy)*

2.4.1 Chartu základných práv vypracoval Konvent, ktorého demokratická legitimita bola široko uznávaná. Príspevky organizácií občianskej spoločnosti zohrali významnú úlohu pri zostavovaní textu Charty.

2.4.2 Charta sa považuje za krok vpred, pretože integruje všetky typy individuálnych a kolektívnych práv bez toho, aby ich oddeľovala (občianske a politické práva, sociálne a ekonomické práva) a obnovuje ich, uznávajúc viac „súčasnú“ práva občanov (v naväznosti na trvalo udržateľný rozvoj, ochranu spotrebiteľov, rovnosť pohlaví, bioetiku, ochranu osobných údajov, atď.)

2.4.3 Základné práva občanov sú súčasťou Ústavnej zmluvy a nie preambuly.

2.4.4 Toto začlenenie Európskej charty základných práv do Ústavnej zmluvy, ktoré si vyžadovali mnohé európske organizácie občianskej spoločnosti, má veľký význam, pretože tieto práva nadobúdajú právnu záväznosť.

2.4.5 V praxi znamená tento pokrok, že občania budú môcť využívať lepšiu právnu ochranu. V skutočnosti sa odteraz budú môcť odvolávať na Chartu pred každým národným súdom, proti rozhodnutiam, ktoré prijímajú európske inštitúcie a členské štáty, pokiaľ použijú právo Spoločenstva.

2.4.6 EHSV, ktorý sa zapojil do vypracovania Európskej charty základných práv, sa domnieva, že jej začlenenie do Ústavnej zmluvy je významným pokrokom v ochrane práv fyzických a právnických osôb.

2.5 Únia, ktorá vďaka jej metóde a jej komunitárnym politikám môže splniť želania občanov (III. časť zmluvy)

2.5.1 Existujúce zmluvy a hlavne komunitárna metóda poskytli dôkazy o ich účinnosti. Tretia časť Ústavnej zmluvy teda preberá hlavné ustanovenia existujúcich zmlúv o spoločných politikách Únie a rozširuje kvalifikovanú väčšinu na dvadsiatku oblastí, ktoré sa doteraz riadili jednomyselným hlasovaním. Naviac, považuje spoločné rozhodovanie za „bežné legislatívne konanie“ a posilňuje právomoci Európskeho parlamentu. Väčšina rozhodnutí Únie, ktorá sa týka spoločných politik sa preto bude môcť vykonávať účinnejšie a demokratickejšie.

2.5.2 V tejto tretej časti sú stanovené všeobecné princípy oblastí, v ktorých členské štáty rozhodli, že spoja ich prostriedky, alebo budú spolupracovať. Obsah politik však nie je strnulý. Závisí od rozhodnutí a teda od vôle vlád a väčšiny v Európskom parlamente.

2.5.3 Toto je napríklad prípad sociálnej politiky s vložením všeobecného ustanovenia (nazývaným „sociálna klauzula“), podľa ktorého musí Únia zobrať do úvahy pri definovaní a implementácii jednotlivých politik „požiadavky spojené s podporou vysokej miery zamestnanosti, ako aj vysokej úrovne vzdelávania, odbornej prípravy a ochrany ľudského zdravia“. Rovnako to platí aj pri boji proti všetkým formám diskriminácie a vylúčenia, ako aj pri uznávaní úlohy služieb všeobecného záujmu pri podpore sociálnej a územnej súdržnosti Únie alebo, ako je to už uvedené v zmluve, pri zohľadňovaní environmentálnej dimenzie a požiadaviek ochrany spotrebiteľov.

2.5.4 Problém s približovaním Ústavnej zmluvy občanom spočíva práve v skutočnosti, že ľudia sú zvyknutí na konzultácie o činnostiach, ktoré treba zaviesť, o politických návrhoch a nie o funkčnom rámci. Aby bolo možné mobilizovať ich, je potrebné zahájiť diskusiu o tom, čo chcú občania a členské štáty robiť teraz, keď sú princípy, hodnoty, ciele a pravidlá jasne dané Ústavou.

2.5.5 Preto chce EHSV v tomto štádiu nadviazať súvislosť medzi Ústavnou zmluvou a Lisabonskou stratégiou, ktorej hodnotenie v polovici obdobia sa bude robiť zakrátko. Táto stratégia by mala byť prezentovaná v diskusiách, pretože prináša víziu budúcnosti pre každého európskeho občana: konkurencieschopnosť, úplné zamestnanie, poskytnutie vzdelania, investíciu do ľudského kapitálu, ale aj zvýšenie ochrany prostredia a kvality života trvalo udržateľným rozvojom. V súčasnosti má táto stratégia poruchu, pretože zavádzané nástroje sú nedostatočné a existuje chronická absencia združení občanov občianskej spoločnosti. V tomto štádiu je teda nevyhnutný nový podnet s novými iniciatívami Spoločenstva, aby bol ekonomický a sociálny projekt Únie vierohodný.

2.5.6 EHSV vo svojom stanovisku pre Európsku radu⁽³⁾ žiada, aby revízia v polovici obdobia vložila Lisabonskú stratégiu do rúk občanom a aktérom občianskej spoločnosti. Tento záväzok musí byť príležitosťou k tomu, aby sa nezabudlo dať im jasný politický odkaz o obsahu projektu Únie.

2.5.7 Je nevyhnutné brať do úvahy občanov, ktorí majú vďaka demokratickému pokroku dosiahnutom Ústavou prostriedky na to, aby sami rozhodovali o obsahu politik a aktivít, ktoré musí Únia konkrétne viesť na to, aby splnila ich očakávania. Povedať „NIE“ Ústavnej zmluve by znamenalo ustrnutie zmlúv v takom stave, v akom sú..

2.6 Mobilizovanie európskej občianskej spoločnosti pre pokrokové myšlienky Ústavnej zmluvy s cieľom prekonať nedostatky

2.6.1 Nejde o to, aby sa nedostatky Ústavnej zmluvy, tak ako bola prijatá zamlčali. Veľký počet žiadostí občianskej spoločnosti nemohol byť počas prác Konventu a ešte menej pri príležitosti prác IGC zohľadnený. EHSV vo svojom stanovisku z 24. septembra 2003⁽⁴⁾ vyzdvihol celý rad slabých stránok návrhu Ústavnej zmluvy a hlavne:

2.6.1.1 Nedostatok operatívnych ustanovení na uplatnenie princípu participatívnej demokracie. Fakticky úloha EHSV nebola upevnená uspokojivým spôsobom na to, aby zabezpečil efektívny občiansky dialóg.

2.6.1.2 Absencia ustanovení, ktoré uznávajú úlohu organizovanej občianskej spoločnosti pri zavádzaní princípu subsidiarity (najmä funkčnej subsidiarity) v protokole o uplatňovaní tohto princípu.

⁽³⁾ Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru Európskej rade o revíziu Lisabonskej stratégie v polovici obdobia (1438/2004)

⁽⁴⁾ Pozri poznámku č. 1

2.6.1.3 Nedostatočné komunitárne riadenie hospodárskej politiky a zamestnanosti ako i absencia zákonov, ktoré stanovujú konzultáciu s Európskym parlamentom a EHSV v oblastiach, ktoré sa v prvom rade týkajú aktérov občianskej spoločnosti.

2.6.1.4. Absencia povinnej konzultácie EHSV pri uplatňovaní princípu vylúčenia diskriminácie, spoločnej azylovej a imigračnej politiky a kultúry a to napriek odborným znalostiam inštitúcie v týchto oblastiach.

2.6.2. Treba preto odmietiť Ústavnú zmluvu? EHSV sa domnieva, že táto politika najhoršieho by dala negatívny signál pre budovanie Európy tak vo vnútri Únie, ako aj za jej hranicami, kde by nechýbala radosť z neúspechu u nepriateľských síl a konkurentov. Domnieva sa naopak, že je možné zhodnocovať navrhovaný inštitucionálny rámec a vylepšiť ho operatívnymi opatreniami, ako sú:

2.6.2.1 Ustanovenia o participatívnej demokracii, ktoré by mali byť predmetom série oznámení, ktoré definujú metódy konzultácie a úlohy EHSV.

2.6.2.2 Obsah európskeho práva, ktorý určuje procedúry zavádzania práva iniciatívy občanov by mal byť prekonzultovaný s občianskou spoločnosťou. EHSV by mohol teda dostať žiadosť o vypracovanie prieskumného stanoviska. Okrem iného by mohol prispieť svojim dielom v iniciatívach, ktoré vychádzajú z občianskej spoločnosti.

2.6.2.3 Princíp participatívnej demokracie by sa mal uplatňovať vo významných stratégiách Únie v prospech vývoja, zamestnanosti a trvalo udržateľného rozvoja.

2.6.3 Okrem toho je v rámci Ústavnej zmluvy, ktorá bola schválená, tiež potrebné informovať občanov o mechanizmoch, ktoré by mohli zaviesť flexibilitu a otvoriť cestu pokrokovým myšlienkam bez revízie tejto zmluvy:

2.6.3.1 Členské štáty, ktoré si želajú ísť ešte ďalej v procese európskej integrácie, budú môcť ľahšie zavádzať posilnenú spoluprácu navzájom medzi sebou.

2.6.3.2 Ak sa preukáže vôľa všetkých členských štátov, bude možné prehĺbiť integráciu v chúlolistivých oblastiach, kde sa zachovalo jednomyselné hlasovanie ako napríklad daňový systém alebo sociálna politika. „Klauzula premostenia“ umožní dosiahnuť hlasovanie kvalifikovanou väčšinou v týchto oblastiach.

2.6.4 Ak si organizovaná občianska spoločnosť zvolí angažovaný, kritický a konštruktívny postoj, prispeje k správnej informovanosti občana a bude udržiavať tlak na vlády. Najhoršie by bolo, keby sa politické kruhy utvrdili v myšlienke, ktorá je žiaľ veľmi rozšírená, že občan sa o rozšírenie Európy nezaujíma. Toto je absolútne mylná myšlienka, pretože občania od Európy veľa očakávajú a hlavne očakávajú, že prispeje k zlepšeniu ich každodenného života a prinesie im lepšie vyhliadky do budúcnosti.

2.6.5 EHSV sa domnieva, že schválenie Ústavnej zmluvy nie je cieľom samým o sebe. Otvára cestu k upevneniu participatívnej demokracie. Odmietnuť túto zmluvu by znamenalo zavrhnuť pokrokové myšlienky, ktoré občianska spoločnosť získala zmluvnou metódou.

3. ÚČINNÁ KOMUNIKÁCIA

EHSV sa domnieva, že pre to, aby európske národy prijali Ústavnú zmluvu, je rozhodujúca kvalitná komunikačná stratégia. Na zabezpečenie účinnosti tejto stratégie sa teda odporúča pragmatický a profesionálny prístup. EHSV preto odporúča založiť komunikačnú stratégiu na štyroch nasledovných činnostiach:

3.1 Využitie prostriedkov: informačné nástroje a financovanie

3.1.1 Komplexnosť Ústavnej zmluvy si vyžaduje prípravu informačných nástrojov, ktoré budú môcť byť použité vo vyšších štádiách komunikačného procesu, aby sa zahajovali kampane a organizovali debaty.

3.1.2 Je na členských štátoch, aby s pomocou informačných kancelárií Európskeho parlamentu a zástupcov Komisie v členských štátoch navrhli tieto informačné nástroje a sprístupnili ich.

3.1.3 Tieto nástroje by mohli mať formu príručiek vysvetľujúcich Ústavnú zmluvu, prispôbených obavám rôznych kategórií obyvateľstva v každom členskom štáte. Navyiac tieto nástroje budú „šité na mieru“ a budú môcť byť efektívne využité v médiách, organizáciách občianskej spoločnosti, politických skupinách, a orgánoch regionálnej a miestnej správy, aby šírili informácie a mobilizovali občanov.

3.1.4 Na zavedenie komunikačnej stratégie, ktorá by zodpovedala očakávaniam občanov je potrebné dostatočné množstvo finančných prostriedkov.

3.2 *Komunikačné kampane, ktoré sa opierajú o médiá a informačné prostriedky blízke občanovi*

3.2.1 Akonáhle budú tieto prostriedky k ich dispozícii, médiá, regionálne a miestne orgány, politické skupiny a organizácie občianskej spoločnosti budú mať schopné stať sa sprostredkovateľmi informácií. Budú môcť odovzdávať jasné odkazy, prispôbené obavám ich miestneho publika o význame Ústavnej zmluvy.

3.2.2 V prvom rade by bolo užitočné, keby sa v každom štáte určilo, ako Ústavnú zmluvu vnímajú rôzne kategórie obyvateľstva a mohol sa stanoviť obsah odkazov, ktoré treba odovzdať. Na základe týchto záverov bude cieľom odkazov prekonať obavy, ktoré občania cítia a poskytnúť odpovede na ich prípadné očakávania.

3.2.3 Takisto sa bude musieť robiť starostlivý výber komunikačných prostriedkov a sprostredkovateľov. Aby sa zabezpečil pluralistický charakter kampane, je potrebné do nej zaradiť rôznych aktérov. Zvýhodnení sú tí, ktorí majú blízko k občanovi, pretože odkazy, ktoré odovzdávajú sú vierohodné, a ľahšie sa prijímajú, z čoho vyplýva význam aktivít, organizovaných na miestnej a regionálnej úrovni.

3.2.4. EHSV odporúča Európskemu parlamentu, aby sa vytvorili pracovné skupiny s odborníkmi na inštitucionálnu komunikáciu v každom členskom štáte, aby bolo možné predložiť konkrétne návrhy vládam ohľadom aktivít a prostriedkov, potrebných na vedenie účinnej informačnej kampane v členských štátoch. EHSV je pripravený predložiť svoje vlastné odborné znalosti v tejto oblasti a zabezpečiť podporu jeho kontaktných osôb v členských štátoch, národných HSV alebo podobných inštitúcií.

3.3 *Organizovanie verejných diskusií pre všetkých občanov s cieľom podnietiť výmenu názorov a posilniť presvedčenia*

3.3.1 Informačné kampane by mali viesť k zahájeniu skutočného dialógu s občanmi. Občanom musí byť naozaj poskytnutá možnosť klásť otázky a prijímať rôzne argumenty, aby si mohli vytvoriť svoj vlastný úsudok, ktorý budú môcť aj vyjadriť.

3.3.2 Tento dialóg sa bude môcť viesť iba v rámci decentralizovaných diskusií. Takto poskytnuté informácie, čo možno

najbližšie k občanovi, umožnia lepšie reagovať na jeho očakávania a otázky a zabezpečia demokratický charakter diskusií.

3.3.3 Národné a európske inštitúcie budú musieť logisticky podporiť tieto iniciatívy. Národné HSV alebo podobné inštitúcie by mohli koordinovať debaty na národnej úrovni, vytvoriť časový harmonogram podujatí a spolu s európskym HSV by týmto inštitúciám mohli poskytnúť dokumentáciu a sprostredkovať im kontakt na vystupujúcich.

3.3.4 Aby sa zabezpečila určitá nadväznosť týchto iniciatív, EHSV žiada Európsky parlament a Európsku komisiu, aby zástupcovia organizovanej občianskej spoločnosti mohli využívať tú istú pomoc ako zvolení a iní zástupcovia európskych, národných, regionálnych a miestnych úradov v rámci „1 000 rozhovorov o Európe“. Účasť občianskej spoločnosti sa nemôže obísť.

3.3.5 EHSV žiada Európsky parlament, aby veľká časť rozpočtov určených na komunikáciu Únie bola využitá na diskusie o Ústavnej zmluve, spolu so zdrojmi verejných národných a miestnych orgánov a s vlastnými prostriedkami organizácií občianskej spoločnosti.

3.4 *Vytvorenie európskeho rozmeru diskusií a ratifikácie*

3.4.1 Najnutnejšie je to, aby nebolo prijatie Ústavnej zmluvy európskymi národmi podmienené iba otázkou vnútornej politiky.

3.4.2 V tejto súvislosti EHSV odporúča, aby sa diskusiám a ratifikácii Ústavnej zmluvy dal nadnárodný rozmer:

3.4.2.1. Na jednej strane by mali európske inštitúcie prispieť ku koordinácii komunikačných činností politických hnutí, regionálnych a miestnych orgánov a organizácií občianskej spoločnosti. Bolo by vhodné využiť výmenu dobrých praktík v tejto oblasti a uprednostniť vzájomné snahy. EHSV by mohol napríklad uľahčiť výmenu najlepších postupov (a know-how) na európskej úrovni medzi organizáciami občianskej spoločnosti, ktoré sa zaoberajú komunikačnou činnosťou. Rovnako by mohol zaviesť systém zvýšenia informovanosti, ktorý umožní vyhodnocovať na európskej úrovni podnety, kritiky a odporúčania, ktoré vyjadrili občania v rámci diskusií organizovaných občianskou spoločnosťou. Nakoniec by mohol poskytnúť pomoc nadnárodným a multinárodným iniciatívam.

3.4.2.2 Na druhej strane EHSV podporuje návrh Komisie pre ústavné záležitosti pri Európskom parlamente, aby sa ratifikácie sústredili, pokiaľ je to možné, okolo jedného symbolického dátumu (ako 8. alebo 9. máj).

3.4.3 EHSV obhajuje teda aktívnu účasť európskych inštitúcií na vypracovaní a zavedení spravodajskej stratégie o Ústavnej zmluve. Je potrebné konať komplementárne

s členskými štátmi a dať občanom silný a pozitívny signál Európy.

3.4.4 EHSV sa zaväzuje odovzdať európskej občianskej spoločnosti jasné odkazy o demokratických pokrokových myšlienkach Ústavnej zmluvy, hlavne v oblasti občianstva a účasti.

Brusel 28. októbra 2004

Predsedkyňa

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k téme „Životné prostredie ako hospodárska príležitosť“

(2005/C 120/24)

Listom pána Atza NICOLAÏA, ministra pre európske záležitosti, požiadalo budúce holandské predsedníctvo Rady dňa 22. apríla 2004 podľa ustanovení článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva Európsky hospodársky a sociálny výbor o vypracovanie stanoviska k téme: „Životné prostredie: hospodárska príležitosť“.

Odborná sekcia pre „Poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie“, ktorá bola poverená prípravou prác Výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko dňa 21. septembra 2004. Spravodajcom bol pán BUFFETAUT.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 412. plenárnom zasadnutí, ktoré sa konalo 27. a 28. septembra 2004 (na schôdzi 28. októbra 2004), nasledovné stanovisko 130 hlasmi za, 2 hlasmi proti, pričom sa 2 členovia hlasovania zdržali.

1. Úvod

1.1. Listom z apríla 2004, predložilo budúce holandské predsedníctvo EHSV žiadosť o vypracovanie prieskumného stanoviska k téme „životné prostredie ako hospodárska príležitosť“. Holandské predsedníctvo by si v skutočnosti želalo zdôrazniť možnosti obojstrannej výhodnosti („win-win“), pomocou ktorých môže pokrok v oblasti environmentálnych technológií a ochrany životného prostredia dosiahnuť hospodárske a sociálne ciele Lisabonskej stratégie.

1.2. Európska rada vôbec nenástojila na otázkachdo životného prostredia, napriek tomu, že stanovila Európskej únii neobyčajne ambiciózne ciele: stať sa „najdynamickejšou ekonomikou sveta, ktorá je založená na vedomostiach, trvalo udržateľnom hospodárskom raste a vytváraní väčšieho množstva kvalitných pracovných miest a väčšej sociálnej súdržnosti“. Len slovné spojenie „trvalo udržateľný“ sa možno odvolávalo na pojem trvalo udržateľného rozvoja.

1.3. Iba o dva roky neskôr prijala Európska rada rozhodnutia, ktoré viedli k stratégii pre trvalo udržateľný rozvoj. Tie boli potom pridané k Lisabonskej stratégii.

1.4. Nakoľko možno skutočne povedať, že životné prostredie tvorí plnú súčasť Lisabonskej stratégie? Úpadok, ktorý postihuje isté ekonomiky Európskej únie viedol k tomu, že sa hospodársky rozvoj a vytváranie pracovných miest stali absolútnou prioritou a životné prostredie bolo odstavené na druhú koľaj podľa rímskeho úslovía „primum vivere, deinde philosophare“. Ale nie je to práve životné prostredie, ktoré ovplyvňuje život, a malo by teda byť záležitosťou všetkých a nie výlučne len odborníkov?

1.5. V tejto súvislosti sa v mnohých sektoroch európskeho hospodárstva znepokojovali nad ambíciou Únie a hlavne Komisie, stať sa medzinárodným príkladom v oblasti životného prostredia, s rizikom, že pri tomto úsilí zostanú samé.

1.6. Teda ochota uplatňovať protokol z Kjóta, aj keď ho neratifikovali naši hlavní konkurenti, vyvolala silné emócie v istých európskych ekonomických kruhoch, ktoré v tejto ochote videli spôsob nebezpečnej naivity, schopný poškodiť konkurencieschopnosť európskej ekonomiky, ktorá je predsa len zapojená do nelútostnej svetovej hospodárskej súťaže. Iní sa zase nazdávali, že kjótske ciele môžu predstavovať faktor schopný zvýšiť efektívnosť výrobných postupov, znížiť náklady, zmenšiť tlak na energetické a surovinové zdroje a posilniť tým konkurencieschopnosť európskej ekonomiky. Existuje teda diskusia, ktorú sa oplatí objasniť na niekoľkých konkrétnych príkladoch.

1.7. V tom istom duchu sa mobilizovali priemyselné odvetvia používajúce chemické látky proti návrhu na registráciu, vyhodnocovanie a povoľovanie chemických látok (REACH), kde štúdia dopadu tohto návrhu vypracovaná Komisiou bola veľmi kritizovaná.

1.8. Tieto obavy a kritiky nemôžu byť zažehnané jednoduchým mávnutím ruky. Nie sú nasmerované proti princípom alebo politikám. Predstavujú presvedčenie, že existuje konflikt medzi požiadavkami na hospodársky rozvoj a vytváraním pracovných miest a súčasných postupov na jednej strane, a starosťami o životné prostredie, vyjadrenými v prehnaných zákonných úpravách, ktoré prehliadajú skutočnosti hospodárskej súťaže na strane druhej. Zdá sa, že problémy vyplývajú z podcenenia a chybného využívania nástrojov, postupov a stratégií implementácie.

1.9. Ale v tom istom čase, niektoré podniky, a medzi nimi aj veľmi veľké podniky, ba dokonca celé sektory priemyslu, začali brať do úvahy trvalo udržateľný rozvoj ako vážny prvok ich stratégie. Tak predseda francúzskej skupiny Veolia Environment, pozvaný na vládny seminár, prehlásil: „Úspech jedného podniku na základe kritéria trvalo udržateľného rozvoja sa stal nielen základným pojmom legitimity voči občianskej spoločnosti, ale stále viac a viac aj tromfom v svetovej konkurencii a vlastnej sily stať sa atraktívnym pre investorov“. Tento prístup má v dnešnej dobe tendenciu stať sa v ekonomickej sfére normou.

1.10. Prebieha teda diskusia. Je silná a preniká celou spoločnosťou, v prvom rade v hospodárskych a sociálnych kruhoch a v organizáciách zaoberajúcich sa ochranou životného prostredia. Položená otázka je jasná: je zohľadňovanie požiadaviek životného prostredia iba prekážkou pre súťaživosť podnikov alebo môže predstavovať príležitosť pre rozvoj nových povolání, nových trhov, nových technológií?

1.11. Verejná mienka, vlády, zodpovední hospodárski a odboroví činitelia a kompetentné osoby zo združení na ochranu životného prostredia sa nemôžu uspokojiť s teoretickou diskusiou, plnou dobrých úmyslov, ktorá nenájde svoje uplatnenie v praxi. Od tejto chvíle čakajú presné analýzy a konkrétne príklady, keďže politika je umením reality, i keď

musí byť preniknutá duchom ideálu, ktorý jej dáva zmysel. Stratégia papierenského priemyslu v prospech trvalo udržateľného rozvoja je jasným príkladom takéhoto prístupu.

2. Životné prostredie, hospodárska príležitosť?

2.1. Položiť si túto otázku, to znamená položiť si otázku, či vieme na jednej strane, či rozvoj určitých priemyselných odvetví nie je podmienený existenciou kvalitného prírodného alebo kultúrneho životného prostredia, a na strane druhej, či eko-technológie môžu byť skutočným prínosom pre ciele hospodárskeho a sociálneho rozvoja, ktoré stanovila Lisabonská stratégia. To tiež znamená čestne sa zamyslieť nad tým, či normy a tlaky na životné prostredie nie sú prekážkou pre hospodársky rast, súťaživosť a teda aj pre zamestnanie.

2.2. Samozrejme odvetvie cestovného ruchu a voľného času závisí od existencie kvalitného životného prostredia. Od turistiky sú z hľadiska hospodárskeho a sociálneho rastu vo veľkej miere závislé celé oblasti Európy, dokonca celé štáty. Kvalita životného prostredia je nevyhnutnou podmienkou vyváženosti daných spoločností. Spustošené krajiny, mestá zohyzené špekulatívnou výstavbou, narušená príroda a znečistené oceány by spôsobili a spôsobujú nenapraviteľné hospodárske pohromy. To isté platí pre odvetvia, ako je rybnárstvo, poľnohospodárstvo, či dokonca lov. Čo sa týka ekologických technológií, treba sa opýtať, či môžu byť faktorom rastu a inovácie, a potom nájsť prostriedky na podporu ich rozvoja a šírenia bez toho, aby sa neoprávneným spôsobom skresľovala konkurencia.

2.3. Zdá sa, že treba dosiahnuť skutočnú technologickú revolúciu zoči-voči oprávnenej túžbe obyvateľstva rozvíjajúcich sa krajín dosiahnuť spôsob života, ktorý bude porovnateľný s naším a berúc do úvahy tlaky na prírodné zdroje a životné prostredie, ktoré by toto dosiahnutie predstavovalo, ak by sa tento rozvoj vyvíjal za súčasných technických a ekonomickej podmienok. Okrajové inovácie tento problém nevyriešia. V praxi túži 80 % obyvateľstva planéty po takej istej životnej úrovni ako má 20 % najbohatších ľudí. Je teda nemysliteľné pokračovať v živote so statusom quo, ktorý by sa ukázal ako katastrofický, aj keď si treba dávať pozor na to, aby sa príliš nezovšeobecňovali tie najpesimistickejšie predpovede. Istý počet prírodných úkazov (roztopenie ľadovcov, ohrozenie biodiverzity, odlesňovanie, záplavy atď.) predstavuje rovnako signály globálnych zmien životného prostredia, kde sa prelínajú prírodné príčiny a vplyv ľudskej činnosti. Aktivity podniknuté na zmenšenie neblahých účinkov na životné prostredie, napríklad používanie odsírovacích techník, aby sa čo najviac limitoval výskyt kyslých dažďov, prispeli významnou mierou k boju proti odumieraniu európskych lesov. Včasné varovania ochrancov životného prostredia, i keď občas prehnané, často vyvolali reakcie verejnosti i štátnej moci. Musí byť v záujme všetkých zainteresovaných pracovať na vyvážených riešeniach v preventívnej ochrane životného prostredia.

2.4. Prirodzene, ak sa myslí na technológie priemyselnej výroby, treba zdôrazniť, že technológie v poľnohospodárskej výrobe, doprava a spôsoby výroby energie majú určite nie zanedbateľný dopad na životné prostredie a zdravie verejnosti. Inovácie a eko-technológie sa dotýkajú aj týchto veľmi dôležitých hospodárskych odvetví.

2.5. Vývoj a vedecké a technologické zmeny majú nevyhnutný dosah na sociálnu sféru. To, čo je pravdou pre všetky inovácie, platí aj pre eko-technológie, predovšetkým ak majú nahradiť tradičné a osvedčené technológie, ktoré sú ale málo šetrné voči životnému prostrediu. Treba sa starať o to, aby sa v prvom rade pripravili tie zmeny, ktoré musia byť sprevádzané hlavne úsilím v oblasti odborného vzdelávania a rozvoja základného vzdelania. Ochrana životného prostredia sa nesmie javiť ako faktor zvyšovania nezamestnanosti a deindustrializácie, za predpokladu, že sa zakladá na rozumných a dobre koncipovaných procedúrach. Treba preto zorganizovať stály dialóg medzi tými, ktorí vypracúvajú legislatívu v oblasti životného prostredia a zástupcami hospodárskych a sociálnych kruhov, aby bolo možné predvídať a vhodným spôsobom merať dosah, aj negatívny, aký budú mať plánované opatrenia na aktivitu a zamestnanosť.

2.6. Nachádzame sa teda pred skutočnou technologickou výzvou. Európa by mohla vďaka svojim vedeckým a technologickým kapacitám, pokiaľ by na to bola politická vôľa, hrať úlohu priekopníka v rozvoji rozsiahlych inovácií životného prostredia. Iste, ochrana životného prostredia niečo stojí, ale cena za činnosť je za daných okolností nižšia ako cena za nečinnosť.

3. Čo sa rozumie pod pojmom „eko-technológia“?

3.1. V praxi je možné definovať dva typy environmentálnych technológií:

- environmentálne technológie, ktoré zlepšia technický proces, spôsoby výroby, aby boli „čistejšie“, a viac „eko-kompatibilné“. Mohli by sme citovať katalytické zberače, systémy filtrácie na továrenských komínoch, techniky zlepšenia energetického výdaja atď.
- technologické inovácie, ktoré vo svojej koncepcii rešpektujú životné prostredie a princípy trvalo udržateľného rozvoja. Napríklad poháňanie vetrom, kombinovaná výroba (kogenerácia) tepla a energie, reaktory na palivo, žiarovky novej generácie (LED) atď.

3.1.1 Nie je vždy jednoduché určiť hranicu medzi preventívnou a nápravnou technológiou. I veľmi vhodné a užitočné princípy integrovanej politiky výrobkov (IPP) ⁽¹⁾ a smernice o integrovanej prevencii a redukcii znečisťovania životného prostredia (IPRZ) ⁽¹⁾ rátajú súčasne s nápravným postupom ako aj s preventívnou obavou, čím dokonale zapadajú do stratégie trvalého rozvoja. Je jasné, že úvahy týkajúce sa koncepcie výrobkov zohľadňujúce celý cyklus životnosti vedú k zavádzaniu technológií, ktoré sa vo väčšej miere stotožňujú s obavou o zaistenie trvalo udržateľného rozvoja.

3.2. Treba zdôrazniť, že tieto dva typy technológií majú priaznivý dosah na životné prostredie a môžu povzbudzovať hospodársku aktivitu a zamestnanie.

3.3. Napokon EHSV zdôraznil niekoľkokrát potrebu zväziť „eko-priemysel“ v jeho celku a pripomenúť, že úlohou bolo tiež „dosiahnuť progresívne zlepšenie všetkých spôsobov výroby a všetkých výrobkov z hľadiska životného prostredia a z hľadiska zdrojov“ ⁽²⁾.

3.4. Bolo možné rozlíšiť štyri druhy ekologických technológií: koncové technológie z hľadiska procesu, integrované technológie, postupné technológie, radikálne inovácie (napr. bezchlórová chémia). Často sa nazdávame, že integrované a radikálne technológie môžu predstavovať dlhodobé konkurenčné výhody. Problémom však je, že na trhoch s veľkou konkurenciou nemajú podniky vždy možnosť dlhodobej voľby. Rozhodujú sa preto skôr pre postupné technológie, ktoré zaistia rozšírenie environmentálnych zlepšení vo veľkom v rámci ich obvyklých investičných cyklov.

3.5. Na základe faktov, účinný ekologický pokrok, ktorý priemysel a služby zrealizovali a nepretržite realizujú, umožňuje stále zlepšovanie životného prostredia. Avšak hospodársky rast je predsa len taký, že napriek technologickému pokroku, najmä v rozvíjajúcich sa krajinách neprestajne narastá tlak na životné prostredie a prírodné zdroje

4. Sú environmentálne požiadavky prekážkou pre hospodársky rozvoj?

4.1. V priebehu posledných tridsiatich rokov, kde bolo zložitejšie upresniť faktory rastu ako v období slávnych tridsiatich rokov po 2. svetovej vojne, sa ako najlepšia garancia pre budúcnosť podnikov a, v konečnom dôsledku, pre záujmy jeho akcionárov – vyžaduje, aby bol podnik schopný inovovať a garantovať kvalitu svojich výrobkov a výrobných procesov – pre svojich klientov, svoje životné prostredie a pre svojich zamestnancov.

⁽¹⁾ Ú. v. C 80, 30.3.2004.

⁽²⁾ Ú. v. C 32 z 5.2.2004

4.2. Dokonca pred vznikom akejkoľvek legislatívy narastal počet podnikov, ktoré sa angažovali do trvalo udržateľného rozvoja a rozhodli sa verejne skladať svoje účty z ich činností a deklarovať výsledky z tejto oblasti, a to vždy s čo najväčším ohľadom na ich zákazníkov, občiansku spoločnosť, trhy a verejnú mienku.

4.3. Vo veľmi silnom konkurenčnom prostredí, ktoré vzniklo z vôle dosiahnuť úroveň svetovej ekonomiky, sa kvalita životného prostredia a sociálna rovnováha stali tiež determinujúcimi faktormi na prilákanie alebo udržanie ľudí a kapitálov. Je dôležité, aby sa tieto faktory brali do úvahy v rámci rokovania WTO.

4.4. Preto sa mohlo potvrdiť, že úspech podniku v oblasti trvalo udržateľného rozvoja sa stále viac a viac považoval za tromf vo svetovej konkurencii, ktorým možno prilákať investorov.

4.5. Požiadavky na životné prostredie teda vo všeobecnosti nie sú, ako sa to príliš jednoducho pripúšťa, prekážkou pre hospodársku súťaž a hospodársky rozvoj. Trh už dal odpoveď na mnoho environmentálnych výziev, ktoré so sebou priniesla legislatíva. Príkladom sú požiadavky na kvalitu vody a spracovanie odpadu. V týchto dvoch oblastiach sa ekologické technológie neustále vyvíjajú. Tým, že podniky poskytujúce služby na ochranu životného prostredia priniesli na tieto výzvy ekonomickú odpoveď, vytvorili a zachovali pracovné miesta. Napríklad vo Francúzsku bolo v sektore spracovania odpadov vytvorených približne 300 000 pracovných miest.

4.6. Snaha šetriť prírodné zdroje sa odrazila v technologických inováciách, ktoré šli cestou hospodárneho riadenia a zníženia nákladov. V tomto zmysle napr. papierený priemysel v posledných rokoch podstatne znížil svoju spotrebu vody. Ak približne pred pätnástimi rokmi bolo na výrobu jednej tony papiera treba približne 100 m³ vody, v súčasnosti je to v priemere len asi 48 m³ a znečistenie sa znížilo približne o 90 %. Zisk sa teda dotýka tak ochrany životného prostredia, ako i ekonomickej stránky.

4.7. Ako už bolo spomenuté, ekonomický sektor cestovného ruchu a voľného času je z veľkej časti závislý od kvalitného kultúrneho a životného prostredia. Environmentálne požiadavky nie sú v tomto prípade prekážkou pre konkurencieschopnosť a hospodársky rozvoj, ale ich prvotným predpokladom. Cestovný ruch teda predstavuje pre hospodárstvo mnohých štátov Európskej únie životne dôležité odvetvie. Napríklad príjmy z cestovného ruchu dosiahli v roku 2003 v Španielsku 41,7 miliárd USD, vo Francúzsku 36,6 miliárd USD, v Taliansku 31,3 miliárd USD, v Nemecku 23 miliárd USD, vo Veľkej Británii 19,4 miliárd USD, v Rakúsku 13,6 miliárd USD, v Grécku 10,7 miliárd USD. Treba si uvedomiť, že medzi environmentálnymi cieľmi môžu existovať protiklady. To znamená, že ochrana krajiny môže byť ohrozená výstavbou veterných elektrární. Na záver je vhodné poznamenať, že

cestovný ruch významne prispieva k vyrovnanosti platieb v mnohých členských štátoch tým, že vytvára pracovné miesta a tým, že ide o aktivitu, ktorá nemôže byť presunutá inam.

4.8. Jednako je len dôležité, aby sa predpisy v oblasti životného prostredia riadili princípom proporcionality. V skutočnosti sa treba vyhnúť tomu, aby ekonomické náklady vyplývajúce z právnych predpisov boli neúmerne k predpokladanému socio-environmentálnemu zisku, pričom si EHSV plne uvedomuje zložitosť príslušných výpočtov. Akú má napríklad hodnotu zdravie človeka? Samozrejme by mala existovať skutočná rovnováha medzi nákladmi na socio-environmentálne opatrenia a náklady na zabránené škody. Súčasne musia byť procedúry implementácie legislatívy prístupné pre všetkých partnerov. Zanedbanie týchto aspektov môže mať úplne opačný efekt: ťažkosti pri zavádzaní zákonov z hospodárskych a sociálnych príčin a z dôvodu odporu spotrebiteľov.

4.8.1 Veľmi zaujímavým príkladom sú podniky v automobilovom priemysle, ktoré sa musia pohybovať vo veľmi obmedzujúcom prostredí, kde manévrovací priestor je veľmi stiesnený kvôli veľmi silnému konkurenčnému tlaku a kvôli správaniu sa spotrebiteľov, pre ktorých je ekologický aspekt druhoradý v porovnaní s cenou, komfortom a bezpečnosťou. V týchto podmienkach sa environmentálne technológie zavádzajú postupne, skôr prostredníctvom postupného vylepšovania než revolučnými technológiami, ktoré sú v súčasnosti naďalej priveľmi nákladné nato, aby našli skutočný trh. Toyota Prius, hybridné vozidlo na benzínový a elektrický pohon, je však dokonalým príkladom zmeny v prístupe spotrebiteľov, keďže sa na uspokojenie požiadaviek trhu nedávno musela jeho výroba zvýšiť o polovicu, i keď, čo sa týka absolútnej hodnoty, zaberá pomerne okrajové postavenie v rámci celosvetovej produkcie automobilov. To ale nemení nič na skutočnosti, že ide o povzbudivý prvok.

4.8.2 Zaujímavým je prípad emisných filtrov na zachytávanie častíc. Dieselové motory produkujú v porovnaní s benzínovými motormi o 25 % menej CO₂, ale častice, ktoré uvoľňujú do ovzdušia sú škodlivé pre zdravie. Doplnkové náklady na emisný filter sa pohybujú vo výške okolo 500 EUR (5 až 10 % hodnoty malého vozidla). Kým nebudú emisné filtre predpísané zákonom, konštruktéri budú teda postavení pred voľbu, či ich poskytnú ako doplnkové vybavenie alebo ich budú systematicky montovať a znížia svoju maržu, keďže zvýšenie ceny bolo za daných trhových podmienok veľmi problematické. Prakticky 90 % nemeckých zákazníkov zvolilo emisný filter, zatiaľ čo vo zvyšku Európy tento pomer klesá na 5%! Niektorí konštruktéri (!) sa preto rozhodli postupne vybavovať svoje vozidlá emisným filtrom a znížiť svoju maržu, ale je jasné, že takýto postup nie je dlhodobý možný, najmä ak sa berie do úvahy veľmi silná medzinárodná konkurencia. Prírodné síce dôjde k všeobecnej montáži emisných filtrov, ale rýchlosťou zlučiteľnou s vývojom kúpnej sily zákazníkov, predovšetkým pri malých vozidlách.

(!) Napríklad PSA Peugeot Citroën a Opel.

Tento príklad ukazuje zreteľne, ako vznikajú trhy s environmentálnymi technológiami: buď tým, že sa u spotrebiteľa presadí svedomie a vybadá v investícii úžitok pre seba a svoje životné prostredie, alebo prostredníctvom legislatívnych opatrení. Väčšinu doterajších úspechov v ochrane životného prostredia treba odvodiť od príslušnej legislatívy, pričom práve oblasť automobilov je pre to dobrým príkladom (viď o.i. zavedenie trojcestného katalyzátora).

4.8.3 Existujú aj ďalšie možnosti eko-technologických inovácií v tomto sektore: vozidlá na elektrický pohon, zlepšenie recyklácie, boj proti hluku, zvyšovanie bezpečnosti. Hlavnou otázkou však naďalej ostávajú náklady na technológiu.

4.8.4 Záver, ktorý možno vyvodit' z tohto príkladu je, že sa eko-technologie nerozšíria vo veľkej miere, ak nie sú hospodársky únosné; lenže nato, aby boli účinné, musia byť používané hromadne. V skutočnosti prebehne zavádzanie eko-technologíí na silne konkurenčnom trhu postupným a trvalým spôsobom. Toto si vyžaduje kvalitné a podložené štúdie, ktoré budú brať do úvahy situáciu v životnom prostredí a na trhoch nielen v rámci Únie, ale aj v medzinárodnom meradle.

4.8.5 Ďalším príkladom dôležitosti zachovávanía princípu proporcionality sú výzvy spracovateľského priemyslu – metalurgického, chemického, celulózovo-papierenského atď. Tieto priemyselné odvetvia pracujú v prostredí nelútovej svetovej konkurencie a sú obzvlášť úzko prepojené so životným prostredím. Podľa porovnávacích štúdií sú výrobné jednotky týchto sektorov v EÚ obyčajne veľmi efektívne z ekologického hľadiska, t.j. ich spotreba surovín a energie ako aj ich emisie sú tak nízke, ako to je technologicky možné. Legislatíva o životnom prostredí týkajúca sa týchto odvetví je najprísnejšia na svete. Lepšie výsledky z ekologického hľadiska možno dosiahnuť postupným investovaním do najnovších a najúčinnějších technológií, čo si vyžaduje, aby boli tieto podniky konkurencieschopné na ich celosvetových trhoch. Je nesmierne dôležité, aby sa lepšie výkony z hľadiska ochrany životného prostredia požadovali v súlade s technologickým vývojom a investičnými cyklami každého priemyselného odvetvia. Ak budú požiadavky výrobcov zväzovať príliš tesne, dodatočné náklady alebo nedostupnosť vhodnej použiteľnej technológie môže vážne ohroziť konkurencieschopnosť, a tým aj pokračovanie činnosti podnikov v EÚ.

5. Ako rozvíjať inovačné eko-technologie?

5.1. Ak sa chápu pod inovačnými eko-technologiami tie, ktoré počnúc ich koncepciou obsahujú starostlivosť o životné prostredie a najnižšie čerpanie zdrojov, treba vedieť uznať, že v porovnaní s technológiami, ktoré sa zaoberajú len s účinkami znečistenia, sú ešte často na začiatku zavedenia, ba čo viac experimentu.

5.2. Navyše, jednotlivé situácie sú veľmi protikladné. Ak sú technológie veterného pohonu odteraz osvedčené a dostali sa do štádia priemyselného rozvoja vďaka trhu podporovanému veľmi priaznivými predpismi, nikdy nebudú viac než len doplnkovým zdrojom výroby energie vzhľadom k ostatným spôsobom, tak ako procesy kombinovanej výroby (kogenerácie) tepla a energie. Elektrické žiarovky novej generácie (LED) sa iba dostávajú na trh, ktorý sa môže stať slubným vďaka technickému rozvoju. Aj Oriental Pearl Tower v Šanghaji (480 m) je v noci osvetľovaná týmto spôsobom, ktorý bol realizovaný jedným európskym podnikom z kategórie MSP⁽¹⁾, panelmi LED vyrobenými jedným čínskym podnikom⁽²⁾. Membránové postupy na ozdravenie vody, sú ešte len v štádiu výskumu. Okrem toho, iné technológie, i keď sú užitočné, zostávajú len v obmedzenom rozsahu.

5.3. Táto rozmanitá situácia si teda vyžaduje prispôbené nástroje tak vo finančnom pláne ako i na úrovni výmeny informácií a zavádzaní do siete alebo zavádzania legislatívnych a daňových nástrojov. Rovnako treba mať na mysli, že je potrebné jasne rozlišovať, či ide o skutočne slubné eko-technologie, aby sa zamedzilo plytvaniu finančných prostriedkov.

5.4. Je možné navrhnúť rôzne finančné, daňové a právne nástroje, ktoré zodpovedajú rôznym etapám zavádzania inovačných eko-technologíí:

- dotácie na výskum, štúdie o realizovateľnosti, tzv. „podnikové inkubátory“;
- rizikový kapitál na obdobie zavádzania;
- zvýhodnené alebo klasické pôžičky na obdobie rozvoja;
- daňové stimuly na upevnenie trhu;
- eko-dane na odrádzanie od používania technológií, ktoré málo rešpektujú životné prostredie, zatiaľ čo existujú alternatívne technológie a na prispievanie do výskumu životného prostredia.

Napríklad palivá poľnohospodárskeho pôvodu (diester), ktorých výrobná cena je vyššia než cena ropných produktov, sa vo Francúzsku nevyvíjajú, pretože sú podrobené tomu istému a veľmi vysokému daňovému zaťaženiu ako ropné produkty. Ak by sa chcela rozvinúť ich výroba a používanie, bolo by možné na ne aplikovať samostatnú výhodnejšiu daňovú úpravu alebo sa uchýliť k ceste právnych predpisov a požadovať ich miešanie, podľa určitého pomeru, s klasickými palivami. Ide o definovanie rovnováhy medzi ekonomickými nákladmi, nevýhodami, ktorým sa by sa tak podarilo vyhnúť a medzi ekologickým prínosom.

⁽¹⁾ Citéium.

⁽²⁾ Shanghai Communication Technology Developments Co Ltd.

5.5. Rovnako sa musia rozvinúť výmenné a informačné siete o najlepších praktikách a nových technológiách. Tento činiteľ má veľký význam tak pre podnikateľov ako i pre predstaviteľov verejnej správy, ktorí potrebujú pomocné nástroje pri prijímaní dôveryhodných a účinných rozhodnutí, ktoré by mohli pôsobiť pri výbere medzi tradičnými, osvedčenými, „bezpečnými“ technológiami a novými technológiami, ktoré viac rešpektujú životné prostredie, ale sú málo známe a málo otestované.

5.6. Toto je výnimočne naliehavé, ak sa má verejnú obstarávanie stať prostriedkom na šírenie a rozvíjanie eko-technológií. Aj keď treba venovať značnú pozornosť verejnemu obstarávaniu, netreba zanedbávať súkromný sektor, ktorý je pružnejší a disponuje silnejšou sätnou väzbou. Odteraz zaradili niektoré podniky dodržiavanie dlhodobu udržateľného rozvoja do zoznamu kritérií pre výber dodávateľov a prijali typické podmienky, ktoré sa viažu na trvalo udržateľný rozvoj a sú progresívne zavádzané do ich zmlúv s ich dodávateľmi, a zaviedli útvary trvalo udržateľného rozvoja pre ich nákupcov.

5.7. Musia sa využívať eko-etikety ako i všetky cenové a odmeňovacie systémy pre eko-technológie na to, aby boli ocenené a propagované.

5.7.1 Z iniciatívy fínskeho predsedníctva v roku 1999 sa pristúpilo k úvahám o európskej vízii kvality, v ktorých sa pokračovalo aj počas portugalského a francúzskeho predsedníctva v roku 2000. Tieto úvahy viedli k publikácii dôležitého dokumentu pod záštitou Európskej organizácie pre kvalitu. Mohlo by byť užitočné prevziať niektoré tam uvedené úvahy a aplikovať ich na eko-technológie.

6. Záležitost' všetkých

6.1. Urobiť z ochrany životného prostredia skutočnú hospodársku príležitosť nie je iba záležitosťou špecialistov na životné prostredie. Stalo sa to už základným prvkom takého hospodársky dôležitého sektoru, akým je cestovný ruch a priemysel voľného času. Pokiaľ ide o eko-technológie, kľúčom úspechu zostáva vytvorenie skutočného trhu a schopnosť podnikov zareagovať. Bolo by treba lepšie zhodnotiť dobrovoľné iniciatívy podnikov alebo odborných kruhov v oblasti technologických inovácií a ochrany životného prostredia.

6.2. Je jasné, že ak eko-technológie vytvoria možnosť efektívne znížiť výrobné náklady znížením využitia energie a surovín, vytvoria lepší imidž podniku a jeho výrobkom,

rozšíria predaj a znížia náklady na životné prostredie, podniky sa budú o ne zaujímať a zabezpečia ich rozvoj. Treba ešte, aby ich poznali a boli schopné oceniť ich účinnosť. Z toho vyplýva nevyhnutnosť zavedenia skutočnej informačnej a výmennej siete o najlepších praktikách a environmentálnych technológiách, ktoré by mohli zhromaždiť verejnú správu, profesionálne združenia, technické a výskumné centrá.

6.3. Je potrebné, aby sa podnikatelia a odborníci zmobilizovali. Nutná je aj mobilizácia klientov a spotrebiteľov. Bez nich by nemohol existovať trh. Eko-technológie sa musia teda širokej verejnosti javiť ako účinné tak z hľadiska ochrany životného prostredia ako i výroby, bez ktorých zostanú okrajovým a sympatickým prvkom hospodárskeho rozvoja, ktorý sa zaobíde bez nich.

6.3.1 Je nesmierne dôležité, aby environmentálne politiky zohľadňovali svoj ekonomický dosah, tak ako hospodárske politiky musia zohľadňovať potreby životného prostredia. Musia nájsť nejaký spôsob vzájomnej interakcie, keďže sa nedá dosiahnuť úspech bez toho, aby sa vzali do úvahy hospodárska únosnosť spomínaných politík a ich pozitívny dosah na životné prostredie.

6.3.2 Takisto treba čo najskôr zväziť sociálny dosah environmentálnych noriem a zavedenia eko-technológií, ako aj vytvorenie odbornej prípravy potrebnej nato, aby ich pracovníci mohli zavádzať do praxe tým najlepším spôsobom a bez toho, aby to ohrozilo ich zamestnanie.

6.4. Prístup k modernizácii a hospodárskemu rozvoju veľmi zaľudnených a veľmi podnikavých krajín sa stane rozhodujúcim pre rozvoj účinných technológií vo veľkom rozsahu. To je spôsob hospodárskeho, sociálneho a nového environmentálneho rozvoja, ktorý treba pochopiť a konkrétne ho zaviesť. Európska únia by sa vďaka svojim osobitným schopnostiam v oblasti eko-technológií mohla stať privilegovaným partnerom novo sa rozvíjajúcich krajín a využiť príležitosť na vytvorenie nových trhov.

6.5. Výskum a vývoj environmentálnych technológií sú a môžu sa stať ešte vo väčšej miere hospodárskymi tromfmi, ako to ukazujú konkrétne príklady zavádzania pokrokových, integrovaných alebo aj radikálnych technológií. Ale zároveň sú tieto technológie nevyhnutnosťou, keďže ide o budúcnosť nášho sveta a nikto nemá právo sa o ňu vedome nezaujímať. Sme zodpovední za Zem, ktorú po nás zdedia naše deti.

Brusel 28. októbra 2004

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

PRÍLOHA

k stanovisku Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Nasledujúci pozmeňovací návrh bol zamietnutý, ale získal minimálne štvrtinu odovzdaných hlasov:

Bod 1.8. upraviť nasledovne:

„Tieto obavy a kritiky, vyjadrené z niektorých strán, nemôžu byť zažehnané jednoduchým mávnutím ruky. ~~Nie sú nasmerované proti princípom alebo politikám.~~ Predstavujú presvedčenie niektorých účastníkov hospodárskej súťaže, že existuje konflikt medzi požiadavkami na hospodársky rozvoj a vytváraním pracovných miest a súčasných postupov na jednej strane, a starosťami o životné prostredie, vyjadrenými v prehnaných zákonných úpravách, ktoré prehladajú skutočnosti hospodárskej súťaže na strane druhej. Zdá sa, že problémy vyplývajú z podcenenia a chybného využívania nástrojov, postupov a stratégií implementácie.“

Výsledky hlasovania

Za: 46 členov

Proti: 71 členov

Zdržalo sa: 9 členov

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k „Oznámeniu Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – modernizácia sociálnej ochrany pre rozvoj vysokokvalitnej, dostupnej a trvalo udržateľnej zdravotníckej starostlivosti a dlhodobej starostlivosti: podpora národných stratégií pomocou „otvorenej metódy koordinácie““

(COM(2004) 304 final)

(2005/C 120/25)

Dňa 20. apríla 2004 sa Komisia rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva požiadať rozhodla prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – modernizácia sociálnej ochrany pre rozvoj vysokokvalitnej, dostupnej a trvalo udržateľnej zdravotníckej starostlivosti a dlhodobej starostlivosti: podpora národných stratégií pomocou „otvorenej metódy koordinácie““

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo, ktorá bola poverená prípravou prác Výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko dňa 22. septembra 2004. Spravodajcom bol **pán BRAGHIN**.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 412. plenárnom zasadnutí, ktoré sa konalo 27. a 28. októbra 2004 (na schôdzi 28. októbra 2004), nasledovné stanovisko 104 hlasmi za, pričom sa 7 členovia hlasovania zdržali.

1. Zhrnutie oznámenia

1.1 Cieľom tohto oznámenia, ako bolo ohlásené v jarnej správe roku 2004⁽¹⁾, je definovať spoločný rámec na podporu členských štátov v reforme a rozvoji zdravotníckej starostlivosti a dlhodobej starostlivosti pomocou „otvorenej metódy koordinácie“.

1.2 Komisia identifikuje tri princípy⁽²⁾, schválené barcelonským zasadnutím Európskej rady v marci 2002, ktoré by mohli slúžiť ako základ pre reformu: dostupnosť starostlivosti pre všetkých založená na spravodlivosti a solidarite; vysokokvalitná starostlivosť; dlhodobá finančná trvalá udržateľnosť tejto starostlivosti, ktorá má systém čo možno najviac zefektívniť.

1.3 Definícia zdravotníckej starostlivosti ako služby, v zmysle Zmluvy, pretrvávajúce nerovnosti a problémy prístupu, niekedy neadekvátna kvalita služby a finančné nerovnováhy zdôraznili potrebu zintenzívniť koordináciu národných politík, aby sa zaistila modernizácia a rozvoj sektoru, pričom sa do úvahy vezme dopad komplexných dôsledkov demografického starnutia na sociálnu súdržnosť a zamestnanosť.

1.4 Aby sa tieto výzvy splnili, je nutné reformovať sociálne systémy integrovaným a koordinovaným spôsobom. Zdravotnícka a dlhodobá starostlivosť je jeden sektor, kde sa musí

zmodernizovať koordinácia sociálnej ochrany⁽³⁾. Otvorená metóda koordinácie je v tomto kontexte ideálne vhodná, pretože ide o flexibilný nástroj, ktorý rešpektuje špecifické okolnosti a schopnosti každého štátu⁽⁴⁾.

1.5 Oznámenie identifikuje nasledovné kroky:

- Dosiahnutie dohody o spoločných cieľoch v roku 2004. Členské štáty by mali predložiť predbežné správy o výzvach, ktorým čelia ich národné systémy na jarom summite.
- Návrh prvotných sérií rozvojových reformných stratégií v zdravotníckej starostlivosti a dlhodobej starostlivosti na obdobie 2006-2009, ktoré budú predložené Komisiou v spoločnej správe o sociálnej ochrane a sociálnom začlenení v roku 2007.
- Zriadenie skupiny na vysokej úrovni pre zdravotnícke služby a zdravotnícku starostlivosť, aby sa vytvoril pracovný program v koordinácii s ostatnými skupinami na vysokej úrovni v súvisiacich oblastiach.
- Identifikácia ukazovateľov pre tieto ciele. Predbežné správy, ktoré budú vydané na jar v roku 2005 prispievajú k umožňovaniu prípravy pôvodnej porovnávacej tabuľky rôznych národných situácií a povolia zhodnotenie pokroku oproti určeným cieľom.

⁽¹⁾ Plnenie záverov z Lisabonu – Reformy pre rozšírenú Úniu, COM(2004) 29 final

⁽²⁾ COM(2001) 723 final

⁽³⁾ EHSV sa už vyjadril v prospech modernizácie v stanovisku v Ú. v. EÚ C 32, 5.2.2004, spravodajca **pán Beirnaert**

⁽⁴⁾ Oznámenie Komisie – Posilňovanie sociálneho rozmeru Lisabonskej stratégie. Modernizácia otvorenej koordinácie v oblasti sociálnej ochrany COM(2003) 261 v konečnom znení

2. Všeobecné pripomienky

2.1 Socio-ekonomické a demografické faktory

2.1.1 EHSV znovu opakuje úplnú podporu spoločných cieľov, už vyjadrenú v predošlých stanoviskách, pre rozvoj systémov zdravotníckej starostlivosti. Hlavné:

- Zabezpečovanie prístupu k vysokokvalitnej zdravotníckej starostlivosti založenej na princípoch univerzálneho prístupu, spravodlivosti a solidarity; a zabezpečovanie bezpečnostnej siete proti chudobe alebo sociálnemu vylúčeniu spojeným so zlým zdravím, nehodou, invaliditou alebo vysokým vekom, a to pre príjemcov starostlivosti aj ich rodiny.
- Podpora vysokokvalitnej zdravotníckej starostlivosti, aby sa zlepšil zdravotný stav a kvalita života ľudí.
- Zabezpečovanie dlhodobej finančnej trvalej udržateľnosti vysokokvalitnej starostlivosti, ktorá je dostupná všetkým.

EHSV súhlasí, že tieto ciele sú všetky dôležité a vzájomne závislé, a že ich rozvoj a modernizácia si vyžadujú účinné riadenie, založené na angažovaní sa dotknutých aktérov a nesenie zodpovednosti nimi, pretože k reformnej snahe musia prispieť sociálni partneri a celá občianska spoločnosť.

2.1.2 Okrem toho EHSV argumentoval v nedávnom stanovisku z vlastnej iniciatívy, že schopnosť systémov národnej zdravotníckej starostlivosti splniť tieto ciele závisí od celého radu socio-ekonomických a demografických faktorov, ktoré si vyžadujú hlbšiu analýzu, ak máme dosiahnuť lepšie pochopenie zložitosti problému, a predvídať potenciálne rušivé trendy⁽¹⁾.

2.1.3 Tieto faktory majú vskutku vplyv na potreby a dostupné zdroje, tak súčasné ako aj budúce. Výkonná zdravotnícka starostlivosť je presadzovaným cieľom aj preto, že sa vzájomne ovplyvňuje s ostatnými zložkami systému sociálneho zabezpečenia: jej požiadavky na financovanie preto konkurujú požiadavkám ostatných oblastí sociálnej ochrany, pričom jej problémy majú vplyv na ostatné tri sektory, a naopak.

2.1.4 Podobná súťaž o finančné zdroje a interaktívne mechanizmy funguje v samotnom sektore zdravotníckej starostlivosti. Napríklad pri vyčleňovaní finančných prostriedkov modernizácia jednej oblasti môže vyvolať opak požadovaného účinku

v inej oblasti. Presúvanie zamestnancov z jednej oblasti do inej by mohlo viesť k nepredvídateľnému zhoršeniu kvality.

2.1.5 EHSV sa domnieva, že riešenie jedného aspektu problému bez zvázenia nepriaznivých dopadov na ostatné sektory, alebo neúspech pri monitorovaní vzájomne prepojených trendov v rôznych sektoroch by mohli vytvoriť deformácie a zabrániť splneniu požadovaných cieľov. Z tohto dôvodu je veľmi dôležité zdieľať globálnu víziu problémov a ich vzájomnú závislosť, a nájsť životaschopné riešenia prostredníctvom spoločných stratégií.

2.1.6 V zdravotníckej starostlivosti je dôležitý sociálny a psychologický efekt. Keď ľudia čelia chorobe, trápeniu alebo smrti, vždy očakávajú tú najkvalitnejšiu starostlivosť a prestávajú myslieť na efektívnosť poskytovaných služieb a únosnosť nákladov. To predstavuje delikátny politický problém. Riadiaci pracovníci z verejného sektoru musia preferovať a zabezpečovať efektívne a trvalo udržateľné zdravotnícke služby. Takéto voľby sú však často sťažené skupinovými záujmami a subjektívnym vnímaním, ktoré miestami komplikujú uskutočnenie zásahov na prehodnotenie ponuky a dopytu služieb.

2.1.7 Potreby a očakávania obyvateľstva ohľadom vlastného zdravia – čo zahŕňa nielen vyhľadávanie kvality života, ale aj snaha žiť plnohodnotným životom – musia byť adekvátne zohľadnené pri hodnotení vzťahu medzi nákladmi a prínosom a trvalej finančnej udržateľnosti nielen preto, aby každá voľba reštrukturalizácie systému opatery viedla k racionalizácii a z dlhodobého hľadiska presvedčivo k trvalým výsledkom, ale aj preto, aby sa uľahčili verejné rozhodnutia zamerané na skutočné potreby obyvateľstva ako celku, ako i chorých a tých osôb, ktoré si vyžadujú osobitnú opateru.

2.1.8 EHSV verí, že zdravotnícka starostlivosť je právom a prioritou v politike Spoločenstva. Trvá však na tom, že nato, aby sa toto právo ochránilo v dlhodobom horizonte, potrebujeme určiť efektívne nástroje, aby sa zabezpečila spravodlivá úroveň starostlivosti, ktorá je dostupná všetkým a kompatibilná s dostupnými zdrojmi. V dôsledku toho je nevyhnutné vykonať podrobný výskum, aby sa zistilo, aké potreby a očakávania obyvateľstva v oblasti zdravotníckej starostlivosti sú oprávnené. Tiež je nevyhnutné identifikovať nástroje, aby sa podporila zodpovednosť, ktorá podporí vhodné používanie zdrojov a efektívnosť zdravotníckeho systému, čím sa stane systém finančne trvalo udržateľným.

(1) Stanovisko EHSV k zdravotníckej starostlivosti – Ú. v. EÚ C 234 z 30.9.2003 – spravodajca: **pán Bedossa**

2.2 Demografické starnutie a epidemiológia

2.2.1 Demografické starnutie znamená viac než len nárast v percentuálnom podiele populácie nad 65 rokov, dokonca ešte ostrejší nárast v počte obyvateľov starších než osemdesiat rokov, čo má za následok často, ale nie nevyhnutne, polypatologický rast, ktorý môže vyústiť nie k nekonečnému znásobovaniu medicínskych úkonov, ale k holistickejšej starostlivosti o človeka. Demografické starnutie skutočne vedie k určitým problémom, ktoré sú niekedy opomenuté, ale malo by sa im čeliť.

— Zmeny v demografickej pyramíde bez úprav vo veku odchodu do dôchodku povedú k ešte nepriaznivejšiemu pomeru medzi prispievateľmi (populácia v produktívnom veku) a príjemcami (hlavne staršia populácia), nielen v zdravotníckom systéme, ale aj v ostatných službách. Preto je vrcholnou prioritou stanoviť nové spôsoby presmerovania a vybudovania špecifických zdrojov pre služby poskytované závislej populácii (hlavne starším), a to bez vyberania zdrojov z iných sociálnych služieb.

— Mení sa nielen početnosť výskytu ochorenia, ale aj jeho typológia. Choroby súvisiace s vekom sa vyskytujú často, ale je ich možné kontrolovať v strednodobom až dlhodobom termíne pomocou utišujúcej lekárskej alebo chirurgickej liečby, ktorá však pacientovi nikdy nevráti zdravotný stav, v akom sa nachádzal predtým. To v sebe zahŕňa odlišný prístup k zdravotníckej starostlivosti, schopnej integrovať liečbu a starostlivosť, a to ovplyvňuje výskum, lieky, diagnostické nástroje a technologické intervencie. To si ďalej vyžaduje posun v dôraze z „akútneho“ na „chronický“, (t.j. úspešné dlhodobé zvládanie zdravotníckych problémov, i keď sa nedajú definitívne odstrániť).

— Z epidemiologického hľadiska dochádzalo k stálemu nárastu počtu prípadov chronických alebo dlhodobých chorôb, čo je čiastočne v dôsledku úspechu lekárskeho ošetrovania, ktoré aj keď nedosahuje úroveň celkovej starostlivosti, významne predlžuje priemernú dĺžku života. V dôsledku toho došlo k nárastu počtu prípadov fyzickej a mentálnej invalidity, hlavne v oblasti neuro-degeneratívnej traumy a choroby, ktorou sa môžu zaoberať len lekárske a sociálne služby na vyššej úrovni, a ktorá si vyžaduje výrazné nasadenie ošetrovateľov v rodine (¹).

(¹) Úplne posledné štatistiky dokazujú, že Európa má závislú populáciu približne 60 miliónov, ktorá má vzrásť na 75 miliónov v roku 2003 (informačný zdroj: EUROSTAT, Sociálna situácia v Európskej únii v roku 2003, Európska komisia, Generálne riaditeľstvo pre zamestnanosť a sociálne veci, 2003)

— Koncept „zdravia“ by sa nemal obmedzovať na fyzický aspekt, ale mal by zahŕňať aj psychologické a sociálne aspekty, ako je to zjavné z definície WHO (²). Táto definícia predpokladá potrebu hodnotenia sociálneho kontextu staršej osoby, aby sa splnili jej ďalšie potreby, ale aj zväzili bezpečnostné, sociálne okolnosti a vzťahy, sebaúcta a sebarealizácia, atď.

2.2.2 Sociálna sieť, ktorá začala existovať za rôznych demografických okolností a potrieb, musí byť prehodnotená, ak sa chce zamedziť nepružnosti a odporu meniť podstatu v organizáciách, sektoroch zamestnania, a kultúrnych postojoch. EHSV verí, že sa to dá dosiahnuť vychádzajúc z analýzy zdravotného stavu a potrieb obyvateľov, ktoré sa výrazne odlišujú v rámci jednotlivých členských štátov a medzi nimi, a to predvídaním demografických zmien, ktoré už prebiehajú a ktoré sa budú prehlbovať, ale ich vývoj sa dá predpokladať.

2.2.3 Okrem toho, mali by sa nájsť riešenia na zlepšenie riadenia ponuky a dopytu po službách, ktoré definujú prístup k starostlivosti, uspokojujú dopyt, pomáhajú zraniteľnejším plne ťažiť z poskytovaných služieb, zabezpečujú integrované hodnotenie potrieb a personalizovaných programov starostlivosti, kontinuitu starostlivosti a systematické hodnotenie výsledkov. Otvorená metóda koordinácie by mala obsahovať tiež tieto aspekty a preto by mala podporovať homogénnejšie prístupy a posilňovať mechanizmy sociálnej kohézie.

2.2.4 Druhým aspektom demografickej zmeny citovaným v oznámení, t.j. transformácia rodiny a vyššia miera zamestnanosti žien, majú za následok menšiu schopnosť „neformálnej“ starostlivosti na ťarchu rodín. Táto skutočnosť si vyžaduje prehodnotenie foriem domácej starostlivosti: na jednej strane kvôli nákladom a ťažkostiam s náborem pracovníkov nemôže byť prenechaná úplne na profesionálnych ošetrovateľov, a na strane druhej kvôli riziku straty poskytovania nepretržitej starostlivosti, a v mnohých prípadoch straty starostlivosti s „ľudským rozmerom“. Preto je nevyhnutné zväziť nové politiky sociálnej podpory pre rodinnú starostlivosť, vrátane možnosti poskytovania istej formy odmeny rodinným ošetrovateľom, zabezpečujúc vhodné životné podmienky, dopravné možnosti a podobné podporné služby.

(²) Medzinárodná klasifikácia funkcie, invalidity a zdravia v roku 2001 (ICF) Smernice WHO pre spoločnú klasifikáciu potrieb, so zvláštnym odkazom na potreby, ktoré vedú k strate sebastačnosti v rôznych štádiách života

2.2.5 Domáca zdravotnícka starostlivosť je rozdielnym spôsobom v súčasnosti zabezpečovaná národnými a miestnymi orgánmi, štruktúrami a poisťovacími mechanizmami založenými na princípe vzájomnosti, subjektami a asociáciami poskytujúcimi služby občanovi. Vo všeobecnosti sa dá skonštatovať, že nie je v niektorých krajinách dostatočne rozvinutá. Potrebuje sa zlepšiť, aby brala do úvahy meniace sa potreby, ktoré vyplývajú z rastúceho epidemiologického počtu prípadov demencie, neurovaskulárnych patológií a všeobecnejšie povedané, polypatológií, ktoré vedú k strate nezávislosti, ktorá sa týka viac než 30 % populácie staršej než 75 rokov.

2.2.6 EHSV odporúča, aby sa pokračujúce podporné iniciatívy pre neformálnych ošetrovateľov v členských štátoch porovnávali a analyzovali do hĺbky. Medzi ne by mali patriť daňové výhody, dôchodkové a sociálne poistenie pre poskytovateľov starostlivosti, právo odísť zo zamestnania kvôli starostlivosti o príbuzného, poskytovanie náhradných ošetrovateľov počas obdobia oddychu, a zabezpečenie centier dennej starostlivosti, atď. ⁽¹⁾

2.2.7 Riešenia tohto typu sľubujú, že budú ekonomickejšie pre poskytovateľa služieb a uspokojujúcejšie pre starších príjemcov, pokiaľ dovoľia integráciu profesionálnych zdrojov a neformálnych zdrojov, ponúkajúc solidaritu so staršími za súčasného zredukovania nákladov na starostlivosť. Inak povedané tak vytvárajú situáciu, ktorá je ziskom pre obe strany, lebo keby bola ekvivalentná úroveň starostlivosti poskytovaná výhradne v domovoch, boli by náklady výrazne vyššie, a pritom neformálna starostlivosť, ktorá by bola tak či tak poskytovaná, získava aj uznanie a garancie.

2.3 Zamestnanosť

2.3.1 Sektor zdravotníckej starostlivosti a dlhodobej starostlivosti zamestnáva významné percento pracovnej sily v Európskej únii. Ide o druhého najväčšieho tvorca pracovných miest. V období rokov 1997 a 2002 bolo v EÚ-15 vytvorených 1,7 milióna pracovných miest. Bez ohľadu na to existujú obavy, že starnutie pracovnej sily v oblasti zdravotníckej starostlivosti a ťažkosti pri zabezpečovaní kvalitných služieb by mohli viesť k vážnej kríze v tomto sektore.

2.3.2 Dobrovoľné a celoživotné vzdelávanie musí byť reštrukturalizované, aby splnilo vznikajúce potreby, udržalo kvalitné služby a zabezpečilo, že zamestnanci zostanú profesionálne aktívnymi.

— Zdravotnícky personál musí byť vedený k rozdielnemu prístupu, ktorý by zohľadňoval mnohorakosť aspektov zdra-

votného stavu starších a neobmedzoval sa len na ošetrovanie symptómov a akútnych stavov; treba, aby sa geriatria vyvíjala týmto smerom

- Ošetrovatelia a zdravotné sestry by mali byť schopní adaptovať sa na špecifické oblasti, v ktorých pôsobia, t.j. na rôznych úrovniach systému starostlivosti (intenzívna starostlivosť, nemocničná starostlivosť, primárna starostlivosť, dlhodobá starostlivosť, domáca starostlivosť, atď.).
- Vzdelávanie ošetrovateľov by sa malo rozšíriť, aby zahrnilo sociálno-zdravotnícke služby pre primerane sebestačných starších ľudí, ktorých potreby a dôstojnosť by sa napriek tomu mali rešpektovať.
- Sociálna kohézia znamená, že sa ešte viac zotru hranice medzi zdravotníckou starostlivosťou a sociálnou pomocou. Podobne sa profesionálne úlohy prispôsobia demografickej štruktúre a zloženiu, ktoré sa bude líšiť od súčasnej štruktúry a zloženia.

2.3.3 EHSV sa domnieva, že okrem zlepšovania vzdelávania rôznych typov pracovníkov v oblasti starostlivosti, ako je popísané vyššie, by sa mali rozvíjať nasledovné nové kapacity:

- zhromažďovanie, poskytovanie a výmena informácií prostredníctvom sietí a to najlepšie využívanie nových technológií;
- práca v skupinách, medzilidské komunikačné schopnosti, dialóg s ostatnými povolaniami a inštitúciami;
- pracovné praktiky zamerané na preventívnu starostlivosť a podporu nových prístupov k novo vznikajúcim potrebám;
- práca na projektoch, ktoré sa zameriavajú na špecifické segmenty populácie, presahujúce úzke hranice tradičných disciplín;
- uvedomovanie si ekonomického rozmeru poskytovaných služieb; hodnotenie výsledkov, aby sa zlepšilo spravovanie zdrojov určených pre tieto služby.

2.3.4 EHSV je za používanie Európskeho sociálneho fondu na vzdelávacie programy, aby sa zvýšili úrovne zručností v sektore zdravotníckej starostlivosti a dlhodobej starostlivosti, zabránilo predčasnému odchodu zamestnancov z daného sektoru a zlepšila kvalita, flexibilita a následne efektívnosť systému starostlivosti. Tento prístup je obzvlášť dôležitý pre nové členské štáty, kde je proces modernizácie rýchlejší a intenzívnejší, a kde je potreba odborného výcviku zodpovedajúco vyššia.

⁽¹⁾ Pozri spoločnú správu nazvanú Zdravotnícka starostlivosť a starostlivosť o starších: podpora národných stratégií pre zabezpečovanie vysokej úrovni sociálnej ochrany, COM(2002) 774 v konečnom znení z 3. januára 2003, s. 9.

2.3.5 Aby sa dosiahli dobré výsledky, je nutné prehodnotiť z pozitívneho hľadiska spoluprácu medzi verejným a súkromným sektorom. O spoluprácu je nutné sa aktívne snažiť nielen preto, aby sa zabránilo súťaži medzi poskytovateľmi služieb vo svete, kde sa predpokladá, že aktívna časť populácie bude neustále klesať, čo do percentuálneho vyjadrenia (s následnými úzkymi miestami v počte pracovníkov a zvyšujúcimi sa mzdovými nákladmi), ale aj preto, aby došlo k úplnej integrácii aspektov efektívnosti a starostlivosti o potreby do systémov zdravotníckej starostlivosti, keďže sa momentálne zdajú byť výsadou zakaždým len jedného z týchto dvoch sektorov namiesto toho, aby boli súčasne prítomné v oboch.

2.4 Finančná trvalá udržateľnosť

2.4.1 Pokračovanie v poskytovaní dostupnej kvalitnej zdravotníckej starostlivosti bez čerpania finančných prostriedkov z iných sektorov alebo politických priorit je hlavnou výzvou pre všetky súčasné a budúce členské štáty. To si vyžaduje stratégiu, ktorá venuje detailnú pozornosť dlhodobým trendom, a ponuke aj dopytu. Akcia, ktorá neberie do úvahy oba tieto faktory nebola úspešná pri zahŕňaní nákladov v strednodobom hľadisku.

2.4.1.1 Obmedzenia výdavkov, vyplývajúcim aj z paktu stability, vo všeobecnosti znemožňujú navýšenie výdavkov na operateru pomerne k nárastu sociálneho dopytu. Napriek tomu je možné podstatne zlepšiť situáciu tým, že sa súčasná ponuka prehodnotí a zamerá na výkony, ktorých efektívnosť bola overená, a tým, že sa zabráni neoprávnenému využívaniu zdravotníckych zásahov. Účinná zdravotnícka politika okrem toho zahŕňa prehodnotenie interakcií medzi zdravotníckou operaterou a sociálnou operaterou za účelom vytypovania organizácií, liečebných procesov a typológií profesionálnych zdravotníckych výkonov, ktoré by primeranejšie zodpovedali dnešnému a budúcemu kontextu a potrebám obyvateľstva.

2.4.1.2 V snahe kontrolovať túto eskaláciu sa vyskúšali rôzne prístupy, vrátane prevodu časti nákladov na používateľa (tak sa nielen prenáša finančné bremeno na jednotlivca, ale aj obmedzuje dopyt); zvládania ponuky a dopytu z hľadiska ceny a objemu; a reforiem podporujúcich efektívne používanie zdrojov; presunu zdrojov z oblasti nemocničnej a opatrovateľskej starostlivosti na domácu starostlivosť.

2.4.1.3 Použitie otvorenej metódy koordinácie obhajované v tejto analýze povedie k lepšiemu pochopeniu nesúrodých základných podmienok a možného dopadu ba sektory ostatných sociálnych služieb a tým pádom k umožneniu hodnoteniu, ktoré opatrenia boli najúčinnejšie, a ktorá kombinácia opatrení bude pravdepodobne najúspešnejšia.

2.4.2 Hoci sú preventívne politiky zdravotníckej starostlivosti nepochybne dôležité a potrebné, bohužiaľ sú často zaned-

ávané. Konkrétny plán preventívnych opatrení (najlepšie ďalekosiahlych a všeobecne platných opatrení) by mal hrať hlavnú úlohu v navrhovanej stratégii trvalo udržateľného rozvoja a reformy zdravotníckej starostlivosti. Rôzne preventívne opatrenia a hlavne tie, ktoré už boli odskúšané na úrovni jednotlivých štátov, by mali byť dôkladne otestované prostredníctvom otvorenej metódy koordinácie a mali by viesť k špecifickému konaniu. EHSV si uvedomuje, že implementácia preventívnych opatrení je náročná, a že si vyžaduje koordináciu opatrení, ktorá má ešte ďaleko k tomu, aby bola dosiahnutá; okrem toho zahŕňa vzdelávacie programy na podporu zdravších životných štýlov (zdravšie diéty, a intenzívnejšia fyzická a duševná činnosť) a zaangažovanie predovšetkým tých vrstiev spoločnosti, ktoré sú najviac vystavené rizikovým faktorom a najslabšie po ekonomickej stránke, aby sa dospelo k zdravšiemu spôsobu práce. Je zrejme, že realizácia takýchto plánov si vyžaduje veľa času a značnej námahy, avšak bez záruky úspechu.

2.4.3 Diferenciácia výdavkov podľa služieb starostlivosti, postupov a ošetrovaní na poukaz je chvályhodný postup k uceleným nákladom. Preto akékoľvek investície, ktoré zlepšia schopnosť akéhokoľvek zdravotníckeho systému pre reagovanie na potreby, alebo ktoré umožnia modernizáciu, musia byť považované za prostriedky účinenia zdravotníckej starostlivosti trvalo udržateľnejšou z dlhodobého hľadiska. Avšak tento typ investícií je niekedy obetovaný ekonomickým potrebám. EHSV sa nazdáva, že by sa investície do modernizácie zdravotníckeho systému mali kombinovať s opatreniami na ovplyvnenie dopytu (kritériá pre odkazovanie na špecialistov, stropy, nad ktorými by náklady znášali jednotlivci, poplatky, atď.) ako aj ponuky (infraštruktúry zdravotníckej starostlivosti, náklady na inovačné technológie a lieky, kde nie je pomer medzi nákladmi a prínosom vždy jasný, kritériá a postupy pre prevzatie do starostlivosti, zdvíhanie povedomia zdravotníckych pracovníkov ohľadom nákladov na zdravotnícku starostlivosť, atď.).

2.4.3.1 Štruktúra a prevádzkové postupy systémov zdravotníckej starostlivosti, ako aj presun z jednej služby do inej, by sa mali dôsledne analyzovať, aby sa zabezpečila účinná a efektívna prevádzka a koordinácia. To by malo byť prioritou otvorenej metódy koordinácie.

2.4.3.2 Nové členské štáty pracujú intenzívne, aby zmodernizovali svoje systémy zdravotníckej starostlivosti a EHSV silne odporúča využívanie štrukturálnych fondov, a hlavne ERDF a kohézneho fondu, na podporu infraštruktúrnych zlepšení systémov zdravotníckej starostlivosti. Okrem toho EHSV sa domnieva, že hodnotenie skúsenosti prostredníctvom otvorenej metódy koordinácie by malo byť hlavne cenné pre nové členské štáty, nakoľko im bráni prijímať systémy, ktoré sa pravdepodobne rýchlo stanú zastaralými.

2.4.4 Posilnená spolupráca medzi poskytovateľmi starostlivosti v súčasnosti pracujúcimi v izolácii (intenzívna starostlivosť, sociálne služby), ako je odporúčané v oznámení, je určite vhodná, pretože nezávislí ľudia vo všeobecnosti požadujú rôzne služby, a nie všetky z nich sú zdravotnícke. Pozitívna spolupráca medzi rodinami, ošetrovateľmi a zdravotníckym personálom produkuje lepšie výsledky s nižšími nákladmi. EHSV dúfa, že nedávno zriadenej skupine pre zdravotnícke služby a zdravotnícku starostlivosť na vysokej úrovni bude pridelený jasný mandát, ktorý zahŕňa úlohu odporúčať konkrétne spôsoby na dosiahnutie takejto koordinovanej spolupráce.

2.4.5 Technologický pokrok a zodpovednejší prístup časti pacientov majú bezpochyby potenciál držať na uzde výdavky, nakoľko znižujú náklady na ošetrovanie špecifických stavov a limitujú ich následky. Často však vedú k vytváraniu nových potrieb, a tým nepriamo i práva na ich uspokojenie. V dôsledku toho sa upúšťa od dobre zavedených, racionálnych a všeobecne adekvátnych diagnostických a terapeutických postupov. Pokiaľ sa inovačné postupy špecificky nezamerajú na efektívnejšiu zdravotnícku starostlivosť pre starších, pravdepodobne budú mať skôr negatívny než pozitívny dopad na výdavky na zdravotnícku starostlivosť. Tlak z lepšie vzdelanej časti populácie, ktorá sa viac stará o svoje zdravie, by mohol viesť k ďalšiemu poklesu služieb pre znevýhodnenejší segment populácie, ktorej prístup k zdravotníckej starostlivosti je už teraz obmedzený.

3. Konkrétne pripomienky

3.1 Keďže politika Spoločenstva ohľadom zdravotníckej a dlhodobej starostlivosti z právneho hľadiska nie je možná, EHSV sa domnieva, že otvorená metóda koordinácie má primárnu dôležitosť pre efektívnu modernizáciu a rozvoj dostupnej, trvalo udržateľnej, dlhodobej kvalitnej zdravotníckej starostlivosti, a aby sa zabezpečila ochrana zdravia verejnosti v rôznych kontextoch a navzdory rastúcemu tlaku a výzvam.

3.1.1 Analýza a výmena skúseností by sa mala zamerať na:

- štruktúru a koordináciu systémov a inštitúcií zdravotníckej starostlivosti (od primárnej zdravotníckej starostlivosti po dlhodobú starostlivosť, a vrátane domácej starostlivosti);
- postupy a čakacie doby pre vstup alebo prechod z jednej služby na druhú;
- interné postupy a výstup (monitorovanie a hodnotenie kvality zdravotníckych služieb)

- objem a typ poskytovaných služieb, a hlavne efektívne používanie nových technológií;
- metódy používané na efektívnejšie používanie zdrojov a najúčinnějších mechanizmov pre kontrolu nákladov;
- zapojenie zdravotníckeho personálu a aktérov z oblastí lekárskej a sociálnej starostlivosti do riadenia zdrojov;
- rešpektovanie práv pacienta, ich prístup k relevantným informáciám a terapeutickým možnostiam a záznamom pacienta;
- transparentnosť poskytovaných služieb.

3.2 Aplikácia otvorenej metódy koordinácie so sebou prináša identifikáciu indikátorov, ktoré môžu presne určiť existujúci vedomostný deficit, pričom sa do úvahy berú prevládajúce situácie a dlhodobá sociálna dynamika, ktoré ovplyvňujú systém zdravotníckej starostlivosti. Sada ukazovateľov musí zahŕňať všetky štrukturálne úvahy (sieť služieb, dostupnosť zariadení a pracovníkov, úrovne vzdelania a skúseností, atď.). Tiež musí zahŕňať skutočné kvality zdravotníckej starostlivosti (metódy pre poskytovanie služieb a vykonávanie intervencií, prevádzkové smernice, zdravotnícke predpisy a prax, ochranu práv pacienta, atď.). Nakoniec musí pokrývať kvalitu špecifických výsledkov zdravotníckej starostlivosti, podľa typu a sociálnych očakávaní.

3.2.1 Treba vyvinúť špeciálnu snahu, aby sa zabezpečilo, že tieto ukazovatele umožnia monitorovať a hodnotiť trendy významne súvisiace so staršími osobami a im poskytovanou starostlivosťou – čo je momentálne nedostatkom ukazovateľov používaných alebo stanovených v súčasnosti. Práca na vytváraní ukazovateľov bude musieť postupovať ruka v ruku s prácou na vyjasnení spoločných cieľov. Medzičasom by bolo užitočné zhodnotiť údaje, ktoré sú už k dispozícii z množstva zdrojov, vrátane WHO, OECD a ECHI (European Common Health Indicators). Takisto by mali byť zohľadnené nové údaje zo Štatistiky príjmov a životných podmienok EÚ (Statistics of Income and Living Conditions – SILC), ktoré by mali byť dostupné neskôr v priebehu roku 2004.

3.3 „Ďalšie kroky“ navrhnuté v oznámení sa dotýkajú extrémne závažných aspektov problému a rozširujú debatu na relevantné sféry záujmu. Návrhy však majú všeobecný charakter, a tým vytvárajú riziko, že neposunú používanie otvorenej metódy koordinácie významne dopredu.

3.3.1 EHSV si želá, aby sa vytypovali konkrétnejšie „spoločné ciele“, ak nebudú prehnane normatívne a nebudú negatívne zasahovať do organizácie systémov jednotlivých štátov, a aby sa plánované predbežné správy stali užitočným nástrojom bez zbytočného navýšenia administratívnych nákladov alebo prílišnej záťaže pre obmedzené kapacity nových členských štátov.

3.4 EHSV napriek tomu dúfa, že Komisia prijme urýchlené kroky, aby:

- poskytla presnú definíciu termínov ako napríklad sociálna ochrana, zdravotnícka starostlivosť, sociálno-zdravotnícka starostlivosť, starostlivosť doma a iných, ktoré sa objavujú v oznámení, a ktoré nemajú vždy rovnaký význam v rôznych členských štátoch – z historických dôvodov a v dôsledku prevádzkových špecifik rôznych systémov sociálnej starostlivosti
- navrhla model prípravy „predbežných správ“, aby sa zabezpečilo, že správy budú zahŕňať tie isté témy a bude možné porovnávanie a nebudú sa vzťahovať na celú paletu čiastkových cieľov, ale na najvýznamnejšie nástroje, aby vytypovali a objasnili hlavné nazhromaždené problémy a smerovanie politik na úrovni štátov
- menovala skupinu expertov (zhodnocujúc čo najlepšie príspevky národných inštitúcií a špecializovaných orgánov s odbornými znalosťami v danej oblasti), aby sa stanovili špecifické ukazovatele pre dlhodobú starostlivosť, ktoré sa majú preskúmať, aby sa zabezpečilo efektívne hodnotenie makrosociálnych a makroekonomických faktorov, ktoré vplyvajú na zdravotnícku starostlivosť a dlhodobú starostlivosť. Takéto ukazovatele by mali byť schopné zhodnotiť rozdielne aspekty globálnej perspektívy a hlavne dopad prognóz vypracovaných na ich základe;

Brusel 28. októbra 2004

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

— vytvorila európsky model sociálno-zdravotníckeho dopadu založený na ukazovateľoch investícií/financovania (vstup/*input*), štruktúrovanej odozvy (výstup/*output*) a efektívnosti prijatých krokov (výsledok/*outcome*). Takto sa umožní využívanie spoľahlivých ukazovateľov na hodnotenie štandardov sociálnej starostlivosti dosiahnutých v rôznych krajinách ⁽¹⁾;

— vyriešila otázky týkajúce sa pohlavia, napríklad berúc do úvahy skutočnosť, že ženy žijú v priemere o päť rokov dlhšie než muži, a majú biologické a fyziologické charakteristiky, ktoré predstavujú výrazný rozdiel v ich potrebách zdravotnej starostlivosti;

— umožnila spoločnú prípravu usmernení zdravotníckej starostlivosti, ktoré by sa neobmedzovali na aspekty farmakologickej liečby, ale by tiež zahŕňali sociálne a organizačné faktory. Takéto usmernenia by slúžili ako model pre operátorov v rôznych systémoch zdravotníckej starostlivosti.

3.5 Obzvlášť dôležitou a nutnou potrebou je podpora aktivít s cieľom zlepšenia zručností operátorov a profesionálov vytváraním vhodných vzdelávacích systémov, ktoré by zahŕňali oblasti, ktoré sú spoločné pre zdravotnícku starostlivosť a sociálnu prácu súvisiacu so zdravím. To prekračuje technické aspekty a vyžaduje si nadobúdanie nových zručností, ako je manažment informácií, hlavne používanie počítačových sietí a spravovania finančných zdrojov so širším záberom. Takéto nové vzdelávacie systémy by mali byť podporované a propagované Spoločenstvom, aby sa využili skúsenosti nadobudnuté výmenou v rámci otvorenej metódy koordinácie.

⁽¹⁾ Porovnaj stanovisko EHSV Ú. v. EÚ C 80 z 30.3.2004 bod 4.5.2, spravodajca pán JAHIER.